

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
UNIWERSYTET JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH
POLITECHNIKA ŁÓDZKA
AKADEMIA ZAMOJSKA**

Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ, ФІНАНСІВ
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Збірник тез

VII Міжнародної науково-практичної конференції

здобувачів вищої освіти і молодих учених

27-28 листопада 2024 року

Львів

Львів, СПОЛОМ, 2024

УДК [657:33.025.12:336]:005.412+005.5:640.4

А 43

*Рекомендовано до випуску Вченою радою
навчально-наукового інституту бізнесу, менеджменту та маркетингу
Національного лісотехнічного університету України
(протокол № 9 від 19 листопада 2024 р.).*

Науковий редактор: Гарасим П.М., завідувач кафедри обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи, д.е.н., професор.

Упорядники: Клим Н.М. – к.е.н., доцент;
Новак У.П. – к.е.н., доцент.

«Актуальні аспекти розвитку обліку, контролю, фінансів та бізнес-адміністрування суб'єктів господарювання», міжнародна наук.-практ. конф. здобувач. вищої освіти і мол. вчених (VII ; 2024 ; Львів).

Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Актуальні аспекти розвитку обліку, контролю, фінансів та бізнес-адміністрування суб'єктів господарювання», 27-28 листопада 2024 р. : зб. тез. – Львів : СПОЛОМ, 2024. – 220 с. – Бібліограф. в кінці ст.

Розглянуто актуальні аспекти розвитку обліку, контролю, фінансів та бізнес-адміністрування суб'єктів господарювання. Значну увагу приділено обліку, аналізу і аудиту діяльності суб'єктів господарювання; фінансам, банківській справі та податковій політиці держави; проблемам і перспективам розвитку індустрії гостинності; цифровим технологіям та інноваціям в обліку, контролі та управлінні суб'єктів господарювання.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, молодих вчених і фахівців з обліку, контролю, фінансів та бізнес-адміністрування.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За точність викладеного матеріалу відповідальність покладено на авторів.

ISBN 978-617-8450-80-9

© Національний лісотехнічний університет України, 2024

© Вид-во "СПОЛОМ", 2024

НАУКОВО-РЕДАКЦІЙНА РАДА

Матвеев М. Е. – к.е.н, доцент, директор Навчально-наукового інституту бізнесу, менеджменту та маркетингу, Національний лісотехнічний університет України

Гарасим П. М. – д.е.н., професор, Національний лісотехнічний університет України

Коваль Р. – доцент, Вища школа економіки, права і медичних наук імені професора Едварда Липинського в Кельцах, Польща

Кірепка М. – д.е.н., професор, Академія Замойська, Польща

Кудла Н. – к.е.н., доцент, Академія Замойська, Польща

Пшибитньовський Я. – к.е.н., доцент, університет Яна Кохановського в Кельцах, Польща

Станіславський Р. – д.е.н., професор, Лодзька Політехніка, Польща

Раделицький Ю. О. – д.е.н., професор, Львівський національний університет імені Івана Франка

Яремко І. Й. – д.е.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка»

Сорока Р.С. – к.е.н. доцент, головний спеціаліст фінансово-економічного відділу управління освіти департаменту розвитку Львівської міської ради

Молнар-Бабіля Д. – к.х.н., доцент, Мукачівський державний університет

Чабанюк О. М. – к.е.н. доцент, Львівський торговельно-економічний університет

Клим Н. М. – к.е.н., доцент, Національний лісотехнічний університет України

Новак У. П. – к.е.н., доцент, Національний лісотехнічний університет України

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ – УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Національний лісотехнічний університет України

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Polska

Akademia Zamojska, Zamość, Polska

Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Polska

Politechnika Łódzka, Polska

Державний університет «Житомирська політехніка»

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Львівський державний університет внутрішніх справ України

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького»

Львівський торговельно-економічний університет

Мукачівський державний університет

Національний університет «Львівська політехніка»

Полтавський університет економіки і торгівлі

ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного лісотехнічного
університету України»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

- Bukszyńska Agata 17**
Promotor: dr Kierepka Maria, prof. AZ
Akademia Zamojska
SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA W RACHUNKOWOŚCI
PRZEDSIĘBIORSTW
- Gdula Marta 19**
Promotor: dr Kierepka Maria, prof. AZ
Akademia Zamojska
Ocena sytuacji majątkowo – finansowej przedsiębiorstwa na przykładzie Poczty
Polskiej S.A.
- Grabarz Julia 21**
Promotor: dr M. Kierepka, prof. AZ
Akademia Zamojska
ANALIZA I OCENA KONDYCJI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA
APATOR S.A. W LATACH 2018-2022
- Kaproń Mariola 23**
Promotor: dr Kierepka Maria, prof. AZ
Akademia Zamojska
ANALIZA FINANSOWA W PROCESIE ZARZĄDZANIA
PRZEDSIĘBIORSTWEM NA PRZYKŁADZIE FIRMY LUBAWA S.A.
- Kryk Małgorzata 25**
Promotor: dr hab. Mieczysław Kowerski, prof. Akademii Zamojskiej
Akademia Zamojska
POLITYKA DYWIDENDOWA SPÓŁEK SKARBU PAŃSTWA NOTOWANYCH
NA GIEŁDZIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W WARSZAWIE
- Palejewska Karolina 28**
Promotor: dr M. Kierepka, prof. AZ
Akademia Zamojska
WYNIK FINANSOWY JAKO MIERNIK OCENY EFEKTYWNOŚCI
GOSPODAROWANIA NA PRZYKŁADZIE PRZEDSIĘBIORSTWA
ACTION S.A.

Słowikowska Justyna	30
Promotor: dr M. Kierepka, prof. AZ Akademia Zamojska POMIAR I ANALIZA RENTOWNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA NA PRZYKŁADZIE KINO POLSKA TV S.A.	
Żmuda Michał	32
Promotor: Kowal R.J., dr. nauk ekonomicznych, docent Krasa W., dr. nauk ekonomicznych, docent Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach GMINA MNIÓW ANALIZA BUDŻETOWA	
Блакита Вікторія	36
Науковий керівник: Приймак С.В., к.е.н., доцент Львівський національний університет імені Івана Франка ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ	
Возняк Ростислав-Ярослав	38
Науковий керівник: Плекан М.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	
Гузіль Роман	41
Науковий керівник: Франчук І.Б., к.е.н., доцент Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького» ОСНОВНІ РИЗИКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ (ФІНАНСОВОМУ) ОБЛІКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	
Демчук Ярина	44
Науковий керівник: Литвиненко Н.О., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» ЧИСТІ АКТИВИ В УПРАВЛІННІ ГОСПОДАРСЬКИМ ТОВАРИСТВОМ	
Іваницька Тетяна	46
Науковий керівник: Чабанюк О.М., к.е.н., доцент Львівський торговельно-економічний університет ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У РЕСТОРАННИХ ГОСПОДАРСТВАХ	
Кос Тетяна	49
Науковий керівник: Говда Г.А., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України	

ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДАЛАННЯ

- Куземчак Андрій 50**
Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
- Кравчук Максим 53**
Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
ПРОДАЖ АВТОМОБІЛІВ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ
ТА ОПОДАТКУВАННЯ
- Левківська Олександра.....58**
Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
- Лялька Богдан 62**
Науковий керівник: Франчук І.Б., к.е.н., доцент
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького
КЛЮЧОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО І БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ
- Мокрий Олександр 64**
Науковий керівник: Колінько Н.І., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
ВАРТІСНИЙ МЕТОД ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ: КЛЮЧОВІ ПЕРЕВАГИ ТА
ВИКЛИКИ
- Олинець Богдан.....67**
Науковий керівник: Шутка С.Є., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У СТРАТЕГІЧНОМУ
УПРАВЛІННІ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА
- Панічук Олександр 69**
Науковий керівник: Мороз Ю.Ю., д.е.н., професор
Державний університет «Житомирська політехніка»
СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пилипенко Вікторія	71
Науковий керівник: Новак У.П., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України ОБЛКОВІ АСПЕКТИ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ	
Семусьо Андрій	73
Науковий керівник: Гончарук С.М., к.е.н., доцент Львівський національний університет імені Івана Франка АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ШАХРАЙСТВА	
Стефанишин Софія	75
Науковий керівник: Шевців Л. Ю., к.е.н., доцент Львівський національний університет імені Івана Франка ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	
Тріб'є Олена	77
Науковий керівник: Мартин О.М., к.е.н., доцент Львівський державний університет безпеки життєдіяльності МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ: СУТЬ, ПРИНЦИПИ, ЗНАЧЕННЯ	
Федорчук Євгенія	79
Науковий керівник: Плекан М.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ	
Циганов Олександр	81
Науковий керівник: Шевців Л.Ю., к.е.н., доцент Львівський національний університет імені Івана Франка ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ	
Шутяк Софія	84
Науковий керівник: Сушинський О.І., д.н.держ.упр., професор Національний лісотехнічний університет України ПОРЯДОК УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ	
Яців Денис	91
Науковий керівник: Чабанюк О.М., к.е.н., доцент Львівський торговельно-економічний університет НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	

СЕКЦІЯ 2.
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА
ДЕРЖАВИ

- Czwartkowska Sylwia 95**
Promotor: dr Katarzyna Szmidt
Akademia Zamojska
FUNDUSZE EUROPEJSKIE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
MECHANIZMU FINANSOWEGO EOG I NORWESKIEGO MECHANIZMU
FINANSOWEGO JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA ROZWOJU EUROPY-
STRESZCZENIE
- Maluga Monika 96**
Promotor: Kudła N., dr nauk ekonomicznych
Akademia Zamojska
CROWDFUNDING JAKO KONCEPCJA FINANSOWANIA
SPOŁECZNOŚCIOWEGO W POLSCE
- Piasecki Bartłomiej 99**
Promotor: dr inż. Katarzyna Szmidt
Akademia Zamojska Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych
CROWDFUNDING JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW –
STRESZCZENIE
- Szykuła Karol 101**
Promotor: dr. Artur Borcuch,
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
DZIAŁANIA NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO W OKRESIE PANDEMII
COVID – 19
- Wilamowski Jakub, Mikołaj Kardyś (tłumaczenie) 105**
Promotor: Kowal R.J., dr. nauk ekonomicznych, docent Krasa W., dr. nauk
ekonomicznych, docent
Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach
GUSTAVE LE BON'S THEORY OF RACIAL SOUL AS A RESEARCH TOOL
FOR FINANCIAL POLICY
- Żmuda Michał 107**
Promotor:
Kowal R.J., dr. nauk ekonomicznych, docent
Krasa W., dr. nauk ekonomicznych, docent
Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach
PREZENTACJA DZIAŁALNOŚCI WIEJSKIEJ GMINY MNIÓW POWIATU
KIELECKIEGO

Алешко Людмила	109
Науковий керівник: Гарасим П.М., д.е.н., професор Національний лісотехнічний університет України ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Буць Уляна	111
Науковий керівник: Говда Г.А., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ У 2019-2023 рр.: ДИНАМІКА, ФАКТОРИ ВПЛИВУ	
Вершкова Аліна	113
Науковий керівник: Плекан М.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОДАТКОВОГО УХИЛЯННЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	
Гентош Павло	115
Науковий керівник: Шутка С.Є., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ	
Житник Юлія	117
Науковий керівник: Яріш О.В., к.е.н., доцент Полтавський університет економіки і торгівлі АДАПТАЦІЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Зборівець Юрій	120
Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України НАПРЯМКИ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ	
Ляшенко Денис	122
Науковий керівник: Плекан М.В., к.е.н., доцент Національний університет “Львівська Політехніка” РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
Макітра Андрій	124
Науковий керівник: Колінько Н.І., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України ПЕРСПЕКТИВИ КРИПТОВАЛЮТИ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ	

Мандрик Олег	126
Науковий керівник: Новак У.П., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України АНАЛІЗ СУЧАСНИХ КРЕДИТНИХ ПРОГРАМ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ НА ПРИДБАННЯ АВТОМОБІЛЯ	
Нагірняк Микола	129
Науковий керівник: Мороз Ю.Ю., д.е.н., професор Державний університет «Житомирська політехніка» ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ	
Наконечний Адріан	131
Науковий керівник: Наконечна Н.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ УСТАНОВІ	
Новосад Данило	133
Науковий керівник: Ливдар М.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» ІННОВАЦІЙНО-ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД	
Стаднік Аліна	135
Науковий керівник: Воляник Г.М., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України ОПТИМІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК В УМОВАХ ВІЙНИ	
Стреха Андрій	139
Науковий керівник: Грицак О.С., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОСТІ	
Федунь Максим	141
Науковий керівник: Новак У.П., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України КРЕДИТНА ПОЛІТИКА АБ «УКРГАЗБАНК» ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ	
Штефан Анна-Вікторія	143
Науковий керівник: Плекан М.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» БАНКІВСЬКА КРИЗА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ:СВІТОВИЙ ДОСВІД	

СЕКЦІЯ 3.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Pultorak Antoni..... 147

Promotor: dr Nazar Kudla

Akademia Zamojska

ROZWÓJ HOTELARSTWA SIECIOWEGO KAPITALU POLSKIEGO W
WARUNKACH KRYZYSOWYCH

Боровецька Юлія 149

Науковий керівник: Шутка С.Є., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ПІД ЧАС
ВІЙНИ

Гіжицька Олександра..... 151

Науковий керівник: Воляник Г.М. к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У ГОТЕЛЬНІЙ ІНДУСТРІЇ

Журавська Ольга..... 152

Науковий керівник: Шутка С.Є., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТА ФАКТОРИ УСПІХУ
МІЖНАРОДНИХ ГОТЕЛЬНИХ МЕРЕЖ

Іваков Денис 154

Науковий керівник: Молнар-Бабіля Джосія, к.х.н., доцент,

Мукачівський державний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕСТОРАННОЇ
СФЕРИ В УКРАЇНІ

Іжик Анна-Марія..... 156

Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ КРИЗИ

Кофель Богдан 160

Науковий керівник: Новак У.П., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОТЕЛЬНОГО
БІЗНЕСУ

Лашманов Денис 162

Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент

- Рибіцька Ярослава** 165
Науковий керівник: Грицак О.С., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ НА РОЗВИТОК
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
- Свиридова Єлизавета** 167
Науковий керівник: Говда Г.А., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ РЕГІОНУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ
ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ
- Свистун Анна** 170
Науковий керівник: Грицак О.С., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ЗА
ДОПОМОГОЮ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ І СТАНДАРТІВ ISO
- Скавінська Анастасія** 173
Науковий керівник: Тарасюк І.В., к.п.н., доцент
ВСП «Технологічний фаховий коледж Національного лісотехнічного
університету України»
ЕКОЛОГІЧНІСТЬ – ОДНА З УМОВ УСПІХУ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ
- Стець Антоніна** 175
Науковий керівник: Колінько Н.І., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ХОСТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
- Шняк Назар** 177
Науковий керівник: Гарасим П.М., д.е.н., професор
Національний лісотехнічний університет України
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ
- Яремко Юлія** 180
Науковий керівник: Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОГО РАЙОНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

СЕКЦІЯ 4.
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОБЛІКУ, КОНТРОЛІ ТА
УПРАВЛІННІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Korytnicka Zuzanna 184

Promotor: Borcuch A., dr

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

AI AS SUPPORT FOR THE FINANCIAL ENVIRONMENT

Jarosław W. Przybytniowski, PhD 186

Jan Kochanowski University of Kielce

INTERNET – A CHANCE OR THREAT (THE BEGINNINGS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENTERPRISES)

Pietrzak Bartosz 191

Promotor: dr hab. Robert Stanisławski, prof. PŁ

Politechnika Łódzka

ZASTOSOWANIE TECHNOLOGII INFORMATYCZNYCH W MIKROPRZEDSIĘBIORSTWACH – ROLA INFORMATYKI W ŁAŃCUCHACH DOSTAW

Алтухова Єва 196

Науковий керівник: Шот А.П., к.е.н, доцент

Львівський національний університет ім. Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Білас Діана 198

Науковий керівник: Шот А.П., к.е.н, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Герасименко Євгенія 200

Науковий керівник: Шот А.П., к.е.н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

КІБЕРБЕЗПЕКА В ОБЛІКУ: ЗАХИСТ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ

Майхер Юліана 202

Науковий керівник: Пилипенко С.М., к.е.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Озарків Тарас	205
Науковий керівник: Гориславець. П.А., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська Політехніка» РОЛЬ ВЕЛИКИХ ДАНИХ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	
Прокопець Ірина	208
Науковий керівник: Мартин О.М., к.е.н., доцент Львівський державний університет безпеки життєдіяльності ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
Струк Марта	210
Науковий керівник: Плекан М.В., к.е.н., доцент Національний університет «Львівська політехніка» ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	
Харитонова Ірина.....	212
Науковий керівник: Говда Г.А., к.е.н., доцент Національний лісотехнічний університет України ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	
dr Paweł Dziekański.....	215
Jan Kochanowski University in Kielce PhDr. Ing. Markéta Šimková Vysoká škola DTI (Republika Słowacka) Paulina Biernat Jan Kochanowski University in Kielce TRANSFORMATION TOWARD A THE CIRCULAR ECONOMY. CHALLENGE, PROSPECT OR NECESSITY?	
Magdalena Wrońska	218
Jan Kochanowski University in Kielce THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE ECONOMIC INNOVATION PROCESS AND IMPACT ON BUSINESS LANDSCAPE TRANSFORMATION	

СЕКЦІЯ 1
ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ

Bukszyńska Agata
Promotor:
dr M. Kierepka, prof. AZ
Akademia Zamojska

SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA W RACHUNKOWOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Rachunkowość jest istotnym elementem w prowadzeniu działalności gospodarczej. System ten dostarcza informacji, które są użyteczne w podejmowaniu ważnych decyzji finansowych oraz gospodarczych dotyczących prowadzonej działalności. Znajomość zasad funkcjonowania rachunkowości to przydatna umiejętność w gospodarowaniu zasobami. Efektywne gospodarowanie zasobami jest fundamentem skutecznego zarządzania przedsiębiorstwem. Pozwala na optymalizację kosztów, zwiększenie wydajności, lepsze zarządzanie ryzykiem, zwiększenie konkurencyjności oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju. Dla przedsiębiorstwa oznacza to lepsze wyniki finansowe, większą stabilność i możliwość osiągnięcia długoterminowego sukcesu.

Za ojca rachunkowości uważany jest Luca Pacioli. Jego najważniejszym dziełem było *Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita*, w skład którego wchodzi *Tractatus XI de Computis et Scripturis*. Potocznie nazywany jest Traktatem o rachunkowości podwójnej. Wiele z zasad określonych przez Paciolię została zachowana do czasów współczesnych, m.in. zasada rzetelności, równość aktywów z pasywami, przenoszenie zapisów z dziennika do księgi głównej czy zasada podwójnego zapisu. Jego dzieło opisuje szczegółowe zasady postępowania, które są zawarte dziś w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości (MSR) [Kowalska i Sojak 2015, s. 157-158; Staszczak 2014, s. 130].

Obecnie głównymi źródłami prawa w Polsce w kontekście rachunkowości, oprócz MSR, są: Ustawa o Rachunkowości, Krajowe Standardy Rachunkowości (KSR), Dyrektywy Unii Europejskiej i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Zawarte są w nich zasady i wytyczne dotyczące przygotowywania i prezentowania sprawozdań finansowych, które są końcowym produktem rachunkowości przedsiębiorstwa [Czajor i Gad 2019, s. 53-61].

Celem pracy było przybliżenie istoty rachunkowości i jej roli w zarządzaniu przedsiębiorstwem, ze szczególnym uwzględnieniem sprawozdawczości finansowej w ocenie kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Źródłem danych były sprawozdania Mennicy Polskiej S.A. za lata 2018-2022 oraz literatura przedmiotu.

Podstawowym narzędziem służącym do oceny kondycji finansowej była analiza pionowa, pozioma i wskaźnikowa [Gad 2015, s. 71; Lesiak 2021, s. 221].

Analiza sprawozdań finansowych badanej spółki wykazała, że aktywa badanej spółki, średnio w 71%, finansowane były kapitałem własnym, w strukturze którego najwyższy odsetek stanowiły zyski zatrzymane. Kapitał własny w badanym okresie zwiększył się prawie o 20%. Natomiast zadłużenie firmy zmalało o ok. 44%,

szczególnie ze względu na znaczący spadek długu krótkoterminowego. W badanej spółce zostały zachowane reguły bilansowe.

Poziom i tendencje zmian w aktywach i pasywach ukształtowały wielkość wskaźników płynności finansowej. Wskaźniki płynności bieżącej i szybkiej wskazywały na nadmierne zaangażowanie środków pieniężnych w kapitał obrotowy, co może wpłynąć na problemy z płynnością w przyszłości. Płynność finansowa spółki była zdecydowanie niższa od średnich sektorowych.

Badana spółka w latach 2018-2022 wygospodarowała zysk. Zarówno przychody, jak i koszty wzrosły, z tym, że dynamika zmian była wyższa po stronie kosztów. Wskaźniki rentowności sprzedaży, aktywów i kapitałów własnych wykazywały fluktuacje, z największym spadkiem w 2019 roku z powodu wysokich kosztów finansowych. Rentowność sprzedaży, aktywów i kapitałów własnych wskazywała na zmienność i spadki, szczególnie w ostatnim badanym roku.

Kondycja finansowa Mennicy Polskiej S.A. była stabilna, jednak wykazywała pewne niepokojące trendy, takie jak spadająca wartość aktywów trwałych i wzrastające koszty finansowe. Wzrost przychodów netto ze sprzedaży był pozytywny, ale spadek pozostałych przychodów operacyjnych oraz fluktuacje wskaźników rentowności i płynności wymagają dalszej analizy i monitorowania. Przedsiębiorstwo powinno zwrócić uwagę na optymalizację kosztów i zarządzanie płynnością, aby zapewnić długoterminową stabilność finansową.

Przeprowadzona analiza teoretyczna i empiryczna pozwoliła na stwierdzenie, że sprawozdania finansowe odgrywają fundamentalną rolę w dostarczaniu niezbędnych danych umożliwiających ocenę sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa oraz prognozowanie przyszłych wyników.

Podsumowując, rachunkowość i sprawozdawczość finansowa są niezbędnymi narzędziami zarządzania w każdym przedsiębiorstwie. Dają one nie tylko wgląd w aktualny stan finansów firmy, ale także umożliwiają prognozowanie i planowanie przyszłych działań. Przykład badanej spółki akcyjnej jasno pokazuje, jak kluczowe jest precyzyjne i rzetelne prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz sporządzanie sprawozdań finansowych dla osiągnięcia sukcesu biznesowego.

Bibliografia:

1. Czajor P., Gad J., 2019, Istota rachunkowości w: Walińska E., (red.), MERITUM RACHUNKOWOŚĆ, Wolters Kluwer, Warszawa.
2. Gad J., 2015, Analiza i ocena sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, w: Ekonomia finanse prawo gospodarcze. Podręcznik dla sędziów i prokuratorów, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Łódź.
3. Kowalska M., Sojak S., 2015, Z historii rachunkowości, Księgowość podwójna według Paciolięgo i jego włoskich naśladowców z XVI i XVII wieku, w: Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości Tom 81 (137).
4. Lesiak M., 2021, Istota analizy wskaźnikowej – ujęcie edukacyjne, w: Przedsiębiorczość – Edukacja nr. 17(1).

5. Staszek A., 2014, Historia rachunkowości – jednej z najstarszych dyscyplin ekonomicznych, w: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 1(925).

Gdula Marta
Promotor:
dr M. Kierepka, prof. AZ
Akademia Zamojska

OCENA SYTUACJI MAJĄTKOWO – FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA NA PRZYKŁADZIE POCZTY POLSKIEJ S.A.

Sprawozdanie finansowe jest podstawowym i zarazem najważniejszym dokumentem tworzonym przez jednostkę gospodarczą. Stanowi zestawienie danych liczbowych za dany okres rozrachunkowy obrazując tym samym sytuację finansową i majątkową jednostki oraz zmiany jakie w niej zaszły. Dodatkowo dostarcza informacji o wynikach osiągniętych przez jednostkę w ramach prowadzonej działalności, a także o jej perspektywach na przyszłość. Jako końcowy produkt procesu przetwarzania danych w systemie rachunkowości, sprawozdanie finansowe jest głównym źródłem informacji o sytuacji jednostki gospodarczej niezbędnych do oceny efektywności prowadzonej przez nią działalności, a także zdolności do jej kontynuowania w przyszłości [Chojnacka i in. 2018, s. 9; Sawicka i in. 2020, s. 15].

Każdy z elementów sprawozdania posiada ściśle określony przepisami prawa bilansowego zakres informacyjny, dlatego każdy z nich dostarcza użytkownikom innych informacji o przedsiębiorstwie. Prawidłowa diagnoza sytuacji ekonomicznej podmiotu gospodarczego jest możliwa przy uwzględnieniu informacji płynących ze wszystkich składników sprawozdania finansowego, a także z wykorzystaniem poszczególnych jego elementów [Zuba-Ciszewska 2016, s. 140; Maruszczak 2015, s. 87].

Kluczowym elementem sprawozdania finansowego niezbędnym do zrozumienia funkcjonowania i oceny podmiotu jest bilans. Analiza informacji zawartych w bilansie, jest ważnym etapem w procesie zarządzania finansami przedsiębiorstwa, ponieważ ukazuje sytuację finansową przedsiębiorstwa oraz pozwala ocenić szanse realizacji konkretnych działań w przyszłości [Walińska 2016, s. 533].

Celem badań było przeprowadzenie kompleksowej oceny sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa na podstawie bilansu. W ocenie wykorzystano metodę analizy wstępnej, w ramach której zbadano strukturę i dynamikę majątku oraz źródeł jego finansowania, zbadano relacje zachodzące między aktywami i pasywami za pomocą analizy poziomo – pionowej. Przeprowadzono również analizę wskaźnikową obliczając kluczowe, z punktu widzenia zarządzania finansami, grupy wskaźników finansowych: płynności, obrotowości i zadłużenia. Cel pracy został zrealizowany w

oparciu o literaturę przedmiotu oraz sprawozdania finansowe Poczty Polskiej S.A. za lata 2018-2022. W pracy zastosowano metodę porównawczą oraz dedukcyjną.

Otrzymane wyniki wykazały dominującą pozycję aktywów obrotowych w majątku spółki. Najwyższym odsetkiem charakteryzowały się inwestycje krótkoterminowe (średnio 55.4%) oraz należności krótkoterminowe (średnio 32,7%). Wysoki udział tych składowych w strukturze aktywów obrotowych może wskazywać na elastyczność finansową firmy, ale może również wiązać się z ryzykiem, takim jak ryzyko zmiany rynkowej wartości inwestycji krótkoterminowych lub ryzyko niewypłacalności dłużników w przypadku należności krótkoterminowych. W majątku trwałym najwyższym średnim udziałem w badanym okresie charakteryzowały się rzeczowe aktywa trwałe. Wskazuje to na znaczącą rolę, jaką odgrywały te aktywa w działalności przedsiębiorstwa.

Majątek badanej spółki w 74% finansowany był kapitałem obcym. Otrzymane wyniki wskazują na znaczne zadłużenie spółki, chociaż należy wskazać, na malejącą tendencję w ostatnich latach badanego okresu, w których następował systematyczny wzrost kapitału własnego.

Przedsiębiorstwo nie prowadziło bezpiecznej polityki finansowej o czym świadczy nie zachowanie złotej reguły bilansowej. Nie została również zachowana srebrna reguła bilansowa co oznacza, że przedsiębiorstwo część majątku trwałego finansowało kapitałami krótkoterminowymi. Sytuacja taka wpłynęła niekorzystnie na płynność finansową podmiotu. W normie były tylko wskaźniki płynności szybkiej. Działalność przedsiębiorstwa była w znacznym stopniu kredytowana przez dostawców i innych wierzycieli operacyjnych. Wskaźnik cyklu konwersji gotówki był ujemny w przeciwieństwie do średniej w branży.

Przeprowadzone badanie empiryczne z wykorzystaniem danych finansowych zawartych w bilansie oraz studia literatury przedmiotu pozwalają stwierdzić, że

analiza i ocena sytuacji majątkowo-finansowej przedsiębiorstwa dostarcza cennych informacji dla inwestorów, kredytodawców i innych interesariuszy, pomagając im podejmować świadome decyzje dotyczące inwestycji, finansowania i zarządzania ryzykiem. Szczególnie istotna jest dla zarządu firmy, ponieważ umożliwia kontrolę nad finansami firmy i wspiera proces podejmowania decyzji biznesowych w dążeniu do znalezienia optymalnej proporcji między kapitałem własnym a kapitałem obcym czy też w zapewnianiu stabilności płatniczej podmiotu. Jest ważnym narzędziem w zakresie zarządzania finansami, wspierającym osiągnięcie podstawowego celu, którym jest maksymalizacja wartości dla właścicieli przedsiębiorstwa w złożonej i szybko zmieniającej się rzeczywistości.

Bibliografia:

1. Chojnacka E, Wolszon U, Zimnicki T, 2018, Sprawozdanie finansowe według polskiego prawa bilansowego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

2. Maruszczak K., 2015, Rola sprawozdań finansowych w procesie podejmowania decyzji w przedsiębiorstwie. E-Wydawnictwo. Prawnicza i

Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.

3. Sawicka J, Stronczek A, Marcinkowska E, 2020, Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa zgodnie z ustawą o rachunkowości, CeDeWu, Warszawa.

4. Walińska E., 2016, Bilans – w poszukiwaniu nowej formuły na potrzeby zarządzania finansami, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 4 (82), cz. 1.

5. Zuba-Ciszewska M., 2016, Obszary oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdania finansowego, w: Żukowska H. (red.), Sprawozdawczość w procesie zarządzania i oceny działalności przedsiębiorstwa. Wydawnictwo KUL, Lublin.

Grabarz Julia

Promotor:

dr M. Kierepka, prof. AZ

Akademia Zamojska

ANALIZA I OCENA KONDYCJI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA APATOR S.A. W LATACH 2018-2022

Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa jest niezwykle istotna, ponieważ informuje o sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Umożliwia bieżące monitorowanie wyników, ocenę ryzyka finansowego oraz skuteczną komunikację z interesariuszami. Aby te działania były efektywne, muszą być oparte na rzetelnych informacjach. W dzisiejszej gospodarce opartej na wiedzy, informacja stała się jednym z najcenniejszych zasobów organizacji. Menedżerowie, którzy potrafią zdobyć odpowiednie informacje ekonomiczne, właściwie je zinterpretować i terminowo wykorzystać w zarządzaniu mają większe szanse na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej i trwały rozwój firmy [Żukowska i in. 2016, s.7].

Kluczowym narzędziem w ocenie podejmowanych decyzji przez zarządzających jest analiza finansowa. Stanowi ona najstarszą dziedzinę w ramach szerokiego spektrum analizy ekonomicznej. Piśmiennictwo ekonomiczne szeroko przedstawia ją jako odrębną dyscyplinę naukową, metodę badawczą oraz działanie praktyczne [Drake, Peterson, Fabozzi 2012, s. 4; Friedlob i Schleifer 2003, s. 6].

Rola analizy finansowej jako narzędzia zarządzania finansami firmy jest niezaprzeczalna. Służy do oceny i interpretacji danych finansowych oraz innych istotnych informacji, które pomagają w ocenie kondycji finansowej firmy. Wspiera podejmowanie decyzji zarówno operacyjnych, jak i strategicznych. Co najważniejsze, pomaga w identyfikacji obszarów wymagających usprawnień. Na podstawie wyników analizy finansowej można formułować strategie mające na celu zwiększenie rentowności czy poprawę płynności finansowej. Pozwala także na znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy badany podmiot gospodarczy może kontynuować swoją działalność w przyszłości. Zatem analizę finansową można

postrzegać jako podstawowe narzędzie nadzoru i kontroli wewnętrznej przedsiębiorstwa [Łopata, Jastrząb 2018 s. 137-140; Cymerman 2017, s. 44-45].

Celem podjętych badań była analiza i ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa APATOR S.A. w latach 2018-2022. Cel pracy został zrealizowany w oparciu o literaturę przedmiotu oraz sprawozdania finansowe i sprawozdania zarządu badanej spółki. Skupiono się na praktycznej ocenie procesu zarządzania finansami w badanym przedsiębiorstwie. Przedstawiono analizę wstępną aktywów i pasywów. Dokonano analizy sytuacji majątkowo-kapitałowej, gdzie opisano złotą oraz srebrną regułę bilansową. Zaprezentowano analizę kategorii kształtujących wynik finansowy. Zostały również obliczone wskaźniki płynności oraz rentowności.

Przeprowadzone badanie wykazało, że spółka Apator S.A. znajdowała się w trudnej sytuacji finansowej. Obliczone wskaźniki płynności finansowej wskazywały na zwiększone ryzyko jej utraty. Wskaźnik płynności bieżącej, szybkiej i wypłacalności gotówkowej osiągnęły wartości poniżej przyjętych norm a także znacznie poniżej średnich sektorowych. Sytuacja nieco poprawiła się w ostatnim badanym roku. Wartość aktywów obrotowych wzrosła prawie o 36% w porównaniu z rokiem poprzednim, natomiast wartość zobowiązań krótkoterminowych nieznacznie się zmniejszyła.

W latach 2018-2021 kapitał własny nie wystarczył na sfinansowanie aktywów trwałych, dlatego część z nich pokryto za pomocą kapitałów obcych. W 2022 roku trwałe składniki majątku zostały sfinansowane kapitałem własnym przedsiębiorstwa, co oznaczało, że jedynie w tym roku złota reguła bilansowa została zachowana. Podobna sytuacja wystąpiła w odniesieniu do srebrnej reguły bilansowej.

Efektywność działalności badanej spółki systematycznie malała i znacznie się pogorszyła w ostatnim badanym roku. Generalnie analizowane wskaźniki były dużo niższe niż średnie sektorowe. Spadek rentowności sprzedaży, aktywów i kapitału własnego w ostatnim badanym roku spowodowany był znaczącym spadkiem zysku netto. Rok 2022 był niewątpliwie jednym z najtrudniejszych lat w historii działalności przedsiębiorstwa Apator S.A. a wyniki były znacząco niższe niż w pozostałych latach.

Dokonując analizy zaobserwowano, że spółka Apator S.A. znajdowała się w trudnej sytuacji. Globalny trend oszczędzania energii, gazu, wody i ciepła powinien zapewniać stały popyt na produkty Apatora przez wiele lat, jednakże firma wskazywała na trudności rynkowe spowodowane silną konkurencją. Mocno odczuwalny był wzrost cen surowców i komponentów, przerwanie łańcuchów dostaw dla wielu producentów oraz presja płacowa.

Pandemia COVID-19 miała długotrwały wpływ na globalne łańcuchy dostaw, co utrudniało zdobywanie potrzebnych komponentów do produkcji. Rentowność działalności stale malała, a dodatkowo rosło zapotrzebowanie na zewnętrzny kapitał do finansowania kapitału obrotowego. Konflikt w Ukrainie pogłębił problemy gospodarcze, przyczyniając się do wzrostu inflacji, co z kolei wpłynęło na ceny surowców, energii i transportu. W 2022 roku przychody ze sprzedaży na rynkach rosyjskim, ukraińskim i białoruskim stanowiły około 0,5% całkowitej sprzedaży

Apator S.A. Po wybuchu wojny wstrzymano sprzedaż na rynkach rosyjskim i białoruskim.

Powyższe czynniki przyczyniły się do pogorszenia wyników finansowych spółki Apator S.A. Wymaga to od firmy dostosowania strategii, aby zminimalizować negatywne skutki i poprawić wyniki w przyszłości.

Bibliografia:

1. Cymerman A., 2017, Analiza finansowa jako narzędzie wspomagające proces zarządzania przedsiębiorstwem. <https://wspia.eu/media/u55ppc4w/07-cymerman-agnieszka.pdf>
2. Drake, Peterson P., Fabozzi F. J., 2012, Analysis of financial statements. Vol. 205. John Wiley & Sons.
3. Friedlob, George T., and Lydia LF Schleifer, 2003, Essentials of financial analysis. Vol. 23. John Wiley & Sons.
4. Łopata A., Jastrzab T., 2018, Wspomaganie decyzji zarządczych w przedsiębiorstwach na przykładzie systemu eanaliza.pl.
5. Żukowska H., Spoz A., Zasuwa G., 2016, Sprawozdawczość w procesie zarządzania i oceny działalności przedsiębiorstwa, Wydawnictwo KUL, Lublin.

Kaproń Mariola

Promotor:

dr M. Kierepka, prof. AZ

Akademia Zamojska

ANALIZA FINANSOWA W PROCESIE ZARZĄDZANIA PRZEDSIĘBIORSTWEM NA PRZYKŁADZIE FIRMY LUBAWA S.A.

Skuteczne zarządzanie przedsiębiorstwem w dynamicznie zmieniającym się środowisku biznesowym oraz zaostrzającej się konkurencji na rynku wymaga dogłębnej analizy podejmowanych decyzji. Zapotrzebowanie na informacje analityczne jest więc kluczowe w zarządzaniu współczesnym przedsiębiorstwem. Podstawowym narzędziem stanowiącym fundament do podejmowania trafnych decyzji jest analiza finansowa, której głównym zadaniem jest badanie i ocena efektywności prowadzonej działalności gospodarczej w danym okresie [Pomykalska i Pomykalski 2017, s. 37-38; Zaleska 2012, s.10 - 11].

Analiza finansowa dostarcza kluczowych narzędzi do efektywnego podejmowania decyzji, szczególnie w obszarze zarządzania finansami firmy. Decyzje te mogą być zróżnicowane, zarówno pod względem ich natychmiastowego wpływu na bieżącą działalność przedsiębiorstwem, jak i długoterminowych implikacji strategicznych. Niezależnie od charakteru decyzji, istotne jest, aby były one oparte o rzetelne informacje i trafne w efektach. Proces decyzyjny staje się wtedy silną machiną napędową firmy, kształtując jej wewnętrzne operacje oraz zewnętrzne relacje [Nowak 2018, s. 12-13].

Znaczenie procesu decyzyjnego w zarządzaniu firmą stale rośnie, co jest wynikiem kilku istotnych czynników. Po pierwsze, zwiększa się złożoność problemów, z którymi muszą sobie radzić przedsiębiorstwa. Po drugie, rosną możliwości alternatywnych działań, co dodatkowo komplikuje proces decyzyjny. Po trzecie, wzrasta ryzyko popełnienia błędów w podejmowaniu decyzji, które mogą mieć dotkliwe skutki dla firmy i które mogą być trudne do szybkiego naprawienia. Aby zminimalizować ryzyko błędnych decyzji, niezbędne jest dokładne rozpoznanie i analiza zjawisk i czynników wpływających na funkcjonowanie firmy. To właśnie w tym kontekście analiza finansowa odgrywa kluczową rolę, dostarczając rzetelnych i aktualnych informacji, które pozwalają na lepsze zrozumienie sytuacji firmy [Kopczuk 2018, s. 13; Gabrusiewicz 2014, s. 11-13].

Celem pracy była analiza kondycji finansowej przedsiębiorstwa oraz wykazanie znaczenia analizy finansowej w procesie zarządzania. Głównym źródłem danych był bilans oraz rachunek zysków i strat spółki akcyjnej Lubawa za lata 2018-2022 oraz literatura przedmiotu. Szczegółowo w ocenie procesu zarządzania wykorzystano analizę wstępną oraz analizę wskaźnikową, która jest poszerzeniem analizy wstępnej. Umożliwia różnorodne analizy porównawcze wybranych wskaźników oraz analizy trendów badanych zjawisk. Tym samym daje kompletny obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.

Przeprowadzona analiza finansowa w przedsiębiorstwie Lubawa S.A. pozwala stwierdzić, że spółka prowadziła bezpieczną politykę finansową o czym świadczy stabilny poziom reguł bilansowych, zarówno złotej, jak i srebrnej. Majątek spółki finansowany był przede wszystkim kapitałem własnym (w 80%), w strukturze którego dominującą pozycję stanowiły zyski zatrzymane. W badanym okresie dług przedsiębiorstwa zwiększył się o ok.10%. Zobowiązania długoterminowe zmniejszyły swoją wartość, natomiast do wzrostu długu przyczyniły się zobowiązania krótkoterminowe, w strukturze których dominowały zobowiązania z tytułu dostaw i usług (średnio 41%). Drugą znaczącą składową, szczególnie w ostatnim badanym roku, były kredyty i pożyczki krótkoterminowe.

Poziom płynności finansowej w badanej spółce był zróżnicowany. Wskaźniki płynności bieżącej charakteryzowały się zmiennością w czasie, jednak mieściły się (za wyjątkiem 2021 r.) w przedziale nie zagrażającym zdolności do regulowania zobowiązań bieżących, chociaż wartości wskaźników płynności szybkiej w końcowych latach analizowanego okresu mogły wskazywać na okresowe trudności płatnicze. Natomiast spółka nie miała problemów z płynnością gotówkową. Należy jednak nadmienić, że wartości wskaźników wyższe od normy, co miało miejsce na początku badanego okresu świadczą o nieefektywnym gospodarowaniu gotówką w tym czasie. Płynność finansowa w badanej spółce była znacznie niższa niż średnia sektorowa ale przyjęta strategia finansowania majątku przez zarządzających ograniczała ryzyko utraty płynności finansowej.

Zmiany w przychodach i kosztach ukształtowały wynik finansowy. Spółka w analizowanym okresie przede wszystkim generowała zyski ale o różnym poziomie wartości, od 43 tys. PLN do prawie 4 mln PLN. Należy jednak dodać, że w 2021 r. firma poniosła znaczącą stratę. Sytuacja ta wpłynęła na poziom rentowności

działalności gospodarczej badanej spółki. Wszystkie analizowane wskaźniki w badanej firmie – wskaźnik rentowności sprzedaży (ROS), wskaźnik rentowności aktywów (ROA) i wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE) kształtowały się na bardzo niskim poziomie, znacznie niższym w porównaniu do średnich branżowych, co potwierdza nieefektywne zarządzanie kategoriami kształtującymi wynik finansowy.

Reasumując należy stwierdzić, że analiza finansowa odgrywa znaczącą rolę w procesie zarządzania przedsiębiorstwem. Umożliwia ocenę informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych, które odzwierciedlają skutki podejmowanych decyzji przez zarządzających w okresie sprawozdawczym, czyli umożliwia ocenę kondycji finansowej podmiotu.

Bibliografia:

1. Gabrusewicz W., 2014, Analiza finansowa przedsiębiorstwa: teoria i zastosowanie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
2. Kopczuk A., 2018, Analiza finansowa przedsiębiorstwa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.
3. Nowak E., 2018, Rachunkowość zarządcza w przedsiębiorstwie, Wydawnictwo CeDeWu Sp.zo.o, Warszawa.
4. Pomykalska B., Pomykalski P., 2017, Analiza finansowa przedsiębiorstwa: wskaźniki i decyzje w zarządzaniu, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
5. Zaleska M., 2012, Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa przez analityka bankowego, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.

Kryk Małgorzata

Promotor:

*dr hab. Mieczysław Kowerski, prof. Akademii Zamojskiej
Akademia Zamojska*

POLITYKA DYWIDENDOWA SPÓŁEK SKARBU PAŃSTWA NOTOWANYCH NA GIEŁDZIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W WARSZAWIE

Początki aktywności gospodarczej państwa sięgają starożytności. Obecnie przedsiębiorstwa, których właścicielem lub współwłaścicielem jest państwo występują we wszystkich krajach. W krajach postsocjalistycznych gdzie wcześniej funkcjonowały niemal wyłącznie przedsiębiorstwa państwowe, większość z nich sprywatyzowano. Ale część, największych i mających strategiczne dla gospodarki kraju znaczenie, pozostało nadal własnością państwa (Bałtowski, Kwiatkowski, 2018, 294).

Sektor państwowy odgrywa ważną rolę w gospodarce polskiej. W ostatnich latach doszło nawet do renacjonalizacji spółek prywatnych. Polska należy do państw

o największej obecności państwa w sektorze przedsiębiorstw. Wśród państw OECD tylko gospodarka Francji jest bardziej znacjonalizowana (OECD, 2018). Spółki, w których Skarb Państwa (SP) ma udziały to zróżnicowana pod względem potencjału ekonomicznego grupa podmiotów. Większość spółek SP funkcjonuje w strategicznych sektorach gospodarki i jest dla budżetu państwa ważnym źródłem dochodów.

Podstawowym celem działalności spółek kapitałowych jest powiększanie wartości dla akcjonariuszy, które odbywa się poprzez wzrost cen akcji spółki i wypłaty dywidend (Damodaran, 2007). Jednak spółki z udziałem SP, ze względu na swoje strategiczne znaczenie, oprócz przynoszenia dochodów budżetowi państwa muszą realizować dodatkowy cel jakim jest zapewnienie szeroko pojętego bezpieczeństwa państwa co nie zawsze sprzyja wzrostowi cen akcji i wypracowywaniu optymalnego zysku, a tym samym wypłatom wysokich dywidend. W przypadku gdy pojawia się sprzeczność interesów akcjonariuszy i zarządów spółek oraz zarządów i wierzycieli może zachodzić konflikt agencyjny. Wypłata dywidendy może być jednym ze sposobów łagodzenia tego konfliktu (Esterbrook, 1984). W spółkach, gdzie kontrolę ma państwo może pojawić się podwójny konflikt agencyjny, bowiem ostatecznymi właścicielami tych spółek są obywatele. A więc pojawia się konflikt pomiędzy zarządami i reprezentantami właścicieli (obywateli) jakimi są władze państwa a także konflikt między władzami a obywatelami. Aby załagodzić te oba konflikty spółki muszą przeznaczać większe środki m. in. w formie dywidend (Gugler, 2003, s.1301).

W pracy poddano analizie politykę dywidendową 23 spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) w latach 1997-2022, których kapitalizacja w końcu 2022 roku wyniosła 241,0 mld zł oraz w których SP bezpośrednio lub pośrednio posiadał kontrolny pakiet akcji.

Przyjęto dwa cele: pierwszym było scharakteryzowanie polityki dywidendowej tych spółek od momentu wejścia na giełdę lub od momentu, kiedy ich akcjonariuszem został SP, drugim było porównanie polityki dywidendowej spółek SP z polityką dywidendową pozostałych spółek notowanych na GPW, wychodząc z założenia, że w przypadku spółek SP przyczyną wypłat może być próba łagodzenia podwójnego konfliktu agencyjnego. W pracy analizowano zarówno polityki dywidendowe poszczególnych spółek jak również łącznie wszystkich spółek z udziałem SP na tle pozostałych spółek notowanych na giełdzie.

Analiza 23 spółek SP pokazała, że w latach 1997-2022 wypłacały one dywidendy 170 razy o łącznej wartości w cenach stałych 2022 roku 155,2 mld zł (42,9% wszystkich wypłaconych na w tym czasie dywidend). Zawsze dywidendy wypłacała spółka GPW. Trzech największych płatników to KGHM, PZU i PKOBP (odpowiednio w c. 2022 34,6 mld zł, 34,5 mld zł oraz 25,7 mld zł) co odpowiada 61,1% wypłat analizowanych spółek SP i 26,2% wypłat wszystkich spółek notowanych na GPW.

Testy t–Studenta różnic średnich wskaźników spółek SP i pozostałych spółek

Wyszczególnienie	Średnia wartość jednej wypłaty w mln zł (ceny 2022)		Skłonność do płacenia dywidend do końca 2022 (%)		Stopa dywidendy (%)		Stopa wypłaty dywidendy (%)	
	spółki SP	pozostałe spółki	spółki SP	pozostałe spółki	spółki SP	pozostałe spółki	spółki SP	pozostałe spółki
Średnia	728,5	77,3	56,62	30,52	4,00	2,98	38,3	56,2
t Stat	6,24		7,57		2,01		3,73	
Poziom istotności	<0,01		<0,01		0,05		<0,01	

Różnice w wartościach podstawowych wskaźników polityk dywidendowych spółek SP i pozostałych spółek notowanych na GPW są istotne na poziomie istotności 0,05 (Aczel, 2005, 361-368). Spółki SP w analizowanym okresie charakteryzowały się niemal 2-krotnie wyższą skłonnością do płacenia dywidend, wypłacały średnio ponad 9-krotnie większą dywidendę, posiadały o 50% wyższą stopę dywidendy ale o 32% niższą stopę wypłaty dywidendy. Ten ostatni wskaźnik oznacza, że pomimo tak dużych kwot wypłat pozostawiały sobie więcej zysku netto niż pozostałe spółki.

Otrzymane wyniki analiz potwierdzają tezę, że notowane na GPW spółki SP zachowywały się zgodnie z teorią podwójnego konfliktu agencyjnego wypłacając, w celu jego łagodzenia, wysokie dywidendy, które w większości trafiały do budżetu państwa a w rezultacie do ostatecznych właścicieli czyli obywateli.

Bibliografia:

1. Aczel A. (2015), Statystyka w zarządzaniu, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
2. Bałtowski M., Kwiatkowski (2018), Przedsiębiorstwa państwowe we współczesnej gospodarce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
3. Damodaran A. (2007), Finanse korporacyjne. Teoria i praktyka, Helion, Gliwice.
4. Esterbrook F. H. (1984), Two Agency-Cost Explanations of Dividends, *American Economic Review*, vol. 74, issue 4, s. 650- 659.
5. Gugler K. (2003), Corporate Governance, Dividend Payout Policy and the Interrelation between Dividends, R&D, and Capital Investments, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 27, Issue 7, s.1297- 1321.
6. OECD (2018), *Indicators of Product Market Regulation*, OECD, Paris, <https://www.oecd.org/economy/reform/indicators-of-product-market-regulation/> (dostęp 15.10.2023).

Palejewska Karolina
Promotor:
dr M. Kierepka, prof. AZ
Akademia Zamojska

WYNIK FINANSOWY JAKO MIERNIK OCENY EFEKTYWNOŚCI GOSPODAROWANIA NA PRZYKŁADZIE PRZEDSIĘBIORSTWA ACTION S.A.

Wynik finansowy jest kluczowym elementem do oceny efektywności gospodarowania. Przedstawia rezultaty podejmowanych decyzji przez kadre menedżerską w obszarze przychodów oraz kosztów. Te kategorie finansowe są składowymi rachunku zysków i strat, w którym oblicza się końcowy wynik finansowy jaki osiągnęło przedsiębiorstwo w okresie sprawozdawczym. Analiza tworzenia wyniku finansowego odgrywa ważną rolę w zarządzaniu, ponieważ dostarcza informacji, które są niezbędne przy podejmowaniu decyzji finansowych. Wynik finansowy jest również ważnym elementem dla przyszłych inwestorów, ponieważ można określić czy firma jest rentowna czy deficytowa [Comporek 2020, s. 11; Trentowska 2018, s. 18].

Rachunkowość poświęca wiele uwagi oraz miejsca na wyznaczenie i prezentację wyniku finansowego jako podstawowego parametru ekonomicznego. Prezentowany jest w bilansie i rachunku zysków i strat. Bilans przedstawia tylko wartość wyniku finansowego, natomiast rachunek zysków i strat sposób jego tworzenia. To zestawienie finansowe przedstawia oprócz kwoty wyniku finansowego także kategorie kształtujące jego końcową wartość, czyli przychody i koszty w poszczególnych segmentach działalności podmiotu. W momencie, w którym osiągnięte przychody są wyższe od poniesionych kosztów mamy do czynienia z zyskiem. Kiedy jednak poniesione koszty są wyższe od osiąganych przychodów, występuje strata z działalności gospodarczej [Bławat i in. 2018, s. 87; Nowak 2008, s. 106,116].

Kategoria wyniku finansowego spełnia w gospodarce wiele ważnych funkcji do których można zaliczyć m.in. wpływ na wyceny rynkowe akcji i papierów wartościowych, oddziaływanie na zachowanie uczestników rynku (inwestorzy, kredytobiorcy), wpływ na procesy decyzyjne i kontrolne, pomiar osiągnięć jednostki w określonym czasie, finansowanie rozwoju firmy [Artienwicz i in. 2020, s. 14].

Celem pracy była ocena efektywności gospodarowania w przedsiębiorstwie na bazie rachunku zysków i strat oraz wykazanie jego znaczenia w procesie zarządzania przedsiębiorstwem. Dla zrealizowania celu wykorzystano rachunek zysków i strat spółki Action S.A. za lata 2018 – 2022. Przeprowadzono także studia literatury przedmiotu.

Efektywność gospodarowania oceniono wykorzystując analizę poziomą i pionową przychodów i kosztów. Przeprowadzona została także analiza wskaźnikowa, która objęła analizę rentowności sprzedaży brutto i sprzedaży netto, rentowności aktywów, jak i rentowności operacyjnej aktywów oraz rentowności

kapitału własnego. Otrzymane wskaźniki porównano do średnich w sektorze, w którym działa badane przedsiębiorstwo.

Analizując dynamikę przychodów i kosztów przedsiębiorstwa Action S.A. w latach 2018-2022 zauważalny był wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów oraz wzrost poszczególnych składowych kosztów, między innymi: koszt sprzedanych produktów, towarów i materiałów, koszt sprzedaży i marketingu, koszty ogólnego zarządu. Spadek dynamiki przychodów i kosztów wystąpił w trzech kategoriach wyniku finansowego i były to pozostałe przychody operacyjne i zyski operacyjne, przychody finansowe oraz pozostałe koszty i straty.

Wskaźniki rentowności na przestrzeni lat plasowały się w podobny sposób. Rok 2018 przyniósł spółce straty. Największy wpływ na poniesioną stratę miały koszty z pozostałej działalności operacyjnej oraz koszty związane z zarządaniem, sprzedażą i marketingiem. Natomiast w roku 2020 zauważalny był duży wzrost wartości wskaźników rentowności, z wyjątkiem wskaźnika rentowności sprzedaży w odniesieniu do którego odnotowano tylko minimalny wzrost. Jedynie te lata wyróżniały się istotnie: bardzo niskim wynikiem w przypadku roku 2018 i bardzo wysokim wynikiem w przypadku roku 2020. Tak wysokie wartości w tym ostatnim były spowodowane umorzeniem zobowiązań objętych układem. Kolejne dwa lata były latami spadkowymi, jednak spółka pomimo spadków dalej generowała zyski.

Na przestrzeni analizowanych lat sytuacja finansowa przedsiębiorstwa uległa poprawie co było zjawiskiem pozytywnym wiedząc, że w 2016 roku przedsiębiorstwo złożyło wniosek o postępowanie sanacyjne, które trwało 4 lata.

Przeprowadzone badania literaturowe i empiryczne wykazały, że rachunek zyskowi strat odgrywa duże znaczenie w ocenie procesu zarządzania, a wynik finansowy jest dobrym miernikiem oceny efektywności gospodarowania. Można stwierdzić, że wynik finansowy wskazuje na trafność i wartość podejmowanych i realizowanych decyzji w obszarze przychodów i kosztów.

Bibliografia:

1. Artienwicz N., Bartoszewicz A., Cygańska M., Wójtowicz P., 2020, Kształtowanie wyniku finansowego w Polsce teoria – praktyka – stan badań, Katowice.
2. Bławat F., Drajska E., Figura P., Gawryca M., Korol T., Prusak B., 2018, Analiza finansowa przedsiębiorstwa. Ocena sprawozdań finansowych, analiza wskaźnikowa, CeDeWu, Warszawa.
3. Comporek M., 2020, Zarządzanie wynikiem finansowym w przedsiębiorstwie, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
4. Nowak E., 2008, Analiza sprawozdań finansowych, Wydanie II, Polskie wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
5. Trentowska M., 2018, Rachunek kosztów, podstawy rachunkowości zarządczej i zarządzanie finansami, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.

Słowikowska Justyna
Promotor:
dr M. Kierepka, prof. AZ
Akademia Zamojska

POMIAR I ANALIZA RENTOWNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA NA PRZYKŁADZIE KINO POLSKA TV S.A.

Rentowność jest jednym z kluczowych wskaźników oceny kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Odpowiada na fundamentalne pytania dotyczące efektywności prowadzonej działalności gospodarczej i zdolności firmy do generowania zysków. W dynamicznie zmieniającym się otoczeniu rynkowym, szczególnie w sektorze medialnym, umiejętność skutecznego zarządzania rentownością staje się istotnym czynnikiem przetrwania i rozwoju przedsiębiorstwa. Analizując rentowność kadra menedżerska może sprawniej i efektywniej zarządzać biznesem [Majerowska i Gostkowska-Drzewicka 2021, s. 25; Kruk 2017, s. 219].

Informacje na temat rentowności zawarte są w rachunek zysków i strat, który w ujęciu księgowym przedstawia sposób tworzenia wyniku finansowego. Dzięki niemu można w wyrażeniu liczbowym ocenić, czy firma generuje zysk, czy ponosi straty w danym okresie sprawozdawczym [Nowak i Nowak 2022, s. 50].

Sporządzając rachunek zysków i strat należy obowiązkowo kierować się określonymi zasadami. Jedną z najważniejszych jest zasada memoriałowa. Z tej zasady wynika, że zarówno w księgach rachunkowych, jak i w sprawozdaniu finansowym wyszczególnia się wszystkie operacje gospodarcze jakie zaszły w danym roku obrotowym, niezależnie od momentu przepływu środków pieniężnych [Kumor 2014].

Kolejną ważną zasadą jest zasada współmierności kosztów i przychodów. Zasada ta oznacza, że wszystkie przychody i koszty związane z uzyskaniem przychodów należy ująć w księgach rachunkowych w tym samym okresie sprawozdawczym. To znaczy, iż zatwierdzenie kosztów i przychodów w danym okresie nie jest uzależnione od wypłaty bądź wpłaty środków pieniężnych [Piosik 2018, s. 12].

Celem podjętych badań był pomiar i analiza rentowności na przykładzie przedsiębiorstwa Kino Polska TV S.A. Analiza ta pozwoliła na ocenę efektywności finansowej spółki oraz identyfikację czynników wpływających na jej rentowność w latach 2018-2022. Wybrany okres umożliwia uchwycenie trendów i zmian zachodzących w przedsiębiorstwie oraz pozwala na porównanie wyników spółki z danymi z branży medialnej. W pracy wykorzystano dane finansowe pochodzące ze sprawozdań rocznych oraz literaturę z zakresu rachunkowości i analizy finansowej.

Przeprowadzone analizy opierają się na wskaźnikach rentowności, takich jak wskaźnik rentowności aktywów (ROA), wskaźnik rentowności sprzedaży (ROS) oraz wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE). W analizie uwzględniono również dynamikę oraz strukturę przychodów i kosztów spółki. Ogólną metodą badawczą była metoda dedukcyjna i porównawcza. Szczegółowa analiza danych

sprawozdawczych została przeprowadzona z wykorzystaniem analizy wstępnej i wskaźnikowej.

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że spółka, mimo stabilnego wzrostu przychodów, borykała się z wyzwaniami związanymi z utrzymaniem rentowności na wysokim poziomie. Chociaż przychody ze sprzedaży konsekwentnie rosły, towarzyszący temu wzrost kosztów operacyjnych miał negatywny wpływ na ostateczny wynik finansowy, co znalazło odzwierciedlenie w niższych zyskach netto.

Analiza wskaźnikowa wykazała, że wskaźniki rentowności aktywów, sprzedaży oraz kapitału własnego w większości lat były wyższe od średnich w sektorze, co świadczy o względnej konkurencyjności spółki. Jednakże w roku 2022 nastąpił spadek tych wskaźników, co może sugerować pewne zagrożenia dla przyszłej stabilności finansowej przedsiębiorstwa.

Przeprowadzona analiza wskazuje na konieczność dalszej optymalizacji kosztów operacyjnych. Działania te mogą przyczynić się do poprawy efektywności zarządzania oraz umocnienia pozycji rynkowej badanej spółki na tle konkurencji. W przyszłości warto również zwrócić większą uwagę na czynniki zewnętrzne, takie jak sytuacja makroekonomiczna oraz zmiany w otoczeniu regulacyjnym, które mogą mieć istotny wpływ na rentowność spółki.

Podsumowując, Kino Polska TV S.A. to przedsiębiorstwo o dużym potencjale rozwojowym, jednak jego dalszy sukces zależy od zdolności do skutecznego zarządzania kosztami oraz elastycznego dostosowywania się do zmieniających się warunków rynkowych. Kontynuacja monitorowania i analizy wskaźników rentowności będzie kluczowa dla podejmowania świadomych decyzji strategicznych, które zapewnią długoterminową stabilność finansową spółki.

Oceniając proces zarządzania rentownością w przedsiębiorstwie należy stwierdzić, że ogólny wynik finansowy, jak i jego częściowe segmenty zawarte w rachunku zysków i strat są dobrym miernikiem oceny efektywności gospodarowania oraz odgrywają duże znaczenie w ocenie kadry menedżerskiej w zakresie podejmowania decyzji w obszarze przychodów i kosztów.

Bibliografia:

1. Kruk S., 2017, Rentowność jako kryterium oceny efektywności przedsiębiorstwa, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr 5(89).

2. Kumor I., 2014, Nadrzędne zasady rachunkowości a wartość bilansowa przedsiębiorstwa, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 804.

3. Majerowska E., Gostkowska-Drzewicka M., 2021, Czynniki struktury kapitału oraz rentowność spółek giełdowych, ujęcie teoretyczne i empiryczne, *Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego*, Gdańsk.

4. Nowak E., Nowak M., 2022, *Zyskowność działalności gospodarczej*, CeDeWu, Warszawa.

5. Piosik A., 2018, *Kształtowanie zysków podmiotów sprawozdawczych w Polsce. MSR/MSSF a Ustawa o Rachunkowości*, C.H. Beck, Warszawa.

Żmuda Michał
Promotor:
Kowal R.J., dr. nauk ekonomicznych, docent
Krasa W., dr. nauk ekonomicznych, docent
Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach

GMINA MNIÓW ANALIZA BUDŻETOWA

Gmina Mniów sąsiaduje z 7 gminami ościennymi: Miedziana Góra, Zagnańsk, Strawczyn, Smyków, Radoszyce, Łopuszno, Stąporków. Na początek analizy weźmiemy dane statystyczne, liczbę ludności, powierzchnie gmin oraz gęstość zaludnienia. Wyniki analizy przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Liczba ludności i powierzchnia oraz gęstość zaludnienia gminy Mniów w porównaniu do gmin ościennych w 2023 roku

L.p.	Gmina	Liczba ludności (osoby)	Powierzchnia (km ²)	Gęstość zaludnienia (osób na km ²)
1.	Mniów	9 321	95,27	98
2.	Miedziana Góra	11 722	124,4	165
3.	Zagnańsk	12 917	96	103
4.	Strawczyn	11 170	86,26	124
5.	Smyków	3 787	62,11	61
6.	Radoszyce	9 002	146,7	61
7.	Łopuszno	9 062	176,8	51
8.	Stąporków	17 185	231,4	74

W przedstawionej tabeli, Mniów jest trzecią najmniejszą gminą jeśli chodzi o powierzchnię bezpośrednio sąsiadujących ze sobą, jest czwartą najmniejszą gminą pod względem liczby ludności, najmniej jest w gminie Łopuszno a najwięcej w Stąporkowie. Gęstość zaludnienia Mniowa wynosi 98 ludzi na 1 km², co czyni ją czwartą najgęściej zaludnioną gminą, jedynie Miedziana Góra, Zagnańsk i Strawczyn mają więcej mieszkańców na 1 km² powierzchni swoich obszarów terytorialnych. Analiza liczby bezrobotnych i podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym w gminach podane w tabeli 2.

Tabela 2

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym w gminach

L.p.	Gmina	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym
1.	Mniów	8,3	1040
2.	Miedziana Góra	6,0	1375,5
3.	Zagnańsk	5,0	1407
4.	Strawczyn	6,7	1310
5.	Smyków	3,5	1384,3
6.	Radoszyce	3,9	1089,3
7.	Łopuszno	7,5	1349
8.	Stąporków	5,4	1370,5

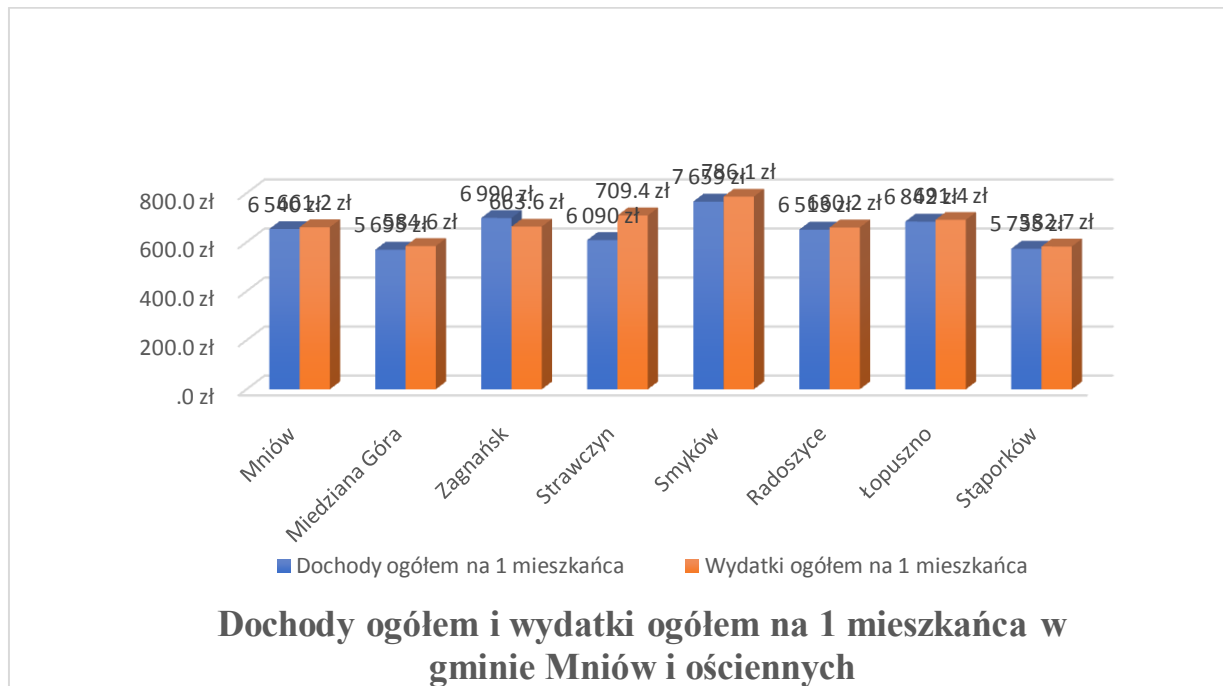
Powyższa tabela, przedstawia sytuację gospodarczą gminy Mniów oraz gmin ościennych. Z danych wynika, że gmina Mniów w porównaniu do gmin ościennych ma problem z bezrobociem, gdyż wskaźnik bezrobocia jest najwyższy, dodatkowo na terenie gminy działa najmniej zakładów pracy i podmiotów gospodarczych w porównaniu do gmin ościennych.

Tabela 3

Dochody ogółem, w tym własne i wydatki ogółem oraz nadwyżka/deficyt gminy Mniów w porównaniu do gmin ościennych w 2022 roku

L.p.	Gmina	Dochody ogółem (zł)	W tym własne	Wydatki ogółem (zł)	Nadwyżka/deficyt (zł)
		1	2	3	(1-3)
1.	Mniów	64 543 439,59	10 806 531,61	74 670 500,74	-10 127 061,20
2.	Miedziana Góra	68 905 607,02	14 492 770,86	74 210 572,64	-5 304 965,62
3.	Zagnańsk	79 423 531,93	15 699 753,18	91 207 994,56	-11 784 462,63
4.	Strawczyn	62 629 490,81	4 453 940,56	60 953 391,84	1 676 098,97
5.	Smyków	31 602 136,15	5 633 466,10	35 990 197,64	-4 388 061,50
6.	Radoszyce	46 443 601,78	14 777 264,62	50 461 675,97	- 4 018 074,19
7.	Łopuszno	50 114 343,50	4 022 180,17	63 449 040,64	-13 334 697,14
8.	Stąporków	89 185 880,44	13 015 534,27	91 454 345,38	-2 268 464,94

Z danych za 2022 rok możemy odczytać, że Mniów ma porównywalne dochody z Gminą Strawczyn, zajmując czwarte miejsce w zestawieniu z sąsiednimi gminami. Wydatki gminy Mniów są zbliżone do wydatków gminy Miedziana Góra, co czyni ją trzecią gminą pod względem wydatków ogółem. Własne dochody gminy Mniów też są nie najwyższe, ale uwzględniając dane dotyczące liczby osób pracujących i ilości podmiotów gospodarczych działających na terenie Mniowa, nie powinna dziwić w zestawieniu z Miedzianą Górą czy Zagnańskiem.

Przedstawiony wykres porównuje dochody gmin i wydatków na jednego mieszkańca danej gminy. Z wykresu możemy zauważyć, że struktura dochodów i wydatków w gminie Mniów jest na podobnym poziomie na jednego mieszkańca. Jedynie Zagnańsk ma mniejsze wydatki na 1 jednego mieszkańca w porównaniu z dochodami na 1 mieszkańca.

Tabela.4

Poziom i dynamika wykonanych dochodów budżetowych gminy Mniów według źródeł pochodzenia w latach 2019-2023

Rodzaje dochodów	Lata [zł]					Dynamika %				
	2019 (1)	2020 (2)	2021 (3)	2022 (4)	2023 (5)	2:1	3:2	4:3	5:4	5:1
1. Dochody własne, w tym	8 175 424,36	9 321 435,64	9 673 897,76	10 732 691,35	11 689 781,69	114,02	103,78	110,94	108,92	142,98
1.1. Podatki i opłaty lokalne	5 431 342,78	6 234 768,32	6 451 342,78	7 058 934,47	7 695 341,93	114,79	103,47	109,42	109,02	142,98
1.2. Pozostałe	2 744 081,58	3 086 667,32	3 222 554,98	3 673 756,88	3 994 439,76	112,48	104,40	114,00	108,73	145,57
2. Dochody obce, w tym	17 149 810,66	19 589 593,67	19 983 594,64	21 879 879,13	23 657 347,27	114,23	102,01	109,49	108,12	137,95
1.1. Subwencje	21 126 039,77	24 399 657,77	24 726 975,29	27 014 690,58	29 196 310,63	115,50	101,34	109,25	138,20	138,20
2.2. Dotacje celowe z budżetu Państwa										
Dochody ogółem	46 451 274,79	53 310 687,08	54 384 467,69	59 627 261,06	64 543 439,59	114,77	102,01	109,64	108,24	138,95

Z danych tabeli możemy odczytać, że Mniów z roku na rok uzyskuje coraz to większe dochody, jednocześnie wydając coraz więcej. Oznacza to, że Mniów rozwija się z roku na rok, gdyż dane mają tendencję wzrostową. Jak możemy zauważyć w przeciągu pięcioletniego okresu, dynamika dochodów między 2023 a 2019 wzrosła o niemal 40%.

Tabela 5

Struktura procentowa wykonanych dochodów budżetowych gminy Mniów
według źródeł pochodzenia w latach 2019-2023

Rodzaje dochodów	Struktura (%)				
	2019	2020	2021	2022	2023
1. Dochody własne, w tym	17,6	17,5	17,8	18,0	18,1
1.1. Podatki i opłaty lokalne	11,7	11,7	11,9	11,8	11,9
1.2. Pozostałe	5,9	5,8	5,9	6,2	6,2
2. Dochody obce, w tym	82,4	82,5	82,2	82	81,9
2.1. Subwencje	36,9	36,7	36,7	36,7	36,7
2.2. Dotacje celowe z budżetu Państwa	45,5	45,8	45,5	45,3	45,2
Dochody wykonane ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tabela powyższa przedstawia jaki procent w strukturze ogólnej dochodów mają dochody własne i dochody obce w budżecie gminy Mniów. Możemy zauważyć, że udział własnych dochodów własnych jest marginalny w porównaniu z dochodami obcymi. Bez subwencji i dotacji celowych, Mniów nie byłby w stanie pokryć wydatki na cele budżetowe zaplanowane na dany okres rok budżetowy.

***Блакита Вікторія**
Науковий керівник:
Приймак С.В., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ

Глобалізаційні процеси в економіці та на ринку капіталу зумовлюють потребу в єдиних підходах до формування інформації, що відображена у фінансовій звітності компаній. На це спрямована реформа бухгалтерського обліку в Україні, типовим проявом якої є стандартизація фінансової звітності на основі міжнародних стандартів, що безпосередньо стосується і питань аналізу інформації як важливої функції управління. Високі вимоги до інформативності фінансової звітності висувають до підсумкової аналітичної інформації не менш суттєві вимоги, ніж до бухгалтерських чи аудиторських процедур, що відповідним чином стосується принципів організації економічного аналізу, обґрунтування методичних прийомів його проведення, відбору аналітичних показників розроблення комплексного оцінювання фінансового стану компанії.

Основою формування загальнонаціонального масиву інформації є дотримання інформаційної відкритості та прозорості, яка забезпечується розкриттям інформації емітентів цінних паперів про результати своєї діяльності та перспективи розвитку. При цьому важливою умовою виходу підприємств на ринок капіталів є розроблення єдиної методології оцінки господарської діяльності.

В цьому напрямі останнім часом в Україні відбуваються позитивні зміни, спрямовані на створення повноцінної уніфікованої системи звітності за національними та міжнародними стандартами [1]. Склад та структура звітності може бути розроблена залежно від потреб підприємства. Однак, в Україні здійснюється державне регулювання фінансової звітності з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів, а також забезпечують уніфікацію і удосконалення обліку і звітності в світлі вимог міжнародних стандартів. Вимоги до формування звітності регламентуються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Мінфіну України від 07.02.2013 № 73 [2].

Серед об'єктивних чинників, що зумовлюють необхідність стандартизації економічного аналізу, можна виділити такі:

- чинники, пов'язані з посиленням інтеграційних процесів, активним входженням іноземного капіталу на ринок України, що вимагає уніфікації та наближення методології вітчизняного фінансового аналізу до принципів та стандартів, що склалися в зарубіжній практиці. Необхідність залучення іноземних інвесторів вимагають від інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання зрозумілих для зарубіжних партнерів правил і принципів її аналітичної інтерпретації;

- друга група факторів пов'язана зі зміною форми власності господарюючих суб'єктів. Першочергового значення набувають цілі й задачі, що спрямовані на об'єктивну оцінку інвестиційної привабливості об'єктів інвестування, спрямованої на ріст вартості капіталу та прибутковості;

- третя група факторів зумовлена розширенням функціонального навантаження на аналіз як складової управлінського процесу. Контрольна і оцінювальна функція економічного аналізу відходить на другий план. Оціночна функція значно послаблена і поступається діагностичній (пошуковій) функції.

Офіційні методики аналізу фінансової звітності мають певні недоліки:

- всі методики ґрунтуються на зарубіжному досвіді, тому орієнтація на нормативні значення фінансових коефіцієнтів країн з розвинутою економікою є некоректною, оскільки тенденції та закономірності європейських країн суттєво відрізняються від вітчизняної економіки;

- в методиках не враховується галузева специфіка визначення нормативних значень окремих коефіцієнтів. Критерії оцінки їх достатності не можуть бути статичними, і з часом вони мають змінюватись, тому при проведенні аналізу доцільно орієнтуватись на середньогалузеві їх значення;

- в методиках мають місце розбіжності в переліку окремих показників різних напрямів оцінки фінансового стану, так і алгоритмів їх розрахунку. З метою уніфікації алгоритмів необхідно стандартизувати назви і завдання фінансових коефіцієнтів, що стоять перед різними стейкхолдерами [3].

Отже, можемо зробити висновок, що економічний аналіз дає можливість комплексно оцінити фінансовий стан та спрогнозувати його в майбутньому; він є інструментом аудиту та бухгалтерської експертизи. В умовах сьогодення економічний аналіз повинен орієнтуватися на швидкозмінні ринкові умови, давати практичні рекомендації поліпшення фінансового стану підприємств і подолання кризових явищ та банкрутства. Фінансова звітність має бути надійним джерелом аналітичних висновків. Сьогодні ще залишаються проблеми організації звітних процесів на вітчизняних підприємствах, а відтак і в аналізі показників звітів підприємств. Їх вирішення сприятиме дієвості аналітичних досліджень в бізнесі.

Список використаних джерел :

1. Рожелюк В.М. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку як визначальний чинник його організації. *Бізнес Інформ*, 2014. № 7, С. 225–229.

2. Романів Є.М., Приймак С.В. Достовірна фінансова звітність - запорука успішної роботи підприємства. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%d0%a0%d0%be%d0%bc%d0%b0%d0%bd%d1%96%d0%b2-%d0%84.%d0%9c.-%d1%82%d0%b5%d0%b7%d0%b8-1.pdf>

3. Приймак С.В., Волкова О.А. Інформаційне забезпечення фінансової діагностики підприємств. *Принципи формування зовнішньої політики держави: економічні та інституціональні аспекти*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 14-15 травня 2021р. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. С. 92-94.

Возняк Ростислав-Ярослав
Науковий керівник:
Плекан М. В., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для ведення бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів передбачені наступні рахунки:

- рахунок 2 класу "Виробництво";
- рахунки 7 класу "Доходи і результати діяльності";
- рахунки 8 класу "Витрати за елементами";
- рахунки 9 класу "Витрати діяльності".

Облік доходів ведеться в ж/о №11.Цей реєстр не містить аналітичної інформації . Він призначений для узагальнення інформації про реалізацію за всіма видами діяльності і зводить їх до купи.В цей реєстр записують кредитові обороти за рахунками класу 7.У ж/о №11 немає дебетової сторони [0].

Рахунок "Доходи і результати діяльності" призначені для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства, а також від надзвичайних подій. Склад доходів та порядок їх визнання визначаються відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. На рахунках цього класу, крім рахунку 76 "Страхові платежі",протягом звітного року за кредитом відображається сума загальногодоходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що включені до ціни продажу, за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язковихплатежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79"Фінансові результати". На рахунку 76 "Страхові платежі" узагальнюється інформація про адходження страхових платежів та їх повернення страхувальникам, із щомісячним віднесенням всієї різниці на субрахунок 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг".

На рахунку 70 „Доходи від реалізації” узагальнюють інформацію про доходи від реалізації готової продукції, товарів робіт і послуг,доходів від страхової діяльності, а також суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу.

Рахунок 70 „Доходи від реалізації” має такі субрахунки:

- 701”Доходи від реалізації готової продукції”;
- 702”Доходи від реалізації товарів”;
- 703”Доходи від реалізації робіт і послуг”;
- 704”Вирахування з доходу”.

За кредитом субрахунків 701-703 відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом - належна сума непрямих податків (акцизного збору, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством); результат операцій перестрахування (у кореспонденції з субрахунком 705 "Перестрахування"); результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях); та списання у порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати".На субрахунку 701 "Дохід від реалізації готової продукції узагальнюється інформація про доходи від реалізації готової продукції. На субрахунку 702 "Дохід від реалізації товарів" підприємства торгівлі та інші організації узагальнюють інформацію про доходи від реалізації товарів. На субрахунку 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг" підприємства і організації, що виконують роботи і надають послуги, узагальнюють інформацію про доходи від реалізації робіт і послуг, про результати зміни резервів незароблених премій. Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту та/або іншими напрямками, визначеними підприємством. На субрахунку 704 "Вирахування з доходу" за дебетом відображаються суми надходжень за

договорами комісії, агентськими та іншими аналогічними договорами на користь комітентів, принципалів; сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернутих покупцем продукції та товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу. За кредитом субрахунку 704 відображається списання дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати". На субрахунку 705 "Перестраховання" підприємства, які є страховиками відповідно до Закону України "Про страхування" [85/96-ВР], узагальнюють інформацію про частки страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) за договорами перестраховання. За дебетом субрахунку 705 відображаються суми часток страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що належать перестраховикам за договорами перестраховання, а кредитом – частки страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що повертаються перестраховиками у разі дострокового припинення договору перестраховання. Щомісяця сальдо субрахунку 705 списується (закривається) у кореспонденції із субрахунком 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг".

Синтетичний облік витрат ведеться в ж/о №10. Витрати в цьому регістрі відображаються як за статтями, так і за елементами. У ж/о №10 для кожного витратного рахунку відкривається окрема сторінка. На кожній сторінці по вертикалі записуються назви статей витрат, а по горизонталі відводяться колонки кореспондуючих рахунків, що розшифровують статті за економічними елементами [0]..

Витрати, згідно з „Інструкцією із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку” від 21 грудня 1999 року №893/4186 [2] відображаються на таких рахунках :

Рахунок 23 „Виробництво” – призначений для обліку витрат на виробництво продукції (дебетове сальдо на кінець періоду показує суму незавершеного виробництва). Даний рахунок як правило використовується на виробничих підприємствах. Для підприємств торгівлі використовують 9 клас рахунків.

Рахунок 90 „Собівартість реалізації” – призначений для відображення собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг фактичну собівартість реалізовани товарів (без торгових націнок).

Рахунок 91 „Загальноновиробничі витрати” – призначений для обліку виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва а також витрат на утримання та експлуатацію машин і устаткування.

Рахунок 92 „Адміністративні витрати” – призначений для відображення загальногосподарських витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства.

Рахунок 93 „Витрати на збут” – обліковує витрати пов'язані зі збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів робіт, послуг)

Рахунок 94 „Інші витрати операційної діяльності” – накопичує витрати операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на

рахунках 90 „Собівартість реалізації”, 91 „Загально виробничі витрати”, 92 „Адміністративні витрати”, 93 „Витрати на збут”.

Рахунок 95 „Фінансові витрати” – обліковує витрати фінансової діяльності підприємства.

Рахунок 96 „Втрати від участі в капіталі” – обліковує втрати від зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства.

Рахунок 97 „Інші витрати” – обліковує витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов’язані з виробництвом або реалізацією основної продукції(товарів) та послуг, а також витрат страхової діяльності.

Облік фінансового результату ведуть в бухгалтерському реєстрі по 79 рахунку.

Для того щоб визначити фінансовий результат (прибуток або збиток), треба від доходів відняти витрати, тобто порівняти кредитові обороти за незакритим рахунком 79 з його дебетовими оборотами.

Список використаних джерел:

1. Крупка Я.Д. Фінансовий облік: Підручник: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37631/1/%D0%9A%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf>

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства України від 30.11.99р. №291.

Гузіль Роман

Науковий керівник:

Франчук І.Б.- к. е. н., доцент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького»

ОСНОВНІ РИЗИКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ (ФІНАНСОВОМУ) ОБЛІКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабної війни в Україні глибоко вплинув на різні аспекти бізнес-операцій по всій країні, що призвело до значних змін у способах ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

По-перше, через війну різко змінився географічний розподіл ділової активності на території України. Багатьом підприємствам довелося перенести свою діяльність із зон активних бойових дій в безпечніші райони, що вимагало повної переоцінки методів управління активами та оцінки ризиків у бухгалтерському обліку.

По-друге, війна призвела до посилення контролю та зміни податкової політики з боку українського уряду, спрямованої на фінансування воєнних дій та підтримку економіки. Підприємства, які займаються зовнішньою торгівлею, зіткнулися зі зростанням схильності до валютного ризику, що спонукало бухгалтерів прийняти суворіші стратегії хеджування та валютного управління, щоб захиститися від втрат від коливань валютних курсів.

Через фізичні потрясіння, викликані війною, цифрова трансформація прискорилося, оскільки підприємства прагнуть підтримувати безперебійну роботу. Бухгалтери швидко впровадили хмарне бухгалтерське програмне забезпечення, яке забезпечує віддалений доступ та роботу, гарантуючи продовження фінансових процесів, навіть якщо фізичні офіси недоступні.

Також зріс акцент на прозорість та підзвітність.

Мобілізація та переміщення населення вплинули на ринки праці. Бухгалтерам доводилося керувати змінами у заробітній платі, вирішувати складнощі, пов'язані з переїздом співробітників, та коригувати плани винагород, щоб утримувати та підтримувати працівників у нових обставинах. Клієнтська база багатьох підприємств також змінилася, чи то через зміни у поведінці споживачів, порушення ланцюжків поставок чи втрати ринків через війну.

З погляду фінансування українські підприємства почали більше покладатися на різні форми фінансування, включаючи державну допомогу та міжнародну підтримку. Бухгалтери відіграли вирішальну роль у забезпеченні правильного обліку цих коштів, сприяючи аудиту та дотримання умов, встановлених фінансовими спонсорами. Зрештою, зросла загальна стратегічна роль бухгалтерів. Вони не просто записують історичні дані, але беруть активну участь у прийнятті стратегічних рішень, допомагаючи підприємству пройти через неспокійний період, маючи поінформовану фінансову проникливість і далекоглядність. Така стратегічна участь стала необхідною, оскільки підприємства орієнтуються в невизначеній економічній ситуації, зазначеній війною, що продовжується. Ці зміни наголошують на ширшій трансформації ролі бухгалтерського обліку на українських підприємствах, перетворюючи його на більш динамічну, стратегічно важливу та технологічно забезпечену функцію. Ця еволюція відіграла вирішальну роль в адаптації підприємств до ділового середовища, що радикально змінилося, через війну.

Введення воєнного стану в Україні створило низку різних та суттєвих ризиків для бухгалтерів підприємств, що фундаментально змінили ландшафт, в якому вони працюють. Ці ризики є прямими наслідками нормативних, економічних та операційних збоїв, викликаних війною, що триває. Загроза фізичним офісам може призвести до знищення важливої фінансової звітності та порушення фінансових операцій, що ускладнює щоденні бухгалтерські обов'язки (табл. 1).

Воєнний стан також змусив підприємства переглянути свої фінансові та операційні стратегії, що призвело до раптових змін у бізнес-операціях. Бухгалтерам довелося швидко адаптуватися до таких змін, як переміщення

бізнес-операцій або різкі зміни у стратегіях ланцюжка поставок, які вимагають негайної фінансової переоцінки та можуть призвести до помилок чи нагляду в умовах стресу. Ще однією проблемою є ризик фінансової нестабільності через економічний спад, викликаний війною.

Таблиця 1

Ризики в бухгалтерському (фінансовому) обліку під час воєнного стану

Переривання у фінансових операціях		
Воєнний стан призвів до тимчасових переривань у функціонуванні банківської системи та інших фінансових інституцій	Ускладнення проведення платежів, отримання коштів та ведення регулярних фінансових операцій	Такі перебої спричинили затримки у бухгалтерському обліку, а також проблеми з ліквідністю та грошовими потоками, що потребують невідкладних корективних заходів з боку бухгалтерів для забезпечення стійкості підприємства
Збільшення кіберзагроз		
Під час воєнного стану зростає ризик кібератак, які можуть бути спрямовані на фінансові системи підприємства	Атаки можуть призвести до втрати або пошкодження критично важливих фінансових даних, порушення цілісності фінансової звітності та несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації	Бухгалтери мають забезпечити застосування посиленних заходів кібербезпеки та регулярне резервне копіювання даних для мінімізації таких ризиків
Зміни у законодавстві та податковій політиці		
В умовах воєнного стану законодавство може швидко змінюватися, включаючи введення нових податків, зміну податкових ставок або запровадження спеціальних економічних заходів	Бухгалтерам необхідно оперативно реагувати на такі зміни, адаптуючи фінансовий облік та звітність для відповідності новим вимогам	Невідповідність призвела до юридичних наслідків, штрафів та фінансових втрат
Ризик втрати або пошкодження документації		
У зонах активних бойових дій або внаслідок евакуацій, існує високий ризик втрати або пошкодження фінансових документів та записів	Втрата такої інформації може суттєво ускладнити аудит, звітність і навіть повсякденний фінансовий облік	Бухгалтери мають забезпечувати адекватні заходи з охорони та зберігання документації, включаючи використання цифрових технологій для створення електронних копій всіх важливих записів

Введення воєнного стану також порушило канали зв'язку, що ускладнило бухгалтерам підтримку своєчасного зв'язку з клієнтами, постачальниками, регулюючими органами та іншими заінтересованими сторонами.

Воєнний стан також може призвести до обмежень потоків капіталу, таких як заморожування банківських рахунків або контроль за рухом капіталу,

запроваджений урядом, що впливає на ліквідність та фінансові операції підприємства. Бухгалтерам необхідно долати ці обмеження, забезпечуючи здатність підприємства виконувати свої безпосередні фінансові зобов'язання.. Бухгалтери відіграють вирішальну роль у прогнозуванні та коригуванні фінансових стратегій для пом'якшення наслідків зниження попиту, але ці умови створюють вкрай невизначене середовище, яке ускладнює фінансове планування.

Список використаних джерел:

1. Задорожний З.-М.В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 320 с.
2. Задорожний З. Проблемні питання якості інформації бухгалтерського і управлінського обліку малоцінних активів. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2018. Вип. 1. С. 115–124.
3. Задорожний З.-М.В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. Т. 1, № 28. С. 114–120.
4. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економіка і регіон. ПолтНТУ, 2016. № 1(56). С. 125.
5. Бруханський Р.Ф., Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне і організаційноправове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.

*Демчук Ярина
Науковий керівник
Литвиненко Н.О., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»*

ЧИСТІ АКТИВИ В УПРАВЛІННІ ГОСПОДАРСЬКИМ ТОВАРИСТВОМ

Для комплексного підходу до забезпечення контрольної функції менеджменту у частині досягнення мети функціонування будь-якого підприємства комерційного сектора економіки, управлінському персоналу такого суб'єкта господарювання доцільно мати контрольний перелік базових фінансових показників, моніторинг стану та динаміки яких необхідно першочергово здійснювати у системній послідовності для ефективного управління ресурсами підприємства і його розвитку.

Вищевикладене засвідчує актуальність теми дослідження та визначає мету.

Метою публікації є аналіз законодавчо-нормативної бази на предмет

встановлених вартісних критеріїв щодо величини розміру чистих активів господарських товариств та їх цільового призначення задля ефективного управління підприємством.

Одним із базових критеріїв-індикаторів для визначення досягнення мети функціонування будь-якого підприємства комерційного сектору економіки є отримання прибутку, як позитивного значення фінансового результату його господарської діяльності.

У фінансовій звітності значення показника фінансового результату за звітний період наводиться у Звіті про фінансові результати, а його значення у динаміці за відповідний звітний період – у пасиві Балансу (Звіту про фінансовий стан), як складова власного капіталу.

Власний капітал – залишкова частка в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань [1]. Синонімом до категорії «власний капітал» є поняття «чисті активи» (як активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань [2]). Сумове значення показника власного капіталу (чистих активів) дорівнює підсумковому значенню розділу «Власний капітал» Балансу (Звіту про фінансовий стан).

Як з позиції економічної сутності, так і з врахуванням правової природи, величина чистих активів (власного капіталу) є значимим показником для функціонування акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю [3].

В товариствах з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариствах показник розміру чистих активів використовується для таких основних цілей управління:

- розрахунку розміру значних правочинів і вартості частки учасника у випадку виходу його зі складу учасників товариства;
- виявлення тенденцій розвитку підприємства та запобігання банкрутству чи ліквідації підприємства.

Вартісним критерієм показника розміру чистих активів для визначення межі, від якої правочини будуть кваліфіковані як значні, є:

а) вартість майна, робіт або послуг, що є предметом правочину, яка перевищує 50 відсотків вартості чистих активів товариства (для товариств з обмеженою відповідальністю);

б) ринкова вартість предмета правочину, коли вона складає 10 і більше відсотків вартості активів товариства, за даними останньої річної фінансової звітності. (акціонерних товариств) [4].

У випадку виходу учасника зі складу товариства з обмеженою відповідальністю вартість його частки визначається, виходячи з ринкової вартості чистих активів.

Зниження показника чистих активів (за даними фінансової звітності товариства з обмеженою відповідальністю) більш як на 50 відсотків порівняно з цим показником станом на кінець попереднього року обумовлює потребу скликання «загальних зборів учасників, які мають відбутися протягом 60 днів з дня такого зниження. До порядку денного таких загальних зборів учасників

включаються питання про заходи, які мають бути вжиті для покращення фінансового стану товариства, про зменшення статутного капіталу товариства або про його ліквідацію» [5].

За результатами дослідження узагальнено і структуровано законодавчо-визначені вартісні критерії величини чистих активів для цілей управління господарськими товариствами (у частині акціонерних товариств та товариств з обмеженою діяльністю), які (на рівні суб'єкта господарювання) доцільно визначити як обов'язкові й пріоритетні показники для моніторингу фінансового стану підприємства та прийняття відповідних управлінських рішень щодо досягнення мети функціонування підприємства у частині отримання прибутку та відповідності розміру показника чистих активів у його позитивній динаміці для можливості функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Концептуальна основа фінансової звітності : видана РМСБО у вересні 2010 р. Переглянута в березні 2018 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.99 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
3. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. №1576-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#n168>.
4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 514–VІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
5. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018р. №2275-VІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

*Іваницька Тетяна
Науковий керівник:*

Чабанюк О. М., к.е.н. доцент

Львівський торговельно-економічний університет

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У РЕСТОРАННИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Побудова бухгалтерських рахунків у ресторані організовується таким чином, щоб забезпечити точний облік усіх операцій, що здійснюються в процесі діяльності підприємства ресторанного бізнесу [1, 2, 3]. Витяг з Плану рахунків для ресторану:

1. Доходи

70 Рахунок "Доходи від реалізації"

701 "Доходи від реалізації продукції" (основні доходи від продажу страв і напоїв).

703 "Доходи від реалізації робіт і послуг" (доходи від організації заходів, банкетів).

2. Витрати

90 Рахунок "Собівартість реалізації"

901 "Собівартість реалізованої продукції" (витрати на сировину та матеріали для приготування страв).

902 "Собівартість реалізованих товарів" (собівартість проданих товарів).

903 "Собівартість реалізованих робіт і послуг" (витрати на проведення заходів, банкетів).

91 Рахунок "Загальновиробничі витрати"

911 "Матеріальні витрати" (закупівля сировини, продуктів).

912 "Витрати на оплату праці" (заробітна плата кухарів, офіціантів та іншого персоналу).

92 Рахунок "Адміністративні витрати"

921 "Заробітна плата адміністративного персоналу".

922 "Витрати на утримання адміністративного приміщення".

923 "Послуги зв'язку, інтернет".

93 Рахунок "Витрати на збут"

931 "Витрати на рекламу".

933 "Комісійні виплати".

3. Запаси

20 Рахунок "Виробничі запаси"

201 "Сировина і матеріали" (продукти харчування, напої).

202 "Купівельні напівфабрикати і комплектуючі вироби" (напівфабрикати для приготування страв).

22 Рахунок "Малоцінні та швидкозношувані предмети"

221 "Малоцінні предмети" (посуд, столові прилади).

222 "Швидкозношувані предмети" (одяг персоналу, спеціальне обладнання).

4. Основні засоби

10 Рахунок "Основні засоби"

101 "Будівлі і споруди" (приміщення ресторану).

102 "Машини та обладнання" (кухонне обладнання, меблі).

103 "Транспортні засоби" (автомобілі для доставки).

5. Грошові кошти

30 Рахунок "Готівка"

301 "Каса в національній валюті".

31 Рахунок "Рахунки в банках"

311 "Поточні рахунки в національній валюті".

6. Дебіторська і кредиторська заборгованість

36 Рахунок "Розрахунки з покупцями та замовниками"

361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями".

63 Рахунок "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"

631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками".

7. *Фінансові результати*

79 Рахунок "Фінансові результати"

791 "Результат основної діяльності" (прибуток або збиток від основної діяльності ресторану).

793 "Результат фінансової діяльності".

Застосування рахунків в частині запропонованих субрахунків сприятиме отриманню важливої аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Основні підходи до організації обліку витрат, доходів та фінансових результатів підприємств торговельно-розважального комплексу. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2020. № 2. С. 75-80.

2. Куцик П. О. Первинний облік в управлінні витратами санаторно-курортних установ / П. О. Куцик, О. М. Чабанюк // Вісник Львівської комерційної академії : збір. наук. праць / [ред. кол. Г. І. Башнянин, В. В. Апопій, О. Д. Вовчак та ін.]. – 2009. – Вип. 30. 4.

3. Куцик П. Організація обліку в санаторно-курортних установах: управлінський аспект / П. Куцик, О. Чабанюк // Вісник ТНЕУ. – 2011. – №1. – С. 150.

4. Мединська, Т. В., and О. М. Чабанюк. "Спеціальні податкові режими: загальні положення, облік і звітність:[навчально-практичний посібник]." *К.: Алерта* (2017).

5. Чабанюк О. М. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні діяльністю ресторанного господарства / К. І. Кузьмінська, О. М. Чабанюк // Глобальні та національні проблеми економіки – 2018. - №22. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>.

6. Чабанюк О. М. Особливості організації обліку в апарт-готелі. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки» / [ред. кол. : гол. ред. д.і.н., проф. Нестуля О.О.]. Полтава : ПУЕТ, 2010. Вип. 5 (44). Ч. 2. С. 213-215.

7. Чабанюк О. М., Бабин І. М. Обліково-інформаційне забезпечення управління доходами підприємств сфери послуг. Збірник наукових праць ЛНТУ : економічні науки. Серія «Облік і аудит» / [ред. кол. : відп. ред. д.е.н., проф. Герасимчук З. В.]. Луцьк : ЛДТУ, 2010. Вип. 7 (25). Ч. 1. С. 43-50.

8. Чабанюк, О. М., and К. І. Кузьмінська. "Облік і оподаткування у торгівлі та підприємствах ресторанного бізнесу." *Київ: Алерта* (2019).

9. Чабанюк, О. М., and Н. О. Лобода. "Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб." *Київ: Алерта* (2023).

ОПЕРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Операційна діяльність аудиторських компаній є ключовим напрямком їхньої роботи, що охоплює аудит фінансової звітності, консалтингові послуги, супутні завдання, а також додаткові професійні функції [1]. Цей сектор відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості фінансової звітності компаній, що сприяє залученню інвестицій, побудові довіри між партнерами та стейкхолдерами, а також зміцненню економічного середовища. Діяльність компаній регулюється українським законодавством, зокрема в 2017 р. було прийнято нову версію закону, який розкриває основні положення щодо аудиту. Однак аудиторські компанії, особливо в сучасних нестабільних умовах в Україні, стикаються з низкою проблем, які впливають на їхню операційну ефективність та конкурентоспроможність.

В умовах політичної та суспільно-економічної ситуації в Україні аудиторські компанії мають цілу низку проблем, зокрема:

- нестабільність регуляторного середовища, а саме часті зміни у законодавстві створюють додаткове навантаження на аудиторські компанії. Наприклад, впровадження міжнародних стандартів аудиту (МСА) вимагало значних фінансових і кадрових ресурсів для адаптації. Цей процес розпочався у 2004 році, коли Україна прийняла рішення про перехід на МСА, що стало важливим кроком для інтеграції до європейського ринку. Однак впровадження нових вимог і їхній постійний перегляд створюють значні труднощі для малих і середніх аудиторських фірм.

- брак кваліфікованих кадрів – український ринок аудиторських послуг відчуває гостру нестачу висококваліфікованих фахівців, які здатні працювати за міжнародними стандартами. Це не тільки підвищує ризик низької якості перевірок, але й обмежує можливості компаній у залученні великих клієнтів.

- висока конкуренція, а саме домінування великих міжнародних компаній, таких як EY, PwC, Deloitte та KPMG, ускладнює діяльність локальних аудиторських фірм. Зростання конкуренції також змушує менші компанії знижувати ціни, що може впливати на якість послуг [3].

- фінансові обмеження клієнтів, оскільки основна клієнтська база аудиторів в Україні – це малий і середній бізнес, який часто не може дозволити собі замовлення повного спектра аудиторських послуг. Це обмежує доходи компаній і їхні можливості для розвитку.

Не зважаючи на різноманітні труднощі, перспективи розвитку для сектору аудиторських послуг усе ж є. Для їх досягнення варто провести певні заходи у сфері аудиту, зокрема:

1. Автоматизація процесів, тобто використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект і аналітичне програмне забезпечення, дозволяє знижувати витрати, підвищувати швидкість і точність аудиторських перевірок. Це є одним із ключових напрямів підвищення конкурентоспроможності.

2. Розширення спектра послуг, наприклад зростання попиту на нефінансовий аудит, зокрема екологічний, соціальний або корпоративного управління (ESG-аудит), відкриває нові можливості для компаній.

3. Підвищення кваліфікації персоналу, зокрема інвестування у навчання фахівців за міжнародними стандартами дозволить підвищити якість послуг і розширити доступ до міжнародного ринку.

4. Інтеграція до європейських стандартів, до прикладу гармонізація українського ринку аудиторських послуг із нормами ЄС створює передумови для підвищення репутації вітчизняних компаній, залучення іноземних клієнтів і виходу на нові ринки.

Попри численні проблеми, ринок аудиторських послуг в Україні має значний потенціал для зростання. Успіх у реалізації цього потенціалу залежить від здатності компаній адаптуватися до нових регуляторних вимог, інвестувати в сучасні технології та підготовку кадрів. Інтеграція до міжнародних стандартів, орієнтація на інноваційні рішення та розширення спектра послуг можуть стати ключовими чинниками, що забезпечать стійкий розвиток аудиторських компаній у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Аудиторська палата України: офіційний сайт. URL: <https://www.apu.com.ua/audukr>

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 22.11.2024 р.).

3. Безверхий К.В., Новіков В.В. Діяльність міжнародних аудиторських компаній в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 9(77). Т. 2. С. 74-81. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16964210561717.pdf>

Куземчак Андрій

Науковий керівник:

Клим Н.М., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

За даними You Control станом на 2024 рік в Україні зареєстровано 1 млн. 891 тис. фізичних осіб-підприємців (ФОП), а за перші місяці 2024 року – відкрилось 74050 нових ФОПів [1; 9]. Вони створюють нові робочі місця та

забезпечують значну частку ВВП. Так, лише за останні вісім років надходження від ФОПів у бюджет зросли в 24 рази, а за 2023-2024 рр. сума надходжень зросла на 10 млрд гривень [8; 10], що відіграє значну роль у розвитку економіки України. Однак, діяльність ФОПів тісно пов'язана з численними викликами, серед яких особливе місце займає питання оподаткування. Зміни в податковому законодавстві, міжнародні тенденції та внутрішні економічні процеси вимагають постійного аналізу та вдосконалення системи оподаткування ФОП. Необхідність забезпечення балансу між інтересами держави та підприємців, стимулювання розвитку малого бізнесу та створення сприятливого інвестиційного клімату визначає особливу актуальність дослідження теми оподаткування ФОПів.

З останніх досліджень можна виокремити два критерії, за якими визначається, наскільки ефективною є система оподаткування в малому бізнесі [2]:

- вона повинна бути зрозумілою, та спрощеною для суб'єктів господарювання;
- вона повинна забезпечувати достатні податкові надходження для виконання покладених на державу функцій та сприяти розвитку місцевих громад.

В Україні Єдиний податок сплачують 174297 компаній (15%) і 1,3 млн. ФОП (70%). Переважна більшість ФОП знаходиться на другій групі платників ЄП (44,5% підприємців), 40% – до третьої групи і 15% – до першої. Найбільша кількість компаній на спрощеній системі оподаткування займається операціями з нерухомим майном (14%), оптовою торгівлею (7,8%), сільським господарством (7,5%), діяльністю у сфері права та бухгалтерських послуг 95,7%) [8; 10].

За останні роки українські підприємства пережили період Коронавірусу та війни, який супроводжувався спадом діяльності через пандемічні умови та воєнні дії. Це мало вплив на формування місцевих бюджетів через зменшення сум сплачених податків. Регіони, в яких найчастіше закривались ФОПи представлені на рис.1.

У яких регіонах найчастіше закриваються фопи у 2024 році?

Станом на 29 квітня 2024

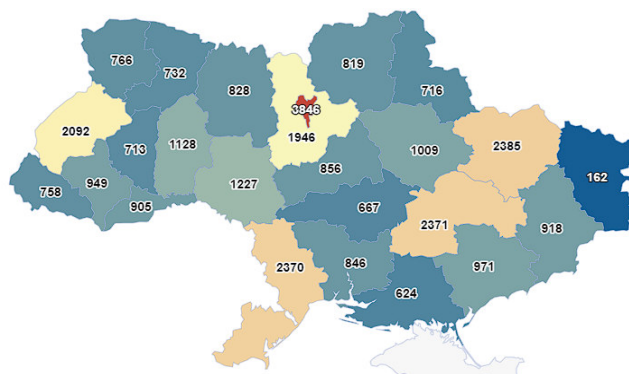

Рис.1. Регіональна карта призупинення діяльності ФОП в Україні станом на 29.04.2024 р. [8]

Як показує аналіз сучасних дослідників, до яких відносяться: Г. Білецька, В. Григоренко, В. Іванов, С. Логвіновська, О. Войтко, Т. Буй, та ін. [2; 3], в Україні триває пошук методів оподаткування малого бізнесу, які б сприяли його розвитку.

Вітчизняна система оподаткування поділяється на загальну та спрощену. На таблиці 1. розглядаємо обидві системи оподаткування, та проводимо порівняльну характеристику їх використання.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика систем оподаткування

Критерій	Загальна система	Спрощена система			
		Платник 1-ї групи	Платник 2-ї групи	Платник 3-ї групи	Платник 4-ї групи
Обмеження:					
за обсягом виручки	Немає обмежень	Не більше 1185700грн.	Не більше 5921400грн.	Не більше 8285700грн.	Немає обмежень за обсягом виручки і кількістю працівників для юридичних осіб. Фізичні особи можуть працювати тільки самостійно.
за кількістю працівників		Може працювати без найманих працівників	Не більше, ніж 10 осіб	Немає обмежень	
Ставки податку	*Податок на доходи 18%, ЄСВ - 22%, військовий збір – 1,5%	*Не більше 10% розміру прожиткового мінімуму (302,8 грн.)	*До 20% від розміру мінімальної заробітної плати (1420 грн.)	*3% доходу для платників ПДВ і 5% доходу – для неплатників ПДВ	Єдиний податок, ставка якого залежить від виду земельної ділянки
*Згідно пп.293.1 ПКУ, **пп.293.3 ПКУ					

[сформовано за даними джерел: 4; 5; 6; 7]

Отже, спрощена система оподаткування має значні переваги над загальною, оскільки є легшою в своєму використанні та менш громіздкою у обліковій процедурі та сприяє розвитку малого підприємництва.

Ми прийшли до висновку, що оподаткування ФОП в Україні має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, спрощена система оподаткування створює сприятливі умови для початку бізнесу. З іншого боку, є декілька надзвичайно важливих проблем, з якими система оподаткування стикається щоденно, таких як: високе податкове навантаження, війна (зруйновані та релоковані ФОПи, закриття ФОП через мобілізацію власників бізнесу та працівників), постійні законодавчі зміни та недостатня державна підтримка (як фінансова, так і консультаційна). Ці чинники стримують розвиток малого бізнесу в Україні, тому державі потрібно знаходити важелі зменшення негативного впливу та спонукати до позитивного економічного

ефекту від діяльності ФОПів через спрощену систему оподаткування та грантову підтримку релокованого бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Сайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України: <https://minre.gov.ua/2024/05/05/z-pochatku-roku-v-ukrayini-vidkryly-rekordnu-kilkist-fopiv/>
2. Грановська І.В. Сучасний стан розвитку оподаткування малого бізнесу в Україні. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2021/3_2021/20.pdf
3. Уманська В.Г. Перспективи розвитку системи обліку та оподаткування на малих підприємствах: <file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D1%96%D1%8F/Desktop/%.pdf>
4. Податковий кодекс України. (2021). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Про державний бюджет України на 2024 рік: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
6. Параскева Нікула, Надія Клим. Актуальні питання оподаткування підприємств готельно-ресторанного бізнесу в умовах воєнного стану. Матеріали 75-ї науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України. Львів.: НЛТУ України, 2023. 617 с., с.335-338)
7. Оксана Седляр. Державний бюджет на 2024 р. та що треба знати для Фоп на єдиному податку. <https://buhgalter911.com/uk/blogs/post-1075519.html>
8. Аналіз щотижневих економічних даних на опендабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/closed-fops-2024>.
9. YC MARKET. URL:<https://blog.youcontrol.market/u-chiervni-2024-v-ukrayini-rizko-vpala-kilkist-rieiestratsii-fopiv/>
10. За вісім років надходження Єдиного податку від ФОП в бюджет зросли в 24 рази. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/418-single-tax-2019>

*Кравчук Максим
Науковий керівник:
Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

ПРОДАЖ АВТОМОБІЛІВ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ: ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасний світ наповнений технологіями та сучасними засобами праці, які допомагають займатись підприємницькою діяльністю. Автомобілі вже не є предметом розкоші, а стали постійними і надійними помічниками, які

прискорили логістичні можливості усього людства. Для деяких підприємств автомобільні перевезення є основним видом діяльності.

За даними Єдиного державного реєстру транспортних засобів станом на 19 березня 2024 року в Україні на обліку перебувало більше 13,1 млн. транспортних засобів, з яких 8,8 млн. легкових [1]. Серед власників таких транспортних засобів є як юридичні так і фізичні особи. Звичайною практикою в національному суспільстві є купівля-продаж автомобілів, де продавцями та покупцями виступають як юридичні так і фізичні особи.

В даному дослідженні розглянуті особливості обліку та оподаткування операцій з продажу автомобілів юридичною особою фізичній особі на митній території України.

Важливим елементами для визнання доходу від продажу автомобіля юридичній чи фізичній особі, є господарське призначення автомобіля в діяльності суб'єкта господарювання – продавця та система оподаткування, на якій перебуває такий суб'єкт.

В залежності від господарського призначення автомобіля суб'єктом господарювання в балансі такий актив обліковується наступним чином:

- на бухгалтерському рахунку 105 Транспортні засоби класу необоротних активів, якщо такий автомобіль є основним засобом підприємства (НП(С)БО 7) [3].

- на бухгалтерському рахунку 286 Необоротні активи утримувані для продажу класу оборотних активів, у разі переведення автомобіля, що був основним засобом, до складу запасів (НП(С)БО 27).

- на бухгалтерському рахунку 281 Товари на складі класу Оборотних активів, якщо такий автомобіль придбаний та утримується підприємством з метою продажу (НП(С)БО 9).

В таблиці 1 відображено, можливість суб'єктів господарювання здійснювати продаж автомобілів в залежності від господарського призначення такого активу.

Таблиця 1

Можливості продажу автомобілів суб'єктами господарювання

Тип суб'єкта господарювання	Система оподаткування	Право на продаж автомобіля	
		як основного засобу	як товару
Юридична особа	Загальна	Так	Так
	Єдиний податок	Так	Ні
Фізична особа-підприємець	Загальна	Так	Так
	Єдиний податок	Так	Ні

Джерело: Складено автором на підставі [2]

Операції з купівлі-продажу автомобіля мають договірну основу. Тому у ЦНАПах або сервісних центрах МВС у трьох примірниках складається Договір купівлі-продажу та скріплюється печаткою (абз.6п.8.Порядку №1388)[7]. Сторони договору у присутності адміністраторів центру підписують Акт

приймання-передачі ТЗ за формою, що наведена у Додатку 2 вищевказаного Порядку №1388. Перереєстрація автомобіля здійснюється пооттягом 10-ти днів після його придбання.

Особливості оподаткування при продажу легкових автомобілів визначаються у ст.173.ПКУ [2]. У пп.173.3. ПКУ зазначено, що якщо стороною Договору купівлі-продажу об'єкта рухомого майна є юридична особа чи самозайнята особа, така особа вважається податковим агентом платника податку та зобов'язана виконати усі, зазначені у ПКУ функції податкового агента. При цьому, податковий агент утримує податок за визначеними у пп.173.1 або пп.173.2. ПКУ ставками (з врахуванням черговості продажу, зазначеного у договорі купівлі-продажу або в окремій заяві). Покупці як податкові агенти повинні утримати ПДФО та ВЗ з ФОП-продавця. Якщо покупець громадянин, то сам ФОП-продавець сплачує податки і подає декларацію про майновий стан та доходи.

При першому продажі легкового автомобіля протягом року дохід від продажу автомобіля не оподатковується. При другому продажі – застосовується ставка ПДФО-5%, утримується військовий збір – 1,5%, при третьому і наступних продажах –ПДФО-18%, ВЗ-1,5%. ЄСВз операцій купівлі-продажу автомобілів не сплачуються взагалі. Дохід від продажу автомобіля юридична особа відображає у додатку 4ДР з ознакою доходу «105».

Дохід від продажу автомобіля встановлюється виходячи з експертної оцінки - ціни, встановленої в Договорі купівлі-продажу (міни), але не нижче середньоринкової або оціночної вартості, ринкової вартості, визначеної згідно законодавства (на вибір платника податку).

Автомобіль, який зареєстрований на фізособу, часто продають від ФОПів, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, оскільки в цьому випадку сплачують лише ЄП і не сплачують ПДФО та ВЗ. Звертаємо увагу на те, що ФОП-спрощенець не може включити до підприємницького ЄП-доходу кошти, отримані від продажу автомобіля через ризики втратити спрощену систему оподаткування, що виникають через провадження діяльності, не вказаної в Реєстрі платника ЄП (68.10, 45.11). Більше того, ФОПи, які є платниками ЄП другої або третьої груп, не мають права здійснювати роздрібний продаж вживаних легкових автомобілів, кузовів до них, причепів, напівпричепів та транспортних засобів, призначених для перевезення понад 10 осіб або вантажів, оскільки такі ТЗ відносяться до підакцизних відповідно до ПКУ (діяльність за видом 45.19 є забороненою для таких ФОП). Також, якщо ФОП здійснює продаж трьох та більше об'єктів нерухомості за рік, підпадає під розуміння систематичної діяльності з метою отримання прибутку (ст.42 ГКУ), та втрачає право на перебування на спрощеній системі оподаткування.

Якщо ФОП на ЄП використовував у бізнесі автомобіль, то він має право продати його як фізособа. У п.292.1.ПКУ зазначено, що «доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізичній особі та використовується у її господарській діяльності», не включається в дохід ФОП-спрощенця [2], тому оподатковується ПДФО і ВЗ за

загальними громадянськими правилами. Проте, якщо при придбанні автомобіля був нарахований податковий кредит з ПДВ, тоді продаж варто здійснювати як ФОП.

В таблиці 2 представлено бухгалтерські проведення за операціями з продажу автомобіля.

Таблиця 2

Кореспонденції рахунків
з відображення продажу автомобіля ФОПом

Господарська операція	Дебет	Кредит
1	2	3
Продаж автомобіля, що обліковувався у складі необоротних активів		
Переведено автомобіль до складу оборотних активів утримуваних для продажу за чистою вартістю реалізації	286 "Необоротні активи утримувані для продажу" 949 «Інші витрати операційної діяльності» (або 97 «Інші витрати»)	105 "Транспортні засоби"
Нараховані ПЗ на перевищення вартості (у разі наявності)	949 «Інші витрати операційної діяльності» (або 97 «Інші витрати»)	641 «Розрахунки за податками»
Списано суму зносу автомобіля при його виведенні з експлуатації	131 "Амортизація необоротних активів"	105 "Транспортні засоби"
Відображено дохід від реалізації автомобіля	3771 "Розрахунки з іншими дебіторами в національній валюті" або 68 "Розрахунки за іншими операціями"	712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів"(або 74 «Інші доходи»)
Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ (якщо продаж здійснює платник ПДВ)	712 "Дохід від реалізації інших оборотних активів"(74)	641 «Розрахунки за податками» (за умови відстрочки платежу), 643 «Податкові зобов'язання» (за умови попередньої оплати)
Списано залишкову вартість	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» (97)	286 "Необоротні активи утримувані для продажу"
Формування фінансового результату з продажу автомобіля	712 (74) 791 791	791 943 (97) 949 (97)
Продаж автомобіля, що утримується з метою продажу		
Отримано дохід від реалізації автомобіля	361 "Розрахунки з покупцями та замовниками в національній валюті"	702 "Дохід від реалізації товарів"
Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ (якщо продаж здійснює платник ПДВ)	702 "Дохід від реалізації товарів"	641 "Розрахунки за податками" (за умови відстрочки платежу), 643 "Податкові зобов'язання" (за умови попередньої оплати)
Списано собівартість реалізованого	902 "Собівартість"	281 "Товари на складі"

Господарська операція	Дебет	Кредит
1	2	3
автомобіля	реалізованих товарів"	
Формування фінансового результату з продажу автомобіля	702 791	791 902

Джерело: Складено автором на підставі [6; 8; 9. с.140]

Підсумовуючи результати дослідження, присвяченого особливостям відображення у обліку та оподаткування продажу автомобілів ФОПами фізичним особам підкреслюємо важливість визначення господарського призначення автомобіля, яке впливає на його облік і податкові зобов'язання. Враховуючи мету використання автомобіля, він може відображатися як основний засіб, необоротний актив для продажу або товар. Процес продажу передбачає обов'язкову договірну основу, а особливості оподаткування залежать від частоти продажу протягом року. ФОП-спрошенці повинні обережно ставитися до продажу автомобілів, оскільки така діяльність може вплинути на їхню податкову систему.

Оскільки з початком збройної агресії росії бізнес долучається до допомоги ЗСУ, стала поширеною передача автомобілів для військових формувань як наявних, та і придбаних ТЗ для цих потреб. Зазначимо, що передача автомобілів ФОПами на користь військових формувань можлива із залученням благодійних організацій або в межах програм мобілізації. Тому напрямком подальших досліджень стануть питання відображення у обліку цих операцій.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. Під час війни кількість транспортних засобів в Україні зросла на третину та досягла 13 млн. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/03/20/123560792/>
2. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 “Необоротні активи утримувані для продажу та припинена діяльність”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 Запаси. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0002201-07#Text>
7. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та

мопедів №1371 від 23.02.2009, зі змінами і доповненнями.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF#Text>

8. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text>

9. Клим Н.М. Бухгалтерський облік: підручник/Н.М.Клим. – 2-е вид., переробл.і доповн. – Львів: «Галицька видавнича спілка», 2021. – 428 с.

*Левківська Олександра
Науковий керівник:
Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ефективна та правильно організована податкова політика країни є однією з найважливіших умов подальшого соціального та економічного розвитку суспільства. Податки є засобом поповнення державного бюджету, виступають певним зв'язком громадян з державою, є важливою ланкою формування впливу на ринкову економіку. Оскільки на даний час Україна, незважаючи на військові дії, продовжує тримати курс соціально-економічної сфери в напрямку країн ЄС, постає важливе питання щодо гармонізації та реалізації податкової політики в умовах євроінтеграції. [8] Головною метою останньої є підвищення фіскальної ефективності податкової системи держави та установа відповідності принципам її функціонування європейським стандартам, які, в свою чергу, ґрунтуються на сучасних технологіях системи оподаткування.

Основна політика євроінтеграції в податковій системі націлена на глибше розуміння філософії податкового регулювання, що базується на підтримці вільної конкуренції, стимулювання інвестицій та забезпечення соціальної справедливості. Отож країни, що беруть курс на повну євроінтеграцію, мають повністю асимілювати законодавство ЄС та утриматись від запровадження будь-яких заходів, що суперечать законодавству ЄС.[8] Це саме і стосується України, в якій дане завдання вже законодавчо встановлено. Вивчення досвіду податкових реформ інших європейських країн дозволяє вибрати оптимальний шлях для власних потреб. В цьому допомагають визначення як позитивних, та і негативних аспектів податкових політик країн ЄС та оптимізація вітчизняної податкової системи. Зокрема, на думку фахівців, одним із напрямів оптимізації та підвищення ефективності функціонування податкових систем країн – членів ЄС стають зниження рівня прибуткового оподаткування, а беручи до уваги бюджетні обмеження, до яких призведе такий крок, — активізація альтернативних видів оподаткування таких баз як споживання, екологічно шкідливі види діяльності та майно.[6]

Принципами, на основі яких, інтеграційний процес буде наближати нашу країну до створення спільного податкового режиму з ЄС є:

- національна податкова політика не має перешкоджати вільному просуванню продукції, в тому числі імпортних;
- національна податкова політика не повинна перешкоджати вільному переміщенню робочої сили;
- податкова політика країни не має суперечити законам ЄС в податковій сфері.

Щодо основних напрямків податкової інтеграції в Європейський Союз слід визначити узгодження ПДВ та акцизів і уніфікація податків для бізнесу.[8] Зазначимо, що європейські країни активно працюють над оптимізацією своїх податкових систем шляхом впровадження інноваційних підходів до оподаткування та вдосконалення інструментів для підтримки високих соціальних стандартів. При цьому загальні тенденції оподаткування в ЄС охоплюють заходи на зменшення податкового тиску, використання цифрових технологій для адміністрування податків, зосередження на екологічному оподаткуванні. Вони стають важливим орієнтиром для країн, які прагнуть до інтеграції з ЄС, зокрема України. Одним з прикладів є реформи ПДВ в ЄС з метою уніфікації ставок та зменшення шахрайства. Система спільного європейського ПДВ також спрощує перетин кордонів для товарів, послуг полегшуючи торгівлю в межах союзу.[5]

Слід відзначити, що в сучасних умовах стан податкової політики в Україні характеризується значними реформами. Зокрема вони спрямовані на адаптацію до стандартів ЄС, підвищення прозорості та збільшення доходів бюджету та охоплюють декілька напрямків:

- прийнята Національна стратегія доходів до 2030 року, що містить виклад ряду заходів та цілей реформ серед яких є, на нашу думку, негативний пункт щодо реформи (скасування) спрощеної системи оподаткування для юридичних осіб та сільгоспвиробників а також реформування її для решту підприємств (за польською моделлю). Передбачено обов'язкове ведення товарного обліку на підставі первинних документів і РРО для усіх категорій мікробізнесу[1];

- на часі розробка комплексного пакету заходів на післявоєнний період для реформування оподаткування викидів вуглецю (на основі концепції охорони навколишнього середовища);

- визначення принципів оподаткування віртуальних активів, які мають бути узгоджені з правилами ЄС щодо обміну інформацією та ініціатив Глобального форуму ОЕСР;

- кадрові реформи в податковій та митниці підлягають структурному оновленню з метою підвищення прозорості та ефективності. Передбачається боротьба з корупцією та посилення правової функції для митників у контексті боротьби з контрабандою;

- підвищення податкового навантаження до європейського. У 2024 році податки склали 25,8% ВВП, що більше, ніж у деяких країнах, які розвиваються. Ця реформа також збільшує доходи держави для покриття воєнних та соціальних витрат. Ці зміни впливають як на загальну систему оподаткування, так і на спрощену систему для малого бізнесу. Зокрема збільшилися ставки акцизів, військового збору, податків на землю, екологічних зборів та інших обов'язкових платежів.

- зміни в соціальних внесках (ЄСВ). З квітня 2024 року була встановлена нова мінімальна ставка ЄСВ- 1760 грн для фізичних осіб і до 26400 грн для бізнесу на місяць. Цей внесок, що сплачується незалежно від фінансового стану підприємства, збільшує фіскальне навантаження особливо на малий і середній бізнес.

Окремо слід звернути увагу на процес євроінтеграції України в оподаткуванні під час воєнного конфлікту. Військовий збір, ставку якого збільшено до 5%, забезпечує надходження для армії та гуманітарних потреб. Післявоєнне відновлення України потребуватиме значних коштів, тому саме система оподаткування має стати інструментом для стимулювання інвестицій. Такі інструменти як податкові пільги та преференції для стратегічних інвесторів і підприємств допоможуть залучити міжнародний капітал і підтримати економічне майбутнє. [6]

Проте, за оцінками експертів, при збільшенні державних доходів, існує ризик тінізації бізнесу. Реформи також можуть обмежити інвестиційну привабливість України. Тому, не дивлячись на всі позитивні реформи які вже впроваджені, для України, залишається актуальним питання щодо гармонізації податкового законодавства та протидії корупції, боротьбі з тіньовою економікою, податкового адміністрування та цифровізації.

Україні слід розвиватися за власним «фіскальним сценарієм», тобто згідно з національною моделлю бюджетно-податкової політики. Пріоритетними мають стати такі шляхи як вирівнювання диспропорцій в оподаткуванні, застосування передових методів адміністрування податків, обмеження економічно необґрунтованих податкових пільг, удосконалення інструментів податкового стимулювання підприємництва, а також формування податкової культури та позитивного ставлення громадян і бізнесу до податкових ініціатив держави.[2] Завдяки такому комплексному підходу Україна зможе не тільки адаптувати свою податкову систему до європейських стандартів, а й значно підвищити ефективність національної економіки, сприяючи соціальному прогресу та сталому розвитку.

Водночас для легшого сприйняття податкових норм Європейського союзу та узгодженості їх з нашою країною слід вирішити такі проблеми: розробити вдосконалений податковий лексикон, узгоджений з термінологією ЄС, та прийняти його на законодавчому рівні; підпорядкувати податковий режим нормам ЄС, особливо це стосується непрямих податків; спростити податкову систему для забезпечення її зрозумілості як для внутрішніх суб'єктів, так і для зовнішніх інвесторів; ввести обмін податковою інформацією з країнами ЄС та

Україною, що дозволить нам брати участь у глобальних зусиллях з прозорості. Саме ці підходи передбачають комплексну ревізію податкового законодавства з акцентом на зближенні з європейськими стандартами та практиками. Це сприятиме ефективнішому та прозорішому податковому адмініструванню.[2] При цьому слід враховувати вплив різних чиників на податкову політику держави: економічних, соціально-політичних, екологічних та інших, які мають вагомий вплив на розвиток та інтеграційні процеси України з ЄС.

Отже, податкова система України є спрямованою на євроінтеграційний розвиток, але не передбачає повного злиття вітчизняної податкової системи з системами країн ЄС. Адже кожна країна має свої економічні реалії, які потребують унікальних підходів, врахування місцевих особливостей, структури економіки та соціальних пріоритетів. Тому слід дотримуватись принципу гармонізації та адаптації та забезпечити конкурентоспроможність і стабільність економіки України, не поступаючись національним інтересам. Зберігаючи певну автономність у податковій політиці, Україна буде націлена на розвиток своєї економіки та соціальної сфери, адаптуючи європейські норми і практики. Такий підхід буде сприяти ефективному розвитку України та уникненню можливих негативних наслідків від швидкої інтеграції з ЄС.

Список використаних джерел:

1. Авдєєнко Віктор. В Україні посилюють податки. На скільки біднішими ми станемо. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/tag/%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%B8>
2. Головай Надія, Бей Сніжана Гармонізація податкової політики України в умовах євроінтеграції: виклики, можливості та перспективи. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/88441f76-b735-4881-87b8-656ea8eb7d4c/content>
3. Шевчук Сергій. Кабінет міністрів ухвалив Національну стратегію доходів до 2030 року. URL: <https://forbes.ua/money/ukraina-zhitime-za-vlasniy-rakhunok-uryad-planue-reformu-sproshchenoi-sistemi-dlya-fop-i-kompaniy-sumnivaetsya-u-diyacity-i-dumae-nad-podatkom-na-bogatstvo-golovne-z-natsionalnoi-strategii-dokhodiv-do-27122023-18174>
4. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy%202030.pdf>
5. Славкова А.А., Ватаманюк О.С. Податкова політика України в умовах євроінтеграції: проблеми і перспективи. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c1340ac-4008-40d8-a58d-fc32bc55abe9/content>
6. Малярчук А.К. Податкові інновації в контексті євроінтеграційних процесів: наукова стаття. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2011/5.pdf

7. Вінокуров Я. Спрощену систему оподаткування реформують: груп стане менше – Стратегія доходів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/12/27/708174/>

8. Галушак І.Є., Кохан І.В., Дмитровська В.С. Формування податкової політики в контексті євроінтеграції. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/8.pdf

Лялька Богдан
Науковий керівник:
Франчук І.Б., к.е.н., доцент
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького»

КЛЮЧОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО Й БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У контексті сучасного підприємства різницю між фінансовим обліком і бухгалтерським обліком, має вирішальне значення для розуміння того, як кожен з них сприяє фінансовому управлінню та стратегічному плануванню підприємства. Фінансовий облік фокусується насамперед на зборі та поданні фінансових даних відповідно до встановлених стандартів, які потім використовуються зовнішніми зацікавленими сторонами, такими як інвестори, регулюючі органи та кредитори.

Традиційний бухгалтерський облік, який часто називають управлінським або управлінським обліком, більш орієнтований на внутрішній ринок і спрямований на надання детальної оперативної інформації менеджерам усередині підприємства.

Фінансовий облік характеризується прихильністю до стандартизованих принципів, таких як Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP) у США або Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) у всьому світі. Така стандартизація гарантує, що фінансова звітність підприємства є прозорою, порівнянною і надійною.

Фінансовий облік є ретроспективним та дає історичне уявлення про фінансові результати за певний період. І навпаки, бухгалтерський облік надає дані, які допомагають внутрішньому керівництву приймати тактичні рішення, що впливають на щоденні операції та стратегічне планування.

Однією з ключових переваг фінансового обліку є його здатність полегшувати порівняння. Оскільки всі підприємства, що дотримуються GAAP або МСФЗ, дотримуються тих самих правил, зовнішнім зацікавленим сторонам легше порівнювати фінансовий стан різних підприємств.

Однак істотним недоліком є його негнучкість; його не можна адаптувати для забезпечення більш глибокого розуміння конкретних галузей діяльності

підприємства, що може вирішальне значення для внутрішнього управління. З іншого боку, адаптивність бухгалтерського обліку є важливою перевагою, яка дозволяє йому задовольняти унікальні інформаційні потреби керівництва підприємства. Він може дати уявлення про ефективність, управління витратами та операційної діяльності, які фінансовий облік зазвичай упускає з уваги.

Однак відсутність стандартизації можна розглядати як недолік, оскільки вона ускладнює сумісність фінансових даних за межами підприємства. Це потенційно може призвести до проблем, якщо різні підприємства застосовуватимуть різні методи бухгалтерського обліку в собі, що ускладнить процес порівняльного аналізу та оцінки ефективності на основі галузевих стандартів (рис. 1).

Фінансовий облік часто розглядається як менш відповідає потребам керівництва підприємства, оскільки він структурований навколо звітних періодів, які продиктовані нормативними вимогами, зазвичай на щоквартальній або річній основі. Це може затримати надання фінансових даних, які можуть виявитися не такими корисними для прийняття рішень у режимі реального часу. Однак бухгалтерський облік може надавати інформацію в режимі реального часу і найчастіше більш тісно інтегрований з операційними показниками підприємства, підвищуючи швидкість та ефективність прийняття рішень.

Ще однією перевагою фінансового обліку є його увага до загального стану підприємства, що дає широку перспективу, яка є корисною для оцінки довгострокової фінансової стабільності та дотримання фінансових правил. Це має вирішальне значення для підтримки довіри інвесторів та виконання юридичних зобов'язань.

Рис.1. Загальні засади фінансового обліку на підприємстві

Тим не менш, такий детальний підхід іноді може ігнорувати ширшу фінансову картину, потенційно не звертаючи уваги тенденції, що впливають на підприємство в цілому. Таким чином, як фінансовий облік, так і бухгалтерський облік відіграють життєво важливу роль в управлінні фінансовими ресурсами підприємства, але вони служать різним цілям та аудиторіям.

Список використаних джерел:

1. Єршова Н. Ю. Якість облікової інформації: методичний підхід до оцінювання. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 8 (158). С. 368–374.
2. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 320 с.
3. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економіка і регіон. ПолтНТУ, 2016. № 1(56). С. 125.
4. Бруханський Р.Ф., Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне і організаційноправове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
5. Брадул О. М., Шепелюк В. А. Управлінський облік : навч.-практ. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Кондор, 2018. 349 с.

*Мокрий Олександр
Науковий керівник:
Колінько Н.І., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

ВАРТІСНИЙ МЕТОД ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ: КЛЮЧОВІ ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

Оптимізація витрат підприємства зосереджується на ряді ключових аспектів, зокрема: оцінці доцільності абсолютного рівня витрат; перевірці їх відповідності запланованим показникам; аналізу факторів, що впливають на розмір і структуру витрат; а також виявленню можливостей для зниження витрат та обґрунтуванню шляхів їх реалізації. В результаті, оптимізація витрат є важливою складовою технологій стратегічного планування прибутку, що формує параметри управлінської системи прибутку підприємства.

Метод оптимізації абсолютного рівня витрат об'єднує фінансові, математичні та статистичні підходи для цілеспрямованої моделі фінансових процесів і показників. Це дозволяє з досягненням адекватного рівня статистичної достовірності формувати управлінські рішення, які стосуються визначення абсолютного рівня або структури витрат підприємства [1].

Вартісний аналіз передбачає дослідження формування витрат підприємства з акцентом на їх обґрунтованість, включаючи порівняння абсолютного обсягу витрат на виробництво продукції з їхнім впливом на якість цієї продукції [2].

Основною метою такого аналізу є виявлення резервів для зменшення витрат без загрози для якості продукції або інших важливих характеристик, які управлінський персонал визначає як критерії для оптимізації. Окрім цього, аналіз також спрямований на пошук шляхів покращення цільових характеристик виробничого процесу та продукції при поточному рівні витрат.

Впровадження моделі вартісного аналізу зазвичай передбачає ряд послідовних етапів (рис. 1.):

1) визначення об'єкта аналізу та формулювання цільової функції, яка може охоплювати як підприємство в цілому, так і окремі підрозділи, виробництва або технологічні процеси;

2) створення інформаційної бази для аналізу, що включає оцінку наявного рівня витрат (як в абсолютних, так і в відносних величинах) та функціональних характеристик процесу або продукції;

3) порівняння поточних витрат з відповідними результатами (якістю продукції) і оцінка їх доцільності;

4) розробка альтернативних сценаріїв розвитку та обґрунтування оптимальних управлінських рішень;

5) ухвалення, реалізація та контроль виконання цих управлінських рішень.

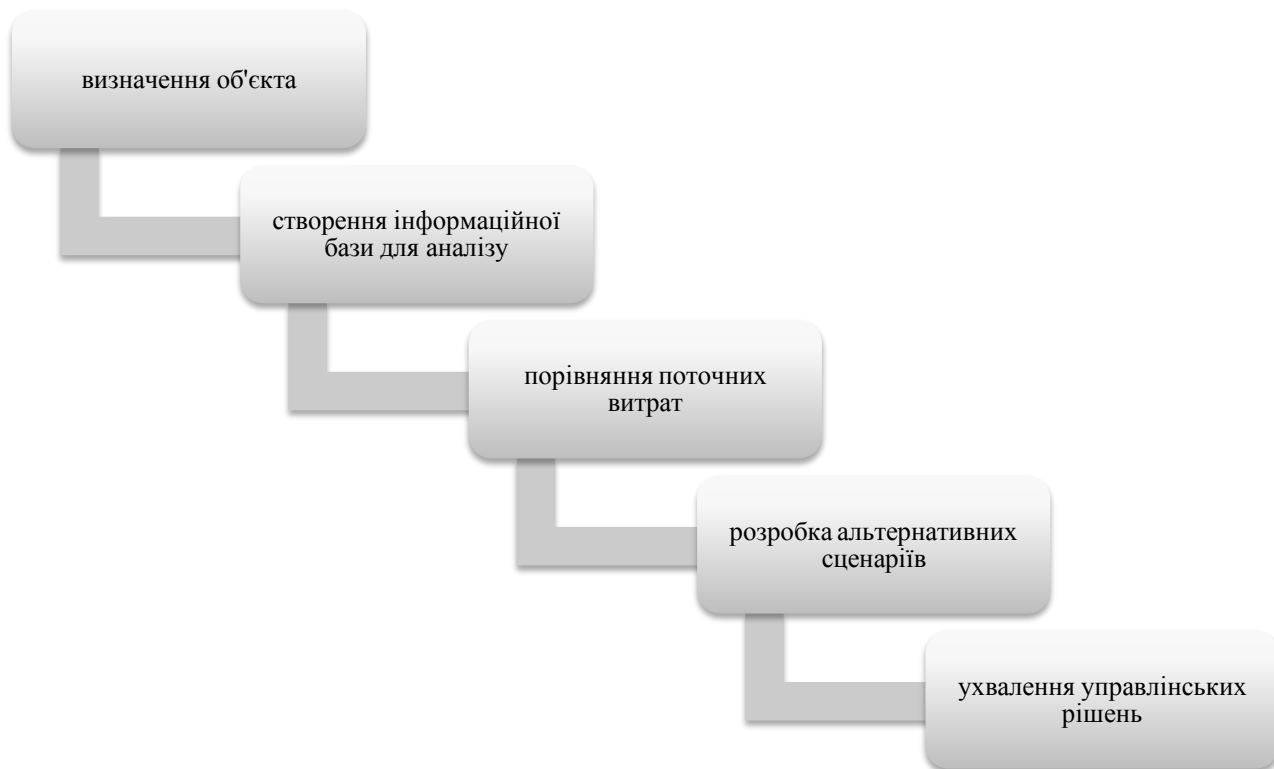

Рис. 1. Етапи впровадження вартісного аналізу

Як і в інших методах, вартісний аналіз має свої переваги та недоліки (рис. 2).

Рис. 2. Переваги та недоліки вартісного методу

Ефективне управління витратами є критично важливим для успішної діяльності підприємства в сучасних економічних умовах, оскільки воно допомагає приймати рішення, що підвищують ефективність виробничої діяльності, конкурентоспроможності та прибутковості [3].

Потенціал зниження та оптимізації витрат залишатиметься важливим аспектом для всіх підприємств. Справно функціонуюча система управління витратами, що приймає рішення з метою підвищення ефективності виробничої діяльності, досягнення конкурентних переваг та збільшення прибутковості, сприятиме успіху та розвитку компанії. Отже, варто підкреслити, що оптимізація витрат є одним з основних способів досягнення високих прибутків і здобуття конкурентних переваг, а не лише їх зменшення.

Список використаних джерел:

1. Скрипник М.І. Організація обліку витрат у розрізі центрів витрат та центрів відповідальності. *Облік і фінанси АПК*. 2023. N 23. С. 56–61.

2. Селезньова Г.О. Формування конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. N 10. С. 50–55.

3. Олійник Т.І., Косенко А.О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Електронне наукове фахове видання Ефективна економіка*. 2020. N 11.

Олинець Богдан
Науковий керівник:
Шутка С.Є., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Виробничі запаси є однією з найважливіших складових будь-якого підприємства, адже вони безпосередньо впливають на ефективність виробничих процесів, фінансову стабільність і здатність підприємства до адаптації в умовах змінюваного ринку.

Ринкові умови діяльності підприємств потребують прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, обрання цільових ринків реалізації продукції, забезпечення прибуткової діяльності та стабільного фінансового стану підприємства, що передбачає оптимальне поєднання та ефективне використання всіх ресурсів підприємства. Ресурсний потенціал підприємства найчастіше розглядають як сукупність взаємопов'язаних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції. Величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів (як правило, земельних, матеріальних і трудових), які перебувають у розпорядженні підприємства [1].

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», «запаси – це активи, які: утримуються для подальшої реалізації за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшої реалізації продукту виробництва; утримуються для споживання під час виготовлення продукції, надання послуг та виконання робіт, а також управління підприємством» [2].

Ефективне управління запасами безпосередньо впливає на можливості підприємства виконувати свої зобов'язання перед споживачами, а також на його здатність отримувати прибуток і забезпечувати фінансову стабільність.

Облік виробничих запасів є основою для ефективного управління ресурсами на підприємстві. Він забезпечує точні дані щодо кількості, вартості та руху запасів, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, а саме:

- дозволяє підприємству підтримувати оптимальний рівень запасів, що важливо для забезпечення безперебійного виробництва без надмірних витрат на їх зберігання;

- дає можливість прогнозувати потреби підприємства в матеріалах на майбутнє, враховуючи історичні дані, сезонні коливання попиту та інші фактори, що дозволяє своєчасно здійснювати закупівлю необхідних ресурсів, зменшуючи ризик дефіциту або надлишку матеріалів;

- дає можливість значно знизити витрати на зберігання та закупівлю, адже надлишок запасів може стати причиною фінансових втрат, оскільки замороження коштів у непотрібних матеріалах обмежує можливість інвестування в інші напрямки діяльності;

- допомагає виявляти неефективні процеси у використанні ресурсів.

Вплив обліку виробничих запасів на стратегію управління ресурсами підприємства є значним. Чітке та правильне ведення обліку дозволяє формувати ефективні стратегії управління ресурсами.

На практиці виділяють ряд стратегій управління виробничими запасами: «мінімізації запасів», «точно й вчасно, постачання «за замовленням» «запас безпеки», «синхронізованого управління ланцюгом постачання», «ефективного планування попиту». Пріоритетним завданням цих стратегій є зменшення витрат на зберігання запасів і звільнення капіталу для інших потреб. Вибір конкретної стратегії оптимізації запасів залежить від виду бізнесу, галузі, особливостей готової продукції та інших чинників. Ефективне управління виробничими запасами вимагає урахування всіх аспектів для досягнення найкращого результату [3].

Облік запасів є невід'ємною частиною загальної системи управління, яка охоплює також управління фінансами, виробничими потужностями, людськими ресурсами і постачаннями. І однією з основних переваг правильного обліку є інтеграція з іншими аспектами управління підприємством, що створює комплексний підхід до управління всіма ресурсами. Така інтеграція дозволяє підприємству досягати максимального рівня ефективності в управлінні ресурсами, оскільки злагоджена робота всіх підсистем гарантує зниження витрат і підвищення продуктивності.

Дані обліку також є основою для формування стратегії управління запасами, що безпосередньо впливає на загальну стратегію управління ресурсами. Він не тільки сприяє зниженню витрат на зберігання та закупівлю, але й забезпечує можливість прогнозувати потреби, своєчасно реагувати на зміни в попиті чи постачанні, а також оптимізувати використання ресурсів. В кінцевому підсумку, це дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність, досягати фінансової стабільності і забезпечувати безперебійний виробничий процес. Тому важливість обліку виробничих запасів для формування стратегії управління ресурсами підприємства неможливо переоцінити.

Список використаних джерел:

1. Єфіменко В.І., Гончар М.В. Виробничі запаси підприємства як складова ресурсного потенціалу та особливості їх обліку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011, № 6, Т. 4. С. 219-222.
2. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
3. Куць Т.В., Кондаревич І.Б. Стратегії оптимізації виробничих запасів, як інструмент ефективного управління. *Молодий вчений*. № 9 (121). 2023. С. 22-25. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5924/5795>

*Панічук Олександр
Науковий керівник:
Мороз Ю.Ю., д.е.н., професор
ДУ «Житомирська політехніка»*

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Криза платежів між суб'єктами господарювання в останні роки, і яка посилилася внаслідок повномасштабної війни росії проти України призводить до дестабілізації їх роботи, недонадходження коштів до бюджетів, стримує економічне зростання та знижує рівень самодостатнього розвитку бізнесу.

Одними з причин зростання заборгованості в сфері зобов'язань та зниження можливості їх сплати є недостатня відповідальність бізнесу за результатами господарювання та тіньова економіка, що призводить в легальному секторі економіки до скорочення обсягів виробництва, виникнення збитковості, зменшення рентабельності, поширення позаоблікових схем реалізації продукції.

Для оцінювання кредитоспроможності суб'єктів господарювання з метою управління [1-5] розраховують два її види: поточну (фактичну) і потенційну (перспективну). Поточну (фактичну) кредитоспроможність слід розглядати як можливість бізнесу здійснювати повернення наявних зобов'язань. Потенційну (перспективну) кредитоспроможність доцільно тлумачити як можливість бізнесу одержати активи за рахунок зобов'язань та здійснювати їх повернення у майбутньому. Ці два види кредитоспроможності необхідно розглядати як єдине ціле при оцінці ризиків щодо спроможності суб'єктів господарювання здійснювати управління зобов'язаннями.

Виходячи з цього, кредитоспроможність (з точки зору окремих українських вчених в тлумаченні як платоспроможність) в наукових дослідженнях і практичній діяльності, як правило, оцінюється за двома методиками розрахунку: коефіцієнтною та інтегральною.

Коефіцієнтна методика оцінювання кредитоспроможності суб'єкта господарювання пов'язана з порівнянням показників що характеризують його платіжні активи та платіжні зобов'язання. Формальна ознака

кредитоспроможності за цією методикою це досягнення моментної рівноваги між групами активів за ліквідністю і борговими зобов'язаннями відповідно до термінів оплати.

На відміну від окремих коефіцієнтних показників, інтегральний індикатор дозволяє одержати комплексне уявлення про кредитоспроможність підприємства, що представляється як композиція системи окремих критеріїв.

Для того, щоб відобразити характерні особливості зв'язку кредитоспроможності з факторними показниками одним з підходів є використання регресійного рівняння багатофакторної лінійної функції.

Обчислені кількісні значення взаємозв'язків (коефіцієнти регресії) можуть бути використані для науково-обґрунтованого прогнозу кредитоспроможності відносно поточних зобов'язань.

Результати проведеного факторного регресійного аналізу за лінійною функцією на основі оприлюднених показників господарської діяльності АТ «Житомирський маслозавод» за 2014-2023 роки дозволили виявити зв'язок кредитоспроможності з 6 індикаторами, які є можливість розраховувати за балансом та звітом про фінансові результати, а саме:

1) економічна автономія функціонування суб'єкта господарювання як відношення середньорічної величини його власного капіталу до зобов'язань або загальної суми фінансових ресурсів;

2) стабільність інвестування постійних активів як відношення середньорічної величини власного капіталу до суми необоротних активів і виробничих запасів з врахуванням незавершеного виробництва;

3) віддача активів щодо одержаного чистого доходу в розрахунку на одну гривню інвестованих у бізнес активів;

4) наявність платіжних активів в структурі загальної їх вартості інвестованих у бізнес;

5) навантаження на одержаний чистий дохід дебіторської заборгованості покупців із розрахунку величини нарахованих доходів від реалізації на одну гривню її величини;

6) забезпечення сплати платіжних зобов'язань нарахованим чистим доходом;

7) навантаження на кредиторську заборгованість дебіторської заборгованості як відношення боргів покупців до боргів постачальникам, або навпаки.

Кредитоспроможність має дуальний характер управління, як зі сторони позичальника з метою самооцінки ризику зобов'язань, так і зі сторони кредитора як індивідуальної можливості надання активів у борг.

Список використаних джерел

1. Баюра Д.О., Подшивалов І.В. Організаційно-економічний механізм управління кредитоспроможністю підприємства в умовах ринкової невизначеності. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2016. Вип. 2. С. 14-23.

2. Бровко Л.І., Карпова Д.Д. Методологічні аспекти управління кредитоспроможністю підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9540> (дата звернення: 16.11.2024).

3. Головка О.Г., Губарєв О.О., Пономарьова А.Ю. Удосконалення управління кредитоспроможністю підприємств. *Modern Economics*. 2020. № 21(2020). С. 52-58.

4. Дехтяр Н.А., Бондаренко А. Ф., Моїсеєнко М. А. Сучасні методологічні аспекти визначення кредитоспроможності підприємств. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 367-372.

5. Кужелєв М.О., Ковальова К.В. Теоретичні аспекти управління кредитоспроможністю підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 55-60.

Пилипенко Вікторія
Науковий керівник:
Новак У.П., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Несприятливі умови розвитку економіки України заважають підприємствам ефективно провадити свою діяльність, зокрема здійснювати логістичні операції, тим самим негативно впливають на їх прибутковість. З огляду на це, актуалізується необхідність дослідження облікових аспектів логістики, зокрема руху товарно-матеріальних цінностей на підприємстві.

Логістика є складною структурованою системою, яка об'єднує різні компоненти – фізичні, інформаційні, технологічні, людські ресурси тощо, які спільно функціонують для досягнення цілей підприємства.

Важливою частиною інформаційної системи управління логістикою є облік. У системі бухгалтерського обліку фіксуються операції з придбання активів і відповідні логістичні процеси, що супроводжують їх рух. Це забезпечує формування інформації про виробничі запаси, яка сприяє прийняттю рішень щодо подальших логістичних та інших операцій [3, с. 72].

Щоб облік ефективно відображав логістичні операції з виробничими запасами, застосовують категорію «логістичні витрати». Вони виникають на підприємстві в процесі виконання логістичних операцій, таких як постачання, транспортування, виробництво, складування та збут.

Логістичні витрати класифікують за трьома напрямками, які відповідають видам обліку. Для фінансового обліку логістичні витрати поділяють за: економічними елементами – на матеріальні, на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію, інші операційні; відношенням до балансу – на балансові і позабалансові; відношенням до звітного періоду – на витрати поточного, минулого і майбутнього періоду. Для управлінського обліку витрати

класифікують за: центрами відповідальності – на витрати відділу постачання, виробництва, тощо; видами калькулювання – за фактичними, змінними, повними витратами, АВС-калькулювання; статтями калькулювання – на витрати на сировину і матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо й енергію на технологічні цілі, заробітну плату, відрахування на соціальні заходи, загальновиробничі тощо; способом віднесення витрат на продукцію – на прямі і непрямі; ступенем впливу обсягу виробництва на величину витрат – на постійні і змінні; функціями управління – на виробничі і невиробничі; доцільністю здійснення – на продуктивні і непродуктивні. Для податкового обліку логістичні витрати поділяють на ті, що належать до витрат звітного періоду, та на ті, які змінюють фінансовий результат до оподаткування за умови його коригування [1, с. 111-115; 2, с. 103; 5, с. 354]. Така класифікація логістичних витрат сприяє вдосконаленню їх обліку і підвищенню ефективності аналізу, що дозволяє оптимізувати витрати та ефективно керувати ними.

Практика обліку на українських підприємствах показує, що відповідно до чинного Плану рахунків логістичні витрати зазвичай обліковують на рахунок 93 «Витрати на збут». Однак доцільність використання цього рахунка викликає певні сумніви. Деякі фахівці пропонують вести облік логістичних витрат на рахунках 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати» і 92 «Адміністративні витрати», оскільки ці витрати виникають на різних етапах руху товарно-матеріальних цінностей. При цьому на зазначених рахунках може бути здійснена подальша аналітична деталізація логістичних витрат [4, с. 81].

Обґрунтованою є думка про необхідність обліковувати логістичні витрати на етапі постачання як частину первісної вартості виробничих запасів, з одночасним відображенням транспортно-заготівельних витрат за дебетом субрахунку 209 «Інші матеріали» [5, с. 354]. На етапі виробництва логістичні витрати, пов'язані зі зберіганням продукції та її внутрішнім переміщенням, доцільно обліковувати за дебетом рахунку 23, створивши субрахунок другого порядку «Логістичні виробничі витрати». На етапі реалізації логістичні витрати обліковують у повному обсязі за дебетом рахунку 93. За необхідності аналітична деталізація може бути використана також для рахунків 91 та 92.

Якщо логістичні витрати неможливо прямо віднести до складу витрат окремого господарського процесу, пропонують до робочого плану рахунків ввести рахунок 29 «Логістичні витрати» з подальшим розподілом згідно бази, аналогічної до бази розподілу загальновиробничих витрат [5, с. 355].

Отже, бухгалтерський облік є важливим при управлінні логістичними процесами, оскільки надає необхідну інформацію для досягнення оптимальних пропорцій між матеріальними і фінансовими потоками в логістичному ланцюгу підприємства. Водночас відсутність інтеграції обліку і логістики не дозволить забезпечити функціонування дієвого механізму впливу на процеси придбання і використання запасів, а отже це може призвести до перевитрачання коштів на їх придбання, надмірного накопичення, втрати конкурентоспроможності, прибутку, можливості економії, відсутності стратегічного планування тощо.

Список використаних джерел

1. Задорожний З., Грицишин А. Логістичні витрати та їх класифікація. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 2. С. 109-117.
2. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Ієрархічна класифікація логістичних витрат за функціональним призначенням. *Бізнес Інформ*. 2011. № 9 (404). С. 103-105.
3. Пилипенко О.І. Обліковий аспект логістичної стратегії в управлінні підприємством. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2016. № 1-2. С. 70-77.
4. Пилипенко С.М., Банера Н.П. Логістика в управлінні підприємством: облікові аспекти // *Розвиток споживчого ринку товарів та послуг: теорія і практика: монографія / за ред. Н.П. Банери, С.М. Пилипенко*. Львів: видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2024. С. 74-84.
5. Серпенінова Ю.С., Лінська А.С. Проблемні аспекти ідентифікації та облікового відображення логістичних витрат. *Інфраструктура ринку*. Вип. 23. 2018. С. 351-358.

Семусь Андрій
Науковий керівник:
Гончарук С.М., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка

АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ТА ЇХ РОЛЬ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ШАХРАЙСТВА

Перед збором аудиторських доказів стосовно тверджень, які містять фінансові звіти, аудитор проводить цілий комплекс процедур, які спрямовані на оцінку ризиків суттєвих викривлень як на рівні фінансових звітів, так і на рівні тверджень за класами операцій, залишків на рахунках та на рівні розкриття інформації. Після того, як буде проведена оцінка ризику суттєвих викривлень в цілому й щодо окремих тверджень, необхідно визначитися з підходом до виконання подальших аудиторських процедур, які будуть пов'язані безпосередньо з отриманням аудиторських доказів, на яких ґрунтуватиметься аудиторська думка про фінансову звітність.

До аудиторських процедур належать наступні [1]:

Перевірка записів або документів, яка складається з вивчення записів, документів або матеріальних активів. Перевірка записів і документів надає аудиторіві докази різного ступеня достовірності залежно від їх виду, джерела, а також від ефективності заходів внутрішнього контролю.

Перевірка матеріальних активів полягає в фізичній перевірці активів, яка може надати достовірні аудиторські докази щодо їх існування, але необов'язково докази прав та зобов'язань чи оцінки вартості активів.

Спостереження полягає у стеженні за процесом або процедурою, яка виконується іншими особами, наприклад, за підрахунком товарно-матеріальних цінностей працівниками фірми або за виконанням інших процедур контролю, але не з точки зору аудиту.

Запит – це звернення за інформацією до обізнаних осіб суб'єкта господарювання або поза його межами. Запити можуть бути різними: від офіційних письмових запитів, адресованих третім сторонам, до неофіційних усних запитів, адресованих працівникам підприємства. Відповіді на запит можуть забезпечити аудитора інформацією, якою він раніше не володів або яка підтверджує аудиторські докази.

Підтвердження складається з відповіді на запит щодо інформації, яка міститься в облікових записах. Наприклад, аудитор зазвичай шукає безпосереднього підтвердження дебіторської заборгованості через контакт з дебіторами.

Перерахування полягає у перевірці арифметичної точності показників первинних документів та реєстрів обліку у самостійному проведенні підрахунків або із застосуванням інформаційних технологій.

Повторне виконання полягає в незалежному виконанні аудитором процедур чи заходів контролю, які початково виконувалися як частина системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, або вручну тощо.

Аналітичні процедури полягають в аналізі найважливіших показників і співвідношень, зокрема підсумковому дослідженню відхилень і взаємозв'язків, які суперечать іншій інформації, або відхиляються від очікуваних показників.

Аудиторські процедури відіграють важливу роль у попередженні корупції в організаціях і державних установах. Завдяки різним методам перевірок аудитори можуть виявляти порушення та ризики, пов'язані з корупційними діями, та запобігати їхньому виникненню. Основні аспекти, через які аудиторські процедури допомагають боротися з корупцією, включають:

1. Виявлення шахрайських схем

Аудиторські процедури дозволяють виявити підозрілі фінансові операції, які можуть свідчити про шахрайство або корупційні дії. Аналіз звітів, перевірка внутрішніх документів і транзакцій дає змогу знайти аномалії та ознаки зловживання посадовим становищем.

2. Оцінка внутрішніх контрольних систем

Аудит допомагає оцінити ефективність внутрішніх контролів в організації, які є основним інструментом запобігання корупції. Аудитори можуть надати рекомендації щодо вдосконалення таких систем для зниження ризиків шахрайства і зловживань.

3. Перевірка комплаєнс-процедур

Комплаєнс-процедури (дотримання норм і стандартів) також є ключовими для запобігання корупції. Аудит включає перевірку того, як організація, підприємство дотримуються законодавчих норм, правил етики та стандартів діяльності. Це допомагає виявити слабкі місця та запровадити більш ефективні процедури.

4. Аналіз взаємовідносин з підрядниками і постачальниками

Аудит часто охоплює перевірку договорів та угод з контрагентами, що дозволяє виявити потенційні конфлікти інтересів, зловживання та інші ризики, які можуть сприяти корупції. Наприклад, аудиторі можуть звернути увагу на випадки необґрунтованого завищення цін або вибору ненадійних підрядників.

5. Підвищення прозорості та відповідальності

Аудит сприяє підвищенню рівня прозорості в організації, на підприємстві оскільки фінансова і нефінансова звітність стає об'єктом перевірки. Це створює додатковий стимул для керівників та працівників дотримуватись законодавства та корпоративної етики, оскільки можливі порушення можуть бути виявлені і розголошені.

6. Рекомендації щодо управління ризиками

Аудиторі надають рекомендації щодо вдосконалення процесів управління ризиками в організації. Це допомагає знизити ймовірність виникнення корупційних дій та зловживань через підвищення надійності управлінських рішень.

Висновок

Аудиторські процедури є ефективним інструментом запобігання корупції, оскільки вони виявляють потенційні порушення та пропонують заходи для їх усунення. Ефективна аудиторська перевірка сприяє прозорості, відповідальності та підвищенню етичних стандартів у діяльності організацій, що значно знижує ризики корупційних дій.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>

Стефанишин Софія

Науковий керівник:

Шевців Л. Ю., к.е.н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Малі та середні підприємства в Україні відіграють ключову роль у розвитку національної економіки. Вони є основним джерелом створення нових робочих місць, інновацій та забезпечують гнучкість і динамічність економічного зростання. Завдяки своїй здатності швидко адаптуватися до змін ринкового середовища, малі та середні підприємства є основою багатьох галузей економіки.

Сьогодні українські малі та середні підприємства стикаються з безпрецедентними перешкодами, зокрема через триваючу війну, яка завдала серйозного удару по економіці країни. Ракетні удари, втрати інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та вимушене переселення мільйонів людей суттєво ускладнили діяльність бізнесу. У таких умовах державна підтримка набуває вирішального значення для виживання і розвитку цього сектора.

Розуміючи важливість малих та середніх підприємств для економіки країни, держава розробила та реалізує низку політик, спрямованих на їхню підтримку. Метою державної політики є створення сприятливого бізнес середовища, яке стимулюватиме розвиток, сприятиме їхньому зростанню та підвищенню конкурентоспроможності. Ключові завдання держави для підтримки малого та середнього бізнесу, включають:

- Фінансову підтримку де держава забезпечує доступ до фінансування через державні програми кредитування, зокрема програму «Доступні кредити 5-7-9%». Програма дозволила більш ніж 50 тисячам підприємств отримати понад 154 мільярди гривень і взяли участь 45 із 65 українських банків. Також надаються компенсації відсоткових ставок за кредитами, що дозволяє залучати дешевші кредити для розвитку бізнесу [1].

- Інфраструктурна підтримка яка сприяє розвитку бізнес-центрів, інноваційних інкубаторів, надає підтримку регіональним агенціям, що допомагають малому та середньому бізнесу впроваджувати інноваційні рішення та розвиватися на локальних ринках.

- Адміністративна підтримка в яку входить спрощення регуляторних процедур, полегшення доступу до інформації та зменшення дозвільних вимог є важливими складовими політики підтримки. Це дозволяє підприємцям уникати зайвих бюрократичних бар'єрів.

- Підтримка експорту де Україна сприяє розвитку експортного потенціалу через полегшення доступу на закордонні ринки, участь у виставках, грантові програми для виходу на міжнародні ринки та допомогу в отриманні кредитів для експортних операцій.

- Освітні та консультаційні програми в які входять програми навчання та підвищення кваліфікації для підприємців спрямовані на підвищення управлінських та бізнес-навичок, зокрема, з урахуванням нових цифрових можливостей [3].

Забезпечення політики підтримки малого та середнього бізнесу в Україні є відповідальністю широкого кола державних органів. Верховна Рада України створює законодавчу базу, Кабінет Міністрів розробляє та реалізує державну політику підтримки, а спеціально уповноважений орган координує роботу інших структур.

Яскравим прикладом практичної реалізації державної політики підтримки є програма грантового фінансування, яка у 2024 році передбачає виділення 2 мільярдів гривень для підтримки 8000 українських підприємців. Також, у 2022-2023 роках запроваджено програму «Робота», через яку було надано понад 13

000 грантів для створення бізнесу та розвитку виробничих підприємств. Загалом виділено близько 6 млрд грн на такі цілі, включаючи підтримку ветеранів та розвиток агросектора [1,2,4].

Державна підтримка в Україні є комплексною системою заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та забезпечення економічного зростання.

Підсумувавши все вище написане можна зробити висновок, що реалізація політики підтримки малого та середнього бізнесу в Україні є відповідальністю різних державних органів на центральному та місцевому рівнях, що забезпечує комплексний підхід до підтримки підприємництва. Завдяки активній державній підтримці, малі та середні підприємства мають можливість зростати, адаптуватися та підвищувати конкурентоспроможність, що сприяє економічному зростанню країни навіть в умовах поточних кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Шевців Л. Ю., Шевців А. Б., Когуч І. В. Роль фінансових інструментів підтримки малого та середнього бізнесу в Україні під час дії воєнного стану / Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". - 2024. - №2. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2024/2/9633>

2. «Робота: 9,3 млрд грн інвестувала держава в розвиток малого й середнього бізнесу через гранти | Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=450f32b1-e7e4-4d92-b34c-e67effeca677&title=RozvitokMSBGranti>

3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

4. Власна справа-2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vlasna-sprava-2024-2-mlrd-hrn-hrntiv-na-rozvytok-biznesu-otrymaiut-8000-peremozhtsiv-prohramy>

*Тріб'є Олена
Науковий керівник:
Мартин О.М., к.е.н., доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ: СУТЬ, ПРИНЦИПИ, ЗНАЧЕННЯ

Сучасні умови динамічного розвитку світової економіки і інтенсифікація конкурентного ринкового середовища визначають особливості функціонування суб'єктів господарювання в національній економіці. В таких умовах життєдіяльності з метою забезпечення стабільної і ефективної діяльності та розвитку підприємства постійно адаптують механізми управління

економічними процесами. За значної обмеженості ресурсного потенціалу кожного підприємства ефективне управління матеріально-технічним забезпеченням є ключовим чинником його стабільної діяльності та стратегічного економічного розвитку.

Матеріально-технічне забезпечення – це «комплексне поєднання біологічних і речових ресурсів як природного, так і штучного походження, які в силу специфіки господарювання зорганізовані разом з людським фактором і нематеріальними активами у єдиний технологічний процес, з метою безперебійного виробництва і створення матеріальних та нематеріальних благ для якісного і повноцінного задоволення потреб споживачів» [2, с. 57].

Основними структурними елементами матеріально-технічного забезпечення є:

1) Закупівля: вибір надійних постачальників, аналіз вартості, контроль якості.

2) Транспортування: організація переміщення ресурсів до підприємства, оптимізація логістичних маршрутів.

3) Складування: зберігання ресурсів з урахуванням їх специфіки для забезпечення належної якості та доступності.

4) Управління запасами: контроль обсягів матеріалів, щоб уникнути як надлишку, так і дефіциту, що забезпечує гнучкість виробництва.

Матеріально-технічне забезпечення як комплекс заходів для формування безперебійного постачання необхідних економічних ресурсів поєднує зовнішнє і внутрішнє економічне середовище підприємства, базується на оптимальному ланцюгу постачання економічних ресурсів і передбачає обов'язкове управління цими процесами. Ефективне управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства враховує не лише внутрішній попит і процеси, але й зовнішнє середовище, що включає глобальні ланцюги постачання і складні мережі взаємозв'язків між різними суб'єктами господарювання [1, с. 83].

Матеріально-технічне забезпечення і управління цим процесом реалізується на основі принципів:

1) спрямування цінової, фінансово-кредитної і податкової політики держави на підтримку платоспроможності підприємств;

2) забезпечення однакових економічних умов у взаємовідносинах споживачів матеріально-технічних ресурсів із структурами їх виробництва, постачання, технічного обслуговування та надання виробничих послуг;

3) рівноправність розвитку всіх форм власності і господарювання;

4) вільний вибір структурами системи сфери діяльності;

5) вільний вибір товаровиробниками постачальників техніки, обладнання, матеріальних ресурсів і технологій, а також сервісних структур;

6) створення умов для розвитку конкуренції в усіх ланках виробничої системи;

7) дотримання гарантій і відповідальності всіх економічних партнерів за високу якість технічних засобів та наданих послуг, термінів і умов їх поставок, своєчасність взаєморозрахунків;

8) створення умов для забезпечення мінімальної кількості посередників у ланцюзі виробник – споживач [3, с. 195].

Напрямами оптимізації матеріально-технічного забезпечення підприємства на сучасному етапі і підвищення його ефективності є:

1) Удосконалення закупівельного процесу: створення системи конкурентного відбору постачальників, що підвищить якість матеріалів і знизить витрати.

2) Підвищення ефективності управління запасами: впровадження принципів «точно вчасно» для зменшення надлишкових запасів і зниження витрат на зберігання.

3) Оптимізація логістики: залучення логістичних партнерів, впровадження автоматизованої системи управління складування, що забезпечить краще розташування матеріалів та швидкий доступ до них.

4) Інтеграція інформаційних технологій: запровадження ERP-системи для автоматизації управління ресурсами, що підвищить прозорість і точність операцій.

Забезпечення ефективності і стійкості матеріально-технічного забезпечення дозволяє зменшити витрати, підвищити продуктивність, забезпечити гнучкість реагування на зміни ринку, що є стратегічною перевагою підприємства в сьгоднішніх умовах непередбачуваності наслідків війни для українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Конопацький Л.Б. Огляд існуючих підходів та моделей до організації матеріально-технічного забезпечення, аналіз їх переваг та недоліків. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2023. Вип. 57. С. 83-89.

2. Фасолько Т.М., Семянчук П.М. Підвищення ефективності матеріально-технічного забезпечення підприємства. Університетські наукові записки. 2020. № 2. С. 55-67.

3. Федірець О.В., Гордівська А.С., Дековець К.О. Чинники впливу на управління матеріально-технічним забезпеченням виробництва. Економічний форум. 2019. № 2. С. 190-197.

Федорчук Євгенія

Науковий керівник:

Плекан М.В., к.е.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Аудиторські послуги є важливою частиною в проведенні перевірок на прозорість та фінансову звітність компанії. Сучасна ситуація в Україні змусила

аудиторські компанії стикнутися з певним переліком викликів у проведенні їхньої роботи, в ході цього процесу більшість аудиторських компаній вирішили застосовувати нові тенденції в даній сфері для ведення своєї діяльності в даній ситуації. Дослідження викликів та нових тенденцій в сфері аудиту є надзвичайно важливим фактором, оскільки дає не тільки бачення проблем, а їх вирішень за рахунок нових тенденцій і покращення старих методів ведення аудиту.

Аудит фінансової звітності - аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам.[1].

Через ведення воєнного стану та захоплення важливих регіонів в Україні відбулося зниження економічної активності всіх сфер господарювання, що і призвело до спаду використання аудиторської діяльності, що призвело до вживання дієвих заходів на підтримку аудиторської сфери.

З метою створення правових механізмів стимулювання аудиторської діяльності та захисту інтересів аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності у період дії воєнного стану Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»»[1] введено певний перелік змін для поліпшення організації аудиторської діяльності.

За рахунок досвіду, які компанії отримали за часів пандемії вони змогли оперативно перейти на онлайн формат, що дозволило продовжити роботу організацій і дати час на пошуки нових інновацій, щоб у найкоротший термін повернутися до роботи в повному обсязі.

Серед важливих викликів для аудиторських компаній - це знайти і знищити всі шляхи для ведення незаконних дій через перевірку фінансової звітності. Аудиторська палата України зазначає, що «аудиторам слід постійно оцінювати вплив цих подій на клієнтів, їх фінансову звітність та аудит. Особливу увагу слід приділити таким питанням, як запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; кібербезпека; бухгалтерські оцінки та розкриття інформації для того, щоб правильно оцінити вплив цих подій на аудиторській звіт».[2].

Як свідчать наукові дослідження, розвиток цифрової економіки та застосування новітніх технологій, штучного інтелекту та аналітики даних зумовлюють розвиток нових та вдосконалення існуючих методів і підходів в оцінці та аналізі фінансової звітності.[4].

В епоху розвитку цифрової економіки та з появою нових бізнес - моделей виникає необхідність розробки нових підходів та методів аудиту фінансової звітності компаній, що працюють у цифровій економіці, таких як аналітика

даних, перевірка на відповідність, виявлення потенційних ризиків та помилок тощо [3]. Автоматизація аудиту, використання сучасних комп'ютерних технологій та аналітичних інструментів дозволяють швидко виявляти можливі порушення та помилки, що сприяє підвищенню ефективності аудиторської перевірки [3].

Аналіз викликів і нових тенденцій у аудиті фінансових звітів показав недоліки з якими можуть стикнутися аудиторські організації у випадку неочікуваних подій, а також нові тенденції, що дадуть змогу вирішити нові виклики і оновити старі методи аудиту.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки Закон України від 31 травня 2022 року №2285-IX URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukraini-pro-audit-finansovoi-zvitnosti>
2. Інформаційний лист Ради Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти. 2022. URL: <https://www.apu.com.ua/wpcontent/uploads/2022/03/ІНФОРМАЦІЙНИЙ-ЛИСТ-АПУ.pdf>
3. Король С. Я., Клочко А. О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 1(112). URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf.
4. Кононенко Л. В., Сисоліна Н. П., Чумаченко О. С. Звітність підприємств в умовах сталого розвитку: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. Центральнотраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2021. С. 179-186. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1004569>

*Циганов Олександр
Науковий керівник:
Шевців Л. Ю., к.е.н., доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У період воєнного стану, який переживає Україна, розвиток малого підприємництва відіграє критично важливу роль у підтримці економіки, забезпеченні робочих місць та стабільності суспільства, вагомий механізм підвищення продуктивної зайнятості населення, забезпеченні фінансово

економічної стабільності та інноваційного зростання. Малі підприємства можуть оперативно реагувати на зміни ринку, мають більш тісні комунікації із споживачами, а інколи спроможні утримувати нижчі ціни. Саме фундаментом таких процесів є раціональне ведення обліку та оподаткування діяльності малих підприємствах, що потребує вивчення особливо в сучасний період.

Малому бізнесу під час війни утримувати бізнес важче, ніж великому, оскільки запас фінансової стійкості в них набагато менший, а темпи скорочення їх платоспроможності надзвичайно високі, що і зумовило повне або часткове припинення діяльності в перші місяці 2022 року. Однак за даними Європейської Бізнес Асоціації вже у травні 2022-го року, 47% таких підприємств відновили роботу в повному обсязі. За результатами досліджень експертів компанії PwC, сукупні прямі збитки малого та середнього бізнесу за 2022 рік перевищили 83 млрд дол США[1]. У січні 2024 р. – індекс активності бізнесу (Ukrainian Business Index, UBI) становив 37,3 (зі 100 можливих), в той час як у листопаді 2023 р. - 36,3, що свідчить про певне виснаження бізнесу від невизначеності й стагнації ситуації на ринку [2]. У 2024 році продовжують діяти велика кількість грантових програм, відкриваються нові фірми, підприємства, повертаються до стабільної праці вже існуючі компанії, отримуючи нові інвестиції, гранти і фінансування, підтримку ініціатив бізнес-спільноти.

Єдиною якісною інформаційною системою прийняття управлінських рішень малим підприємством, що використовуються для реалізації всіх функцій та завдань управління, виступає система обліку та оподаткування, відомості яких узагальнюються шляхом складання звітності. Незалежно від галузей виробництва, бухгалтерський облік базується на єдиних методологічних засадах, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.1999р.№ 996-XIV. Для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань, фактів фінансово-господарської діяльності, малі підприємства можуть застосовувати загальний план рахунків від 30.11.99р. № 291, чи план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва №186 від 19.04.2001р. У Законі України «Про розвиток і державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні», (із внесенням змін № 3303-IX від 09.08.2023) чітко виділено критерії суб'єктів малого та середнього бізнесу.. Критерії фізичних осіб для визнання суб'єктами малого підприємництва – державна реєстрація згідно встановленого законом порядку, середня кількість найманих працівників звітного періоду (за календарний рік) не повинна перевищувати 50 осіб та річний дохід від діяльності не повинен перевищувати суму, що еквівалентна 10 мільйонам євро, і яка визначена за середньорічним курсом, що встановлюється для валют Національним банком України. До юридичних осіб, суб'єктів малого підприємництва, належать суб'єкти господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, у яких середня кількість працівників звітного періоду (за календарний рік) не перевищує 50 осіб, а річний дохід від діяльності

такого суб'єкта не перевищує суму, що еквівалентна 10 мільйонам євро, яка визначається за середньорічним курсом Національного банку України.

Сучасний етап ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах характеризується використанням різних комп'ютерних технологій бухгалтерами. Проте, кожне мале підприємство має свої особливості діяльності, реалізації завдань облікової політики, ведення бухгалтерського обліку. Малі підприємства можуть застосовувати системи оподаткування: загальну та спрощену (спеціальні податкові режими). Загальна система оподаткування це ведення діяльності фізичних та юридичних осіб, яким за певних причин не підходить спрощений варіант, сплачують податок на доходи фізосіб (ПДФО), ПДВ, ЄСВ і військовий збір та можливість розраховувати суму податків з прибутку як різниця доходів і дозволених витрат підприємця. Податковим кодексом України визначено особливий механізм справляння податків і зборів – спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, за чотирма групами платників єдиного податку.

Отже, для малих підприємств важливим є якісне ведення обліку, оподаткування і звітності за допомогою організаційної техніки, комп'ютерної техніки, бази даних та програмного забезпечення, а оптимальне використання різних податкових режимів допоможе забезпечити стійке фінансове становище для розвитку своєї діяльності. Недооцінка цих процесів і недотримання законодавчо-нормативного забезпечення може призвести до негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Уманська В., Ткаченко А., Манзенко Є. Перспективи розвитку системи обліку та оподаткування на малих підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2023. (55). URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2875/2799>

2. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak> (дата звернення: 18.11.2024 р.)

3. Шевців Л. Ю., Шевців А. Б., Когуч І. В. Роль фінансових інструментів підтримки малого та середнього бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2024. №2. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2024/2/9633>

Шутяк Софія
Науковий керівник:
Сушинський О.І., д.н.держ.упр., професор
Національний лісотехнічний університет України

ПОРЯДОК УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Ліси необхідні для нашого здоров'я та добробуту, а також для здоров'я планети. Вони багаті на біорізноманіття і надзвичайно важливі у боротьбі зі зміною клімату. Вони забезпечують нас чистою водою, їжею, ліками та матеріалами, зменшують ризик стихійних лих і стабілізують ґрунти.

Європа - один з найбільш багатих на ліси регіонів світу. Проте сучасні методи ведення лісового господарства не завжди відповідають потребам забезпечення високого біорізноманіття в лісових екосистемах. В умовах постійно зростаючого попиту на деревину ліси та їхні екосистеми продовжують страждати від забруднення повітря та води, втрати середовища існування та біорізноманіття, а також вторгнення урбанізованих територій.

ЄС поділяє з державами-членами кілька сфер компетенції, пов'язаних з лісами, включаючи навколишнє середовище, клімат і сільське господарство. Здійснюючи ці повноваження, Союз поважає принцип субсидіарності. Зокрема, захист лісів є фундаментальною частиною природоохоронної діяльності ЄС і компетенцією ЄС, заснованою на статтях 191-192 Договору про функціонування ЄС, що підтверджено Європейським судом.

У 2020 році децентралізація завершилась шляхом формування нових територіальних громад, а також збільшення територій, які перейшли у відання територіальних громад. Відповідно до Лісового кодексу України територіальні громади у сфері лісових відносин на відповідній території відповідають за утримання комунальних лісів які їм передані у постійне користування. Тобто, територіальні громади не можуть відповідати за стан лісів які перебувають у розпорядження ДП «Ліси України», знаходяться у межах природо-заповідних об'єктів державного значення. Чи сприяє це ефективному управлінню з огляду на те, що відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» територіальні громади встановлюють місцеві податки і збори. До місцевих податків належать: податок на майно; єдиний податок. До місцевих зборів належать: збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір, місцеві ради обов'язково встановлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі). Місцеві ради в межах повноважень вирішують питання земельного податку за лісові землі.

Проте затвердження норм безоплатного збору дикорослих трав'яних рослин, квітів, ягід, горіхів, грибів, а також рентних платежів за комерційний збір або збір понад норму – це прерогатива обласних рад.

25 червня 2024 року було розпочато процедуру вступу України до Європейського Союзу¹ відповідно до статті 49 *Договору про заснування Європейського Союзу*². Реформи у лісовому секторі не є базовою реформою для процесу вступу (таблиця 1) Проте управління лісами є невід'ємною частиною ефективного управління на рівні ЄС.

Таблиця 1

Кластери реформ визначені як критерії вступу України у ЄС

Основні	23 - Судова влада та основоположні права 24 - Юстиція, свобода та безпека Економічні критерії Функціонування демократичних інститутів Реформа державного управління 5 - Державні закупівлі 18 - Статистика 32 - Фінансовий контроль
Внутрішній ринок	1 - Вільний рух товарів 2 - Свобода пересування працівників 3 - Право на заснування та свобода надання послуг 4 - Вільний рух капіталу 6 - Законодавство про компанії 7 - Право інтелектуальної власності 8 - Конкурентна політика 9 - Фінансові послуги 28 - Захист прав споживачів та охорони здоров'я
Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання	10 - Цифрова трансформація та медіа 16 - Оподаткування 17 - Економічна та монетарна політика 19 - Соціальна політика та зайнятість 20 - Підприємництво та промислова політика 25 - Наука та дослідження 26 - Освіта та культура 29 - Митний союз
Зелений розвиток та стала взаємодія	14 - Транспортна політика 15 - Енергетика 21 - Транс'європейські мережі 27 - Навколишнє середовище та зміна клімату
Ресурси, сільське господарство та згуртованість	11 - Сільське господарство та розвиток сільських територій 12 - Безпека харчових продуктів, ветеринарна та фітосанітарна політика 13 - Рибальство та аквакультура 22 - Регіональна політика та координація структурних інструментів 33 - Фінансові та бюджетні положення ³
Зовнішні зв'язки	30 - Зовнішні відносини 31 - Зовнішня, безпекова та оборонна політика

Приєднання означає прийняття прав і зобов'язань, пов'язаних з Союзом та його інституційною структурою, відомою як «acquis» Союзу. Україна повинна буде застосовувати acquis у тому вигляді, в якому він існує на момент вступу. На додаток до узгодження законодавства, приєднання передбачає, зокрема, своєчасну та ефективну імплементацію acquis. Законодавство ЄС постійно розвивається і включає, зокрема:

- зміст, принципи, цінності та політичні цілі договорів, на яких заснований Союз;
- акти, ухвалені інституціями відповідно до договорів, а також прецедентне право Суду Європейського Союзу;
- будь-які інші акти, юридично обов'язкові чи ні, ухвалені в рамках Союзу, такі як міжінституційні угоди, резолюції, заяви, рекомендації, керівні принципи;

¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/hzmfw1ji/public-ad00009en24.pdf>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016M%2FTXT-20240901>

³ <https://video.consilium.europa.eu/event/en/27556>

- міжнародні угоди, укладені Союзом, Союзом спільно з його державами-членами, а також угоди, укладені державами-членами між собою щодо діяльності Союзу.

У ЄС є широка мережа нормативних актів у сферу лісового управління, які є обов'язковими для імплементації.

Нова лісова стратегія ЄС до 2030 року є однією з флагманських ініціатив Європейського зеленого курсу і ґрунтується на стратегії ЄС щодо біорізноманіття до 2030 року. Стратегія сприятиме досягненню цілей ЄС щодо біорізноманіття, а також скороченню викидів парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року та досягненню кліматичної нейтральності до 2050 року. Вона визнає центральну та багатофункціональну роль лісів, а також внесок лісівників та всього лісового ланцюга створення вартості для досягнення сталої та кліматично нейтральної економіки до 2050 року та збереження жвавих і процвітаючих сільських територій.

Стратегія супроводжується двома робочими документами: [Робочий документ щодо консультацій із зацікавленими сторонами та доказової бази](#) та [Робочий документ щодо зобов'язання посадити 3 мільярди дерев до 2030 року](#).

Нова лісова стратегія ЄС підтримуватиме соціально-економічні функції лісів для процвітання сільських територій та стимулювання біоекономіки на основі лісів у межах сталості. Вона також захищатиме, відновлюватиме та розширюватиме ліси ЄС для боротьби зі зміною клімату, зупинятиме втрату біорізноманіття та забезпечуватиме стійкість і багатофункціональність лісових екосистем шляхом:

- сприяння сталому розвитку лісової біоекономіки для виробництва деревної продукції з тривалим терміном служби

- забезпечення сталого використання деревних ресурсів для біоенергетики

- сприяння розвитку недеревинної лісової біоекономіки, включаючи екотуризм

- розвиток навичок та розширення прав і можливостей людей для сталого розвитку лісової біоекономіки

- захист останніх пралісів та старовікових лісів ЄС, що залишилися

- забезпечення відновлення лісів та посилення сталого управління лісами для адаптації до зміни клімату та стійкості лісів

- відновлення та заліснення біорізноманітних лісів, у тому числі шляхом висадки [3 мільярдів додаткових дерев до 2030 року](#)

- забезпечення фінансових стимулів для власників та менеджерів лісів для збільшення кількості та якості лісів ЄС.

- Стратегія також фокусується на

- стратегічний моніторинг лісів, звітність та збір даних

- розробці потужної програми досліджень та інновацій для покращення наших знань про ліси

- впровадження інклюзивної та узгодженої системи управління лісами ЄС

- посилення імплементації та правозастосування існуючого законодавства ЄС

29 червня 2023 року набув чинності Регламент про продукцію, вироблену без вирубки лісів. Основним чинником вирубки лісів є розширення сільськогосподарських угідь, що пов'язано з виробництвом таких товарів, як велика рогата худоба, деревина, какао, соя, пальмова олія, кава, каучук, а також деяких похідних продуктів, таких як шкіра, шоколад, шини або меблі. Будучи великою економікою і споживачем цих товарів, пов'язаних з вирубкою та деградацією лісів, ЄС несе часткову відповідальність за цю проблему і прагне бути лідером у її вирішенні.

Відповідно до Регламенту, будь-який оператор або трейдер, який розміщує ці товари на ринку ЄС або експортує з нього, повинен мати можливість довести, що продукція не походить з нещодавно вирубаних земель або не сприяла деградації лісів.

Регламент про продукцію без вирубки лісів скасовує [Регламент ЄС](#) про деревину. Починаючи з 29 червня 2023 року, оператори та трейдери матимуть 18 місяців для впровадження нових правил. Мікро- та малі підприємства матимуть довший період адаптації, а також інші особливі положення.

Комісія [запропонувала надати зацікавленим сторонам додатковий час на підготовку](#). Якщо це буде схвалено, закон набуде чинності 30 грудня 2025 року для великих і середніх компаній та 30 червня 2026 року для мікро- та малих підприємств.

ЄС підтримує лісове господарство, зокрема, через спільну аграрну політику (САП). ЄС також допомагає країнам ЄС координувати свої підходи та вирішувати проблеми, з якими стикаються ліси, такі як зміна клімату.

САП надає фінансову підтримку сільським територіям, і країни ЄС можуть фінансувати заходи у сфері лісового господарства в рамках своїх стратегічних планів САП. Ці заходи спрямовані на захист лісу, підвищення його стійкості до зміни клімату, збереження його численних функцій, включаючи надання екологічних послуг, а також підтримку інвестицій, інновацій та навчання на користь сільської економіки.

У лісовому секторі ці заходи можуть підтримувати як інвестиції, так і конкретні методи ведення лісового господарства:

- лісонасадження або створення лісових масивів, як інвестиції, так і догляд за ними;

- створення та підтримка нових систем агролісомеліорації, регенерація або оновлення існуючих систем агролісомеліорації (коли дерева та сільськогосподарські культури або пасовища займають одну й ту саму землю);

- запобігання пошкодженню лісів внаслідок пожеж, стихійних лих чи катастрофічних подій, а також відновлення пошкоджених лісів;

- інвестиції у підвищення кліматичної стійкості та екологічної цінності лісових екосистем;
- інвестиції в лісові технології, мобілізацію, переробку та маркетинг лісової продукції;
- контракти на управління земельними ресурсами для лісо-еколого-кліматичних послуг та збереження лісів;
- збереження та просування лісових генетичних ресурсів.

У рамках своїх зобов'язань щодо забезпечення ефективного використання державних коштів Європейська Комісія провела [оцінку впливу заходів у сфері лісового господарства](#), що здійснюються в рамках програм розвитку сільських територій. Результати цієї оцінки можуть бути використані для формування майбутньої політики.

Посібник з розробки державних та приватних схем платежів за лісові екосистемні послуги

[Посібник](#) є добровільним. Його мета – забезпечити корисне та зручне для користувача джерело інформації. Надані поради допоможуть державним і приватним організаціям, а також власникам і менеджерам лісів розробити та впровадити схеми платежів за лісові екосистемні послуги.

Цей Посібник ґрунтується на результатах [семінару](#) Комісії [з питань державних і приватних платежів за послуги лісових екосистем](#), а також на загальнодоступній інформації.

[Постійний комітет](#) з питань [лісового господарства](#) (ПКЛГ) виконує потрійну роль:

- він діє як консультативний та управлінський комітет для конкретних заходів у лісовому господарстві;
- як спеціальний консультативний форум, який надає експертну допомогу у зв'язку з розробкою ініціатив, пов'язаних з лісами, в рамках різних політик ЄС, таких як розвиток сільських територій та навколишнє середовище;
- він забезпечує простір для обміну інформацією між країнами ЄС, а також між країнами ЄС та Комісією.

До складу SFC входять члени, які представляють країни ЄС, а Комісія очолює комітет. Члени комітету призначаються урядами країн ЄС.

[Комісія пропонує внести зміни до Рішення Ради 89/367/ЄЕС](#) про створення Постійного комітету з питань лісового господарства через рішення Європейського Парламенту та Ради в рамках зобов'язань, взятих на себе в новій Лісовій стратегії ЄС до 2030 року, щодо оновлення системи управління лісовим господарством ЄС. Метою пропозиції Комісії є створення оновленої, інклюзивної та міждисциплінарної експертної групи країн ЄС, компетентної у всіх питаннях лісу та лісового господарства, що відображає всі екологічні, соціальні та економічні цілі Лісової стратегії ЄС.

Діалог із зацікавленими сторонами

У зв'язку з реорганізацією Груп громадянського діалогу (ГГД) Генерального директорату з питань сільського господарства та розвитку

сільських територій колишня ГГД з питань [лісового господарства та пробки](#) припинила своє існування наприкінці 2022 року. Відповідно до нової Лісової стратегії ЄС до 2030 року, її замінила нова група з переглянутим формулюванням місії, ширшим членством і зосередженням на впровадженні нової Лісової стратегії ЄС: Платформа зацікавлених сторін з питань лісу та лісового господарства.

FOREST EUROPE

[FOREST EUROPE](#), також відома як Конференція міністрів з питань охорони лісів у Європі, була заснована в 1990 році. Це загальноєвропейський добровільний політичний процес високого рівня для діалогу та співпраці з питань лісової політики в Європі. FOREST EUROPE розробляє спільні стратегії для своїх 46 підписантів (45 європейських країн та Європейського Союзу) щодо захисту та сталого управління лісами.

Дослідження та інновації

Стратегічний підхід до лісогосподарських досліджень сприяє науково обґрунтованому внеску багатофункціональних лісів зі сталим управлінням у реалізацію кліматичної політики ЄС, перехід до циркулярної та сталої біоекономіки, а також збереження біорізноманіття та надання екосистемних послуг.

Дослідження та інновації, пов'язані з лісом, підтримуються через тематичний кластер «Горизонт Європа» з питань [продовольства, біоекономіки, природних ресурсів, сільського господарства та навколишнього середовища](#). Цей кластер надає можливості посилити і збалансувати екологічні, соціальні та економічні цілі, а також спрямувати економічну діяльність людини на шлях до сталого розвитку.

Підхід Комісії до [досліджень та інновацій у сільському та лісовому господарстві](#) має на меті

- збільшити вплив посиленого сталого управління лісами в умовах мінливого клімату
- збільшити вигоди від екосистемних послуг, включаючи недеревну продукцію
- використовувати нові методи та технології, які можуть бути застосовані в управлінні лісовим господарством;
- диверсифікувати доходи власників лісів та лісогосподарюючих суб'єктів, а також підвищити стійкість та циклічність економіки, що базується на лісовому господарстві;
- сприяти поширенню знань у лісовому секторі та обмінюватися ними;
- заохочувати соціальні інновації, які дозволять сільським громадам зробити свій внесок у майбутнє лісового господарства.

Управління лісами в межах територіальних громад є важливою темою, яка стосується екології, економіки та соціального розвитку тож варто виділити 6 нових напрямків дослідження та управління:

- Децентралізація управління: Як ефективно передати повноваження з управління лісами територіальним громадам? Які інструменти та ресурси їм потрібні?
- Екологічні аспекти: Як забезпечити збалансоване використання лісових ресурсів і зберегти біорізноманіття?
- Фінансування та економічні моделі: Які механізми фінансування можуть бути залучені для розвитку лісової інфраструктури в громадах? Як забезпечити економічну вигоду від лісів для місцевих жителів?
- Захист лісів від незаконних вирубок: Які заходи можна впровадити для боротьби з незаконною експлуатацією лісових ресурсів?
- Взаємодія з громадами: Як залучати місцеве населення до управління лісами? Які програми чи ініціативи можуть підтримати місцеву активність?
- Адаптація до змін клімату: Як управління лісами може сприяти адаптації до змін клімату, зокрема у контексті лісовідновлення та збереження екосистем?

Ці питання потребують комплексного підходу і співпраці між урядовими структурами, науковими установами та місцевими громадами.

Список використаних джерел:

1. Рябчук В.П., Заячук В.Я., Осадчук Л.С. Практикум з недеревної продукції лісу та підсобного господарства. Львів: ВМС : 2000. 161 с.
2. Рябчук В.П., Заячук В.Я., Мельник Ю.А., Постоловский Д.А. Влияние морфометрических показателей ствола и кроны на урожайность дикорастущих плодовых растений Украины. А.: Лесной журнал, 1996. №6. С. 16-22.
3. Березовський, П. П., Шутяк, С. В., Яценко, Г. А., Костюніна, Ю. О., & Березовська, Н.І. (2024). Аналіз стану державного регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища за різними напрямками, здійснений в межах підготовки національної доповіді про стан навколишнього середовища в Україні у 2023 році. Ефективність державного управління, 1(78/79), 39-45. <https://doi.org/10.36930/507806>
4. Шутяк, С. В. (2023). Взаємозалежність принципів верховенства права та належного врядування на прикладі управління об'єктами тваринного світу 2023: XXIII Міжнародна науково-практична конференція "Екологія. Людина. Суспільство" <https://doi.org/10.20535/EHS2710-3315.2023.289131>
5. Aziz, M.A., Mattalia, G., Sulaiman, N. et al. The nexus between traditional foraging and its sustainability: a qualitative assessment among a few selected Eurasian case studies. Environ Dev Sustain (2022). <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02568-0>
6. Wolfslehner, B., Prokofieva, I. and Mavsar, R. (editors). 2019. Non-wood forest products in Europe: Seeing the forest around the trees. What Science Can Tell Us 10. European Forest Institute.
7. Vasył Karabyn, Vladyslav Shuryhin, Sofia Shutiak, Marek Chmiel, Rastislav Kulhánek, Strategic environmental assessment - underestimated tool for

sustainable subsoil use (2022; [Volume 7, Number 3](#): pp. 140-146
<https://doi.org/10.23939/ep2022.03.140>

8. Shutyak, S.V., & Zayachuk, V.Y. (2024). Правове регулювання загального та спеціального використання об'єктів рослинного та тваринного світу: фінансові та управлінські аспекти. Forestry Education and Science: Current Challenges and Development Prospects. International Science-Practical Conference, October 23-25, 2024, Lviv, Ukraine. <https://doi.org/10.36930/conf150.4.7>

9. Shutiak, S. (2022). Civil safety and environmental safety – indicators of guaranteeing the right to an environment safe for life and health. International Conference «Environmental Security Strategy of Ukraine: Socio-Economic and Legal Dimension». Lviv, Ukraine: LPNU;

Яців Денис
Науковий керівник:
Чабанюк О. М., к.е.н. доцент
Львівський торговельно-економічний університет

НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Для промислових підприємств, питання калькулювання витрат є надзвичайно важливим. Об'єктивно визначена собівартість, собівартість замовлення, виходячи з сучасних умов ринкової економіки та потреб підприємств, дозволить простежити економічні причини виникнення цільового результату від здійснення діяльності підприємства та зробити суттєві передумови для прийняття адекватних управлінських рішень.

На підприємствах доцільно формувати собівартість за допомогою методів, представлених системою управлінського обліку: попроцесний, позамовний, стандарт-кост, директ-кост. Найбільш вживаними є попроцесний та позамовний методи. Через те, що позамовний метод ґрунтується на обчисленні витрат до кожного замовлення, зокрема, його доцільніше застосувати на підприємствах, які здійснюють операції великими партіями. Це дає можливість проаналізувати прибутковість того чи іншого конкретного замовлення, а також він наочно показує збільшення вартості в процесі проходження ним усіх стадій Облік за повною собівартістю або ж абсорбшн-костинг, в управлінському обліку, доцільно проводити не стільки за фактичною собівартістю, скільки за плановою. Внесення в систему управлінського обліку цього методу дасть змогу оперативно виявляти та реагувати на відхилення, які виникли внаслідок проведеної фінансово-господарської діяльності. Облік за фактичною собівартістю заслуговує на особливу увагу, адже він найбільше наближений до вимог чинного податкового законодавства. Найбільш практичний та найпростіший метод калькуляції для підприємств, це облік за

скороченою собівартістю або ж директ-костинг. Система директ-костингу для підприємств дає можливість проводити ефективну політику цін.

Традиційні методи ціноутворення в нашій країні донедавна ґрунтувалися на повній фактичній собівартості, що не могло забезпечити ефективне функціонування підприємства на ринку. В сучасних умовах у ціноутворенні потрібно враховувати насамперед фактори, які відносяться до попиту, а не до пропозиції. Позитивним у застосуванні для калькулювання системи директ-костинг є те, що вона дозволяє проводити розрахунок і вибір різноманітних комбінацій ціни і обсягів його реалізації. Перспективним є калькуляція за видами діяльності, або ж ABC. В цьому методі наголошується на так званих драйверах (споживачах) витрат за кожним видом діяльності підприємства (замовлення, транспортування). Це дає можливість визначити які зміни відбудуться в потребах в ресурсах, якщо вони вирішать якимось чином змінити діяльність або просто певні процеси в ній.

Визначення собівартості продукту або послуги, яка ґрунтується на ціні, яку покупці бажають сплачувати, це метод таргет-костинг. Така система калькулювання дозволяє формувати собівартість і водночас управляти витратами ще на етапі планування. Крім того, таргет-костинг дозволяє зосередити увагу менеджерів як на зовнішніх так і на внутрішніх факторах. Отже, з метою об'єктивного визначення собівартості для підприємств можна застосовувати окремі системи калькулювання або поєднувати їх. Поєднання таких систем калькулювання, як таргет-костинг - дозволяє формувати собівартість і одночасно управляти витратами ще на етапі планування; ABCкалькулювання - дозволяє проводити функціональну декомпозицію основної діяльності підприємства та ставити у відповідність до кожної робочої операції її вартість; та директ-костинг - дозволяє формувати собівартість лише на основі змінних витрат, які безпосередньо пов'язані із проведенням основної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Основні підходи до організації обліку витрат, доходів та фінансових результатів підприємств торговельно-розважального комплексу. Вісник Херсонського національного технічного університету . 2020. № 2. С. 75-80.

2. Куцик П. О. Первинний облік в управлінні витратами санаторно-курортних установ / П. О. Куцик, О. М. Чабанюк // Вісник Львівської комерційної академії : збір. наук. праць / [ред. кол. Г. І. Башнянин, В. В. Апопій, О. Д. Вовчак та ін.]. – 2009. – Вип. 30. 4.

3. Куцик П. Організація обліку в санаторно-курортних установах: управлінський аспект / П. Куцик, О. Чабанюк // Вісник ТНЕУ. – 2011. – №1. – С. 150.

4. Мединська, Т. В., and О. М. Чабанюк. Спеціальні податкові режими: загальні положення, облік і звітність: [навчально-практичний посібник]. К.: Алерта (2017).

5. Чабанюк О.М. Особливості організації обліку в апарт-готелі. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки» / [ред. кол. : гол. ред. д.і.н., проф. Нестуля О.О.]. Полтава: ПУЕТ, 2010. Вип. 5 (44). Ч. 2. С. 213-215.

6. Чабанюк О. М., Бабин І. М. Обліково-інформаційне забезпечення управління доходами підприємств сфери послуг. Збірник наукових праць ЛНТУ : економічні науки. Серія «Облік і аудит» / [ред. кол. : відп. ред. д.е.н., проф. Герасимчук З. В.]. Луцьк : ЛДТУ, 2010. Вип. 7 (25). Ч. 1. С. 43-50.

7. Чабанюк, О. М., and К. І. Кузьмінська. "Облік і оподаткування у торгівлі та підприємствах ресторанного бізнесу." *Київ: Алерта* (2019).

8. Чабанюк, О. М., and Н. О. Лобода. "Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб." *Київ: Алерта* (2023).

9. Чабанюк О.М. Особливості застосування методу цільового калькулювання собівартості продукції у процесноорієнтованому виробництві / П.О. Куцик, В.І. Бачинський, К.І. Кузьмінська, О.М. Чабанюк // *Financial and credit activity problems of theory and practice* Випуск 43 (2), 2022. – С. 25-32.

10. Melnyk, S., Chabaniuk , O., Ravlinko, Z., Petrukha , N., & Bodnariuk, I. (2023). Formation of a security environment for personnel management of socio-economic systems before and during the war: Legal aspect: Formación de un entorno de seguridad para la gestión del personal de los sistemas socioeconómicos antes y durante la guerra: Aspecto legal. *Cuestiones Políticas*, 41(78), 493-503. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/40619>

11. Vladimir Panchenko, Svitlana Dombrovska Maksym Samchyk Nataliia Mykhailyk Odarka Chabaniuk 2022.Modern Management Technologies in the System of Ensuring the Security in the Context of Socio-Economic Development and the Digital Economy.IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.3, March 2022.http://ijcsns.org/07_book/html/202203/202203027.html.

СЕКЦІЯ 2
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА
ДЕРЖАВИ

Czwartkowska Sylwia
Promotor:
dr Katarzyna Szmidt
Akademia Zamojska

FUNDUSZE EUROPEJSKIE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM MECHANIZMU FINANSOWEGO EOG I NORWESKIEGO MECHANIZMU FINANSOWEGO JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA ROZWOJU EUROPY-STRESZCZENIE

Współcześnie współpraca międzynarodowa ma charakter dynamiczny. Wyjątkowy przykład stanowi integracja w Unii Europejskiej. Tempo a także zakres europejskich procesów związanych z integracją wpływa na intensywność kooperacji państw. Współpraca państw należących do struktur Unii Europejskiej obejmowała znoszenie barier w handlu, transfer usług, kapitału czy osób, ale również tworzenie instytucji, wspólnych polityk oraz wprowadzanie nowych ram prawnych [Latoszek i in. 2018, s. 10].

Fundusze Unii Europejskiej należą do grupy pojęć o znaczeniu węższym. To środki finansowe, które pochodzą wyłącznie z ugrupowania integracyjnego, jakim jest Unia Europejska [Harasimowicz 2022, s. 7].

Fundusze europejskie stanowią instrumenty finansowe, które zostały utworzone przez państwa spoza Unii Europejskiej. Przeznaczeniem tych instrumentów były szeroko ujmowane inwestycje a także rozwój współpracy z krajami należącymi do Unii Europejskiej [Tkaczyński i in. 2008, s. 297-326].

Fundusze europejskie stanowią narzędzia, których zadaniem ma być skuteczna i efektywna realizacja programów. Wspomniane programy są tworzone przez państwa spoza Unii Europejskiej mają nie tylko wspierać działania zmierzające do równomiernego rozwoju gospodarczego, ale również zmniejszania rozbieżności, które pojawiają się pomiędzy regionami [Sosińska-Wit, 2014, s. 159].

Działanie funduszy europejskich polegało na transferze własnych zasobów i środków finansowych do państw członkowskich. Działania własne oparte zostały na wielu różnych podstawach prawnych [Tkaczyński i in. 2008, s. 33].

Do funduszy europejskich należą:

- Fundusz Szwajcarski;
- Norweski Mechanizm Finansowy – inaczej fundusze norweskie;
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)

[Tkaczyński, Świstak 2013, s. 150].

W latach 2004-2021 nastąpił znaczący wzrost wartości środków pozyskiwanych przez kraje będące beneficjentami funduszy EOG oraz norweskich. W 2021 roku wartość wsparcia wynosiła 2809 mln EUR i w porównaniu do pierwszego roku analizowanego okresie wzrosła o 127%. Wzrost ten odzwierciedla rosnące zaangażowanie Norwegii oraz państw EOG w zmniejszanie różnic społecznych i ekonomicznych w Europie.

W badanych latach w strukturze wsparcia przeważał udział funduszy EOG, który wynosił średnio 55%. W latach 2009-2014 największą pulę środków

przeznaczono na trzy sektory: rozwój społeczny, zmiany klimatu i energię oraz ochronę dziedzictwa kulturowego. W kolejnej turze finansowania przeważały projekty z zakresu innowacji, badań naukowych, edukacji i konkurencyjności, a także kultury, społeczeństwa obywatelskiego oraz sprawnych rządów, podstawowych praw i wolności.

W latach 2004 – 2021 Polska pozyskała 1941,68 mln EUR, co plasowało ją na pierwszym miejscu wśród państw beneficjentów, na drugim miejscu znajdowała się Rumunia z kwotą 867,06 mln EUR.

Biorąc pod uwagę aktywność państw beneficjentów, Polska również znajdowała się na pierwszym miejscu z liczbą zrealizowanych projektów wynoszącą 3211 tuż na nią znajdowała się Rumunia.

W latach 2004 – 2009 największe wsparcie przeznaczono na realizację projektów w obszarze zmian klimatu i energii 144 mln EUR, tj. 26,96%. Natomiast w latach 2014 – 2021 największą kwotą wsparto działania dotyczące rozwoju przedsiębiorczości, innowacji, badań naukowych i edukacji, było to 229 mln EUR, co stanowiło 30,79% pozyskanych środków.

Od 2004 roku, również dzięki wsparciu finansowemu uzyskanemu w ramach funduszy norweskich i EOG, pojawiło się wiele zmian, nie tylko na poziomie lokalnym czy regionalnym ale również i krajowym. Realizowane przez Polskę projekty wpłynęły na poprawę codziennego życia obywateli, podwyższanie poziomu edukacyjnego, poprawę konkurencyjności polskiej gospodarki.

Bibliografia:

Latoszek E., Proczek M., Szczerba-Zawada A., Masłoń-Oracz A., Zajączkowski K., 2018, Unia Europejska. Istota. Szanse. Wyzwania, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.

Harasimowicz A., 2022, Fundusze pomocowe Unii Europejskiej – fundusze strukturalne i fundusze spójności, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok.

Tkaczyński J. W., Willa R., Świstak M., 2008, Fundusze Unii Europejskiej 2007-2013. Cele – Działania – Środki, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.

Sosińska-Wit M., 2014, Ocena wykorzystania funduszy unijnych w małych i średnich przedsiębiorstwach województwa lubelskiego, „Ekonomia i Zarządzanie”, tom 6, nr 3, s. 157-172.

Tkaczyński J.W., Świstak M., 2013, Encyklopedia polityki regionalnej i funduszy europejskich, C.H. Beck, Warszawa.

Maluga Monika

Promotor:

Kudla N., dr nauk ekonomicznych

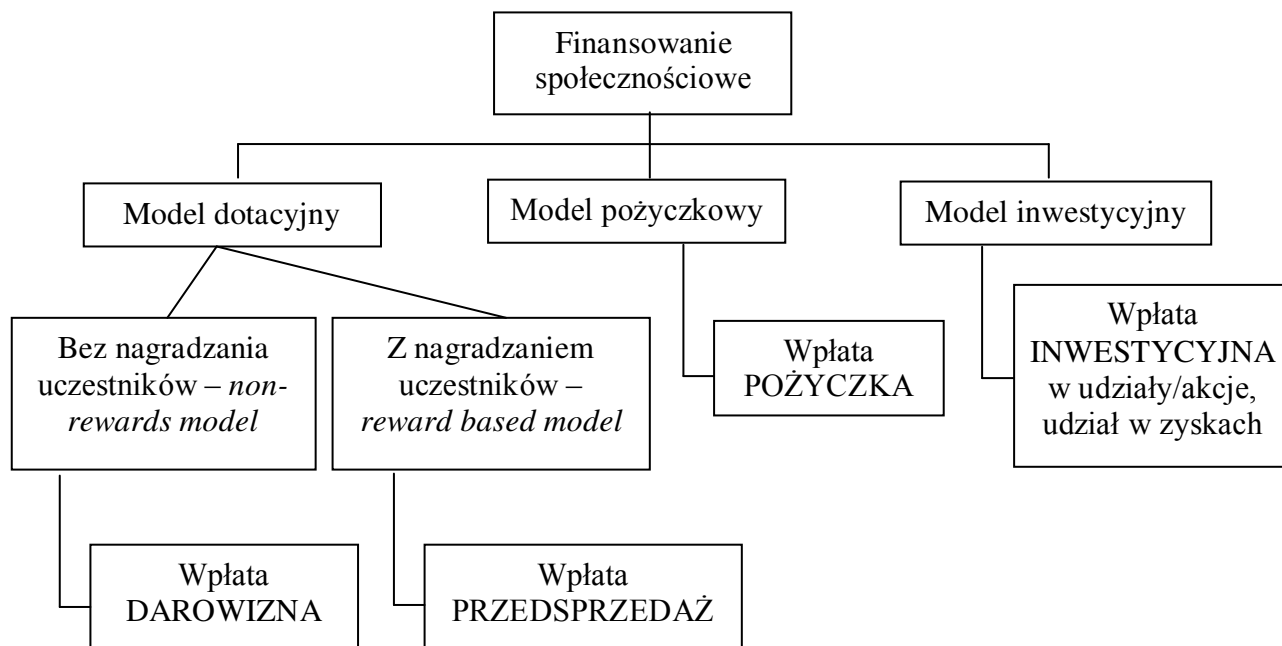
Akademia Zamojska

CROWDFUNDING JAKO KONCEPCJA FINANSOWANIA SPOŁECZNOŚCIOWEGO W POLSCE

K. Król definiuje finansowanie społecznościowe jako „rodzaj gromadzenia i alokacji kapitału przekazywanego na rzecz rozwoju określonego przedsięwzięcia w

zamian za określone świadczenie zwrotne, które angażuje szerokie grono kapitałodawców, charakteryzuje się wykorzystaniem technologii teleinformatycznych oraz niższą barierę wejścia i lepszymi warunkami transakcyjnymi niż dostępne na rynku” [1].

W praktyce istniejące modele finansowania społecznościowego, mimo że mają wspólną cechę (zbiórka środków finansowych na określony cel za pośrednictwem wyspecjalizowanych portali internetowych), różnią się od siebie m.in. motywem zbiórki (charytatywny, inwestycyjny, pożyczkowy), a także klasyfikacją wpłaty. Typologię finansowania społecznościowego oraz klasyfikację wpłat przedstawiono na rys. 1 [2].

Rys.1 Typologia finansowania społecznościowego i klasyfikacja wpłat

Przedstawiony schemat nie wyczerpuje wszystkich spotykanych w praktyce typów finansowania społecznościowego. Poza wymienionymi wyżej wyróżnia się modele mieszane, zwane też hybrydowymi, które są połączeniem głównych typów finansowania, np. połączenie przedsprzedaży i inwestycji [3, s. 4].

Badanie dotyczące analizy i oceny finansowania społecznościowego w Polsce przeprowadzono według stanu na styczeń 2022 roku. Korzystając ze źródeł internetowych, sklasyfikowano działające platformy crowdfundingowe ze względu na model finansowania, rodzaje finansowanych projektów, pobierane opłaty, a także wartość zrealizowanego finansowania oraz liczbę sfinansowanych projektów.

Wyodrębniono 18 platform finansowania społecznościowego, z czego 12 to portale działające w modelu donacyjnym, dwie w modelu pożyczkowym, a cztery oferują crowdfunding udziałowy (model inwestycyjny), inwestycje w przedsiębiorstwo lub w projekt przedsiębiorstwa w zamian za udziały w spółce z o.o. lub akcje spółek akcyjnych. Nie istnieją zbiorcze źródła danych dotyczące wartości środków finansowych pozyskanych za pośrednictwem platform finansowania społecznościowego w Polsce. Prezentowane w tabeli 1 dane pochodzą z informacji udostępnianych publicznie na stronach poszczególnych portali.

Tabela 1.

Wybrane platformy finansowania społecznościowego w Polsce – modele, opłaty, wartość finansowania

Nazwa platformy	Rodzaj finansowania	Kategorie projektów	Opłaty	Wartość zebranych środków (PLN)	Liczba finansowanych projektów
Beesfund.pl	model inwestycyjny	biznesowe	prowizja platformy: 6,9% zebranej kwoty, prowizje od wpłaty: do 3,5% wpłacanej kwoty	573 200	4
Fundujesz.pl	model donacyjny z nagradzaniem uczestników	społeczne, tworzone przez organizacje pozarządowe	prowizja platformy: 5,5% zebranej kwoty prowizje od wpłaty: 2,5% zebranej kwoty	175 373	34
Kokos.pl	model pożyczkowy	różne	od 3% wartości pożyczki	133898350	118 302
Polakpotrafi.pl	model donacyjny z nagradzaniem uczestników	różne projekty: finansowanie podróży, realizacji filmu, sportu, edukacji, i inne	prowizja platformy: 7,4% od zebranej kwoty prowizje od wpłaty: 2,5% od zebranej kwoty na rzecz operatora płatności online	10848 202	2082
Zrzutka.pl	model donacyjny	różne	opłaty za przelewy i reklamę	7756 00712	646

Dominacja modelu donacyjnego na polskim rynku jest wyraźna, co wyrażone jest przede wszystkim liczbą portali, ale również wartością pozyskanego za ich pośrednictwem finansowania. Najwięcej środków pozyskano na cele charytatywne na portalu Siepomaga.pl, kwotą ponad 56 mln PLN zasilono 2853 projekty. Natomiast najwięcej projektów niemających charakteru pomocy osobom potrzebującym, lecz nakierowanych na realizację przedsięwzięć indywidualnych, społecznych i gospodarczych, zrealizowano za pośrednictwem portalu Polakpotrafi.pl (2082 projekty), na które pozyskano blisko 11 mln zł. W obszarze crowdfundingu udziałowego liderem jest serwis Beesfund.pl, z którego usług skorzystały cztery przedsiębiorstwa na łączną sumę 573 tys. PLN.

Crowdfunding w Polsce i na świecie rozwija się bardzo dynamicznie, na co wskazują kolejne rekordy wartości pozyskanego finansowania. Wzrost wartości oraz liczby finansowanych projektów dowodzi, że ta forma finansowania wypełnia niszę rynku finansowego, umożliwiając realizację wizji, projektów, często marzeń w relatywnie krótkim czasie, przy bardzo niskich kosztach (prowizje pobierane są z zebranej kwoty, więc na początku inicjator zbiórki inwestuje tylko w wizualną stronę projektu).

Bibliografia:

1. Król K., 2013, Finansowanie społecznościowe jako źródło finansowania przedsięwzięć w Polsce, Warszawa.
2. Dziuba D.T., 2022, Rozwój systemów crowdfundingu – modele, oczekiwania i uwarunkowania, Problemy Zarządzania, vol.10, nr 3(38).
3. Król K., 2015, Finansowanie społecznościowe. Kapitał dla MSP, Biuletyn Euro Info dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, nr 159

Piasecki Bartłomiej
Promotor:
dr inż. Katarzyna Szmidt
Akademia Zamojska

CROWDFUNDING JAKO ŹRÓDŁO FINANSOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW – STRESZCZENIE

Crowdfunding (finansowanie społecznościowe) to forma pozyskiwania kapitału, która polega na gromadzeniu środków od dużej liczby osób za pośrednictwem platform internetowych. Zamiast korzystać z tradycyjnych źródeł, takich jak banki czy inwestorzy instytucjonalni, przedsiębiorstwa mogą pozyskać fundusze bezpośrednio od społeczności zainteresowanej ich produktem, usługą lub ideą.

Wady i zalety crowdfundingu. Crowdfunding jest dostępny dla szerokiego grona osób, które mogą nie mieć dostępu do tradycyjnych form finansowania, takich jak kredyty bankowe. Jest to jedna z najważniejszych zalet ponieważ, zasadniczo obniża bariery wejścia dla osób starających się o finansowanie. Tradycyjne metody zdobywania funduszy często wymagają skomplikowanych procedur aplikacyjnych, historii kredytowej, zabezpieczeń lub dostępu do sieci kontaktów w środowiskach inwestycyjnych. Dla wielu osób, szczególnie tych na wczesnym etapie rozwoju ich przedsięwzięć lub dla tych, którzy realizują nietypowe projekty, takie wymogi mogą być nie do pokonania [Dec, 2015, s. 181].

Kolejną zaletą jest weryfikacja rynku. Jest to niezwykle cenna korzyść, ponieważ pozwala twórcom projektów ocenić zainteresowanie rynku ich produktami lub usługami, zanim zainwestują znaczące zasoby w ich pełne rozwinięcie i wprowadzenie na rynek. Pozwala to na kontakt z odbiorcami zmodernizowanie projektu tak aby był jeszcze lepszy i zdobył większą popularność. Podczas prowadzenia kampanii, marketing jest ważnym etapem co przynosi korzyści również po zakończeniu kampanii. Rozgłos który został zdobyty pomaga przyciągnąć klientów, pozwala zbudować silną markę i przyciąga uwagę mediów [Leoński, 2022, s. 2916].

Crowdfunding posiada również wady. Nieosiągnięcie celu finansowego, który został postawiony w kampanii skutkuje niezrealizowaniem projektu, co prowadzi do rozczarowania wspierających. Sytuacja taka w przyszłości może skutkować brakiem zaufania przy kolejnych projektach [Onnée, Renault, 2016, s. 318].

Platformy crowdfundingowe pobierają również prowizje w wysokości od 5% do 12% od zebranego kapitału. Te prowizje mogą być znacznym obciążeniem finansowym dla projektodawców, zwłaszcza dla tych, którzy mają ograniczone zasoby finansowe. Przy modelu opartym na nagrodach twórcy projektów często oferują nagrody jako sposób na przyciągnięcie finansowania. Te nagrody mogą sięgać od prostych podziękowań po skomplikowane produkty czy usługi. Problem pojawia się, gdy twórca projektu stoi przed wyzwaniem realizacji i wysyłki tych nagród, zwłaszcza gdy są one skomplikowane lub drogie w produkcji [Kędzierska-Szczepaniak, Szopik-Depczyńska, 2017 s. 48-49].

Prowadzenie kampanii crowdfundingowej wymaga dużego zaangażowania czasowego i często ciężkiej pracy, a sukces oznacza także odpowiedzialność za realizację obietnic wobec darczyńców. W trakcie prowadzenia kampanii ma miejsce wiele prób oszustw, co może prowadzić do strat finansowych. Publiczne ujawnienie projektu wiąże się z tym, że może zostać on skopiowany. Większość zagrożeń możemy wyeliminować poprzez staranne i dokładne prowadzenie kampanii, lecz nie unikniemy wszystkich [Krupa, 2017, s. 32].

Znaczenie crowdfundingu dla przedsiębiorstw. Crowdfunding otwiera nowe możliwości finansowania dla młodych i innowacyjnych firm, pozwalając im rozwijać się bez zależności od tradycyjnych instytucji finansowych. Wspiera również tworzenie relacji z klientami i budowanie społeczności, co może przełożyć się na długoterminowy sukces biznesowy.

W latach 2019–2023 odnotowano dynamiczny wzrost liczby kampanii i wartości zebranych środków. Wiodącymi krajami na świecie były Stany Zjednoczone i Japonia, a w Europie – Wielka Brytania i Niemcy. Polska zajęła piąte miejsce w Europie, wyróżniając się na tle innych krajów. W 2023 r. najpopularniejsze platformy globalnie to Kickstarter i Indiegogo, a w Polsce – Zrzutka.pl i Siepomaga. Projekty publikowane na tych platformach są różnorodne, z dominacją inicjatyw technologicznych, które dzięki zaawansowanym narzędziom analitycznym i marketingowym skutecznie przyciągają uwagę i budują relacje z klientami. Przykłady sukcesów, takie jak kampanie Browaru Rzemieślniczego Inne Beczki czy „Book Rage”, pokazują, że crowdfunding wspiera zarówno rozwój istniejących firm, jak i nowe przedsięwzięcia.

Przeprowadzone badania ankietowe wykazały, że w Polsce, mimo niewielkiej znajomości tej metody, respondenci chętnie wspieraliby projekty z branż: energia i środowisko, biotechnologia i ochrona zdrowia, oraz technologie ICT. Analiza przeprowadzona, za pomocą metody analizy pola sił wykazała, że crowdfundingowi sprzyjają szybkość i łatwość pozyskania funduszy, szeroka dostępność oraz możliwość testowania pomysłu w opinii publicznej. Wśród ograniczeń wskazano ryzyko kradzieży pomysłu, nieosiągnięcia celu oraz kwestie regulacyjne.

Crowdfunding to nowoczesne i elastyczne źródło finansowania przedsiębiorstw, które zdobywa popularność dzięki możliwościom angażowania społeczności i stosunkowo niskiemu progowi wejścia. Pomimo wyzwań, jest to skuteczne narzędzie szczególnie dla małych firm i start-upów, które poszukują innowacyjnych sposobów na realizację swoich pomysłów.

Bibliografia:

1. Dec P., 2015, Nowoczesne metody finansowania działalności przedsiębiorstw. W: Struktura kapitału w przedsiębiorstwie w warunkach ekspansji, kryzysu i zjawisk upadłościowych / red. Grzywacz J., Warszawa.
2. Leoński W., 2022, Crowdfunding as an innovative source of financing business initiatives in Poland, *Procedia Computer Science*, Holandia.
3. Onnée S., Renault Z., 2016, Crowdfunding: principles, trends and issues. 10.4337/9781784717766.00023.
4. Kędzierska-Szczepaniak A., Szopik-Depczyńska K., 2017, Polskie platformy crowdfundingowe na przykładzie Polakpotrafi.pl, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.
5. Krupa M., 2017, Crowdfunding jako innowacyjny instrument zarządzania ryzykiem utraty płynności finansowej w sektorze MŚP, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin.

Szykuła Karol

Promotor:

dr. Artur Borcuch

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

DZIAŁANIA NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO W OKRESIE PANDEMII COVID – 19.

Wpływ polityki monetarnej na gospodarkę uległ wyraźnym zmianom na przestrzeni czasu. Uważa się, że polityka pieniężna utraciła wpływ na gospodarkę poprzez sporą liczbę innowacji w sferze finansów. Jednocześnie spowodowało to zmianę zachowań konsumenckich. Nabywcy są lepsi by amortyzować wpływ wahań stóp procentowych względem ich decyzji. Nieustające doskonalenie polityki pieniężnej względem decyzji w historii potrzebują modelu będącego użytecznym w wielu systemach politycznych. Efektywna polityka monetarna wymaga by bank centralny w państwie nie kierował się wyłącznie warunkami gospodarczymi bazującymi na czynnikach historycznych oraz krótkookresowych celach. Kanon optymalności decyzji w przypadku polityki monetarnej powinno bazować na podstawie zasady maksymalizacji dobrobytu społecznego⁴.

Podmioty będące odpowiedzialnymi za proces kształtowania polityki monetarnej są w posiadaniu znacznej ilości danych ekonomicznych jak np.: o wysokiej częstotliwości publikowania i poziomów agregacji, z korektami sezonowymi, innymi korektami oraz bez nich. Dodatkowo, dane potrzebują gromadzenia ich, co ogranicza dostęp do informacji w odpowiednim do wykorzystania momencie. Skutkuje to brakiem możliwości podjęcia optymalnych decyzji w trakcie prowadzonej polityki pieniężnej. Występują dwa rodzaje losowości

⁴ J. Kubiczek, *Polityka monetarna FED, EBC oraz NBP w obliczu pandemii Sars – Cov – 2*, [w:] *Ekonomia i finanse w XXI wieku. Wyzwania dla zglobalizowanego świata*, red. J. Kubiczek, A. Borcuch, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź, Kielce 2020, s. 190 – 191.

utrudniające podejmowanie odpowiedniej decyzji oraz występujących w trakcie krótkookresowego modelowania procesów ekonomicznych. Pierwszy z rodzajów pochodzi z szoków egzogenicznych powodujących wytrącenie gospodarki ze stanu równowagi, zaś drugi z nich jest wynikiem z losowości danych oszacowanych modelu ekonomicznego⁵.

Bank centralny w trakcie podejmowania decyzji nie powinien brać pod uwagę w pierwszej kolejności sytuacji gospodarczej kraju, lecz dodatkowo powinien wziąć pod uwagę sytuację gospodarki światowej. Decyzja w oparciu do konkretnej gospodarki krajowej powinna bazować na czynniku internacjonalizacji, zwłaszcza o wahania kursów walutowych. Między krajowy przepływ kapitału stanowi trudność bankom centralnym regulowanie płynności krajowego sektora finansowego⁶.

Konkretniejsze, systematyczne oraz przejrzyste ukazywanie decyzji banków głównych, które dotyczą celów operacyjnych, prognoz oraz komunikacji przekłada się na lepszy odbiór, a także poprawę jakości prowadzenia polityki monetarnej. Banki centralne mają mieć za zadanie informować o zasadach, które kształtują ich politykę, jednocześnie biorąc pod uwagę zachowania podmiotów gospodarczych wybiegających naprzód. Efektywniejsza komunikacja będąca narzędziem polityki monetarnej pochodzi z dość wysokiego poziomu niezależności banku centralnego. Wszelkiego rodzaju decyzje banku głównego nie mogą być uzależnione od wpływu rządzących krajem, którzy dążą do osiągnięcia oraz spełnienia celów i obietnic wyborczych. Należy mieć na uwadze, że banki centralne tak samo jak i naukowcy są zdania, iż przejrzystość intencji oraz podejmowanych decyzji banku głównego tzn. przedziału, w jakim instytucja ukazuje dane związane z procesem kształtowania polityki jest kluczem do sukcesywnie prowadzonej polityki monetarnej. Banki centralne powinny być przejrzyste w jak największym zakresie. Należy mieć na uwadze, że całkowita transparentność może nie być ujęta we wszystkich aspektach. Przykładem zmniejszonej przejrzystości może być sytuacja, w której występują trudności pod kątem sprawnego zarządzania systemem finansowym czy istnieje spór w RPP⁷.

Działania Narodowego Banku Polskiego w sprawie polityki monetarnej w latach 2018 – 2019 czyli przed rozpoczęciem pandemii były prowadzone sprzyjających warunkach, zarówno gospodarczych jak i społecznych. Poziom inflacji był niski oraz zbliżony do celu inflacyjnego wynoszącego w Polsce 2,5% z odchyleniami +/- 1 punkt procentowy. Okres pandemii Sars – Cov – 2 był czasem, gdzie polityka banku centralnego naszego kraju wpisała się w ogólną politykę gospodarczą państwa polskiego. Polityka gospodarcza polegała głównie wprowadzeniu wielu programów mających na celu pomoc przedsiębiorcom i

⁵ J. Kubiczek, *Polityka monetarna FED, EBC oraz NBP w obliczu pandemii Sars – Cov – 2*, [w:] *Ekonomia i finanse w XXI wieku. Wyzwania dla zglobalizowanego świata*, red. J. Kubiczek, A. Borcuch, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź; Kielce 2020, s. 191.

⁶ J. Kubiczek, *Polityka monetarna FED, EBC oraz NBP w obliczu pandemii Sars – Cov – 2*, [w:] *Ekonomia i finanse w XXI wieku. Wyzwania dla zglobalizowanego świata*, red. J. Kubiczek, A. Borcuch, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź; Kielce 2020, s. 191.

⁷ J. Kubiczek, *Polityka monetarna FED, EBC oraz NBP w obliczu pandemii Sars – Cov – 2*, [w:] *Ekonomia i finanse w XXI wieku. Wyzwania dla zglobalizowanego świata*, red. J. Kubiczek, A. Borcuch, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź; Kielce 2020, s. 192 - 193.

pracownikom. Głównym celem tychże programów było złagodzenie skutków gospodarczych oraz społecznych restrykcji, które zostały wprowadzone z na skutek pandemii. Łagodna polityka Narodowego Banku Polskiego w latach 2020 – 21 w głównej mierze wpisła się w strategię działania banku centralnego Polski czyli w strategię celu inflacyjnego. Do głównych elementów planu działania zaliczało się:

- Formalnoprawne przyjęcie stabilności cen jako głównego długookresowego celu polityki monetarnej;
- Ogłaszanie do informacji publicznej skwantyfikowanego długookresowego celu inflacyjnego.

Oznaczało to, iż cel w kryterium długookresowym jest jasno sformułowany. Zaś strategia BCI daje większą swobodę działania bankowi głównemu w krótkim okresie. Wedle działania tej strategii bank dąży do ograniczenia straty do minimum. Ma to miejsce w momencie gdy poziom inflacji oraz wahania produkcji są na niskim poziomie. Dlatego więc władze monetarne w ujęciu krótkookresowym mają dwa finalne cele makroekonomiczne takie jak: niska inflacja oraz wspieranie wzrostu gospodarczego. Banki centralne przypisują wagi konkretnym celom w zależności od perspektywy patrzenia na problemy gospodarcze przez kierownictwo tychże banków. Nie istnieje jednoznaczne stanowisko w teorii. Wszystko jest zależne od problemu gospodarczych jakie stoją przed władzami banków. Ujęcie celów krótkookresowo w strategii BCI mówi, że bank centralny nie traci wiarygodności przy utrzymaniu się inflacji powyżej celu inflacyjnego. W okresie pandemii COVID – 19 ta strategia dała możliwość Narodowemu Bankowi Polskiemu prowadzenia polityki pieniężnej, która była skupiona na ograniczaniu spadku produkcji. W takich warunkach systemowych ryzyko narażenia na negatywną ocenę działań jakie zostały podjęte przez bank było ograniczone⁸.

Rząd gdy zdecydował się na wprowadzenie stanu epidemiologicznego w marcu 2020 roku, Narodowy Bank Polski podjął różne działania. Zaraz po wprowadzeniu stanu epidemiologicznego władze banku zdecydowały się na obniżanie stabilnych do tej pory stóp procentowych, gdzie najważniejsza stopa referencyjna została obniżona do 0,1%. W kwietniu tego samego roku zdecydowano na zaprzestanie oprocentowania depozytów bankowych, które były składane przez banki komercyjne⁹.

W dalszych miesiącach tego samego roku władze banku banków w Polsce zdecydowały się na kolejne działania wspomagające krótkookresowo banki komercyjne. Dodatkowo działania te wspierały rząd oraz gospodarkę. Z wyjątkiem obniżenia stóp procentowych bank centralny Polski zdecydował się na obniżenie stopy rezerwy obowiązkowej z 3,5%, aż do 0,5%. Miało to zapewnić większą płynność dla sektora bankowego. Narodowy Bank Polski prowadził także skup papierów wartościowych. Wyjątkową rolę w polityce pieniężnej banku w 2020 roku odgrywały operacje strukturalne. Bank centralny dokonywał skupu papierów wartościowych na ogromną skalę, co przełożyło się na 107,1 miliarda złotych. W

⁸ A. Jędruchiewicz, M. Wielechowski, *Polityka pieniężna NBP a ceny produktów rolnych w czasie COVID-19*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, 2023, nr 193, s.246.

⁹ A. Jędruchiewicz, M. Wielechowski, *Polityka pieniężna NBP a ceny produktów rolnych w czasie COVID-19*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, 2023, nr 193, s.246.

ramach tychże działań dokonywano wykupu obligacji Polskiego Funduszu Rozwoju, a także Banku Gospodarstwa Krajowego. Pieniądze te miały na celu złagodzenie skutków pandemii. Narodowy Bank Polski kupował waluty obce od Ministerstwa Finansów. Te działania prowadziły do widocznego zwiększenia tempa wzrostu podaży pieniądza w kraju¹⁰.

W trakcie kolejnego roku pandemii Narodowy Bank Polski prowadził kontynuację bardzo rozluźnionej polityki monetarnej, lecz coraz to większe procesy inflacyjne prowadziły do podjęcia decyzji o zaostrzeniu polityki pieniężnej kraju. Mianowicie bank centralny zwiększał stopy procentowe w ostatnim kwartale 2021 roku. Stopa referencyjna w tym czasie wzrosła do 1,75%. Stopa rezerwy obowiązkowej również uległa podwyższeniu do 2,0%. Narodowy Bank Polski w dalszym ciągu dokonywał skupu obligacji w ramach operacji strukturalnych lecz w mniejszym stopniu, a pod koniec roku został zatrzymany. Działania, które zostały podjęte przez Narodowy Bank Polski, nie różniły się niczym jeśli chodzi o charakter prowadzenia polityk Europejskiego Banku Centralnego oraz Systemu Rezerwy Federalnej w czasie pandemii Covid – 19. Wszystkie te banki prowadząc bardzo luźną politykę monetarną chciały ograniczyć spadek produkcji oraz wzrost bezrobocia. Decyzje te są pozytywnie oceniane przez ekonomistów polityki Narodowego Banku Polskiego. Krytycy zaś mówią, że prowadzona w ten sposób polityka pieniężna prowadzi do krótkookresowych oraz długookresowych problemów takich jak:

- Wzrost inflacji producenckiej oraz konsumenckiej;
- Wzrost oczekiwań inflacyjnych;
- Nadmierne osłabienie polskiej waluty;
- Pojawianie się wahań koniunkturalnych;
- Oddziaływanie na spadek produktywności;
- Spadek wartości oszczędności;
- Wzrost prywatnego jak i publicznego zadłużenia;
- Podejmowanie nadmiernego ryzyka poprzez podmioty sektora realnego i finansowego¹¹.

Władze NBP oświadczyły, że prócz podstawowych operacji Narodowy Bank Polski będzie wykonywał zadania polegające na prowadzeniu operacji zasilających sektor bankowy w płynność dzięki transakcją repo. W ramach operacji otwartego rynku Narodowy Bank Polski skupował skarbowe papiery wartościowe, a także dłużne papiery wartościowe gwarantowane przez Skarb Państwa. Dodatkowo NBP będzie również oferował kredyt wekslowy, który będzie przeznaczony na refinansowanie kredytów udzielanych firmom za pośrednictwem banków komercyjnych¹².

¹⁰ A. Jędruchniewicz, M. Wielechowski, *Polityka pieniężna NBP a ceny produktów rolnych w czasie COVID-19*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, 2023, nr 193, s.246 - 247.

¹¹ A. Jędruchniewicz, M. Wielechowski, *Polityka pieniężna NBP a ceny produktów rolnych w czasie COVID-19*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, 2023, nr 193, s.246 - 247.

¹² J. Kubiczek, *Polityka monetarna FED, EBC oraz NBP w obliczu pandemii Sars – Cov – 2*, [w:] *Ekonomia i finanse w XXI wieku. Wyzwania dla zglobalizowanego świata*, red. J. Kubiczek, A. Borcuch, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź, Kielce 2020, s. 199.

Bibliografia:

A. Jędruchniewicz, M. Wielechowski, *Polityka pieniężna NBP a ceny produktów rolnych w czasie COVID-19*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, 2023, nr 193.

J. Kubiczek, *Polityka monetarna FED, EBC oraz NBP w obliczu pandemii Sars – Cov – 2*, [w:] *Ekonomia i finanse w XXI wieku. Wyzwania dla zglobalizowanego świata*, red. J. Kubiczek, A. Borcuch, Wydawnictwo Naukowe ArchaeGraph Diana Łukomiak, Łódź; Kielce 2020.

Wilamowski Jakub

Mikołaj Kardys (tłumaczenie)

Promotor:

Kowal R.J., dr. nauk ekonomicznych, docent

Krasa W., dr. nauk ekonomicznych, docent

Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach

GUSTAVE LE BON’S THEORY OF RACIAL SOUL AS A RESEARCH TOOL FOR FINANCIAL POLICY

The area of financial policy raises numerous disputes among different social classes and scientific communities. Consideration of the fiscal burden on citizens, ways of spending funds, or incurring public debt is undertaken by every discipline of the social sciences. Particularly productive are such discussions conducted in light of economic theory and sociology, which allow for both quantitative and qualitative analysis.

Power over public funds in most European countries is exercised by a national or local democratically elected legislature. The government decides how funds are collected and spent, which affects the economy. As a result, the public often blames politicians for the negative effects of fiscal policy, such as high taxes, budget deficits, public debt or benefit financing. Thus, research question is raised: Are politicians responsible for all of the country's financial policies?

The purpose of this paper is to answer the question in light of Gustav Le Bon's theory of racial soul. A side goal is to recommend the theory for conducting qualitative analysis of a country's financial policies. The method of text analysis was used to achieve the main purpose of the paper.

Gustav Le Bon was born in 1841 in France, where he graduated from medical school and received his doctorate. He was interested in medicine, anthropology, physics, sociology and psychology. His extensive biography included participation in the Franco-Prussian War, travels in Europe, Asia and southern Africa and experiences with the Paris Commune. He is most famous for his 1895 work “The Crowd: A Study of the Popular Mind”, but from the perspective of this study, his 1894 work “The Psychology of Nations” is more significant, as it was Gustave Le Bon's first major contribution to the field of social sciences.

The theory of the racial soul assumes that a specific nation, if sufficiently homogeneous, exhibits certain observable traits. Le Bon defines the racial soul as a psychological system, a set of moral and mental characteristics that determine the prosperity of a nation in virtually every aspect of its functioning. However, it should not be assumed that he meant the statistical average of the mental state of citizens or the average level of intelligence. Despite the historical analyses he conducted, Le Bon presents the racial soul more in ontological terms than as something measurable. Thus, as a distinct entity, the racial soul has qualitative determinants in the form of ideas initiated by geographical-biological factors or exceptional individuals (e.g. a charismatic leader). These ideas influence the norms, values, and morality of individuals, until, after some time, they infiltrate from the intellectual sphere into the emotional sphere. This process concludes when the ideas become ingrained as components of the character of individuals belonging to a given race. In the context of this process, Le Bon refers to the 'slow work of heredity'.

According to Le Bon, the racial soul is responsible for the entirety of a nation's social and economic life. The shape of all institutions, from the family and religion to political institutions and the system of governance, has been molded under the strong influence of the soul of that nation. Thus, Gustave Le Bon's views justify why political systems that work in one country may not succeed in another, even if they are implemented by force.

The popular conclusion that 'voters are themselves to blame for the poor policies of the ruling authorities' is, in the context of financial policy, too trivial, or even absurd from the perspective of Le Bon's theory. This is especially true nowadays, since it is directed at voters of a specific political faction, rather than the entire nation. A conclusion that would be closer to the French theorist's view would be that a nation gets the government it deserves at a given moment, or the government that can emerge from it at that time.

The result of conducting financial policy is the existence of a certain socio-economic order that operates on the basis of a social contract. In short term, a country's financial policy may appear dynamic due to the rotation of ruling parties and their programs, changes in laws, or the approval of multi-year financial plans. However, if we look at financial policy from a long-term perspective, certain recurring trends become evident. For example, some countries have maintained a high level of state intervention in the economy for decades. According to the theory of the French polymath, this is the effect of an established racial soul, and the causes of the political situation must be sought in its determinants. It may turn out that financial policy stems directly from the characteristics of a given nation, rather than solely from the will of politicians.

Various research methods are used for the scientific analysis of a country's financial policy, and providing a complete list of them is difficult. The approach of the theory of the racial soul somewhat resembles the historical method, which it informally prioritizes. Before a researcher begins analysing the financial policy of a specific country, they must first examine the nation to which it belongs. Furthermore, the scholar should not rush to blame politicians or institutions for poor financial conditions. Ultimately, to understand the sources of political and financial actions,

the researcher should focus on the so-called 'racial soul'—the collective values, beliefs, and patterns of behaviour rooted in society. These are the factors, that shape the behaviours of individuals and institutions and determine the specific nature of political decisions. Only a thorough analysis of this social mentality will allow a better understanding of the motivations underlying the financial policy of a given nation.

Bibliografia:

Le Bon G. (2023). *Psychologia rozwoju narodów*. Wydawnictwo Vis-à-vis Etiuda.

Le Bon G. (2023). *Psychologia tłumy*. Wydawnictwo Vis-à-vis Etiuda.

Le Bon G. (2008). *Psychologia socjalizmu*. P. W. H. „Nepo”.

Nye, R. A. (1975). *The Origins of Crowd Psychology: Gustave Le Bon and the Crisis of Mass Democracy in the Third Republic*. London: Sage Publications.

Żmuda Michał

Promotor:

Kowal R.J., dr. nauk ekonomicznych, docent

Krasa W., dr. nauk ekonomicznych, docent

Akademia Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach

PREZENTACJA DZIAŁALNOŚCI WIEJSKIEJ GMINY MNIÓW POWIATU KIELECKIEGO

Gmina Mniów jest gminą wiejską o średniej wielkości, położona jest na terenie powiatu Kieleckiego, w północno-zachodniej części województwa świętokrzyskiego. Sam Mniów jest miejscowością tranzytową, bez miejsc turystycznych czy rekreacyjnych.

Ziemie, jakie występują obecnie na terenie gminy Mniów, powstawały w erze polodowcowej. Przeważają gleby takie jak glina, żwir czy piasek, co oznacza, że ich jakość nie jest satysfakcjonująca dla zamieszkujących tam ludzi. Odczyn gleby jaki występuje w 94% jest kwaśny lub bardzo kwaśny. Rolnicy, aby efektywnie uprawiać te ziemie zmuszeni są do częstego nawożenia oraz wapnowania gleby. Najczęściej uprawia się zboża, warzywa gruntowe, rośliny okopowe i truskawki.

Tradycje przemysłowe w gminie Mniów sięgają głęboko w przeszłość. W wiekach XVII i XVIII wydobywano tutaj rudy stanowiące surowiec do produkcji żelaza oraz wytapiano szkło. Tereny wokół Mniowa stanowiły istotne ośrodki górnictwa i hutnictwa Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego. Jeżeli chodzi o złoża surowców naturalnych i mineralnych to w gminie Mniów nie ma ich w wielu miejscach jak i nie występują w zbyt dużej ilości. Na terenie całej gminy zdecydowanie najwięcej jest piasku.

Najbardziej powszechnymi działami gospodarki funkcjonującymi na terenie gminy są rolnictwo, przemysł, budownictwo, usługi, handel. Rozwój rolnictwa w gminie jest uwarunkowany występowaniem najsłabszych w województwie

świętokrzyskim warunków przyrodniczo – glebowych, tj. bardziej rozdrobniona niż średnia w województwie struktura agrarna, niska jakość gleb i ich wysoki stopień zakwaszenia, drobnoskalowość produkcji rolniczej. Najwięcej usług obecnie świadczonych jest w miejscowości Mniów, przy czym usługi koncentrują się głównie na obsłudze rynku lokalnego. Mniów sąsiaduje z siedmioma innymi gminami w województwie świętokrzyskim, powiatu kieleckiego: Miedziana Góra, Zagnańsk, Strawczyn, Smyków, Radoszyce, Łopuszno, Stąporków.

Zakres przedmiotowy analizy obejmuje, zgodnie z jego tytułem i charakterem, badanie i ocenę równowagi finansowej budżetu przedmiotowej wiejskiej gminy Mniów oraz dochodów i wydatków według źródeł ich pochodzenia za przyjęty okres badawczy, tj. ostatnich 5 lat.

Wiadomym jest że podstawowymi wielkościami ekonomicznymi determinującymi równowagę finansową lub jej brak są, mające charakter strumienia dochodów i wydatków budżetowych, które ujmowane są w określonych, konkretnych sprawozdaniach budżetowych gminy w wielkościach planowanych i wykonanych tj. ex ante i ex post.

Gmina Mniów generalnie nie posiada przedsiębiorstw o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym. Mieszkańcy gminy oraz okolicznych sołectw pracują w takich sektorach jak rolnictwo, przemysł, budownictwo, usługi, handel. „Rozwój rolnictwa w gminie jest uwarunkowany występowaniem najsłabszych w województwie świętokrzyskim warunków przyrodniczo – glebowych, tj. bardziej rozdrobniona niż średnia w województwie struktura agrarna, niska jakość gleb i ich wysoki stopień zakwaszenia, drobnoskalowość produkcji rolniczej. Najwięcej usług obecnie świadczonych jest w miejscowości Mniów, przy czym usługi koncentrują się głównie na obsłudze rynku lokalnego. Informacje o dochodach i wydatkach gmin przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Wskaźniki dochodów i wydatków gmin
POWIATU KIELECKIEGO

L.p.	Gmina	Dochody ogółem (zł)	W tym własne	Wydatki ogółem (zł)	Nadwyżka/ deficyt (zł)
		1	2	3	(1-3)
1.	Mniów	64 543 439,59	10 806 531,61	74 670 500,74	-10 127 061,20
2.	Miedziana Góra	68 905 607,02	14 492 770,86	74 210 572,64	-5 304 965,62
3.	Zagnańsk	79 423 531,93	15 699 753,18	91 207 994,56	-11 784 462,63
4.	Strawczyn	62 629 490,81	4 453 940,56	60 953 391,84	1 676 098,97
5.	Smyków	31 602 136,15	5 633 466,10	35 990 197,64	-4 388 061,50
6.	Radoszyce	46 443 601,78	14 777 264,62	50 461 675,97	- 4 018 074,19
7.	Łopuszno	50 114 343,50	4 022 180,17	63 449 040,64	-13 334 697,14
8.	Stąporków	89 185 880,44	13 015 534,27	91 454 345,38	-2 268 464,94

Na podstawie danych z tabeli możemy przeczytać, że Mniów w porównaniu do gmin ościennych ma niską strukturę dochodów ogółem, jednocześnie ma duże wydatki. Głównymi dochodami własnymi gminy są podatki i opłaty lokalne jak podatek od nieruchomości, opłaty za koncesje, jednocześnie tak pozostałe jednostki samorządu terytorialnego jest dotowana z budżetu państwa oraz środkami finansowymi pochodzącymi z Unii Europejskiej.

Bibliografia:

E. Kosik, We włościańskim Mniowie Monografia historyczno – gospodarcza...tamże, s.12, 13, 14

P. Ryś, J. Świergul, P. Krząstek, Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Mniów na lata 2016 – 2022, Mniów 2016, s. 31 (wgląd z 21.05.2023).

<https://svs.stat.gov.pl/2994/17/31>, (wgląd z 24.08.2024).

*Алешко Людмила
Науковий керівник:
Гарасим П.М., д.е.н, професор
Національний лісотехнічний університет України*

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасне бізнес-середовище характеризується високим рівнем невизначеності та ризиків, що вимагає від підприємств нових підходів до управління фінансовими ризиками.

Інноваційні стратегії управління фінансовими ризиками здатні значно підвищити ефективність підприємств, забезпечуючи зменшення негативних наслідків та оптимізацію витрат.

Фінансовий ризик може виникнути внаслідок взаємодії підприємства з фінансовими установами, такими як банки, інвестиційні, фінансові та страхові компанії, біржі тощо. Основними чинниками виникнення фінансового ризику є інфляційні процеси, підвищення облікових ставок банків, зниження вартості цінних паперів та інші фактори.

Особливістю фінансового ризику є ймовірність збитку, який залежить від проведення будь-яких операцій у фінансово-кредитній сфері, здійснення процедур з фондовими цінними паперами, тобто ризик, що впливає з характеру цих процесів.

Фінансовий ризик – ризик, пов'язаний з ймовірністю втрати фінансових ресурсів (грошових коштів). Фінансові ризики пов'язані насамперед із змінами на фінансовому ринку та змінами в економіці. Це можуть бути зміни процентних ставок, валютних курсів, зміни галузі або конкретного позичальника [3].

Система управління фінансовими ризиками підприємства спрямована на комплексну оцінку всіх видів фінансових ризиків та мінімізацію їх можливих

негативних наслідків під час розробки та впровадження ризикових фінансових рішень.

У процесі розробки фінансової стратегії особлива увага приділяється виробництву конкурентоспроможної продукції, повноті виявлення грошових доходів, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та розподілу прибутку, визначенню оптимальної потреби в оборотних коштах, раціональному використанню залучених коштів, ефективному використанню капіталу підприємства [2].

Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства ґрунтується на формуванні сукупності цілеспрямованих управлінських рішень, що забезпечують підготовку, оцінку і реалізацію програми стратегічного фінансового розвитку підприємства. Здійснюючи стратегічне управління фінансовим ризиком, необхідно орієнтуватися на наступні принципи управління: системність побудови, спрямованість на стратегічні цілі фінансового розвитку підприємства, комплексність схвалюваних управлінських рішень, безперервність процесу, оперативність та динамічність, неперервність моніторингу та контролю [1].

Інноваційні стратегії управління фінансовими ризиками передбачають застосування сучасних підходів, новітніх технологій та інструментів для ефективного прогнозування та мінімізації потенційних загроз для фінансової стабільності підприємства. Вони зосереджені на використанні даних, аналітики та автоматизованих систем для своєчасного виявлення ризиків і запобігання їх негативному впливу на бізнес.

Одним із ключових елементів таких стратегій є інтеграція інноваційних методів управління ризиками в загальну стратегію розвитку компанії. Це дозволяє не тільки знижувати фінансові втрати, а й забезпечувати стійкість та адаптивність підприємства до змін у зовнішньому середовищі.

Використання гнучких стратегій, здатних швидко реагувати на нові виклики, дає змогу ефективно мінімізувати ризики в умовах швидко змінюваного ринку. Такі стратегії орієнтовані на оперативну адаптацію до нових умов, що дозволяє підприємствам залишатися конкурентоспроможними.

Крім того, впровадження постійного моніторингу ризиків за допомогою сучасних інформаційних технологій є важливим аспектом інноваційних підходів до управління. Завдяки інтеграції високотехнологічних систем моніторингу, підприємства можуть оперативно реагувати на зміни, що можуть спричинити фінансові труднощі, і вчасно коригувати свої стратегії для мінімізації потенційних загроз.

Отже, інноваційні стратегії управління фінансовими ризиками є важливим інструментом для забезпечення стійкості підприємств в умовах нестабільного економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Доценко І.О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. *Електронне*

наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». №20 (2020), 73-78 <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/20-2020/dotsenko.pdf>

2. Кузенко Т.Б. Стратегічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства. *Національна економіка. Інтелект XXI*. № 2. 2017. С. 117-123. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2017/2017_2/16.pdf

3. Томашук І.В, Томашук І.О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. № 39. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1400>

Буць Уляна
Науковий керівник:
Говда Г.А., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ У 2019-2023 РОКАХ: ДИНАМІКА ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Кредитування як форма залучення додаткових коштів застосовується не лише до окремих суб'єктів господарювання. Досить часто до кредитування вдаються і для залучення коштів на потреби держави. Кредиторами можуть бути як внутрішні (банківські та інші фінансові установи, бізнес), так і зовнішні (інші держави, міжнародні фінансові інституції). Наслідком такого кредитування є виникнення такого явища як державний борг.

Державний борг – сума прямих договірних зобов'язань органів державного управління перед суб'єктами інших секторів економіки (резидентами) і зарубіжними кредиторами [1, с. 192]. У Бюджетному кодексі України закріплено таке його визначення: державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [2, ст. 2].

Державні запозичення здійснюються в межах, визначені законом України Про Державний бюджет на конкретний рік, з дотриманням граничного розміру державного боргу на кінець відповідного періоду.

Залежно від походження коштів, які залучались державою, виділяють такі елементи державного боргу:

Внутрішній борг. Складає приблизно 35-40% загального державного боргу. Основними інструментами є облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), які купують банки, юридичні та фізичні особи. Внутрішній борг номінований у гривні, що зменшує валютні ризики.

Зовнішній борг. Становить близько 60-65% загального боргу. Включає кредити від міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, ЄС), єврооблігації та двосторонні кредити від інших держав. Зовнішній борг

переважно номінований у іноземній валюті, що створює додаткові ризики при девальвації гривні.

Гарантований державою борг. Складає менше 10% загального боргу. Це зобов'язання державних підприємств та інших суб'єктів, за якими держава надала гарантії. Цей компонент боргу потребує особливої уваги через потенційні фіскальні ризики.

З даними Міністерства фінансів України на кінець 2018 року державний борг становив 60,9% від ВВП країни, 2019 р. – 50,4%, 2020 р. – 60,8%, 2021 р. – 48,9%, 2022 р. – 78,4%, 2023 р. – 84,4% [3].

Проведений нами аналіз формування розмірів державного боргу України у 2019-2023 роках показує такі етапи його зміни:

2019 рік – На початку періоду державний борг України становив близько 50% ВВП. Уряд зосередився на реструктуризації боргу та залученні міжнародної фінансової допомоги для стабілізації економіки.

2020-2021 роки – Пандемія COVID-19 спричинила значне зростання державного боргу до приблизно 60% ВВП. Україна збільшила зовнішні запозичення для фінансування антикризових заходів.

2022-2023 роки – Військова агресія Росії призвела до різкого зростання державного боргу, який перевищив 80% ВВП. Україна отримала значну міжнародну фінансову підтримку для забезпечення економічної стійкості.

Враховуючи міжнародний досвід, можна зробити такі порівняльні висновки про розміри і вплив державного боргу на економіку різних держав:

- державний борг України у 2023 році перевищив 80% ВВП, що є високим показником для країн з перехідною економікою. Однак, враховуючи військовий стан, цей рівень вважається керованим за умови міжнародної підтримки.

- середній рівень державного боргу в країнах ЄС становить близько 90% ВВП. Деякі країни, як-от Греція та Італія, мають борг понад 150% ВВП, тоді як інші, наприклад, Естонія, мають значно нижчі показники.

- державний борг США перевищує 120% ВВП, що є високим показником. Однак, статус долара як світової резервної валюти дозволяє США підтримувати такий рівень боргу без значних економічних потрясінь.

- Японія має найвищий рівень державного боргу серед розвинених країн – понад 250% ВВП. Незважаючи на це, країна зберігає фінансову стабільність завдяки високому рівню внутрішніх заощаджень та низьким процентним ставкам.

Можна стверджувати, що лише наявність державного боргу для держави не є критичним, більше значення має його структура і процес безперервного і нерационального навантаження. Вченими розглядається кілька варіантів ефективного управління щодо державного боргу, зокрема удосконалення законодавства щодо інвестування, підтримки власного підприємництва, перегляд структури державних витрат, конфіскації підсанкційних активів, подання заявки до міжнародних організацій щодо розгляду можливостей списання частини боргу [4].

На нашу думку, після завершення війни Україна має зосередити увагу на стратегічному погашенні боргу через економічне зростання та стабільність фінансової системи. Необхідно розробити стратегію щодо зменшення боргового навантаження, включаючи пошук нових джерел фінансування, оптимізацію державних витрат і проведення економічних реформ.

Список використаних джерел:

1. Глущенко Фінанси: навч. посіб. Львів «Магнолія 2006». 2014.440с.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 20.11.2024 р.).
3. Мінфін. Державний борг України
URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/> (дата звернення 20.11.2024 р.).
3. Ватаманюк-Зелінська У. З., Біда М. С. Аналіз державного боргу України в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2023. №5.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_5_25 (дата звернення 20.11.2024 р.).

Вершкова Аліна
Науковий керівник:
Плекан М.В. – к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПОДАТКОВОГО УХИЛЯННЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Тіньова економіка є серйозною загрозою для економічної стабільності, оскільки охоплює широкий спектр легальних економічних активностей, які приховані від державного обліку. Ці дії, хоча й не порушують безпосередньо закон, призводять до суттєвих втрат для бюджету, оскільки їхні учасники ухиляються від сплати податків та зборів. Основними чинниками, що сприяють поширенню тіньової економіки, є високі податкові ставки, складність податкової системи та корупція. Значне податкове навантаження посилює мотивацію підприємців працювати «в тіні» та ухилятися від сплати податків. Довіра до державних установ залишається на низькому рівні, що ще більше підштовхує громадян до уникання податкових зобов'язань, а корупція й недостатній контроль з боку податкових інституцій роблять цей процес ще більш поширеним.

Сучасний глобалізований світ формує складні економічні та фінансові процеси. Поширення тіньової економіки одночасно з обмеженістю ресурсів та макроекономічною розбалансованістю у світі визнані Всесвітнім економічним форумом у Давосі в 2020 р. головними глобальними ризиками майбутнього. Відкритість кордонів передбачає вільне переміщення фінансових

ресурсів, тому фінансові потоки в обох напрямках несуть у собі тіньовий складник. Відповідно, поглиблення інтеграції України до Європейського Союзу має сприяти забезпеченню динамічного, прозорого та цивілізованого розвитку. Проте щодо України, то з урахуванням усіх чинників сукупний обсяг тінізації економіки визначається до 50% від ВВП, що є одним із найвищих показників у світі. Це вимагає не лише адаптації вітчизняної моделі суспільного устрою до європейської практики, а й насамперед досягнення середньоєвропейського рівня соціально-економічного розвитку України загалом та паритетності її регіонів [1].

Відомо, що у будь-якій країні функціонує певна частина економіки, яка не враховується офіційною статистикою і не перебуває під державним контролем як виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ [2]. Так само й уникнення оподаткування притаманне будь-якій державі, причиною є природа впливу податків на доходи платника. До особливостей тіньової економіки України слід віднести значний зв'язок органів державного управління із тіньовими структурами; наявність «особливих» умов функціонування окремих суб'єктів; використання державного майна та службового становища для отримання нелегального (тіньового) доходу державними чиновниками й управлінцями; здійснення в складі великих державних підприємств тіньових операцій (напівофіційно); недосконале нормативно правове поле, що дає можливість здійснення тіньових операцій; ставлення суспільства до наявності тіньової економіки та корупції як до норм життя, що носить системоутворюючий характер [3]. При цьому інституціональний характер оподаткування проявляється у тому, що в державах із високим рівнем економічного розвитку чітко простежується зворотний зв'язок між обсягами сплачених податків усіма платниками й обсягами суспільних благ, що надає держава всім членам суспільства завдяки зібраним податкам. Наявність тісного зв'язку такого характеру сприяє тому, що податки набувають ознак усвідомленого платежу [4]. Тінізація економіки є закономірною відповіддю на надмірний податковий тиск. Водночас присутність високого рівня тіньового сектору в економіці не дає змоги зменшити податкове навантаження та викривлює умови конкуренції. Тіньова економіка у розмірі 30% від ВВП (згідно з даними Міністерства Економічного Розвитку) здебільшого сконцентрована у великому бізнесі, який є домінуючим в економіці нашої країни та здійснює незаконну діяльність через неформальні зв'язки із владою. Цим критерієм пояснюється подібність України до інших країн СНД та відмінність тіньової економіки в Україні порівняно з іншими країнами світу, в яких зазвичай тіньова економіка – це дрібний бізнес.

Тобто державний бюджет більше за все недоотримує кошти через схеми на митниці, виплату заробітної плати в конвертах, виведення прибутку до офшорів. Обсяг тіньових схем оцінюється у 550–1050 млрд грн., відповідно, державний бюджет втрачає від 150–275 млрд грн. Основними складниками тіньової економіки є ухиляння від податків, а саме: приховування доходу від бізнесу; приховування реальної кількості

найманих працівників, приховування реальних розмірів виплаче-ної зарплати або ж зарплата «у конвертах». За даними на 2023-2024 роки, тіньова економіка в Україні зазнала значних змін через низку факторів, включаючи повномасштабне вторгнення, тимчасові податкові пільги, мораторій на перевірки бізнесу та активну кампанію з детінізації, запущену урядом. Загалом тіньова економіка складає приблизно 50% ВВП, зокрема у таких секторах, як роздрібна торгівля, паливний, алкогольний та тютюновий ринки, де частка нелегального обігу в окремих випадках перевищує 20-30% від загальних операцій. Зокрема, ринок алкоголю втрачає близько 36% через тіньові схеми, що коштує бюджету понад 40 млрд грн щорічно.

Також значну частку тіньової економіки складає приховування доходів бізнесу, що стало звичною практикою у сфері роздрібної торгівлі та послуг. У цьому сегменті, незважаючи на посилення контролю, багато підприємств використовують схеми контрабанди та мінімізації податків, що завдає суттєвої шкоди державному бюджету. Наприклад, на ринку побутової техніки та електроніки було виявлено несплачених податків на суму 1,2 млрд грн за першу половину 2024 року. Відповідно, через високу частку тіньової економіки державний бюджет втрачає мільярди доларів, що навіть більше від дохідної частини держбюджету. Тому, на наше переконання, для досягнення мети статті далі потрібно розрахувати можливі податкові витрати від функціонування та розвитку тіньової економіки.

Список використаних джерел:

1. Заверуха М. До визначення суті тіньових економічних процесів. Ефективність державного управління. 2021. Вип. 1/2. Част. 2. Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_46/fail/ch2/11.pdf
2. Давиденко Н.М. Вплив тіньової економіки на фінансовий потенціал регіонів. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 09-10 квітня 2020 року). Полтава : ПУЕТ, 2020. 167 с.
3. Космарова Н.А. Тіньова економіка у країнах ЄС. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2023. Вип. 113 (част. II). С. 57–61.
4. Аналіз схем ухиляння від сплати податків : веб-сайт. URL: [https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/gde-i-skolko-teryayet-byudjet-analiz-shem-ukloneniya-ot-nalogov\\$](https://finance.liga.net/ekonomika/novosti/gde-i-skolko-teryayet-byudjet-analiz-shem-ukloneniya-ot-nalogov$)

*Гентош Павло
Науковий керівник:
Шутка С.Є., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ

Бізнес-інкубатори відіграють ключову роль у розвитку підприємництва, підтримці інновацій та стимулюванні економічного зростання. В Україні ці

структури набувають все більшого значення, оскільки вони допомагають молодим підприємцям здійснювати свої бізнес-ідеї, знижують ризики та забезпечують необхідну інфраструктуру для розвитку стартапів.

Бізнес-інкубатор являє собою організацію, що підтримує і супроводжує інноваційні продукти суб'єктів підприємницької діяльності, які починають власний бізнес з метою прискорення входження на ринок та комерціалізації цих продуктів. Через механізм кооперації закладів освіти, науки, бізнесу та держави, оперування сучасними методами бізнес-навчання, наукового консалтингу та інноваційного провайдингу бізнес-інкубатори здійснюють перехід певного інноваційного продукту або ноу-хау із статусу бізнес-ідеї в статус комерційного товару, що користується попитом на ринку та приносить своєму власнику дохід [2].

У сучасній науці прийнято класифікувати бізнес-інкубатори в залежності за місцем їх розташування, тобто на міські та сільські. В залежності від виду професійної діяльності виділяють чотири види бізнес-інкубаторів, а саме інноваційний, багатопрофільний, змішаний, спеціалізований, віртуальний [1].

Бізнес-інкубатори займають важливе місце в інноваційній інфраструктурі, які розглядаються, перш за все, як частина інфраструктури підтримки малого підприємництва, але одночасно вони є інструментом економічної, соціальної, структурної і інноваційної політики. Бізнес-інкубатори можуть бути як самостійними господарськими організаціями з правами юридичної особи, які створюються, як правило, для підтримки нетехнологічного малого підприємництва, або діяти у складі технопарку та бути орієнтованими на роботу в областях високих технологій, тобто підтримку малого інноваційного підприємництва в науково-технічній сфері. Інкубатор, як форма й елемент інноваційної інфраструктури, знаходиться в постійному розвитку, логіку якого багато в чому допомагає зрозуміти історія виникнення і поширення інкубаторів [3].

Основні проблеми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні пов'язані з недостатнім фінансуванням, низьким рівнем співпраці з міжнародними інвесторами, а також з браком кваліфікованих кадрів для роботи з стартапами. Невелика кількість успішних бізнес-інкубаторів демонструє труднощі у пошуку стабільного фінансування та привабливих умов для стартапів.

На сьогодні нагальними проблемами розвитку бізнес-інкубаторів в Україні є:

- відсутність чіткого законодавчого визначення поняття «бізнес-інкубатор»;
- диспропорції у регіональній геолокації бізнес-інкубаторів;
- низький рівень залучення у процес створення бізнес-інкубаторів університетів та інших наукових закладів;
- відокремленість вже створених бізнес-інкубаторів від мережі технопарків чи промислових зон тощо;
- низький рівень підтримки створення та функціонування бізнес-інкубаторів з боку державної та місцевої влади [3].

Один з основних аспектів роботи інкубаторів – навчання підприємців, надання їм необхідних знань та навичок для успішного ведення бізнесу.

Успіх бізнес-інкубаторів значною мірою залежить від здатності залучати інвестиції. Це передбачає налагодження партнерств з міжнародними фінансовими установами та інвесторами, що може сприяти розвитку інкубаторів і бізнесу в Україні.

Замість зосередження на великих містах, бізнес-інкубатори мають бути створені в регіонах, де є потенціал для розвитку малого та середнього бізнесу, що також сприятиме рівномірному економічному зростанню.

Однією з найважливіших передумов успішної реалізації ідеї інкубації бізнесу слід вважати створення організації й місця (бізнес-інкубатора), де підприємець-початківець може облаштуватись і де йому на професійній основі буде надано кваліфіковану допомогу за найважливішими аспектами бізнесу. Сьогодні таку ідею можна реалізувати як на базі успішно працюючих підприємств, установ та організацій, так і в умовах спеціально створених структур з використанням наявного незавершеного будівництва та залишкового майна банкрутів [3].

Отже, бізнес-інкубатори в Україні мають значний потенціал для розвитку, однак вони потребують покращення інфраструктури, більшої підтримки з боку держави та бізнес-спільноти, а успішний їх розвиток дозволить зміцнити малий та середній бізнес в Україні, створити нові робочі місця та сприяти економічному зростанню країни.

Список використаних джерел:

1. Бойченко Е.Б. Проблеми та перспективи розвитку процесів бізнес інкубування в Україні. *Ефективна економіка*. № 2. 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6509>.

2. Сидоренко К.В., Дем'яненко А.Д. Світовий досвід діяльності бізнес-інкубаторів. *Стратегія розвитку України*. 2020. № 1. С. 117-121. URL: http://fmv.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/1_2020.pdf

3. Стеценко Т.О., Івашова Н.В. Особливості діяльності бізнес-інкубаторів. *Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф.* Суми: СумДУ, 2015. С. 126-127.

Житник Юлія

Науковий керівник:

Яріш О.В., к.е.н., доцент

Полтавський університет економіки і торгівлі

АДАПТАЦІЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Зростання кількості чинників ризику фінансово-господарської діяльності підприємств України, обумовлені численними руйнуваннями та фізичним

знищенням інфраструктури, порушенням логістики, втратою ринків збуту, зміною споживчих пріоритетів клієнтів тощо зумовлюють розвиток нових підходів до управління фінансовою безпекою. В таких умовах логічним є переосмислення категорії «фінансова безпека підприємства» та удосконалення підходів до управління нею.

Приєднуємося до когорти дослідників, що наголошують на тісному взаємозв'язку процесу управління фінансовою безпекою із фінансовим ризик-менеджментом, антикризовим управлінням та комплаєнсом як невід'ємними складовими корпоративного управління і стратегічного менеджменту [4].

У той час, як традиційний підхід до розуміння фінансової безпеки підприємства зосереджувався на досягненні її бажаного рівня, в сучасних умовах, перевага надається використанні превентивного підходу, тобто попереднього аналізу можливих шляхів уникнення негативного впливу загроз фінансовій безпеці або ймовірності їх настання, а не ліквідації наслідків негативного впливу на зниження її рівня [3].

Отже, розробка та реалізація адекватної до викликів часу політики управління фінансовою безпекою підприємства вимагає інтеграції з іншими управлінськими практиками (рис. 1).

Важливо відмітити, що адаптації потребують усі етапи наведеної на рис. 1 інтегрованої моделі. Зокрема, в процесі аналізу фінансового стану підприємства уточнення потребують нормативні значення ключових показників фінансової безпеки, таких як коефіцієнти ліквідності, платоспроможності та рентабельності.

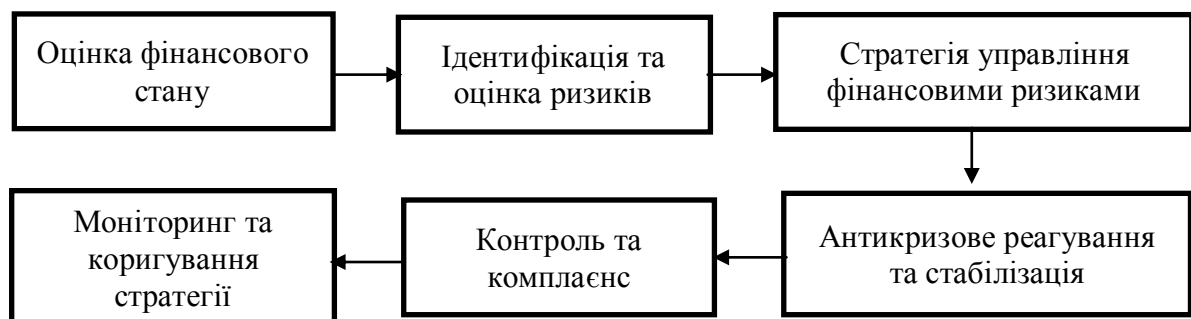

Рис. 1.- Модель процесу управління фінансовою безпекою підприємства в умовах війни

Джерело: складено на основі [1-4]

На переконання Костенко Ю.О., Короленко О.Б., Гузь М.М. аналіз фінансової стабільності підприємства «...повинен будуватися на можливості формування «фінансових подушок безпеки», які дозволять швидко реагувати на непередбачувані ситуації, зокрема на можливу втрату майна, трудових та матеріальних ресурсів, на пошук альтернативних варіантів заробітку та можливість кооперацій з іншими учасниками ринку» [1].

З огляду на широкий спектр фінансових ризиків діяльності суб'єктів бізнесу, дуалістичний характер фінансових ризиків - можливість як втрат, так і доходу внаслідок фінансових операцій у фінансово-кредитній чи біржовій сфері, турбулентність умов зовнішнього середовища, що важко спрогнозувати,

процес їх ідентифікації і оцінки потребує постійного моніторингу і коригування.

Гнучкості та здатності швидко адаптуватися до нових, часто непередбачуваних обставин вимагає вибір стратегії управління фінансовими ризиками, основними з яких є: стратегія уникнення ризиків (через переміщення бізнесу або зупинку діяльності в небезпечних зонах), зменшення ризиків (через оптимізацію активів і диверсифікацію), передачі ризиків (наприклад, через страхування), прийняття ризиків (із підготовкою до наслідків), диверсифікація (у постачаннях та продуктах) та забезпечення гнучкості у виробництві та фінансах.

Важливим елементом інтегрованої системи управління фінансовою безпекою підприємства є комплаєнс. Недотримання вимог може призвести до юридичних наслідків, фінансових штрафів і репутаційних збитків, що позначиться на фінансовому стані підприємства. Тому управління фінансовою безпекою повинно бути синхронізоване з комплаєнс-фреймворками для зниження цих ризиків. Зростаюча складність глобальних регуляцій створює додаткові виклики для управління комплаєнсом, але водночас це є важливим чинником стабільності та довгострокового успіху підприємства.

Отже, управління фінансовою безпекою підприємства в умовах війни – це динамічний процес, який вимагає проактивного підходу до ідентифікації, оцінки та пом'якшення ризиків, що можуть загрожувати фінансовій стабільності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Костенко Ю.О., Короленко О.Б., Гузь М.М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск №43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758>
2. Макалюк І. В., Лайкова А. О. Фінансові ризики вітчизняних підприємств в умовах війни. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квіт. 2024 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2024. С. 83–84. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303665>
3. Педченко, Н. С., Лапечук, О. А., Нестуля, Ю. О., Нестуля, В. О., & Педченко, М. Г. Обґрунтування необхідності побудови стратегії забезпечення фінансової безпеки та її значення у системі фінансового менеджменту підприємства в умовах війни. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, (3 (113)), 2024. С. 59-66. URL: <http://www.puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/273/259>
4. Федулова В.І., П'ятницька Г.Т. Сигніфікація ризик-менеджменту, антикризового управління та комплаєнсу в управлінні фінансовою безпекою підприємства. *Економіка та держава*, №8, 2020. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2020/7.pdf

Зборівець Юрій
Науковий керівник:
Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

НАПРЯМКИ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

Фінансування екологічних проєктів займає ключове місце у забезпеченні сталого розвитку України та вирішенні численних екологічних проблем. В умовах, коли країна стикається з серйозними викликами, пов'язаними зі зміною клімату, деградацією природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, важливо забезпечити ефективне фінансування різноманітних ініціатив. Використання комплексного підходу до залучення фінансових ресурсів, що включає бюджетні, міжнародні, приватні та місцеві джерела, є важливим чинником для подолання існуючих проблем та забезпечення сталого екологічного розвитку.

1. Бюджетне фінансування. Державне та місцеві бюджети залишаються основним джерелом фінансування екологічних проєктів в Україні. Це включає широкий спектр ініціатив: від боротьби з деградацією земель до збереження біорізноманіття та управління водними ресурсами. Згідно з державним бюджетом на 2024 рік, на екологічні ініціативи передбачено понад 3,5 мільярда гривень, що є значним підвищенням порівняно з попередніми роками [1]. Пріоритетними напрямками є також фінансування програм з охорони природних зон, очищення водних ресурсів, а також модернізація систем управління відходами.

2. Міжнародне фінансування. Міжнародні організації, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовий банк та Глобальний екологічний фонд (GEF), відіграють важливу роль у фінансуванні екологічно чистих технологій в Україні. Протягом останніх років значні кошти були залучені для реалізації проєктів у галузі енергозбереження, розвитку відновлювальних джерел енергії та екологічної освіти. Важливо, що міжнародне співробітництво дає можливість не лише залучати гранти, а й отримувати технічну допомогу у впровадженні інноваційних рішень [2].

3. Зелені облігації. Зелені облігації стають все більш популярним фінансовим інструментом для залучення капіталу в екологічно чисті ініціативи. В Україні цей механізм активно розвивається, і за даними ЄБРР, кількість випущених зелених облігацій зросла на 15% станом на кінець 2023 року. Проте для подальшого розвитку цього ринку необхідно удосконалювати регуляторну базу та полегшувати доступ до фінансування для державних і приватних підприємств, що прагнуть інвестувати в екологічно чисті проєкти [3].

4. Приватні інвестиції. Приватний сектор також має важливу роль у фінансуванні екологічних проєктів, оскільки залучення бізнесу дозволяє розширити можливості для реалізації ініціатив. Для цього необхідно створити сприятливі умови, такі як податкові пільги, пільгове кредитування, а також

підтримка державного-приватного партнерства. Наприклад, у 2023 році інвестиції в екологічно чисті технології зросли на 10%, що свідчить про позитивні зміни в бізнес-середовищі України. Залучення приватних інвестицій є критично важливим для реалізації проєктів у таких сферах, як відновлювальна енергетика, управління відходами та водопостачання.

5. Місцеві ініціативи та громадське фінансування. Активність громад в Україні також сприяє розвитку екологічних ініціатив. Місцеві органи влади можуть фінансувати проєкти, які мають значний вплив на покращення стану навколишнього середовища, а також на підвищення екологічної свідомості серед громадян. Програми з відновлення зелених зон, очищення водоєм та створення екоцентрів активно реалізуються в українських містах, підвищуючи ефективність управління природними ресурсами на місцевому рівні.

Згідно з останніми даними, фінансування екологічних ініціатив в Україні стабільно зростає. У 2020 році цей показник становив 2,1 мільярда гривень, у 2024 році передбачено 3,5 мільярда гривень, що є суттєвим підвищенням. Зростання становить 16,67% порівняно з попереднім роком, що свідчить про зростаючий інтерес та важливість екологічних ініціатив у державному політикумі.

Таблиця 1.

Динаміка фінансування екологічних проєктів в Україні за 2020-2024 роки

Рік	Фінансування (млрд. грн.)	Зростання (%)
2020	2.1	-
2021	2.5	19.05%
2022	2.7	8.00%
2023	3.0	11.11%
2024	3.5	16.67%

Джерело: [4]

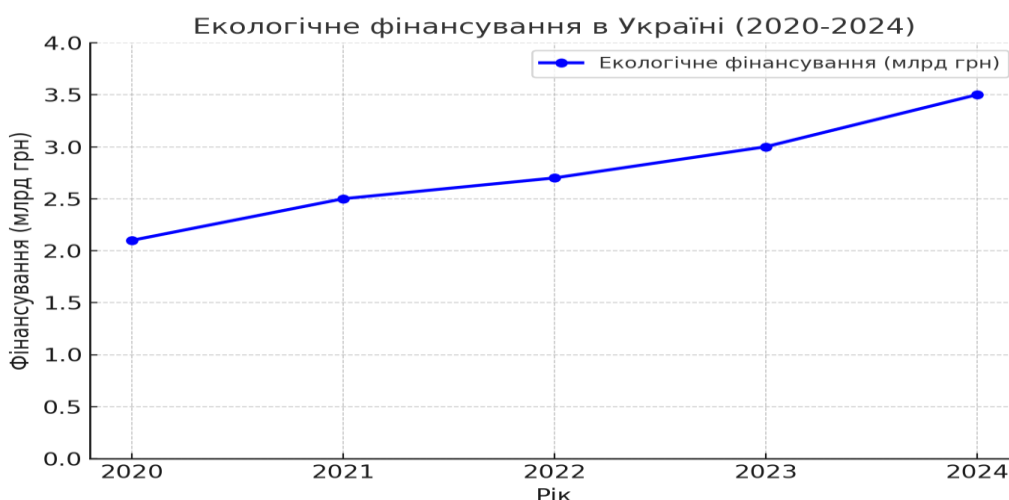

Рис. 1. Динаміка фінансування екологічних проєктів в Україні (2020-2024 роки)

Джерело: [4]

Для досягнення сталого розвитку та екологічної стійкості Україні необхідно продовжувати розвивати різноманітні механізми фінансування екологічних проєктів. Це забезпечить не лише збереження природних ресурсів, а й покращення якості життя громадян, а також сприятиме розвитку інноваційних екологічних технологій. Враховуючи значний потенціал для розвитку ринку зелених облігацій, а також активну роль міжнародних партнерів, Україна має всі можливості для успішної реалізації амбітних екологічних ініціатив.

Список використаних джерел:

1. Y.M. Kachin. Ecological funding in Ukraine: Current challenges and opportunities. *Journal of Environmental Policy*, Vol. 25, No. 3, Pp. 14-25, 2022.
2. A.I. Zhuk. Green bonds: Financing for sustainable development. *Environmental Finance Review*, Vol. 18, No. 4, Pp. 45-58, 2023.
3. E.B. Ivanova. Public-private partnership in ecological projects in Ukraine. *Ukrainian Economic Journal*, Vol. 33, No. 1, Pp. 74-82, 2021.
4. Міністерство екології та природних ресурсів України. Звіт про виконання бюджету на екологічні проєкти, 2024.

Ляшенко Денис
Науковий керівник:
Плекан М.В., к.е.н., доцент
Національний університет "Львівська Політехніка"

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Україна крок за кроком наближається до вступу в ЄС, що відкриває перед нею нові можливості й водночас ставить чимало вимог, зокрема у сфері податкової політики. Гармонізація податкової системи з вимогами ЄС є одним із ключових кроків для забезпечення відповідності європейським стандартам і створення умов для участі в єдиному ринку.

Основна мета гармонізації податкової політики країн ЄС – забезпечити вільний рух товарів, осіб, послуг та капіталу на єдиному внутрішньому ринку. Негармонізовані непрямі податки, а саме податок на додану вартість (ПДВ) та акцизи, можуть перешкоджати правильному функціонуванню внутрішнього ринку, зокрема створюючи дисбаланс ринкових стимулів та конкуренцію. Аби запобігти цьому, Європейська Комісія координує податкову політику держав-членів з допомогою Євродиректив, які встановлюють загальні принципи та рамки застосування непрямих податків. Пряме оподаткування (доходів, капіталу, майна) залишається відповідальністю держав-членів, а Євросоюз встановлює лише окремі гармонізовані стандарти оподаткування підприємств та фізичних осіб з огляду на принципи єдиного ринку.[1].

Україна вже прийняла низку законодавчих актів, які наближають її податкову систему до європейських стандартів, зокрема це стосується ухвалення

від сплати податків та уникнення подвійного оподаткування. Проте ЄС в цьому питанні потребує ще більше реформ.

Усі податкові органи усіх держав-членів ЄС повинні співпрацювати між собою задля виявлення та зменшення податкового шахрайства. Повне впровадження європейських стандартів адміністративного співробітництва в Україні потребуватиме внесення змін до законодавства щодо розширення прав податкових органів: на бізнес покладатимуться зобов'язання щодо збору та надання даних для подальшого обміну між компетентними органами держав-членів. Окрім цього, Державна податкова служба України буде зобов'язана приєднатися до:

- CCN/CSI (спільної IT-платформи для здійснення обміну інформацією податковими органами ЄС);
- IT-систем для автоматичного збору та обміну податковою інформацією;
- VIES (Системи обміну інформацією про ПДВ);
- E-commerce та One-Stop Shop (OSS);
- Відшкодування ПДВ;
- Системи моніторингу за переміщенням акцизних товарів контролю (EMCS).[2].

Наразі головним документом, який визначає напрямки розвитку та способи удосконалення податкової системи України є Національна стратегія доходів (НСД). Її мета полягає в створення умов для справедливої податкової політики, аби підвищити ефективність управління державними доходами. Стратегія містить 5 основних цілей:

- Зменшення залежності від зовнішніх фінансових джерел та забезпечення фінансової стабільності;
- Адаптація податкового законодавства України до стандартів ЄС та виконання міжнародних зобов'язань;
- Впровадження антикорупційних заходів задля підвищення довіри платників податків та громадськості;
- Підвищення рівня відповідальності та дотримання податкових норм як платниками податків, так і податковими органами;
- Цифровізація податкового адміністрування.[3].

Попри значний прогрес України на шляху до ЄС, податкова система країни все ще потребує удосконалення. Необхідно, щоб усі учасники податкового процесу правильно усвідомлювали принципи гармонізації податкової політики Європейського Союзу і належним чином впроваджували їх в українську.

Список використаних джерел:

1. Гайдай Ю. Гармонізація податкової політики з ЄС. Рамки та можливості для України. *Центр економічної стратегії*, 2023. <https://ces.org.ua/harmonizing-taxes-with-the-eu-brief/>

2. Присяжна Л. Податкові зміни, що необхідні Україні для вступу в ЄС. *ЛІГА:ЗАКОН*, 2022. https://biz.ligazakon.net/news/212565_podatkov-zmni-shcho-neobkhdn-ukran-dlya-vstupu-v-s

3. Національна стратегія доходів: дорожня карта реформування податкової системи. *Південне міжрегіональне управління ДПС по роботі з великими платниками податків*, 2024. <https://svp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/826502.html>

*Макітра Андрій
Науковий керівник:
Колінько Н.І., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

ПЕРСПЕКТИВИ КРИПТОВАЛЮТИ: ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ

У період фінансової кризи 2008-2009 рр. система грошового обігу була дуже нестабільна, в цей час довіра до долара послабшала і в суспільстві почали з'являтися ідеї щодо створення нових валют. На цьому етапі формується пірингова платіжна система Bitcoin, розроблена Сатоші Накамото [1].

Криптовалюта є віртуальною, децентралізованою, конвертованою, цифровою і конфіденційною. Перевагами криптовалюти є: доступність, анонімність та відсутність контролю за транзакціями, відсутність єдиного цифрового банку, гроші зберігаються децентралізовано, центр емісії відсутній, емітується обмежена кількість монет. Проте деякі переваги є одночасно і недоліками. Наприклад повна анонімність транзакцій створюють можливість використання криптовалюти для злочинних операцій таких як тероризм, торгівля людьми, контрабанда. Недоліками криптовалюти є: висока мінливість, можливі заборони з боку влади країни, неможливо поновити гроші у гаманці в разі втрати паролю, немає гарантії збереження електронних криптогаманців [2].

Важливо зазначити те, що всі криптовалюти, які з'явилися після Bitcoin, отримали назву «альткоїн», тобто альтернативні монети. В 2011 році з'явився перший альткоїн під назвою Namecoin, основна ідея та функціонал якого нічим не відрізнялися від Bitcoin. Згодом з'явилися і інші розробники альткоїнів, які хотіли поліпшити й усунути технічні обмеження першої криптовалюти та створити нові варіанти електронних платежів.

Сьогодні список альткоїнів налічує більш ніж півтори тисячі різних монет, проте всі вони мало чим відрізняються від Bitcoin. Однією спільною особливістю всіх видів криптовалют полягає у тому, що вони базуються на технології блокчейн [3].

Пірингова мережа на валютних транзакціях робить спеціальну часову позначку, згодом запис (блок) та дані про кожну з транзакцій, стає частиною ланцюжку (блокчейну), що слугує підтвердженням виконання роботи.

Блокчейн – це база даних, що зберігає впорядковану послідовність блоків. Існує три типи блокчейну: публічний, блокчейн консорціумів, а також приватний [2].

Незважаючи на таку розповсюдженість, фінансово-правова природа криптовалют досі невизначена. Окремі аспекти цього питання розглядалися в роботах різних людей, проте однозначного підходу до її розуміння не було вироблено. Таке становище зумовлено нижченаведеними факторами: новизна відносин щодо обігу криптовалют, проблеми безпеки, відсутність чіткого та єдиного законодавчого закріплення правового статусу, відсутність офіційного курсу та інше. Незважаючи на це, багато країн намагаються вирішити питання щодо їх правової природи. Наприклад у Німеччині криптовалюти – це приватні кошти, які можуть бути використані в якості оплати і замінювати традиційну валюту. У Канаді і Нідерландах криптовалюти розглядаються як електронні гроші. У США вважають що криптовалюта – це валюта, або ж інша форма грошей. У Швейцарії криптовалюти визнаються спеціальним видом валют – цифровою валютою, яка має такий самий правовий, що й швейцарський франк (національна валюта Швейцарії). В Індонезії, Індії, Китаї криптовалюти визнані як грошовий сурогат, а загалом їх обіг заборонений [3]. В Японії з квітня 2017 року цифрова валюта стала офіційним платіжним засобом, отримавши статус валюти. Південна Корея наразі працює над планами по забороні криптовалюти в країні [3]. В Болівії, Еквадорі, Таїланді і В'єтнамі на сьогоднішній день встановлені прямі заборони щодо використання криптовалюти.

Що стосується України, то перспектива легалізації криптовалюти існує. Рішенням національного координаторського центру кібербезпеки було доручено відповідним органам влади створити робочу групу для напрацювання нормативно-правових пропозицій щодо регулювання цього питання, а саме: визначення державного регулятора та порядку функціонування ринку криптовалют, встановлення порядку проведення моніторингу транзакцій з використанням криптовалют, а також порядку оподаткування доходів від здійснення криптовалютних операцій відповідно до вимог законодавства України [1]. Тож можемо зробити висновок, що поки єдиного рішення на рахунок подальшої стратегії розвитку криптовалюти в світі не існує.

Набуття криптовалют у власність на підставі купівлі-продажу здійснюється, зокрема, через спеціалізовані біржі – криптобіржі. Наразі найбільшою криптобіржею є Binance Exchange. Криптобіржі поділяють на централізовані та децентралізовані. За словами С. Под'ячева, діяльність централізованих бірж регулюється законодавством певної держави, отже і контролюється її органами, працює як з криптовалютою, так і з фіантною валютою, клієнти мають пройти ідентифікацію і їх гроші зберігаються на балансі біржі. Проте з децентралізованою біржею ситуація інакша, адже вона не визнається владою жодної з держав, працює лише з криптовалютою, не потребує ідентифікації і всі гроші зберігаються на смарт контракті. Отже відмінність цих бірж полягає не лише в принципі їх роботи, а перш за все у здатності забезпечити користувачам безпеку. Держава, закони якої регулюють

діяльність криптобірж, повинна забезпечити захист прав користувачів біржі у разі скоєння правопорушень проти їх майна чи порушення особистих прав [2].

Перші українські компанії, що займалися криптовалютою, в основному пропонували обмін криптовалют за готівку, а також здійснювали грошові онлайн операції. Оскільки до цього люди не стикалися з транзакціями даного виду, здійснювати їх самостійно було важко та ризиковано, тому компанії даного роду взяли на себе роль посередника, а оплатою за послуги є певні відсотки від загальної суми транзакцій. На сьогодні існують три біржі, в яких можна обміняти криптовалюту на гривню: Exmo, Kuna та BTC TRADE UA. Окрім цих бірж таким обміном займаються ще 18 онлайн-обмінників та більш ніж 4 тисячі фізичних осіб в Україні. Проте офіційно ці компанії не зареєстровані через ризики та обмеження, пов'язані з тим, що криптовалюти юридично не закріплені [4].

Список використаних джерел:

1. Криптовалюта: що це таке і які перспективи її поширення – думка експертів. URL: <http://groshi-v-kredit.org.ukryptovalyuta-scho-tse-take-i-yaki-perspektyvu-jiji-poshyrennya-dumka-ekspertiv.html>.

2. Черговий рекорд: курс біткойна перевищив \$20 тисяч. Galinfo 21 грудня 2017р. URL: http://galinfo.com.ua/news/chergovyy_rekord_kurs_bitkoyna_perevyshch_yv_20_tysyach_276952.html.

3. Як різні країни намагалися «опанувати» криптовалюту. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28977075.html>.

4. Криптовалюта в світі: стан, регулювання і перспективи. URL: <http://mbnpro.com.ua/криптовалюта-в-світі-стан-регулювання-і-перспективи>

Мандрик Олег

Науковий керівник:

Новак У.П., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ КРЕДИТНИХ ПРОГРАМ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ НА ПРИДБАННЯ АВТОМОБІЛЯ

Криза в економіці загальмувала розвиток банківського сектору та окремих його сегментів, одним із ключових серед яких є споживче кредитування. Водночас необхідною для українських банків є активізація кредитних процесів, які є обмеженими розміщенням грошових ресурсів у вузькому колі відомих позичальників, що контролюються банком, а також кредитуванням торгово-посередницьких операцій. Внаслідок цього на перший план виходить розвиток тих напрямів діяльності, що стимулюють економічне зростання. При цьому автокредитування є одним із найбільш гнучких і потрібних кредитних продуктів навіть у кризовий час [6].

Придбання автомобіля в кредит є актуальною темою для населення України через постійне зростання вартості нових і вживаних транспортних засобів, що ускладнює можливість їх купівлі за власні кошти. Згідно зі статистичними даними, попит на автокредити в Україні залишається високим, адже такий спосіб фінансування дозволяє громадянам уникнути значних одноразових витрат, розподіливши платежі на зручний термін. Важливість цієї теми підкріплюється широким спектром пропозицій від банків, які пропонують гнучкі умови, низькі початкові внески та партнерські програми зі знижками для покупців.

З огляду на економічну ситуацію в країні, кредитування часто стає єдиною можливістю для багатьох родин придбати автомобіль, необхідний для роботи чи транспортування. Зростання популярності екологічних авто, таких як електромобілі, також стимулює банки створювати спеціальні програми фінансування, що робить тему кредитів на авто не лише фінансово значущою, але й екологічно орієнтованою. Відповідно, актуальність цього питання обумовлена як економічними потребами населення, так і прагненням до модернізації транспортних засобів.

Розглянемо різні умови, які пропонують українські банки для клієнтів, які прагнуть придбати автомобіль у кредит, у розрізі таких параметрів: відсоткові ставки, початкові внески, особливості та переваги кожної програми (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння кредитних програм банків на придбання автомобіля

Показник	Ощадбанк[3]	ПУМБ (Перший Український Міжнародний Банк) [5]	Sense Bank [2]
Відсоткові ставки	від 0,01% (за спеціальними програмами) до 15,99% залежно від типу автомобіля та суми початкового внеску.	від 0,01% за спеціальними програмами з партнерами (автосалонами) до 21%.	варіюються залежно від суми кредиту та початкового внеску (мінімум 12,99%).
Початковий внесок	від 0% до 20% вартості автомобіля.	мінімум 10% вартості авто.	від 20%.
Особливості	додаткові витрати включають оформлення КАСКО, автоцивілки, страхування життя (за потреби).	надається кредит для нових і вживаних автомобілів. Доступна пролонгація терміну погашення до 84 місяців.	обов'язкове страхування КАСКО та життя.
Переваги	відсутність штрафів за дострокове погашення, можливість подавати заявку онлайн, швидкий розгляд (1-2 години) та зручні способи погашення.	широка партнерська мережа, що дає знижки на авто, прозорі умови оформлення, опція дострокового погашення без штрафів	зручність подачі заявки онлайн, можливість отримання консультації у відділенні або онлайн.

Зазначимо також, що ПриватБанк пропонує кредит із фіксованою ставкою 18%, строком до 5 років. Мінімальний початковий внесок становить 15%. Програма підходить для тих, хто шукає передбачуваність у виплатах, але відсутність пільгових умов може бути мінусом [4]. ОТПБанк дозволяє придбати авто з пробігом або імпортоване зі США/Європи. Ставка стартує від 0,01% на перший рік, із поступовим зростанням. Максимальна сума кредиту – до 2 млн. грн. Додатковий плюс – без застави для вживаних авто (до 750 000 грн.) [1].

Як бачимо, краща програма залежить від потреб клієнта:

- якщо важлива мінімальна відсоткова ставка та відсутність початкового внеску – Ощадбанк є найбільш привабливим варіантом;
- для тих, хто прагне ширшого вибору автомобілів та спеціальних умов із автосалонами, підійде ПУМБ;
- якщо пріоритетом є сучасні цифрові рішення та оптимальний сервіс – варто розглянути Sense Bank.

Таким чином, найбільш універсальним рішенням виглядає пропозиція ОТП Банку, яка поєднує вигідні умови для нових і вживаних авто, а також варіанти без застави. Для тих, хто планує мінімальні витрати на початку, підходить Сенс Банк з нульовими відсотками в перший рік. Якщо важливі тривалі терміни та стабільність виплат, оптимальним вибором буде Ощадбанк або ПриватБанк. ПУМБ варто обрати, якщо важливі мінімальні щомісячні витрати в перші роки. У кожного банку є свої переваги, тому вибір залежить від конкретних фінансових можливостей та пріоритетів покупця.

Список використаних джерел:

1. Отрбанк. Офіційний сайт. URL: <https://www.otpbank.com.ua/privateclients/crediting/car-loans/> (дата звернення 18.11.2024)
2. Sense bank. Офіційний сайт. URL: <https://sensebank.ua/kredit-na-avto-tvoei-mrii> (дата звернення 18.11.2024)
3. Ощадбанк. Офіційний сайт. URL: <https://www.oschadbank.ua/credit/kredit-na-avto-z-probigom> (дата звернення 18.11.2024)
4. Приватбанк. Офіційний сайт. URL: <https://privatbank.ua/kredyty/avto-v-kredit> (дата звернення 18.11.2024)
5. ПУМБ. Офіційний сайт. URL: <https://b2b.pumb.ua/finance/carcredit> (дата звернення 18.11.2024)
6. Трипольський К.В., Кретов Д.Ю. Особливості сучасного розвитку банківського автокредитування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38-2. С. 114-118.

Нагірняк Микола
Науковий керівник:
Мороз Ю.Ю., д.е.н., професор
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Податкові відносини держави і територіальних громад невід'ємно пов'язані з суб'єктами господарювання та потребують постійно діючого контролю за процесами формування і сплати податкових зобов'язань.

Функція спостереження державних органів управління у сфері оподаткування за виконанням платниками податків податкових зобов'язань здійснюється в процесі податкового контролю, який за тлумаченнями його дефініції на законодавчому і науковому рівні розглядається в достатньо широкому колі напрямів в контексті інструмента протидії ухиленню сплати податків.

Законодавче визначення податкового контролю за ПКУ характеризує його щодо двох складових, як систему заходів, що встановлюються з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зобов'язань, і як контроль за дотриманням законодавства при проведенні розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та забезпечення контролювання інших питань покладених на ДПС України.

Серед науковців на сьогодні немає єдиної думки щодо трактування змісту поняття «податковий контроль».

Пухальський В. розглядає податковий контроль як самостійний напрям обов'язкового державного фінансового контролю. На його думку, основне призначення якого полягає у контролі дотримання податкового законодавства в галузі податків і зборів, що реалізується шляхом проведення камеральних, документальних та фактичних перевірок суб'єктів господарювання та імплементації цифрових інструментів податкового контролю з метою попередження та ліквідації порушень податкової дисципліни [4, с. 35].

Білоус-Осінь Т.І. пропонує тлумачити податковий контроль як різновид публічного контролю. Податковий контроль заснований на сукупності норм права, які регулюють державне управління в сфері оподаткування в частині дотримання законності реалізується визначеними законодавством суб'єктами [2, с. 41].

Куц М. О. визначає податковий контроль як особливий організаційно-правовий механізм, який являє собою систему взаємопов'язаних елементів. За допомогою податкового контролю податковими органами держави забезпечується належна поведінка зобов'язаних осіб зі сплати податків і зборів, а також дослідження й виявлення випадків дотримання (недотримання) платниками податків та/або податковими агентами податкового законодавства України. Податковий контроль дозволяє встановлювати підстави для

здійснення забезпечувальних заходів в оподаткуванні та заходи фінансової відповідальності за вчинення податкових правопорушень [3, с. 130].

Розглядаючи існуючі підходи до трактування «податкового контролю» як складової державного управління надходженнями податків до бюджетів та інструменту протидії ухиленню від сплати податків суб'єктами господарювання необхідно виділити кілька визначальних його елементів, а саме:

1) практична діяльність органів ДПС України з метою встановлення відповідності дотримання платниками податків законодавчих актів щодо достовірного відображення в обліку наявних в них об'єктів і бази оподаткування та господарських операцій пов'язаних з їх формуванням, правильності застосування методики розрахунків податкових зобов'язань і складання податкової звітності, повноти і своєчасності сплати податкових платежів;

2) виявлення відхилень від встановлених норм допущених в процесі оподаткування та забезпечення попередження, припинення, усунення і недопущення у майбутньому порушень;

3) забезпечення одержання належних податкових доходів державі і територіальним громадам та реалізацію встановлених заходів відповідальності.

Виходячи з того, що ухилення від сплати податків – це спосіб навмисного зменшення платником податків у процесі нарахування податкових платежів або заниження розміру сплати податкових зобов'язань в порушення норм чинного законодавства податковий контроль є важливим інструментом у протидії ухилення від оподаткування, а відповідно й наповнення бюджетів.

При цьому основною метою податкового контролю має бути не так виконання каральної функції, а використання превентивних інструментів, які зобов'язані попереджувати та забезпечувати профілактичний вплив на ухилення від оподаткування.

Механізм податкового контролю мають посилити елементи щодо обов'язкового використання в його процесі інформаційних ресурсів облікової системи платників податків та аналітичних досліджень формування об'єктів податків, здійснених податкових розрахунків, показників підготовленої податкової звітності і виконаних господарських операцій по сплаті податків.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко І. Є., Шаповал С. С. Податковий контроль в системі протидії ухиленню від оподаткування. *Ефективна економіка*. 2017. №7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5691> (дата звернення: 13.11.2024).

2. Білоус-Осінь Т.І. Податковий контроль як різновид публічного контролю. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 3. С. 40-43.

3. Куц М. О. Правове забезпечення податкового контролю в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 253 с..

4. Пухальський В. Теоретичні аспекти податкового контролю. *Молодий вчений*, 2022. № 1 (101), С. 32-36. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-1-101-7>

5. Ткачик Ф.П. Удосконалення податкового контролю в Україні у контексті протидії ухиленню від оподаткування. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 4. С. 133-137.

*Наконечний Адріан
Науковий керівник:
Наконечна Н.В., к.е.н., доцент
Національний університет Львівська політехніка*

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ УСТАНОВІ

Успішна банківська діяльність вимагає постійних змін і нововведень. По-перше, банки постійно взаємодіють з клієнтами і повинні зберігати та примножувати капітал своїх клієнтів, пропонувати їм нові способи розширення їх господарської діяльності та підвищення прибутковості. По-друге, існує велика конкуренція між банківськими інститутами, що змушує банківські організації постійно змінювати та модернізувати свою політику, адаптуватися до економічних умов, які швидко змінюються [1]. Запровадження інновацій – необхідна умова стійкості та конкурентоспроможності вітчизняних банків.

Можна виокремити низку причин, що зумовлюють необхідність впровадження інновацій у банківську діяльність:

- забезпечення прибуткової діяльності банку в довгостроковій перспективі;
- підвищення операційної ефективності, що в сучасних умовах потребує впровадження процесних інновацій, що допомагає знизити витрати на виконання певних операцій з одночасним поліпшенням якості обслуговування;
- можливість банківської установи генерувати нові потоки доходів унаслідок упровадження інноваційних продуктів, високої якості обслуговування клієнтів, що забезпечується реалізацією інноваційних рішень, що якісно виділяє банк серед конкурентів;
- дотримання вимог державного регулювання банківської діяльності, що спрямоване на забезпечення стабільного і надійного функціонування банківської системи шляхом контролю ризиків, що беруть на себе комерційні банки як фінансово-кредитні посередники;
- бажання фінансово-кредитних установ створювати та підтримувати імідж сучасного динамічного інституту, який чутливий до змін потреб клієнтів, зацікавлений у розв'язанні їх фінансових проблем, забезпечує доступне й комфортне обслуговування;
- істотні зрушення у структурі та характері потреб споживачів фінансових послуг, які відбуваються в останні десятиліття [2].

Варто відзначити, що запровадження інновацій у банківській сфері відбувається під впливом світових тенденцій, таких як глобалізація, зокрема

фінансова. Остання визначається як вільний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального фінансового ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків.

Як і кожне об'єктивне явище, глобалізація фінансових ринків позитивно впливає на впровадження банками інновацій, що виявляється у:

- відсутності просторових меж;
- можливості проведення операцій на фінансових ринках цілодобово завдяки об'єднанню біржових і позабіржових торговельних систем в одну глобальну комунікаційну мережу;
- багатфункціональності фінансового ринку як можливості реалізації операцій з різними видами активів (валюта, капітал, цінні папери) [3].

Отже, банківські інновації є результатом діяльності банку, що спрямована на створення нових технологій та продуктів, а також інноваційних методів управління банком з метою отримання додаткового прибутку та підвищення конкурентних переваг на фінансовому ринку.

Поняття банківської інновації може бути використано стосовно будь-яких нововведень в усіх сферах функціонування банку, що дає змогу досягти визначеного позитивного економічного або стратегічного ефекту (частка ринку, приріст клієнтської бази, збільшення скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо) [1].

У вузькому значенні банківська інновація – це впровадження нових або суттєво вдосконалених банківських продуктів і послуг, які відповідають наявним або потенційним фінансовим потребам клієнтів, власним інтересам банку та вимогам банківського законодавства, надають зацікавленим сторонам додаткові вигоди та є результатами банківського інжинірингу.

У широкому розумінні банківська інновація – це процес створення додаткової цінності для клієнтів, працівників та власників банку шляхом внесення якісних змін в усі сфери його діяльності, а саме продукти, послуги, процеси, бізнес-моделі та стратегії, що стали результатом практичної реалізації нових ідей, знань та стороннього досвіду [1].

Розвиток та створення нових банківських інновацій відіграють важливу роль у діяльності комерційних банків не тільки для підтримки конкурентного рівня, але й насамперед для підтримки і залучення нових клієнтів[4].

Таким чином, як новий продукт чи послуга, банківська інновація виявляє себе тільки в процесі своєї реалізації на фінансовому ринку або всередині банку, а попит на інноваційний банківський продукт чи послугу визначає його ступінь новизни.

Список використаних джерел:

1. Банківські інновації як необхідна умова підвищення конкурентоспроможності банку на фінансовому ринку. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/21_2018_ukr/48.pdf

2. Єгоричева С. Теоретичні аспекти банків. Фінанси України. 2010. № 8. С. 35–38.

3. Глущенко О., Ткаченко М. Сучасні тенденції розвитку банківських інновацій. Фін.-кредит. діяльн.: пробл. теорії та практики. 2012. Вип. 1. Т. 2. С. 5–14.

4. Золотарьова О., Чекал А. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Вип. 16. Ч. 1. С. 112–115.

*Новосад Данило
Науковий керівник:
Ливдар М.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»*

ІННОВАЦІЙНО – ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Сталий розвиток місцевих громад є важливим аспектом загального економічного прогресу країни, оскільки забезпечує не лише покращення життєвих умов населення, а й активізує економічні процеси на території. Інноваційно-фінансові інструменти стають ключовими механізмами для реалізації стратегій сталого розвитку, адже вони дозволяють залучати ресурси, інвестувати у нові технології та реалізовувати соціально значущі проекти.

Останні дослідження та публікації, присвячені класифікації інноваційно-фінансових інструментів для забезпечення сталого економічного розвитку місцевих громад, охоплюють нові підходи до залучення і структурування фінансів.

Дослідження виокремлюють низку інноваційних фінансових механізмів, зокрема "змішане фінансування", що передбачає поєднання державних коштів з приватними інвестиціями для зменшення ризиків і підвищення привабливості проектів для інвесторів. Також, розглядаються впливові інвестиції та "зелені" облігації як способи сприяння місцевому розвитку в умовах екологічних і економічних викликів.

У 2008 році Світовий банк запустив «Стратегічну рамкову програму розвитку та зміни клімату», щоб допомогти стимулювати та координувати діяльність державного та приватного секторів у боротьбі зі зміною клімату. Зелені облігації Світового банку є прикладом інновацій, які Світовий банк намагається заохочувати в рамках цієї системи. Зелена облігація була ключовою інновацією, яка проклала шлях до розвитку екологічного, соціального та сталого ринку облігацій (GSS), фінансування якого склало 3,8 трильйона доларів США до кінця 2022 року. Сьогодні Світовий банк є найбільшим емітентом облігацій сталого розвитку. [1]

У 2023 році рекордні 35 суверенних держав у всьому світі випустили стабільні облігації на загальну суму 169 мільярдів доларів США, що

перевищило попередню позначку в 26 емітентів у 2022 році з випущеними 141 мільярдом доларів США. З них 17 були розвиненими країнами та 18 державними емітентами ринків, що розвиваються (ЕМ), у тому числі сім, які вийшли на ринок уперше. [2]

1 липня 2021 року в Україні набула чинності нова редакція закону "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", що запроваджує "зелені" облігації як окремий підвид цінних паперів.

До повномасштабного вторгнення очікувалося, що до 2030 року Україна зможе залучити через випуск "зелених" облігацій 36 млрд дол. За даними Міжнародної фінансової корпорації (IFC), потенціал українського ринку послуг з енергоефективності та "чистої" енергетики до 2030 року становив би 73 млрд дол.

В Україні уже є успішні приклади випуску "зелених" облігацій: НЕК "Укренерго". Минулого року Укренерго випустило "зелених" облігацій на суму 825 млн доларів, а цьогоріч у листопаді, попри воєнний стан, здійснило першу виплату відсотків на 28,4 млн доларів за цими цінними паперами.

Забезпечення сталого розвитку міст – один з базових принципів регіональної політики країн ЄС. Водночас, за показниками сталого розвитку, Україна значно відстає від європейських країн. Спостерігається значний територіальний поділ сталого розвитку регіонів і в межах України. Аналізуючи потреби населення міста щодо покращення житлового простору, усвідомлюється, що існує багато труднощів, пов'язаних з довгими соціальними, економічними та екологічними проблемами, які переслідують міста України та впливають на безпеку та рівень життя її мешканців.

Основні принципи щодо вдосконалення національної регіональної політики України для забезпечення сталого розвитку місцевих громад полягають у наступному:

1. національні, регіональні та місцеві концепції, стратегії та проекти, орієнтовані на сталий міський розвиток, з урахуванням стратегічних цілей та керівних принципів політики сталого міського розвитку в країнах ЄС;

2. зміцнення інституційного, фінансового та економічного потенціалу міст для вирішення місцевих соціально-економічних та екологічних проблем на основі сталого розвитку;

3. розробка і модернізація генерального плану розвитку регіону з урахуванням принципів сталого розвитку;

4. розробка заходів щодо широкої участі інститутів громадянського суспільства у співпраці з муніципалітетами в області сталого міського розвитку;

5. розвиток державно-приватного партнерства для полегшення процесу екологізації виробництва та встановлення соціальної відповідальності, "зеленого" бізнесу, спільного міського розвитку. [3]

Для забезпечення сталого розвитку економіки України необхідно чітко усвідомлювати і використовувати усі можливості інноваційних механізмів, зокрема кластерів і технологічних платформ. Їх застосування має ґрунтуватися на поєднанні засад загальнонаціонального та регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Innovative strategies for financing sustainable development [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://treasury.worldbank.org/>
2. GSS bonds. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.weforum.org/>
3. Забезпечення сталого розвитку міст як складова соціально-економічної модернізації регіонів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/>

*Стаднік Аліна
Науковий керівник:
Воляник Г.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК В УМОВАХ ВІЙНИ

Оптимізація фіскальних механізмів та адаптація податкового законодавства можуть допомогти зміцнити економіку під час війни. Важливим аспектом є розробка гнучких інструментів для підтримки підприємств, що зберігають працездатність [3].

Зважаючи на те, що податок на прибуток становить значну питому вагу у структурі податкових надходжень Державного бюджету України, проаналізуємо динаміку його адміністрування (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка структури податкових надходжень Державного бюджету
України у 2020-2023 рр.

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
ПДФО	117,3	13,8	137,6	12,4	148,4	15,6	206,9	17,2
ПДВ	400,6	47,1	536,5	48,5	467,0	49,2	580,8	48,3
Податок на прибуток	108,7	12,8	147,8	13,4	117,1	12,3	143,8	11,9
Акцизний податок	138,3	16,2	162,5	14,7	102,4	10,8	167,4	13,9
Рентна плата	52,5	6,2	80,7	7,3	85,4	9,0	60,3	5,0
Мито	30,5	3,6	38,2	3,5	26,2	2,8	40,6	3,3
Екологічний податок	3,3	0,4	3,9	0,4	3,3	0,3	3,7	0,3
Всього	851,1	100,0	1107,1	100,0	949,8	100,0	1203,5	100,0

Джерело: складено автором за даними джерела [1]

Аналіз динаміки структури податкових надходжень Державного бюджету України за період 2020-2023 років демонструє суттєві зміни в складі і обсягах податкових надходжень. Загальна сума податкових надходжень зросла з 851,1 млрд грн у 2020 році до 1203,5 млрд грн у 2023 році, що свідчить про загальне зростання на 41,3 % за аналізований період. У структурі податкових надходжень по найбільш значущих податках спостерігаються такі тенденції: надходження податку на доходи фізичних осіб (ПДФО): зросли з 13,8 % у 2020 році до 17,2 % у 2023 році. Найбільше зростання відбулося у 2023 році, коли його частка в загальних надходженнях перевищила 17 %; ПДВ залишався найбільшим джерелом доходу бюджету 47,1% у 2020 році та 48,3 % у 2023 році; податок на прибуток - зменшився з 12,8 % у 2020 році до 11,9 % у 2023 році, хоча в абсолютній сумі його обсяги зросли з 108,7 млрд. грн. у 2020 році до 143,8 млрд. грн. у 2023 році.

Зростання ПДФО і стабільність ПДВ вказують на позитивні тренди, у той час як зміни в податку на прибуток і акцизному податку свідчать про виклики, з якими стикається бізнес-середовище. Це є наслідком економічних нестабільностей, змін у споживчих звичках та політичних чинників.

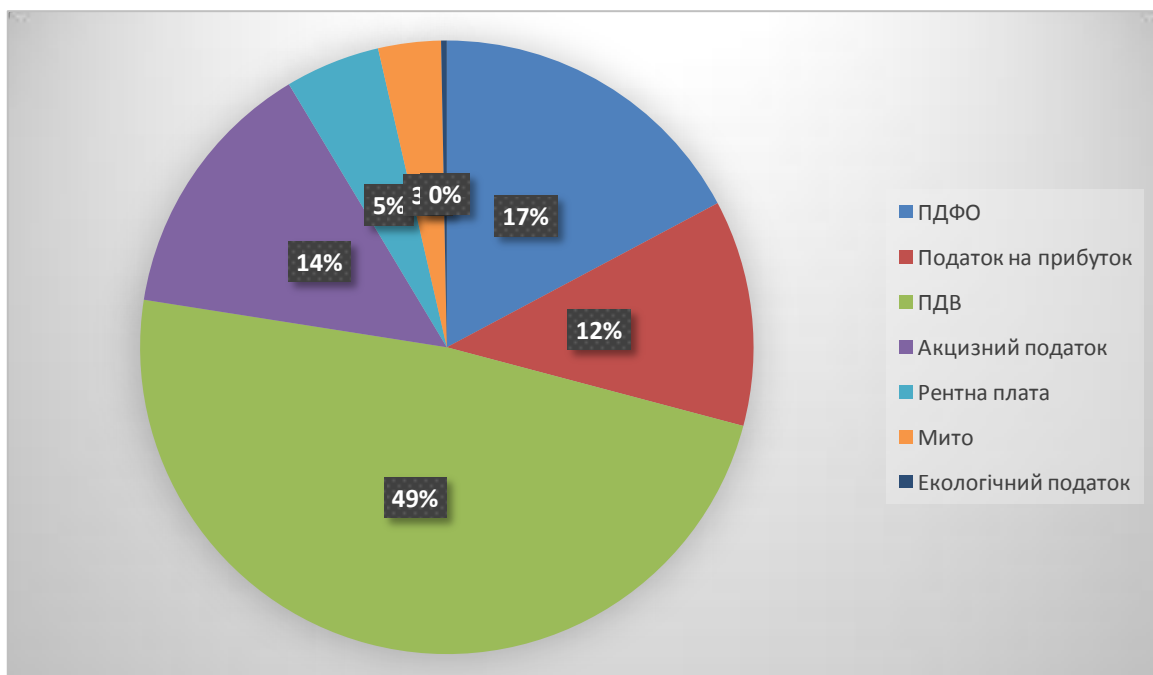

Рис. 1. Структура податкових надходжень Державного бюджету України у 2023 році

Джерело: складено автором на основі табл. 1.

В цілому фіскальне значення податку на прибуток є досить помітним, оскільки за обсягами він посідає четверте місце після внутрішніх податків на споживання та податку на доходи фізичних осіб. Водночас, можемо констатувати, що його фіскальна значущість в формуванні Державного бюджету України має тенденцію до зменшення. Більш детально відобразимо структуру надходжень податку на прибуток до Державного бюджету України у 2023 роках за видами платників (рис. 2).

Структура діаграми на рис. 2 демонструє такі результати аналітичних узагальнень: у державний бюджет найбільше надходжень від податку на прибуток підприємств формують приватні компанії, які забезпечують 63,6% від загальної суми. На другій позиції опинилися підприємства з іноземними інвестиціями, що дали понад 13% у 2023 році, тоді як банки забезпечили майже 9% надходжень. Однак фінансовий сектор України залишається малоприбутковим і не здатний ефективно залучати та перерозподіляти фінансові ресурси, що негативно впливає на діяльність реального сектора економіки. Вітчизняні приватні та державні підприємства залишаються основними платниками корпоративного прибуткового податку. Згідно з представленими даними, можна стверджувати, що ефективність державних підприємств є нижчою в порівнянні з приватними.

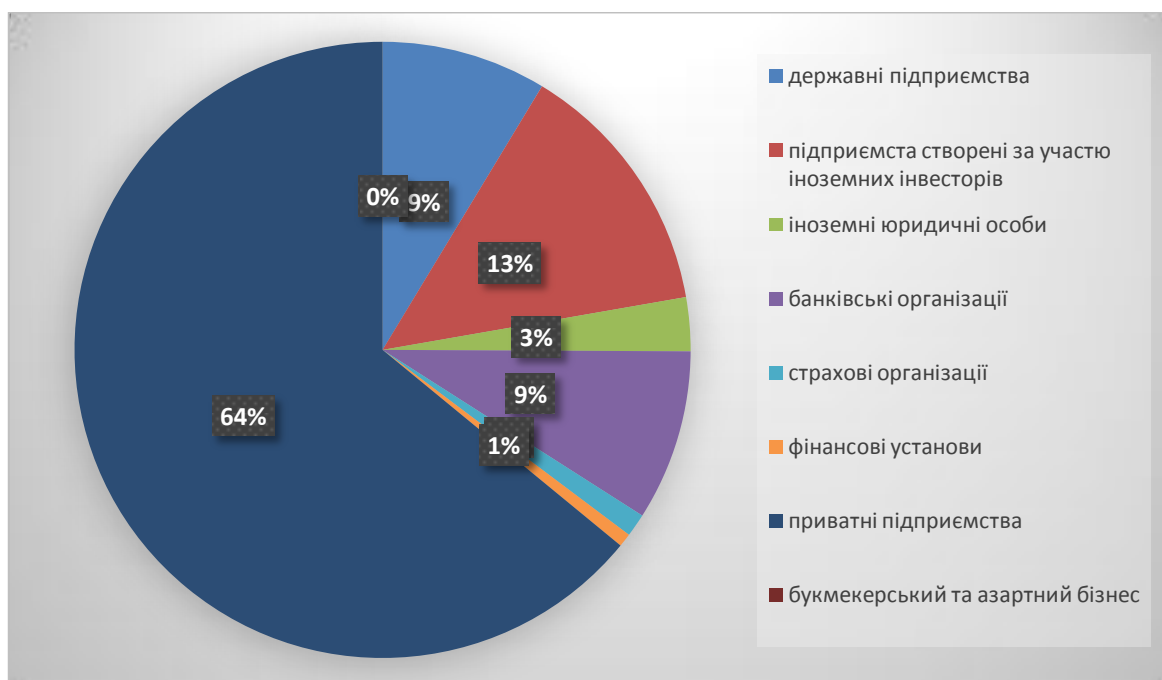

Рис. 2. Структура надходжень податку на прибуток до Державного бюджету України у розрізі платників у 2023 році

Джерело: складено автором за даними джерела [1]

Посилення фіскальної спроможності податку на прибуток в умовах війни є критично важливим завданням для забезпечення стабільності державного бюджету. У табл. 2 пропонуємо кілька напрямів, які можуть сприяти цьому.

Важливим чинником, що підвищить довіру платників податків до податкових органів та, водночас, сприятиме підвищенню податкової дисципліни є впровадження електронних податкових сервісів. Це дозволить вжити додаткові заходи для протидії ухиленням від сплати податків і забезпечити дотримання основних принципів оподаткування, таких як загальність оподаткування, рівність перед законом для всіх платників, соціальна справедливість і відповідальність за порушення податкового законодавства, яка передбачена законом. Використання електронних

інструментів в оподаткуванні дозволяє досягти максимальної ефективності в боротьбі з ухиленнями від оподаткування [4].

Прозорість критеріїв та процедур також гарантує недискримінаційне призначення підтримки [5].

Таблиця 2

Можливі заходи щодо посилення фіскальної спроможності податку на прибуток в умовах війни

Вид заходу	Вплив на посилення фіскальної спроможності податку на прибуток
Оптимізація податкового законодавства	1. Спрощення системи оподаткування: зменшення кількості податкових ставок та зменшення бюрократичних бар'єрів для бізнесу. 2. Введення стимулюючих заходів: запровадження пільг для підприємств, що інвестують в реінвестицію прибутків або створення нових робочих місць.
Підтримка малого та середнього бізнесу	1. Спеціальні програми підтримки: введення пільгового оподаткування для МСП, які постраждали внаслідок війни, з метою їх відновлення та розвитку. 2. Фінансова підтримка: залучення грантів і кредитів для малих та середніх підприємств, що сприятиме їхньому зростанню.
Посилення податкового контролю	1. Боротьба з ухиленням від сплати податків: розвиток сучасних механізмів контролю за дотриманням податкового законодавства, у тому числі використання цифрових технологій для моніторингу доходів. 2. Аудити та перевірки: проведення планових та позапланових перевірок підприємств, особливо в секторах з високим ризиком ухилення.
Розширення бази оподаткування	1. Залучення нових платників податків: сприяння легалізації бізнесу та зменшення тіньової економіки шляхом надання пільг для тих, хто переходить на офіційний статус. 2. Інформування платників податків: проведення кампаній з підвищення обізнаності про податкові зобов'язання та їх важливість для фінансування суспільних послуг.
Підвищення прозорості	1. Забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів: регулярне звітування про використання податкових надходжень, що підвищить довіру платників податків. 2. Співпраця з громадськістю: залучення бізнес-асоціацій та громадських організацій до формування податкової політики.
Використання інноваційних технологій	1. Впровадження електронного документообігу: спрощення процесів подання звітності та сплати податків через електронні платформи. 2. Аналітика даних: використання даних для аналізу тенденцій у сплаті податків та виявлення ризиків.
Підтримка інвестиційної діяльності	1. Інвестиційні стимули: введення пільг для іноземних та вітчизняних інвесторів, які готові вкладати в українську економіку в умовах війни. 2. Промоція інвестиційних проектів: активна реклама українського ринку для інвесторів, які шукають нові можливості.

Джерело: складено автором

Для досягнення максимальної фіскальної ефективності необхідно переглянути податкове законодавство та процедури адміністрування податків, щоб усунути фактори, які знижують їх ефективність та сприяють ухиленням від оподаткування. Крім того, доцільно створити систему, яка

здійснюватиме моніторинг платників податків з метою виявлення можливих порушень податкового законодавства серед всіх категорій платників [2].

Запропоновані заходи сприятимуть зміцненню фіскальної спроможності податку на прибуток в умовах війни, забезпечуючи стабільні надходження до бюджету та сприяючи відновленню економіки.

Список використаних джерел:

1. Звітність про виконання Зведеного бюджету України. Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 08.09.2024).
2. Греца В. Я. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія ПРАВО. Вип. 78. Част. 2. С. 24-31.
3. Негода Ю. В., Березовська Л. О. Оцінка регулятивного потенціалу податку на прибуток підприємств в Україні. *Економічний форум*. 2021. Вип. 2. С. 110-117.
4. Новосьолова О. С. Фіскальні та регулюючі аспекти справляння податку на прибуток в умовах воєнного часу. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. Вип. 20. Т.1. С. 306-318.
5. Чернюк Т.В., Юрчишена Л.В. Система оподаткування в умовах війни: правовий та фінансовий аспекти. 2022. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12852/12757>.

Стреха Андрій
Науковий керівник:
Грицак О.С., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОСТІ

Сучасні тенденції в оподаткуванні нерухомості свідчать про те, що правильне регулювання цього процесу може стати інструментом забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів. Актуальність досліджуваної теми зумовлена не лише глобалізацією економічних процесів, але й необхідністю адаптації національних систем оподаткування до нових викликів сучасності. У світі де нерухомість стала великим активом для інвестицій і соціального забезпечення, ефективне регулювання цього сектору може суттєво вплинути на фінансову стабільність місцевих бюджетів. Сучасні тенденції в оподаткуванні нерухомості демонструють, що правильне регулювання може стати потужним інструментом для забезпечення соціальної справедливості, стимулювання економічного розвитку та підвищення якості життя населення [2].

Дослідження зарубіжного досвіду дозволяє виявити ефективні моделі оподаткування, які можуть бути адаптовані до українських реалій. Країни, що є членами Організації економічного співробітництва та розвитку (далі ОЕСР) демонструють успішні практики впровадження податкових пільг для власників

житлової нерухомості, що сприяє зростанню інвестицій у цей сектор. Водночас, аналіз фіскальної ефективності місцевих податків і зборів указує на важливість вдосконалення адміністрування податкових систем, що може суттєво підвищити доходи місцевих бюджетів [3].

Крім того, дослідження показує, що система оподаткування нерухомості повинна бути гнучкою та адаптивною до змін у ринковому контексті. Це передбачає не лише перегляд ставок податків, але й удосконалення механізмів оцінки майна та запровадження нових технологій для автоматизації процесів обліку та контролю. Актуальність теми також підкреслюється забезпеченням врахування соціальних аспектів оподаткування, оскільки нерухомість є елементом соціальної політики держави.

На сьогоднішній день оподаткування нерухомого майна створено в більш ніж 130 країнах світу. У багатьох розвинутих країнах дані про нерухомість є значною частиною місцевих бюджетів, що підтверджується даними дослідженнями. Наприклад, у Великій Британії податок на нерухомість формує 100% доходів місцевих бюджетів, що свідчить про його критичну важливість для фінансування місцевих потреб. В інших країнах, таких як Австралія, податок на нерухомість займає значну частину доходів місцевих бюджетів, досягаючи також 90% у деяких штатах [1].

Система оподаткування нерухомості має різні форми і ставки у різних країнах. Наприклад, у Німеччині податок на нерухомість є місцевим і доповнюється податком на придбання майна. Ставки для фізичних осіб становлять 1% від оціночної вартості, тоді як для підприємств цей показник знижується до 0,6%. У Франції податок на нерухомість відноситься до державних і нараховується на основі кадастрової вартості об'єкта. Система оподаткування нерухомості в Іспанії містить різні форми та ставки, які встановлюються місцевими органами влади в межах від 0,4% до 1,1% від кадастрової вартості об'єкта. Це дозволяє врахувати специфіку кожного регіону та адаптувати податкові ставки до місцевих економічних умов. Муніципалітети мають можливість варіювати ці ставки в залежності від потреб фінансування місцевих проектів і послуг, що забезпечують гнучкість у податковій політиці [1].

Важливим елементом зарубіжного досвіду є також використання різних методик визначення бази оподаткування. Наприклад, в Австралії та Швеції використовується порівняльний підхід на основі цін ринкових угод, тоді як у Швейцарії та Данії використовується капіталізація ренти від вашого найкращого використання нерухомості. Це відомо про те, що країни можуть адаптувати свої системи оподаткування відповідно до економічних умов та потреб місцевих громад [4].

Крім того, міжнародний досвід показує важливість пільг з оподаткування для соціально незахищених верств населення. У багатьох країнах передбачені знижки або звільнення від виплати податку для пенсіонерів, інвалідів та інших категорій громадян, які потребують соціальної підтримки. Це лише покращує соціальну справедливість, але й сприяє стабільності доходів бюджету.

Зарубіжний досвід оподаткування нерухомості демонструє необхідність

належного нормативно-правового регулювання для забезпечення ефективності цього процесу. В Україні важливо врахувати міжнародні практики при формуванні власної системи оподаткування нерухомості. Це може включати адаптацію ставок податків, впровадження нових методик оцінки майна та створення пільгових умов для соціально незахищених громадян [5].

Таким чином, зарубіжний досвід оподаткування нерухомості є цінним ресурсом для України у формуванні ефективної системи обліку та оподаткування цього виду активів. Вивчення міжнародних практик дозволяє не лише покращити фінансову стабільність місцевих бюджетів, але й забезпечити соціальну справедливість у розподілі податкового навантаження серед населення.

Список використаних джерел:

1. Дуб А.Р. Оподаткування нерухомості: світовий досвід та українські реалії./ Фінанси та банківська справа. Проблеми економіки № 2 (36), 2018. – С.296-303
2. Дубровський В., Черкашин В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? Київ : ЄІДЦ, 2016. 39 с. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28998.pdf>
3. Електронний ресурс <https://mtu.gov.ua/content/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku-oesr.html>
4. Кузькін Є. Фінансове забезпечення фіскального простору місцевого самоврядування: монографія. Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків: Технологічний Центр, 2019. 263 с.
5. Нікітішин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.

Федунь Максим
Науковий керівник:
Новак У.П., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА АБ «УКРГАЗБАНК» ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ

Кредитування є однією з основних банківських операцій, тому банківські кредити відіграють провідну роль в процесах фінансування розвитку ринкової економіки, задовольняючи тимчасову потребу одних суб'єктів у додаткових коштах за рахунок їх тимчасового надлишку в інших. Стимулювання кредитування реального сектору економіки сприяє збільшенню обсягів ВВП, що, своєю чергою, впливає на підвищення добробуту суспільства. Комерційні банки для здійснення кредитної діяльності розробляють власну кредитну політику та впроваджують практичні механізми її реалізації. Визначення підходів до розробки кредитної політики особливо важливе в умовах адаптування банків до складних і мінливих умов економічного середовища

України. [1]. Кредитна політика також є важливим чинником економічної стійкості держави, особливо в умовах військових дій та економічної кризи.

Акціонерний банк «Укргазбанк», як системно важливий банк України, у 2023 році спрямовував свої ресурси на підтримку стратегічних галузей економіки, підприємств критичної інфраструктури, малого та середнього бізнесу, а також на реалізацію програм енергоефективності та експортної підтримки. Завдяки ефективній кредитній політиці банк зберіг стабільність і зробив значний внесок у відновлення та розвиток української економіки. Основні напрями кредитування включали [2]:

- кредитування стратегічних галузей економіки. Укргазбанк активно підтримував підприємства енергетичної, агропромислової, харчової, медичної та інших критичних галузей, забезпечуючи їм необхідні фінансові ресурси. Це допомогло зберегти безперервність виробничих процесів та сприяти економічній стійкості країни.

- програма «Доступні кредити 5-7-9%». Банк посідає одне з провідних місць за обсягом кредитування в межах цієї програми, надавши понад 16,9 млрд грн кредитів, з яких 11,8 млрд грн видано після початку повномасштабного вторгнення. Програма дозволила підтримати малий та середній бізнес, створити робочі місця та стимулювати інвестиційну активність.

- енергоефективність і зелений банкінг. Укргазбанк профінансував 1 150 проєктів сталого розвитку, що знизило викиди CO₂ на 1,6 млн тонн. Завдяки партнерству з ЄБРР клієнти отримували фінансування для інвестиційних проєктів з енергоефективності, включаючи можливість часткового повернення коштів у вигляді кешбеку.

- підтримка експортерів. Банк реалізував унікальний механізм страхування експортних контрактів, що дозволило українським компаніям успішно експортувати продукцію до 16 країн світу, включаючи США, Європу та Азію.

- зміцнення ліквідності та стійкості банку. Укргазбанк забезпечив високий рівень ліквідності та капіталу, зокрема показник адекватності капіталу досяг 15,81%, що перевищує нормативні вимоги Національного банку України.

Кредитна політика АБ «Укргазбанк» у 2023 році стала важливим чинником економічної стійкості України. Завдяки підтримці критичних галузей, інноваційним фінансовим інструментам, програмам енергоефективності та експортної підтримки банк не лише сприяв стабілізації економіки, але й створював умови для її подальшого розвитку. В умовах війни ефективна діяльність Укргазбанку підтвердила його статус системно важливого фінансового інституту, здатного відповідати на виклики та забезпечувати стабільність банківського сектору і економіки України.

Список використаних джерел:

1. Росола У.В., Щока Н.І., Ярмолюк М.С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 1(9). С.181-188.

2. Фінансова звітність АБ «УКРГАЗБАНК» за 2023 рік «МСФЗ» разом із аудиторським звітом та звітом керівництва (звітом про управління). URL: https://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/auditors_report/ (дата звернення 15.11.2024 р.).

Штефан Анна-Вікторія
Науковий керівник:
Плекан М.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

БАНКІВСЬКА КРИЗА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Важливість аналізу банківської кризи системи витікає не лише з особливостей функціонування банківської системи, а й з її значимості як для економіки та фінансової системи держави загалом, так і безпосередньо для кожного її суб'єкта. В останні роки чітко спостерігається тенденція збільшення економічної та політичної нестабільності на національному, регіональному і глобальному рівнях. Банківські системи в сучасних умовах нестабільності опиняються в найбільш несприятливому стані. Проблеми банківських криз у світовому масштабі, на жаль, поки не знайшли свого розв'язання, тому дослідження економічної сутності банківської кризи, та шляхів її подолання є актуальною темою.

Банківські кризи – це невід'ємна риса ринкової економіки, вони супроводжують процес поступового розвитку суспільства. В умовах нестійкої рівноваги ринкової економіки, будь-які потрясіння у банківській сфері призводять до паралізації платіжної системи, коливань курсу національної валюти.

Банківські кризи залежно від їх масштабу та ступеня впливу на економіку можна поділити на три типи:

- ті, які діють на макроекономічному рівні;
- розповсюджуються на мікроекономічний рівень;
- характеризуються повномасштабною бюджетно-фінансовою дестабілізацією, яка призводить до високої інфляції та демонетизації економіки.[1].

Британський дослідник Т. Леттер в своїй праці «Причини банківських криз та управління ними» стверджує наступне: «Важко робити конкретні висновки про причини банківських криз. Всі випадки різні і часто має вплив декілька факторів. Відповідальність, вочевидь, надто часто списують на макроекономічні фактори, в той час як реальна вина полягає в стратегії та операціях банків». Виходячи з цієї точки зору, Т. Леттер виділяє наступні причини банківських криз: макроекономічні обставини; мікроекономічна політика; банківська стратегія та операції; шахрайство, корупція.[2].

Проаналізувавши розв'язання банківської кризи зарубіжних країн слід звернути увагу, що основою ефективного антикризового шляху є своєчасна оцінка обсягу «поганих» активів та створення стимулів для банку швидко очистити баланси від неякісних активів та провести зміну структури капіталу за допомогою використання державних та приватних коштів.

Так, слід звернути увагу на антикризову програму Швеції в 1991 р., яка до цього часу вважається однією з найефективніших в історії. На початку 1990-х років у Швеції різко впали ціни на активи, і банки, які в попередні роки слідували не виправдано ризикованим стратегіям, опинилися у важкому стані. Реакція уряду на кризу була швидкою й ефективною. По-перше, два найбільші банки були націоналізовані, і для роботи з їх поганими активами були створені спеціальні керуючі компанії (так звані «погані» банки). По-друге, оцінка реального стану справ і обсягу втрат у всіх банках була проведена на самому ранньому етапі. Це сприяло вибору правильних стратегій: необхідна допомога надавалася тільки потенційно життєздатним банкам. До того ж уведення загальної гарантії за зобов'язаннями банків і перехід на плаваючий валютний курс відновили довіру до валюти, необхідну для шведських банків, які фінансували свою діяльність переважно за рахунок іноземних позик. Але довго банківським бізнесом уряд не займався. Невдовзі після того, як стабілізувався ринок нерухомості, уряд продав свої банківські активи. Так він зумів повернути половину інвестицій. Такі дії Швеції дали змогу банківській системі швидко відновитися, при цьому державні витрати виявилися невеликими. [4].

Для подолання банківської кризи необхідно застосовувати низку інструментів впливу, серед яких найбільш дієвими є такі: підтримка ліквідності комерційних банків центральним банком; перехід проблемного банку під управління державного регулятора; націоналізація соціально значущих банків з подальшою їх приватизацією; продаж кризового банку, за умови, що покупець візьме на себе всі зобов'язання перед вкладниками, кредиторами і позичальниками установи; введення центральним банком мораторію на задоволення вимог кредиторів; зниження обов'язкових резервних вимог. [3].

Так, уряди більшості держав з економікою, що розвивається, схильні допомагати банкам, у яких виникли серйозні проблеми, шляхом прямого втручання. Уряди економічно розвинутих країн – переважно вдаються до методів пруденційного регулювання (спрямоване на забезпечення банку від банкрутства), надання кредитів центробанками, а також викупу проблемних активів. У цих країнах порятунок проблемних банків часто здійснюється приватним сектором (за певної підтримки регулюючих органів) і набуває форми поглинання таких банків більш потужною групою. [4].

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що для подолання системної банківської кризи необхідні дві речі: реструктуризація (зміну форми власності, способів фінансування) банківської системи і участь держави у реструктуризації, для проведення якої необхідні бюджетні засоби.

Список використаних джерел:

1. Коваленко В.В. Методичні підходи до діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №11. С. 193–201.
2. Леттер Т. Причини банківських криз та управління ними. Лондон: Банк Англії, 1997. 47 с.
3. Реверчук Н., Ковалюк А.. Банківські кризи: сутність, ознаки, види та методи їх подолання. *Регіональна економіка*. 2008. № 4. С. 87-96.
4. Римар О. Г. Антикризові програми розвинутих країн світу та заходи по виходу з кризи в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 1–С. 9-13

СЕКЦІЯ 3
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ
ГОСТИННОСТІ

Pultorak Antoni
Promotor:
dr Nazar Kudla
Akademia Zamojska, Polska

ROZWÓJ HOTELARSTWA SIECIOWEGO KAPITAŁU POLSKIEGO W WARUNKACH KRYZYSOWYCH

Rynek hotelarski od wielu lat funkcjonuje raczej jako rynek globalny niż rynek lokalny. Koncentracja w hotelarstwie może przybierać charakter poziomy – dzieje się tak wtedy, gdy hotele lub inne obiekty hotelarskie łączą się oddolnie lub są łączone odgórnie, by wspólnie działać (np. marketingowo), tworząc tzw. platformy współpracy. Koncentracja pozioma polega również na tym, że jedno przedsiębiorstwo hotelarskie przejmuje inne na zasadzie akwizycji (następuje zmiana właściciela, a usługi konsoliduje się w jeden konkretny produkt).

Zmiany rynkowe, wpływ czynników zewnętrznych, rosnąca konkurencja oraz skala działalności przyczyniają się do zmiany strategii działania wielu przedsiębiorstw hotelarskich, a także wpływają na ich dynamikę rozwoju. Hotelarstwo sieciowe stanowi wyraz istniejących trendów rynkowych. Działające do tej pory samodzielne przedsiębiorstwa hotelarskie stają się skłonne do wchodzenia we współpracę i w kooperację (m.in. produktową, dystrybucyjną i promocyjną) z innymi podmiotami gospodarczymi o podobnym produkcie, co poprawia ich pozycję rynkową [1].

Pod pojęciem sieci hotelarskiej można rozumieć zbiorowość hoteli, które należą do jednego określonego właściciela lub właścicieli (np. funduszy inwestycyjnych, akcjonariuszy) i są zlokalizowane na określonym obszarze lub określonych destynacjach istotnych z punktu widzenia specyfiki działania tego typu podmiotów rynkowych.

Biorąc pod uwagę 30 największych sieci hotelarskich w Polsce, w 2022 r. funkcjonowały 443 hotele sieciowe z 64 961 pokojami. Stanowiły one ponad 17% wszystkich hoteli w naszym kraju oraz ok. 43% wszystkich pokoi hotelowych. Hotelarstwo sieciowe jest zatem istotnym składnikiem krajowego biznesu hotelarskiego, także w ujęciu zarządzania i marketingu [2].

Hotelarstwo sieciowe w Polsce nie odnotowuje impasu, mimo trwającego od 2022 r. konfliktu w Ukrainie i towarzyszących mu negatywnych zjawisk ekonomicznych. Większość funkcjonujących w Polsce sieci hotelarskich prowadzi lub zapowiada inwestycje i oddanie do użytku nowych obiektów hotelowych.

Na ciągłość rozwoju krajowego hotelarstwa wpływają:

- chęć inwestowania wolnych środków finansowych przez operatorów hotelarskich,
- nowe i atrakcyjne możliwości finansowania nowych inwestycji (condohotele),
- wzrost oczekiwań konsumentów w kwestii jakości obiektów hotelarskich, chęć turystycznego zagospodarowania nowych obszarów i miejsc.

Opierając się na opracowaniu T. Napierała w badaniach dotyczących

rozmieszczenia hoteli sieciowych w Polsce dowiódł, że działalność hoteli sieciowych, które funkcjonują w sieciach międzynarodowych, skupia się w największych centrach metropolitalnych, a ich polityka cenowa w Polsce wskazuje na specjalizację badanej grupy obiektów w obsłudze turystyki biznesowej. Tego rodzaju zjawisko dowodzi powstawania wydzielonych segmentów w branży hotelarskiej specjalizujących się w świadczeniu usług dla wybranych grup turystycznych. [3] Należy zauważyć, że kondycja branży hotelarskiej jest uwarunkowana nierównomiernym popytem na usługi, a także ich sezonowością – obiekty noclegowe w 2015 r. były średnio zadłużone w Krajowym Rejestrze Długów na kwotę 28,96 tys. zł. w stosunku do firm z sektora finansowego i handlowego. [4]

Najwyższą pozycję wśród krajowych sieci hotelarskich zajmuje Grupa Arche. Spółka Arche początkowo zajmowała się typową działalnością developerską. Pierwszy hotel powstał w 1988 r. w Siedlcach. Obecnie w skład sieci wchodzi hotele miejskie biznesowe oraz hotele historyczne ulokowane w pałacach, zamkach oraz obiektach loftowych. Charakterystyczne dla obiektów członkowskich jest zróżnicowanie kategoryzacyjne oraz skłonność do łączenia tradycji z nowoczesnością. Grupa Arche należy do najszybciej rozwijających się na krajowym rynku hotelarskim. Jej cechą charakterystyczną jest również funkcjonowanie w systemie condo. Obecnie pod marką Arche działa 17 hoteli. Zgodnie z przyjętą strategią rozwoju sieć planuje, że do 2030 r. w systemie może znaleźć się aż 100 hoteli. Jak przekonuje właściciel, nadrzędnym celem spółki jest rewitalizacja zabytkowych obiektów i przywracanie im świetności we współpracy z lokalną społecznością w danym regionie. [5] W tabeli 1 zaprezentowano działalność największych przedsiębiorstw hotelarskich o kapitale polskim.

Tabela 1.

Działalność największych polskich sieci hotelowych w latach 2020-2023

Nazwa	Siedziba	Rok powstania	Liczba hoteli/pokoi				+,- 2023/2020
			2020	2021	2022	2023	
Grupa Arche	Warszawa	1998	16/3064	16/2765	16/3064	17/3101	1/37
Górskie Resorty	Warszawa	2017	10/1880	7/1748	14/2349	14/2349	4/469
Hotele Gołębiowski	Warszawa	1991	4/2340	4/2340	4/2340	4/2340	
Zdrojowa Inwest & Hotels	Warszawa	2008	14/1889	14/1698	14/1889	14/1889	
Satoria Group / VHM	Kraków	2012	11/1671	8/1284	16/1081	11/1671	
Focus Hotels	Gdańsk	2002	11/790	12/1145	14/1425	15/1513	4/723
Hotele Desilva	Piaseczno	2006	13/1440	13/1440	13/1440	13/1440	
Dobry Hotel	Gdynia	2004	16/1081	12/892	16/1081	18/1348	2/267
Hotele Diament	Gliwice	1991	13/1060	12/925	13/1060	13/1060	
JW. Construction Holding	Warszawa	2001	6/1054	6/1054	6/1054	6/1054	

Dane przedstawione w tabeli 1 wskazują na występowanie pozytywnych trendów rozwojowych w przypadku czterech wskazanych krajowych sieci hotelowych. Stałą tendencję można zaobserwować w przypadku innych sieci, co

dowodzi niewielkiego negatywnego wpływu sytuacji pandemicznej, konfliktu w Ukrainie, a także inflacji i recesji na sytuację krajowych sieci hotelarskich.

Podsumowując, można stwierdzić, że segment hoteli sieciowych jest najsilniej rozwijającym się segmentem polskiego hotelarstwa.

Bibliografia:

1. Richard, B. (2017). Hotel chains: Survival strategies for a dynamic future. *Journal of Tourism Futures*, 3(1), 56–65.
2. Sidorkiewicz, M., Pawlicz, A. (2015). *Propedeutyka hotelarstwa. Ujęcie ekonomiczne*. Warszawa: Difin.
3. Napierała, T. (2013). *Charakterystyka rozmieszczenia hoteli sieciowych w Polsce*. W: K. Borówka, A. Cedro, I. Kavetsky (red.), *Współczesne problemy badań geograficznych..* Szczecin: Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk o Ziemi, 187–196
4. Firlej, K., Spychalska, B. (2015). Wybrane uwarunkowania branży hotelarskiej w Polsce. *Roczniki Ekonomiczne Kujawsko - Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy*, 8, 202–221.
5. Kociszewski, P., Sala, K. (2022). *Funkcjonowanie sieci hotelowej Arche – koncept kolekcji hoteli w przestrzeniach historycznych*. W: J. Żylińska, J. Telep (red.), *Współczesne wyzwania zarządzania, bezpieczeństwa i nowoczesnej inżynierii*. Warszawa: Uczelnia Techniczno--Handlowa im. Heleny Chodkowskiej.

Боровецька Юлія
Науковий керівник:
Шутка С.Є., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЯ ГОТЕЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року, значно вплинула на всі сектори економіки України, зокрема на готельну індустрію. Готельний бізнес в Україні зазнав серйозних змін, що вимагали швидкої адаптації до нових умов. Незважаючи на труднощі, готелі переорієнтувались на надання послуг для внутрішнього туризму, тимчасових переселенців та гуманітарних місій, що дозволило зберегти частину бізнесу та підтримати економіку.

Готельна сфера України під час війни зіткнулася з численними викликами, такими як зниження туристичного потоку, безпекові ризики, економічні труднощі та проблеми з постачанням, але змогла адаптуватися шляхом переорієнтації на внутрішній туризм, зміни формату обслуговування, підвищення безпеки та коригування цінової політики.

З початком повномасштабної війни у лютому-березні 2022 року кількість скасованих бронювань сягнула 98%, а потік гостей майже повністю припинився. Багато готелів почали виконувати нові функції, ставши центрами

для переселенців, пунктами приготування їжі та гуманітарної допомоги. Попри це, проблема адаптації готельної індустрії в умовах війни залишається недостатньо вивченою. Зокрема, сучасні українські дослідники, такі як Л. Безручко, С. Білоус та М. Філь, аналізують руйнівні наслідки війни для галузі, вказуючи на знищення інфраструктури, втрати персоналу та фінансові збитки [1].

Значним поштовхом для підтримки готелів стала ініціатива Української готельно-курортної асоціації (U NRA) «Відвідай Україну в майбутньому», яка дозволяє бронювати номери на майбутнє, допомагаючи бізнесу фінансово виживати. Світова спільнота також активно долучилася до допомоги. Наприклад, 2-3 березня 2022 року через Airbnb було зафіксовано «пожертвувані бронювання» українських номерів на суму близько 2 мільйонів доларів, що стало суттєвою підтримкою для готелів у відносно безпечних регіонах [2].

Значні регіональні відмінності у функціонуванні готелів стали однією з ключових характеристик галузі в умовах війни. Західні області України демонструють стабільну роботу, тоді як у східних і південних регіонах багато готелів закрито або зруйновано. Зокрема, у таких містах, як Харків, Чернігів та Херсон, зазнали серйозних пошкоджень понад 12 готелів. У той же час відновлення галузі потребує залучення значних ресурсів, для чого створено «Фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури».

Міжнародні готельні бренди тимчасово припинили роботу в Україні через ризики та зниження іноземного туризму. Однак деякі заклади, як Hilton Kyiv та InterContinental Kyiv, частково відновили діяльність, орієнтуючись на місцевих гостей та бізнес-подорожі. Одним із перспективних напрямів стала інтеграція інноваційних рішень, наприклад, створення коворкінгів у готелях. Це допомагає залучати нових клієнтів і підвищувати конкурентоспроможність навіть в умовах кризи [3].

Серед важливих тенденцій є зростання попиту на локальний туризм, зокрема короткострокові подорожі в межах країни. Також посилилася увага до безпеки: готелі обладнують укриття, використовують альтернативні джерела енергії та створюють запаси води для забезпечення сервісу в непередбачуваних умовах. У сфері бронювання житла особливо популярними залишаються платформи Booking.com та Airbnb [4].

Попри складні обставини, готельна індустрія України продовжує адаптуватися до викликів сучасності. У 2022 році відкрилися нові готелі, такі як Best Western Plus Market Square у Львові, Reikartz в Одесі та Sophia Kyiv Hotel у Києві, які демонструють гнучкість у підходах до ведення бізнесу. Ці заклади не лише забезпечують комфортні умови для гостей, а й підкреслюють потенціал галузі навіть у складний час. Інтеграція інновацій, підвищення рівня сервісу та адаптація до нових умов дозволяють українському готельному сектору залишатися конкурентоспроможним і зберігати перспективи розвитку [5].

Готельний бізнес в Україні стикається з численними викликами під час війни, але завдяки швидкій адаптації та гнучкості вдалося зберегти частину ринку та забезпечити мінімальні послуги для населення, включаючи тимчасове розміщення біженців та персоналу гуманітарних місій. Після завершення війни

готельна сфера матиме шанс на відновлення та розвиток, проте буде вимагати значних інвестицій та часу для повного відновлення, зокрема для модернізації інфраструктури та відновлення довіри туристів. Однак, для повного повернення до докризових показників, галузь потребуватиме підтримки з боку держави та міжнародних партнерів.

Список використаних джерел:

1. Марусей Т.В. Особливості функціонування готелів в Україні в умовах воєнного стану. *Агроросвіт*. №12. 2023. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/issue/view/79/59>.
2. Кучерява Г.О. Готельна індустрія України в умовах кризи: виклики, тренди, перспективи. *Вісник КНЛУ. Серія Історія, економіка, філософія*. № 29. 2024. URL: <http://visnyk-history.knlu.edu.ua/article/view/301784>.
3. Румянцева І.Б., Мендела І.Я. Готельна індустрія України в умовах воєнного часу. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. №11. 2024. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-11-12-02/2024-11-12-02>.
4. Даниленко-Кульчицька В.А., Орещенко Є.Ф., Рибальченко С.М. Готельне господарство України в умовах війни: сучасний стан та перспективи. *Економіка і суспільство*. №42. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/rarticle/view/1686/1621>.
5. Ільницька-Гикавчук Г.О. Стратегія розвитку готельного бізнесу в умовах війни. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. Полтава: ПНТУ, 2023. Т. 1(88). С. 61-64. <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2873/2272>.

*Гіжицька Олександра
Науковий керівник:
Воляник Г.М. к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ

Сучасні тенденції розвитку готельної індустрії відіграють ключову роль у максимізації її економічного потенціалу. Впровадження новітніх цифрових технологій, зокрема у сфері електронної комерції, а також адаптація до наслідків глобальних подій кардинально змінюють споживчі звички. Це створює потребу в оперативному реагуванні готельно-ресторанного бізнесу.

Інноваційні рішення, такі як віртуальна реальність (VR), розширена реальність (AR), штучний інтелект (AI) та автоматизація процесів, стають важливими інструментами для покращення взаємодії з клієнтами, оптимізації операційної діяльності та зміцнення маркетингових стратегій.

У фокусі дослідження – аналіз переваг і викликів впровадження цифрових інновацій, що дозволяють удосконалювати якість обслуговування,

покращувати управління бронюванням і підвищувати конкурентоспроможність підприємств готельної індустрії.

Такі технології сприяють персоналізації клієнтського досвіду через аналіз великих обсягів даних (Big Data), що дозволяє точніше прогнозувати потреби гостей та забезпечувати індивідуальний підхід.

Платформи електронної комерції, зокрема глобальні агрегатори і мобільні додатки, відкривають нові можливості для залучення клієнтів на кожному етапі взаємодії. Вони забезпечують цілодобовий доступ до послуг, зокрема зручне бронювання та швидкий зворотний зв'язок.

Використання аналітики у реальному часі дозволяє адаптувати маркетингові стратегії до змін у попиті, а інтеграція CRM-систем забезпечує довгострокову лояльність клієнтів. Аналіз сучасних трендів, таких як автоматизація процесів, цифровізація послуг та розвиток «розумних» технологій (Smart Hospitality), є важливим для підприємств, що прагнуть не лише залишатися конкурентоспроможними, а й випереджати ринок.

Використання таких інструментів, як чат-боти для комунікації, безконтактні системи реєстрації та оплати, підвищує ефективність операцій і сприяє позитивному клієнтському досвіду.

В умовах інформаційної економіки інтеграція інновацій стає рушійною силою розвитку галузі гостинності. Готельні підприємства, що демонструють гнучкість і здатність адаптуватися до технологічних змін, здобувають стратегічну перевагу. Персоналізований підхід, автоматизація, аналітика та індивідуалізація стають основними факторами успіху у створенні унікального досвіду для клієнтів.

Відтак, готельна індустрія має великий потенціал для зростання, якщо використовує цифрові технології як основу для своєї стратегії розвитку.

Список використаних джерел:

1. Науковий журнал «Інновації та технології в сфері послуг і харчування». URL: <https://journals.chdtu.ck.ua/index.php/itsf/article/view/115>
2. Журнал маркетингу подорожей і туризму/ URL: <https://www.tandfonline.com/journals/wttm20>
3. Міжнародний журнал гостинного менеджменту. URL: <https://www.sciencedirect.com/journal/international-journal-of-hospitality-management>

Журавська Ольга
Науковий керівник:
Шутка С.Є., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТА ФАКТОРІВ УСПІХУ МІЖНАРОДНИХ ГОТЕЛЬНИХ МЕРЕЖ

У сучасному глобалізованому світі готельний бізнес є однією з найбільш конкурентних галузей, де успіх залежить від здатності компаній створювати та підтримувати конкурентні переваги.

Готельні мережі відіграють важливу роль у розвитку індустрії гостинності. Вони дозволяють просувати високі стандарти обслуговування на світовому ринку, а також сприяють підтримці готельних послуг для туристів. Сприяють поширенню і значному підвищенню рівня організації виробництва і обслуговування туристів, створенню певного іміджу готельних послуг, зустрівши який в іншій країні, турист відчуває себе майже як вдома, знайомо і комфортно [3].

Ефективне функціонування можливе завдяки конкурентним перевагам. Підвищення конкурентоспроможності стосується всіх рівнів ієрархії: продукції та послуг, галузі, регіону та держави в цілому, але особливої актуальності набуває конкурентоспроможність підприємства. Незважаючи на велику кількість факторів, які впливають на конкурентоспроможність підприємства, визначальним залишається його здатність продукувати якісну продукцію чи послуги та створювати сприятливі умови для їх просування на ринок [1].

Тому в умовах економічної нестабільності готельного бізнесу до вирішальних чинників конкурентоспроможності підприємства слід віднести:

1. Адаптивна організаційна структура, здатна сформувати певний порядок завдань, ролей, повноважень і відповідальності, створювати умови для реалізації трудового потенціалу персоналу, швидко реагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності, бути інноваційно активною.

2. Наявність технічних ресурсів, інноваційного обладнання, матеріально-технічної бази, спроможної сформувати високоякісний готельний продукт та задовольнити потреби сучасного клієнта в готельному обслуговуванні.

3. Якісна маркетингова діяльність готельного закладу.

4. Наявність фінансових та інвестиційних ресурсів, що дозволяють підвищити конкурентоспроможність через реалізацію передових інвестиційних проектів у межах готельного закладу, або спрямованих на реалізацію інноваційних управлінських та технологічних рішень в питаннях, що стосуються менеджменту та маркетингу.

5. Наявність якісних інформаційних ресурсів спрямованих на формування привабливого іміджу підприємства та активізацію маркетингово-збутової діяльності.

6. Конкурентна стратегія, яка дозволяє успішно досягати поставлених цілей підприємства.

7. Високкокваліфікований та високопрофесійний персонал готелю [2].

Міжнародні готельні мережі мають специфічні особливості, які дозволяють їм займати лідируючі позиції на ринку, впроваджувати інновації та ефективно адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Конкурентними перевагами міжнародних готельних мереж є: брендова впізнаваність, масштабованість та мережеві ефекти, інновації та технології, високий рівень сервісу. Важливу роль в успіху відіграють кваліфіковані співробітники, здатні працювати в мультикультурному середовищі, а також системи навчання та розвитку персоналу.

До основних тенденцій розвитку готельних можна віднести:

- активізація діяльності зарубіжних готельних мереж на регіональних ринках;
- співпраця зі сферою ІТ та впровадження в індустрію гостинності нових комп'ютерних технологій, наявність чат-ботів, а також встановлення у готелях цифрових кіосків;
- поява в Україні світових та національних брендів економ класу;
- вплив на уряд, парламент і на економіку країни в цілому за допомогою ініціювання та лобіювання «правильних» економічних реформ;
- використання мобільних платежів на новому рівні, а саме: можливості здійснення транзакцій для онлайн-бронювання;
- створення «розумних» і велнес-номерів у готельних мережах з використанням голосової активації та інтернет-команд, щоб поліпшити перебування гостя;
- ключ від номера – мобільний телефон;
- вихід українських національних готельних мереж на світовий рівень;
- розширення переліку брендів тощо [3].

Отже, успіх міжнародних готельних мереж залежить від здатності створювати конкурентні переваги через впровадження інновацій, високий рівень обслуговування, адаптацію до місцевих умов і розумне управління.

Список використаних джерел:

1. Давидюк Ю.В., Шокот К.М. Стратегічні підходи до підвищення конкурентоспроможності підприємств готельного бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 7. С.266-272. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/davydjuk.htm.
2. Охота В.І. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств готельної індустрії. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. № 5/2017. С. 46-49. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2017/11.pdf.
3. Шевчук В., Бордун О. Стратегії міжнародних готельних мереж та детермінанти планування їх розвитку в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 3. С. 190-196.

Іваков Денис

Науковий керівник:

*Молнар-Бабіля Джосія, к.х.н., доцент
Мукачівський державний університет*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Аналізуючи динаміку ринку, нами була виявлена тенденція гнучкого реагування ринку послуг громадського харчування на кризові явища, що обумовлено його споживчою сутністю. За даними Державної служби державної

статистики, український ринок громадського харчування у період стабілізації економіки до кризи 2019-2020 рр. розбудовувався досить інтенсивно, при цьому темпи росту становили від 20 до 45%. Слід зазначити нерівномірність і локальність розвитку ринку послуг громадського харчування по регіонах і містах. Наслідки кризи відобразилися на прибутковості підприємств, що спричинило зниження прибуткових організацій у сегменті ресторанного бізнесу з 81% на початку 2019 р. до 57,1% у 2020 р., що свідчить про пріоритетність цілей збереження підприємства, як господарської одиниці, над цілями отримання прибутку. Починаючи з січня 2020 р. обороти ресторанів високої цінової категорії виявили падіння на 40-60%, продажу демократичних закладів знизилися не так суттєво – на 20-25%. У регіональних містах-мільйонниках тенденція відмови від відвідування ресторанів і кафе виявила себе найбільш яскраво. Однак уже з вересня 2020 р. намітився ріст обороту ринку громадського харчування за рахунок росту потоку відвідувачів. За даними регулярного моніторингу, проведеного у жовтні 2021 р., підприємства малого бізнесу, що діють у сфері послуг громадського харчування, до найбільш істотних проблем для бізнесу відносять дефіцит фінансових ресурсів, жорсткість конкуренції, низьку доступність кваліфікованого персоналу, спад попиту на послуги. Однак уже з лютого 2022 р. намітився спад обороту ринку громадського харчування.

Відносно структури ринку аналіз показав чітке розмежування підприємств сфери послуг громадського харчування на незалежні та мережні, причому останні працюють, як правило, у сегменті швидкого харчування, а багато хто з них – на основі франчайзингу.

Умова економічної доцільності, як головний стимул розвитку будь якого підприємства, обумовлює прагнення численних одиничних підприємств громадського харчування, у тому числі, і ресторанів, до консолідації. Створення мережних підприємств є значно більш вигідним з економічної точки зору, тому що малий бізнес відноситься до високовитратних за рахунок значного рівня загальногосподарських витрат. Мережні підприємств мають ряд важливих переваг: єдина кухня, єдині склади, єдина схема закупівель і просування товару. Розглядаючи управлінський аспект підприємств-лідерів галузі, можна зробити висновок про доцільність партнерства власників бізнесу з акторами, політичними діячами, шоуменами й іншими популярними особистостями, що гарантує увагу публіки до ресторану, його PR. З іншого боку, введення в бізнес шеф-кухаря ресторану або високопрофесійного керівника створює для них стійку мотивацію на загальний результат господарської діяльності підприємства сфери послуг громадського харчування.

Новим аспектом для громадського харчування є прагнення частини населення до отримання “здоровішого харчування” і формування раціону урахуванням стану власного здоров’я. У першому кварталі 2020 року ринок виріс несуттєво у порівнянні з аналогічним показником попереднього року. Темпи росту склали всього 8,4%, останніх дев’ять років цей показник тримався на рівні 30%.

Сьогодні в Україні діє велика кількість різноманітних закладів ресторанної індустрії. Так, існують заклади харчування, розраховані на різні групи населення за рівнем доходів. Функціонують елітні ресторани з високим рівнем цін. Велика кількість підприємств харчування розрахована на категорію споживачів з низьким рівнем доходів. Різноманітні ресторани відповідають і потребам середнього класу. На ринку представлені: ресторани (різних стилів, концепцій); кафе; пивні; літні кафе-намети; бари; заклади харчування у ділових центрах тощо. Зупинимось ретельніше на огляді деяких сегментів ринку послуг громадського харчування. Особливе явище – авторські ресторани “високої кухні”. Активний розвиток одержав і новий напрямок фрі-фло (відвідувач рухається уздовж вітрин, де вже розкладені всі страви та сам їх собі бере). Кав’ярні стали улюбленим місцем зустрічей людей. Ще один напрямок розвитку ринку – фуд-корти або ресторани дворики (це своєрідна сукупність підприємств ресторанної індустрії, розташованих у торгово-розважальних центрах із загальним посадковим залом). Основний ріст обігу припадає на найбільш доступний за цінами сегмент швидкого харчування.

Таким чином, основним завданням економічного механізму мотивації розвитку ресторанного бізнесу є забезпечення його ефективного використання та розвитку. Для цього необхідна така система економічної мотивації, яка створить об’єктивні умови для узгодження дій усіх учасників процесу з врахуванням їх економічних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Нечаюк Л. І., Телеш Н. О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент. URL: http://tourlib.net/books_ukr/nechauk22.htm.
2. Нокдаун и локдаун. Як “переносить” карантин гостинний ринок України. URL: <https://commercialproperty.ua/analitics/nokdaun-i-lokdaun-kak-perenosit-karantin-gostinichnyy-rynok-ukrainy/>
3. Огляд українських готелів і ресторанів. URL: <http://ukraine-forbusiness.com/ua/info-fortourists-in-ukraine/70-review-of-hotels-and-restaurants>.

*Іжик Анна-Марія
Науковий керівник:
Клим Н. М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ КРИЗИ

Криза у ресторанній індустрії спочатку була спричинена COVID-19 та загострилась під час воєнного стану в Україні.

Незважаючи на значні втрати в ресторанній галузі під час пандемії та війни, деякі заклади продемонстрували несподіваний ріст. Дослідження свідчать, що креативність та адаптивність стали ключовими факторами успіху в таких складних умовах [1]. Поширення набули рекомендації для рестораторів

впроваджувати інновації (для прикладу, ондбординг)[2], що дозволяють вирішувати завдання із залучення клієнтів та втримання клієнтської бази. Однак, незважаючи на велику кількість публікацій, багато аспектів впливу кризи на ресторанний бізнес залишаються недостатньо вивченими, зокрема, ефективність різних маркетингових інструментів.

У період воєнного стану розробляються програми соціально-економічної підтримки бізнесу за ініціативи Голів військових адміністрацій та керівників відповідних територіальних підрозділів з метою підтримки бізнесу та сприяння переселенню внутрішньо переміщених осіб та бізнесу у безпечні регіони, з міць, у яких відбуваються активні бойові дії. Цей підхід дозволяє забезпечити систематичність та цілісність управління ризиками в системі місцевого самоврядування. При цьому, керівники громад та суб'єктів господарювання беруть до уваги всі аспекти розвитку громад, виходячи не лише з її разових інтересів та потреб, а також створюють стратегічні програми розвитку громади з урахуванням бізнес-інтересів [3].

Використання маркетингових інструментів для розвитку ресторанного бізнесу супроводжується вивченням стану розвитку ресторанної індустрії, ринку послуг та базується на маркетингових дослідженнях потенційних споживачів. При цьому, найпоширенішими інструментами дослідження є системи лояльності та анкетування. Для прикладу, дослідження українського ресторанного бізнесу та визначення основних тенденцій розвитку громадського харчування стосувались мотивів відвідувачів закладів, споживацьких уподобань відносно кухонь, інтер'єрів, обслуговування, музичного супроводу, місця розташування, які мали вплив на вибір конкретного закладу [8].

У сьогоденних умовах війни на ресторанну індустрію вплинули такі фактори: зростання цін на продукти харчування; зниження доходів населення; зменшення кількості клієнтів та міграція населення; складні логістичні та партнерські відносини через закриття кордонів; труднощі з персоналом через мобілізаційні заходи; доступність до ваучерної та грантової підтримки, кредитів та інвестування.

Здатність «вижити» в кризовий момент, залежить від уміння закладу витримати конкуренцію. Тому, «виживають» суб'єкти ресторанного бізнесу, яким вдається демпінгувати та діяти швидко і не зволікати у зміні напрямків роботи на ефективніші. [4]. Для прикладу, дослідниками визначено переваги і недоліки послуг з доставки їжі ресторанних закладів за способами (власна доставка і через провайдери та служби доставки їжі) та підтвердили, що при їх використанні збільшуються продажі ресторанів під час пандемій і війни. Проте, наголошується на тому, що виокремлені недоліки і переваги кожного способу доставки мають бути враховані для їх поєднання при потребі [6].

Дослідження стану ресторанного бізнесу під час війни дозволяють зробити певні висновки:

- зріс попит на персонал у ресторанній галузі - вакансій для кухарів стало на 39% більше, для офіціантів – на 40%, а для барменів – аж на 116%. У

відповідь на це, ресторани підняли середню зарплату на 50-70% та скоротили зміни до 4-6 годин [6].

- зросла кількість кав'ярень в Україні на 35% у квітні 2024 року у порівнянні із груднем 2021 року;
- зросла кількість закладів фастфуду також показала зростання – на 15% більше ніж до повномасштабної війни.

Найбільше падіння – у кальянних (-35%), кондитерських (-34%) і барів (-32%). Кількість ресторанів зменшилася на 17%, закладів, які працюють тільки на доставку, на 17%, пабів на 16%, кафе на 13%. Зафіксовано незначне падіння у пекарень – на 9% менше ніж до повномасштабної війни [7].

#Дослідження

Poster x РЕБЕ ТА СТОГНЕ
РЕСТОРАТОР

Як змінилася кількість закладів в Україні під час війни квітень 2024 до грудня 2021

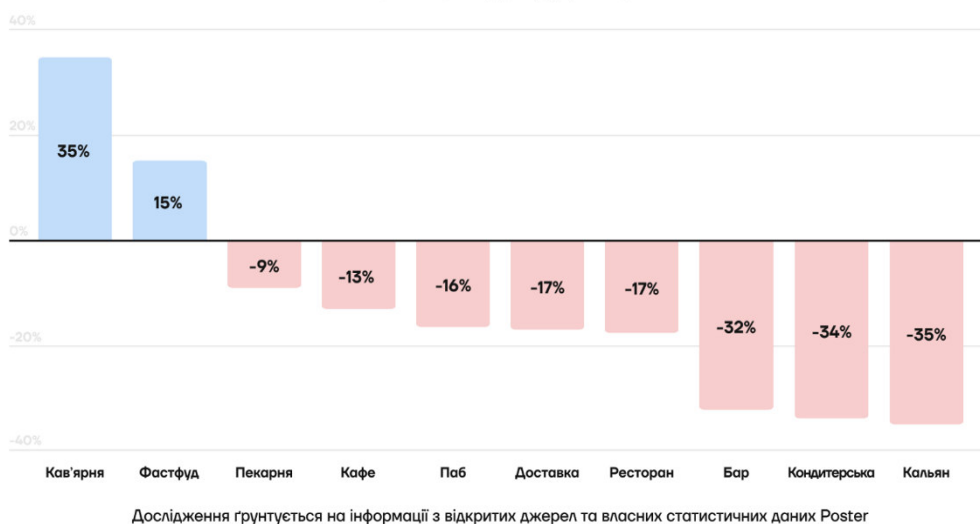

Рис. 1. Динаміка зміни закладів готельно-ресторанного бізнесу за 2021-2024 рр. Джерело: [7]

Цікавими є аналітичні дані Expirenza, зя якими «середній чек» ресторанів, збільшився за рік (вересень до вересня) з 595 грн до 643 грн., проте не компенсує рівень девальвації 2022 року (середній чек становив 522 грн у 2001 році). Незважаючи на це, «середній чек» має стійку тенденцію до зростання. Кількість відвідувань (статистика клієнтів topo) у вересні 2024-го становила 3,4 млн проти 2,3 млн роком раніше [5].

Заклади ресторанного господарства є своєрідними культурними послами, які знайомлять людей з різноманітними національними кухнями та традиціями. Це сприяє взаєморозумінню між народами та збагачує нашу спільну культурну спадщину [4].

Отже, ресторанний бізнес, який зумів адаптуватися до нових умов та впровадити інноваційні рішення, має всі шанси не тільки вижити, але й зміцнити свої позиції на ринку. Ключовими факторами успіху є гнучкість, швидкість реагування на зміни, орієнтація на клієнта та готовність до

постійного розвитку. Використання маркетингових досліджень покращать інструменти розробки концепцій та стратегій нових суб'єктів ресторанного бізнесу, дозволять зрозуміти потенційного споживача послуг і сформуванати та втримати клієнтів. Важливо також зазначити, що криза – це тимчасовий період. Після подолання складнощів ресторанний бізнес відродиться з новими силами, а досвід, отриманий під час кризи, стане цінним активом для подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Процак К.В. Передрій М.О. Ресторанний бізнес в умовах кризи: проблеми та напрямки розвитку. URL: <file:///C:/Users/Admin/Desktop/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%B8/18210.pdf>
2. Гненний О.М., Чаркіна Т.Ю., Полішко Т.В., Гребенюк Г.М., Пікуліна О. В. Інструментарій антикризового управління туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 18-22. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.4.18>.
3. Nadiia KLYM, Bohdan KYSIL. Management of enterprise risks of the hospitality industry at the local level in ukraine//innovations in education and science: informational, economic, educational, legal, psychological, technical and managerial aspects. International collective monograph. DTU, Kongens Lyngby, Denmark, 2024. 541p.. с. 239-275 - DOI 10.5281/zenodo.13939761. URL: <https://zenodo.org/records/13980643>
4. Роль та особливості розвитку ресторанного бізнесу в умовах кризи. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2125/2054>
5. Кількість клієнтів змінилася. Як ресторани виживають на третьому році війни — що сталося із середнім чеком. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/yak-zminilisya-ukrajinski-restorani-za-chas-viyni-50462473.html>
6. Скорочують зміни та наймають тіктокерів: через дефіцит кадрів українців заманюють на роботу в ресторани. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/economy/skorochuyut-zmini-ta-najmayut-tiktokeriv-cherez-defitsit-kadriv-ukraintsiv-zam>
7. Кількість кав'ярень під час війни зросла на 35%. URL: <https://forbes.ua/news/kilkist-kavyaren-pid-chas-viyni-zrosla-na-35-poster-09052024-21057>
8. Маркетингові дослідження як інструмент розробки концепції нового підприємства ресторанного бізнесу. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3085>

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

У сучасному світі готельний бізнес стає дедалі більше залежним від цифрових технологій. Використання інноваційних рішень дає змогу закладам готельного господарства підвищувати рівень обслуговування гостей, оптимізувати бізнес-процеси, забезпечувати безпеку та збільшувати ефективність управління. Впровадження цифрових технологій допомагає готелям залучати нових клієнтів, підвищувати їх задоволеність і підтримувати конкурентоспроможність на ринку гостинності [1].

Цифрові технології відіграють ключову роль у трансформації готельного бізнесу, роблячи його більш гнучким, ефективним і орієнтованим на клієнта. Зростання популярності онлайн-бронювання, мобільних додатків і платформ відгуків змінює спосіб взаємодії готелів із гостями, дозволяючи забезпечувати персоналізований підхід і швидке обслуговування. Завдяки цифровим інструментам готелі можуть автоматизувати рутинні процеси, знижувати витрати й покращувати якість послуг. Це особливо важливо в умовах високої конкуренції на ринку, де інноваційність і швидкість впровадження нових рішень стають визначальними чинниками успіху.

Цифрові технології суттєво впливають на діяльність готельного бізнесу, змінюючи способи управління, маркетингу, обслуговування клієнтів та організації внутрішніх процесів, зокрема це проявляється у таких чинниках:

1. Покращення маркетингу та просування:

- платформи, як Booking.com, Expedia, Airbnb, дозволяють готелям досягати глобальної аудиторії, збільшуючи кількість бронювань;
- завдяки пошуковій оптимізації та рекламі в Google, готелі можуть ефективно залучати клієнтів через вебсайти;
- соціальні мережі, зокрема такі як Facebook, Instagram, TikTok стали основними інструментами для залучення аудиторії за допомогою візуального контенту, відгуків та акцій.

2. Оптимізація обслуговування клієнтів:

- багато готелів використовують AI-інструменти для автоматизації відповіді на запити клієнтів;
- гості можуть залишати відгуки онлайн, що стимулює готелі покращувати якість обслуговування.

3. Автоматизація внутрішніх процесів:

- системи управління готелем допомагають автоматизувати бронювання, управління номерами, фінансовий облік та інші аспекти;

- гості можуть використовувати смартфони замість традиційних ключів для доступу до номерів.

4. Розширення каналів продажів:

- платформи онлайн-туроператорів сприяють залученню нових клієнтів;
- власні додатки готелів дозволяють гостям швидко бронювати номери, отримувати знижки та додаткові послуги;

- метапошукові системи. зокрема Google Hotel Ads, Trivago допомагають користувачам знаходити найкращі пропозиції, залучаючи клієнтів.

5. Підвищення конкурентоспроможності:

- готелі аналізують поведінку гостей, ринкові тенденції та ефективність своїх послуг, щоб ухвалювати стратегічні рішення;

- інтегровані через інтернет-системи програми лояльності утримують клієнтів і стимулюють повторні візити;

- позитивні відгуки на TripAdvisor чи Google впливають на рішення майбутніх гостей.

Застосування сучасних цифрових технологій покращують готельні послуги за умови, що вони [2]:

- надають більше свободи та можливостей клієнту контролювати технологічні операції в розміщенні: самостійний вибір кімнати, індивідуальне поселення та виселення, доступ до номеру готелю через мобільний додаток;

- спрямовує індивідуальні пропозиції гостям, забезпечує додатковий комфорт і сприяння, змушує їх почуватися «як вдома далеко від дому»;

- створюють та підтримують відносини з клієнтами через особисті консультації та рекомендація, що робить перебування в готелі більш цікавим;

- допомагають та покращують роботу працівників та якість обслуговування, збагачують досвід клієнта;

- підвищують ефективність готельних послуг.

Цифрові технології, такі як віртуальна реальність (для попереднього огляду номерів), онлайн-чати та електронні ключі, роблять проживання комфортнішим і безконтактним, що стало особливо важливим після пандемії COVID-19. Водночас цифровізація допомагає готелям адаптуватися до глобальних викликів, таких як екологічна відповідальність, пропонуючи розумні рішення для енергоефективності та зменшення відходів. Цифрові технології також надають готельному бізнесу нові можливості для розвитку, однак також змушують адаптуватися до швидких змін і вирішувати пов'язані з цим виклики. Для успіху у цифрову еру готелі повинні інвестувати у технології, фокусуватись на клієнтоорієнтованості та ефективно використовувати інтернет-ресурси. Отже, інтеграція цифрових технологій є не лише трендом, а й необхідністю для стійкого розвитку готельного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Пукач Я. Напрямки впровадження цифрових технологій у готельному бізнесі. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-68>

2. Сушко Н.В. Впровадження сучасних технологій у розвиток готельного бізнесу. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 68. С. 159-16.

*Лашманов Денис
Науковий керівник:
Клим Н.М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток рекреаційного підприємництва в Україні, особливо в умовах війни, має велике значення та потенціал для відродження національної економіки і забезпечення цілей сталого розвитку. Адже саме цей сектор може стати важливим джерелом доходів, сприятиме створенню нових робочих місць і матиме вплив на покращення якості життя населення регіонів з природно-рекреаційним потенціалом.

Рекреаційне підприємництво – це самостійна ініціативна діяльність суб'єктів господарювання, яка спрямовується на створення рекреаційного продукту та формування на ринку рекреаційних послуг, що передбачає освоєння природно-рекреаційного потенціалу, використання окремих складових рекреаційної інфраструктури та матеріально-технічної бази рекреаційної індустрії [1].

Найпоширенішими суб'єктами рекреаційного підприємництва в Україні є санаторно-оздоровчі заклади, суб'єкти сільського і зеленого туризму, підприємства, в яких основним видом діяльності визначено рекреація або які мають природно-ресурсний потенціал.

На розвиток рекреаційного підприємництва має вплив туризм (внутрішній і зовнішній). У зв'язку із воєнними діями, зовнішній туризм зменшився. За результатами опитування щодо в'їзного туризму, найбільш поширеною метою туристичних подорожей в Україну були: відпочинок під час відпустки або дозвілля (29%), відвідування рідних або друзів (22%), індивідуальний діловий візит (19%). При цьому, внутрішній туризм значно зріс - найбільшу популярність набули тури у Західну Україну та відчутний спад туризму на півдні через небезпеку [2]. Найбільшого значення в сучасних умовах набувають заходи щодо покращення системи реабілітації. В Україні, окрім наявних великих реабілітаційних центрів, які застосовують комплексний підхід і найкращі та ефективні практики відновлення військових, звертається увага на створення реабілітаційних відділень на базі цивільних установ (для прикладу. Центр «Галичина», м.Львів, центр «Благодар», м.Славутич) та створенню мережі партнерських закладів.

Процеси відновлення галузі туризму, що мають вплив на розвиток рекреаційного підприємництва забезпечують кілька сформованих тенденцій [1; 2; 3]:

- зростання інтересу до оздоровчого туризму у санаторіях та рекреаційних комплексах, де можна відпочити від повсякденних стресів та набратися сил;

- зростання попиту на сімейні тури у рекреаційних зонах;

- при виборі місця відпочинку увага приділяється безпечності та надійності інфраструктури: електропостачання, водопроводу, стабільного зв'язку, укриттів;

- через труднощі довгострокового планування поширені є бронювання турів за один-два дні, спостерігається зменшення тривалості подорожей, популярним стає соло-туризм;

- поширення системи реабілітації військових та цивільного населення, які потерпіли внаслідок війни.

Серед екологічних стимулів розвитку рекреаційного підприємництва у сучасних умовах є:

- забезпечення безпеки територій (розмінування, надання інформації про потенційні небезпеки для відвідування у рекреаційних зонах);

- розвиток екологічного туризму – створення нових еко-мартшрутів, використання природних ресурсів для забезпечення екологічного та енергоефективного функціонування рекреаційних об'єктів (енергоефективність, відновлювані джерела енергії, очищення води);

- проведення екологічних заходів та залучення інвестицій в екологічні технології.

У таблиці 1. наведено приклади успішного застосування екологічних стимулів у розвитку рекреаційного підприємництва в Україні та закордоном.

Таблиця 1.

Приклади застосування екологічних стимулів розвитку рекреаційного підприємництва

Екологічний стимул	Приклад та Країна	Сутність та пояснення застосування
Еко-маршрути	Карпати, Україна	Створені популярні екомаршрути «Стежка Довбуша», маршрути до водоспадів Шипіт і Гук
	Татри, Польща та Словаччина	Створені пішохідні екскурсії через національні парки Татрів об'їзжені з врахуванням еко-стандартів з обмеженим доступом до найбільш чутливих та небезпечних ділянок
Енергоефективні рекреаційні об'єкти	Зелені садиби, Україна	Багато еко-готелів використовують сонячні панелі, біопаливо для опалення та системи збору дощової води
	Агротуризм, Польща	Розвиток приватного сектору - садиб та приймань на нічліг туристів у умовах, близьких до сільської місцевості та курортних міст. Найбільші агротуристичні резиденції знаходяться в місцевостях Мазури, Померанія, Любуське поозер'я, Велькольське воєводство та 163н..
	ЕсоCamp Patagonia (Чилі)	Готель працює повністю на сонячній та вітровій енергії, а його конструкції виконані з перероблених матеріалів

Підтримка місцевих громад	Проект "Мандруй Україною", Україна	Проект спрямований на популяризацію внутрішнього туризму, сприяє створенню робочих місць у селах та залученню туристів до місцевих ініціатив.
	Проект "Зелена дорога" в Карпатах, Україна	Туристи відвідують традиційні господарства, беруть участь у майстер-класах з виготовлення локальних продуктів, що стимулює економіку сільських територій.
	Національний парк у США Йеллоустоун	Проводяться регулярні лекції та семінари для туристів про місцеву флору, фауну та заходи зі збереження екосистем
Екологічна освіта	Екопросвітницькі заходи в Чорнобильській зоні відчуження, Україна	Туристи відвідують традиційні господарства, беруть участь у майстер-класах з виготовлення локальних продуктів, що стимулює економіку сільських територій
Екологічний маркетинг	Національний бренд "Visit Ukraine"	Просування України як екологічно відповідальної туристичної дестинації. До кампанії залучені парки, рекреаційні об'єкти та туристичні маршрути
	Проект Ukraine NOW	Наймасштабніша міжнародна маркетингова кампанія українського уряду, яка стартувала в 2018 році
	Екопарки в Німеччині	"Biosphere Reserve Spreewald" активно рекламує свої екоактивності через екомаркування та інформаційні кампанії.
Державна підтримка	Програма ЄС "Зелене відновлення":	ЄС надає фінансування на впровадження екологічних технологій у туристичних проєктах країн Східної Європи, зокрема в Україні
	Український фонд стартапів	Підтримує інноваційні проєкти, пов'язані з екотуризмом та енергоефективністю

Сформовано автором

Отже, зміни, які відбуваються у економічному та політичному аспектах у зв'язку з воєнними діями є джерело невизначеності для приватного бізнесу та виконання функцій органів місцевого самоврядування щодо сприяння розвитку рекреаційного підприємництва. Сформовані тенденції у туристичній сфері та виклики щодо розвитку реабілітаційної діяльності в умовах війни свідчать про те, що поєднання функцій ризик-менеджменту та використання саме його принципів для діяльності суб'єктів рекреаційного підприємництва та органів місцевого самоврядування сприятимуть збільшенню прибутків бізнесу та розвитку громад [4, с.270-271]. Дотримання безпеки територій, застосування екологічних стимулів розвитку рекреаційного підприємництва, використання інструментів екологічного маркетингу (еко-маркування, просування екологічного туризму, створення еко-бренду) дозволять цьому бізнесу створити вагомий потенціал для економічного та соціального відновлення країни, зберегти баланс між економічною ефективністю та збереженням природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Кушнір Н.Б., Кондратюк О.І., Джаман М.О. Сутність, передумови та характерні особливості розвитку суб'єктів рекреаційного підприємництва URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/14592/1/Ve8210%20%D0%B7%D0%B0%D1%85.pdf>

2. Звіт за результатами опитування «Проведення кількісних досліджень в'їзного туризму на пунктах пропуску через державний кордон» (презентація)
URL: <https://drive.google.com/file/d/1rltoXVxPX-ZXAUbFh6MX682sYRP48ZQ2/view>

3. Ринок українського туризму: відновлення галузі у 2024 році/ URL: <https://life.comments.ua/ua/article/travels/rinok-ukrainskogo-turizmu-vidnovlennya-galuzi-u-2024-roci-732519.html>

4. Nadiia Klym, Bohdan Kysil. Management of enterprise risks of the hospitality industry at the local level in ukraine//innovations in education and science: informational, economic, educational, legal, psychological, technical and managerial aspects. International collective monograph. DTU, Kongens Lyngby, Denmark, 2024. 541p.. c. 239-275. URL: <https://zenodo.org/records/13980643>

*Рибіцька Ярослава
Науковий керівник:
Грицак О.С., к. е. н, доцент
Національний лісотехнічний університет України*

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ НА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У сучасному глобалізованому світі де конкуренція на ринку послуг стає все більш жорсткою, міжнародні стандарти якості розвивають ключову роль у розвитку готельно-ресторанного бізнесу. В Україні, з огляду на зростаючий туристичний потік та потребу в якісному обслуговуванні, впровадження цих стандартів стає обов'язковим для забезпечення високої якості послуг і задоволення споживачів.

Міжнародні стандарти, такі як ISO 9001, рекомендують вимоги до системи управління якістю, що дозволяє підприємствам систематизувати свої процеси, підвищити ефективність роботи та забезпечити стабільність у наданні послуг. Важливість таких стандартів не лише у покращенні внутрішніх процесів, а й у формуванні позитивного іміджу закладів серед споживачів. Дослідження показують, що споживачі все більше звертаються до сертифікації та відповідності міжнародним стандартам при виборі готелів і ресторанів.

Сучасний розвиток інформаційних технологій суттєво впливає на готельне господарство та туризм. Автоматизація процесів внутрішнього управління стали ключовими елементами успішного функціонування підприємств цієї галузі. Використання мобільних технологій та онлайн-сервісів дозволяє підвищити зручність для клієнтів і забезпечити їм доступ до інформації про послуги в будь-який час. Це не тільки покращує якість обслуговування, але й сприяє збільшенню доходів за рахунок підвищеної відвідуваності закладів [4].

Впровадження штучного інтелекту (ШІ) в готельно-ресторанному бізнесі також відкриває нові можливості для підвищення ефективності. Алгоритми ШІ

можуть прогнозувати попит на певні послуги або продукти, що дозволяє підприємствам ефективніше планувати ресурси та пропонувати клієнтам вигідні дії в потрібний час. Чат-боти та віртуальні асистенти, оснащені ШІ, здатні взаємодіяти з гостями в режимі реального часу, що значно перевищує рівень обслуговування навіть у пікові години [2].

Впровадження міжнародних стандартів якості в готельно-ресторанному бізнесі України є складним і багатограним процесом, що супроводжується численними викликами. Багато малих і середніх підприємств стикаються з високими витратами на сертифікацію, що може стати суттєвою перешкодою для їхнього розвитку. Вартість сертифікації, яка включає не лише фінансові витрати, а й витрати часу на підготовку до аудиту, може бути непосильною для підприємств з обмеженим бюджетом. Це часто стосується того, що малі і середні підприємства відмовляються від впровадження стандартів, вважаючи їх недоцільними або занадто складними.

Крім того, недостатня обізнаність про переваги міжнародних стандартів є ще однією суттєвою проблемою. Багато підприємців не усвідомлюють, що дотримання міжнародних стандартів може не лише покращити якість послуг, але й підвищити конкурентоспроможність на ринку. Відсутність інформаційних та освітніх програм, спрямованих на популяризацію стандартів якості серед власників бізнесу лише посилює цю проблему. Дослідження показують, що підприємства, які впроваджують міжнародні стандарти, здатні залучати більше клієнтів і підвищувати рівень задоволеності споживачів [3].

Адаптація нових технологій також вимагає значних змін у структурі управління та навчання персоналу. Впровадження автоматизованих систем управління та нових технологічних рішень потребує не лише фінансових інвестицій, але й часу на навчання співробітників. Багато працівників можуть бути не готовими до змін або не мати достатньої кваліфікації для роботи з новими системами. Це може призвести до внутрішніх конфліктів та зниження морального духу колективу [1].

Складність впровадження міжнародних стандартів також пов'язана зі збільшенням змін корпоративної культури. Для успішного переходу до нових стандартів потрібна підтримка зі сторони керівництва та готовність всього колективу отримати нові підходи до роботи. Нерідко зміни сприймаються як загроза звичного порядку, що може викликати опір з боку працівників.

Важливо також відзначити, що впровадження міжнародних стандартів вимагає постійного моніторингу та оцінки результатів. Підприємства повинні бути готові адаптувати свої процеси відповідно до змін у вимогах стандартів і потреб ринку. Це може стати додатковим навантаженням для МСП, які вже стикаються з численними викликами в умовах економічної нестабільності.

З огляду на вищезазначене, можна стверджувати, що впровадження міжнародних стандартів якості в готельно-ресторанному бізнесі України є складним завданням, яке потребує комплексного підходу. Необхідно забезпечити підтримку з боку держави у вигляді субсидій або пільг для малого та середнього бізнесу, а також активізувати інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про переваги міжнародних стандартів. Лише за такими

умовами можна сподіватися на успішну інтеграцію міжнародних стандартів у практику українських підприємств.

Загалом впровадження міжнародних стандартів якості в готельно-ресторанному бізнесі України є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності галузі. Це відкриває нові можливості для розвитку підприємств, покращує економічні показники та формує позитивний імідж країни на міжнародній арені. Для успішної реалізації цих стандартів необхідно забезпечити підтримку з боку держав та освітніх установ, а також активізувати інформаційно-просвітницьку діяльність серед підприємців.

Список використаних джерел:

1. Галасюк С.С. Досвід європейських країн у застосуванні стандартів «HOTELSTARS UNION». Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України». Одеса, 2018. С. 13–18.

2. Годя І., Корсак Р., Шубер Д. Роль цифрових технологій в ресторанному бізнесі. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XV: Наукові пошуки в контексті викликів і конфліктів / [Ред.: Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт, 2023. С. 180–182.

3. Каролоп, О., & Ревенко, А. (2021). Міжнародний досвід управління готельним бізнесом та його впровадження в Україні. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка, 12(24). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-12\(24\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0654-12(24)-01)

4. Перепелиця А.С. Регулювання готельного бізнесу в умовах інформатизації глобального економічного простору. Вісник. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2017. Вип. 6. С. 187–190.

Свиридова Єлизавета

Науковий керівник:

Говда Г.А., к.е.н., доцент

Національний лісотехнічний університет України

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ РЕГІОНУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ

Одним з важливих завдань підприємств готельно-ресторанної сфери є забезпечення надання якісних послуг за запитом різних груп клієнтів, зокрема значну частку становлять туристи. Останнім часом популярності набув такий напрямок як гастрономічний туризм – це різновид туризму, пов'язаний з ознайомленням та дегустацією національних кулінарних традицій країн світу [1]. Іншими словами метою такого туризму є дослідження продуктів харчування, притаманним певній культурі.

Не зважаючи на те, що власне поняття «гастрономічний туризм» з'явилося відносно недавно, сама практика подорожей з метою кулінарних відкриттів існує з давніх часів. Ще в античні часи люди подорожували, щоб спробувати екзотичні фрукти та страви далеких країн. Найвідомішими прикладами гастрономічного туризму в історії є:

- Середньовіччя: Шовковий шлях сприяв обміну продуктами та кулінарними традиціями між різними культурами.

- XIX століття: Розвиток залізничного транспорту зробив подорожі доступнішими, що сприяло популяризації кулінарного туризму.

- XX століття: Після Другої світової війни гастрономічний туризм почав набирати обертів завдяки зростаючому інтересу до інших культур.

- XXI століття: З розвитком інтернету та соціальних мереж гастрономічний туризм став ще більш популярним. Блогери та інфлюенсери популяризують різні кулінарні напрямки, а платформи бронювання подорожей пропонують широкий вибір гастрономічних турів.

Провівши узагальнення доступної інформації, можна визначити такі ознаки гастрономічного туризму:

- ознайомлення з місцевою кухнею (дегустація традиційних страв, відвідування місцевих ринків та ресторанів);

- вивчення історії та культури через їжу (кожна страва має свою історію та пов'язана з певними подіями та традиціями);

- участь у кулінарних майстер-класах (навчання готувати місцеві страви під керівництвом професійних кухарів);

- відвідування виробництв продуктів харчування (ознайомлення з процесом виробництва вина, сиру, шоколаду та інших продуктів);

- гастрономічні фестивалі (участь у місцевих святах, присвячених їжі).

Гастрономічний туризм та національні традиції тісно пов'язані між собою, оскільки часто саме кулінарні національні традиції є елементом ідентифікації певного регіону. Саме традиції є тим фундаментом, на якому будується унікальний смаковий досвід, який приваблює мандрівників з усього світу [2]. Виділяють три основні складові, які дозволяють сформувати гастрономічний туристичний продукт за національною ознакою:

- унікальність смаків: кожна культура має свої особливі кулінарні традиції, які формувалися протягом століть (певні продукти, способи їх приготування, спеції, а також особливі ритуали споживання їжі).

- культурне занурення: смакуючи традиційні страви, туристи ніби здійснюють подорож у часі, докопуючись до коренів місцевої культури.

- створення туристичних маршрутів: національні кулінарні традиції можуть стати основою для створення тематичних туристичних маршрутів.

Прикладами успішної організації гастрономічних турів з використанням національних традицій (на прикладі конкретних регіонів) можуть бути:

1. Тоскана, Італія.

Регіон відомий завдяки розвинутому виноробству і таким продуктам як оливкова олія, сири, трюфелі, паста. Для туристів пропонуються такі заходи як

дегустації вин на виноробнях, майстер-класи з приготування пасти, пошук трюфелів з собаками, відвідування фермерських ринків. Це дає змогу якнайповніше створити атмосферу автентичності, залучити місцевих виробників, комбінувати туризм з культурними заходами (фестивалі, свята). Однак такі тури мають сезонний характер.

2. Осака, Японія.

Популярними серед гостей є рибні ресторани, чайні церемонії, суші-бари з національними стравами (рамен). Туристам пропонують гастрономічні прогулянки по ринках (оскільки є особливі часто екзотичні продукти), майстер-класи з приготування суші, відвідування традиційних чайних японських церемоній. Не зважаючи на високу вартість турів і мовний бар'єр, такі тури є популярними, зважаючи на високу якість продуктів, увагу до деталей та осучаснення національних традицій.

3. Мексика

Країна відома своїми національними стравами приготованих з простих продуктів (кукурудза, боби) з використанням гострих соусів, формою подачі (тортилья) та оригінальним алкоголем (текіла). Туристам пропонують відвідування сімейних ранчо, приготування традиційних страв, дегустацію текіли. У поєднанні з яскравими елементами національної культури, можливістю знайомства з місцевими жителями і занурення в атмосферу національного колориту, не зважаючи на часту відсутність звичного комфорту, такі тури є популярними.

Аналізуючи досвід використання національних традицій для організації гастрономічного туризму у різних країнах та деякі уже діючі в Україні, можна визначити основні його напрямки [3]:

- на основі локальних продуктів (сири, вино, риба, гриби) – гастрономічні тури та фестивалі (приклади – фестивалі вина на Закарпатті, сиру і вина у Львові, тури щодо вилову і приготування форелі тощо);
- на основі крафтових виробництв (кава, сири, вино, хліб, м'ясні вироби) – організують локальні тури на виробництва з дегустацією продукції;
- на основі конкретних страв чи способів її приготування (вареники, борщ, галушки, пампухи тощо) – знайомство з кулінарними традиціями на фестивалях, майстер-класах, дегустаціях (полтавські галушки і вареники на пару, львівські пампухи і сирники, зінківська ковбаса, закарпатський бограч тощо).
- на основі страв етнічних груп – страви гуцулів, бойків, поліщуків (ресторан «Бойківська гостина» у Львові, фестивалі гуцульської кухні тощо).
- на основі календарних національних чи релігійних свят – великодні чи різдвяні тури з дегустацією обрядових страв регіону (пампухи, кутя, паска, мандрики, вергуни та ін.)

Таким чином, для успішного туризму за гастрономічною ознакою організатори повинні детально вивчати місцеві кулінарні традиції, історію продуктів та способи їх приготування, досліджувати ринок крафтових виробництв, зокрема щодо продукції за місцевою рецептурою чи способами

приготування. Ефективними є створення тематичних турів, пов'язаних з конкретною історичною подією чи кулінарними фестивалями, застосування інтерактивних форматів – кулінарних батлів, майстер-класів чи дегустацій безпосередньо на виробництвах або в історичних локаціях. Активне використання соціальних мереж та співпраця з блогерами чи іншими майданчиками для поширення інформації, створення високоякісного контенту з національним колоритом є запорукою успіху та конкурентоспроможності на ринку індустрії гостинності.

Список використаних джерел:

1. Омельницька В.О. Сутність та класифікація видів гастрономічного туризму. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 1 (6). С. 15-20.
2. Рубіш М.А., Чорій М.В., Зеленська Л.В. Гастрономічний туризм як засіб активізації туристичних дестинацій. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2020. Випуск 1 (13). С. 61-66.
3. Корнілова В.В., Корнілова Н.В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму. *Ефективна економіка*. 2018. № 2 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/37.pdf

Свистун Анна
Науковий керівник:
Грицак О.С., к. е. н, доцент
Національний лісотехнічний університет України

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ І СТАНДАРТІВ ISO

У сучасних умовах глобалізації та жорсткої конкуренції в галузі туризму та готельно-ресторанних послуг питання впровадження систем управління якістю (СУЯ) стає все більш актуальним. ISO 9001:2015 — це міжнародний стандарт, який може служити каркасом для підвищення якості послуг, надаваних готельними підприємствами. Однак процес впровадження СУЯ у цій сфері на сучасному етапі стикається з рядом викликів, що вимагає детального аналізу та розробки адаптаційних стратегій.

Впровадження систем управління якістю дозволяє стандартизувати процеси та значно підвищити рівень якості обслуговування, яке є наріжним каменем для туризму та готельно-ресторанної справи. Це надзвичайно важливо в умовах високої конкуренції, адже клієнти цінують якість обслуговування та довіряють брендам, які здатні забезпечити високу якість на всіх етапах взаємодії.

Проблематика формування системи якості підприємства готельного господарства становить інтерес для науковців. Зокрема, розв'язання різних аспектів проблеми управління якістю в підприємствах готельного господарства

розглядається в наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних авторів: Ткаченко Т.І., Мельниченко С.В., Скобкіна С.С., Грьонрооса К., Ільєнкової С.Д. та ін. Проте в них недостатньо висвітлені питання, пов'язані з комплексним дослідженням якості відносин між споживачем та готельним підприємством на кожному з етапів їх взаємодії.

Основним завданням управління якістю в готельному бізнесі є забезпечення стабільно високої якості послуг, оцінка яких пов'язана з певними складнощами. Готельні послуги, на відміну від продукції промислового виробництва, не можна перевірити заздалегідь. Вони характеризуються нездатністю до збереження, мінливою якістю, невідчутністю, терміновістю, нерозривністю виробництва й споживання. Підприємство може тільки рекламувати переваги певної послуги, а саму послугу гість може оцінити тільки після того, як її отримає. Послуга формується в процесі обслуговування, під час взаємодії замовника й виконавця. Невідчутність і мінливість готельних послуг ускладнює їхню презентацію на ринку збуту і встановленню обґрунтованої ціни, яка повинна відповідати обсягу і якості наданих послуг. Тому, до ключових питань управління якістю належить необхідність зниження мінливості якості послуг. Для цього необхідно розробляти й впроваджувати стандарти, узгоджувати нормативи й вводити інструкції з надання готельних послуг.

Впровадження стандартів і нормативів на рівні підприємства є важливим елементом системи управління якістю, тому що вони спрямовані на забезпечення стабільно високої якості обслуговування. Нормативи й інструкції закріплюють виробничі обов'язки за окремими підрозділами й службами, посадовцями закладу розміщення, визначають порядок їхньої взаємодії, регламентують процес надання послуг. Стандартизація є нормативним способом управління, яка має юридичну силу, і дозволяє гарантувати споживачам відповідність якості готельних послуг їхнім очікуванням. Управління якістю готельних послуг здійснюється на основі державних, міжнародних, галузевих стандартів і професійних інструкцій на підприємствах готельного бізнесу в залежності від категорії закладу [4].

Ключові аспекти проблеми впровадження системи управління якістю (СУЯ) за стандартом ISO 9001:2015 у туризмі та готельно-ресторанній справі поділяються на декілька частин і складових. По-перше це специфіка та індивідуальність галузі де вимагається високий рівень обслуговування та відповідність стандартам. Застосування СУЯ може допомогти стандартизувати процеси та покращити якість послуг. По-друге, конкуренція у сфері туризму та готельно-ресторанних послуг надзвичайно висока. По-третє це довіра клієнтів та рейтинг вашого бренду. Клієнти у галузі туризму та готельно-ресторанних послуг дуже цінують якість обслуговування. По-четверте це збільшення ефективності процесів галузі, яка має велику кількість різноманітних процесів – від бронювання номерів до ресторанного обслуговування. [4, с. 5].

Впровадження системи управління якістю може принести переваги готельним організаціям, оскільки це може підвищити ефективність і корпоративний імідж. Системи управління якістю можна використовувати як

інструменти управління, які змінюють діяльність і внутрішні процеси готелів. Процес управління системою якості послуг в готельному господарстві передбачає [2, с. 24]:

- розробку політики підприємства щодо якості послуг;
- розробку системи управління якістю (методів, елементів, принципів);
- врахування законодавчої та нормативної баз, потреб споживачів в процесі розробки політики управління якістю послуг;
- погодження основних елементів системи управління якістю з системою управління підприємства в цілому.

Концептуальна модель забезпечення якості в готельному бізнесі базується на різних видах і стадіях діяльності з надання послуг, починаючи від визначення потреб гостей закладу до оцінки їхнього задоволення (див. рис.1). Одним з основних методів підтвердження забезпечення якісних послуг, що надаються закладами готельного бізнесу, є сертифікація, яка суттєво впливає на взаємовідносини між працівниками й гостями закладів розміщення. Обов'язкова сертифікація готельних послуг у Системі УкрСЕПРО здійснюється на відповідність обов'язковим вимогам нормативних документів, чинних в Україні, щодо безпеки для життя та здоров'я людей, захисту їхнього майна й охорони навколишнього середовища. Споживачам це надає впевненості, що послуги надаються відповідно до встановлених стандартів, норм і правил [1].

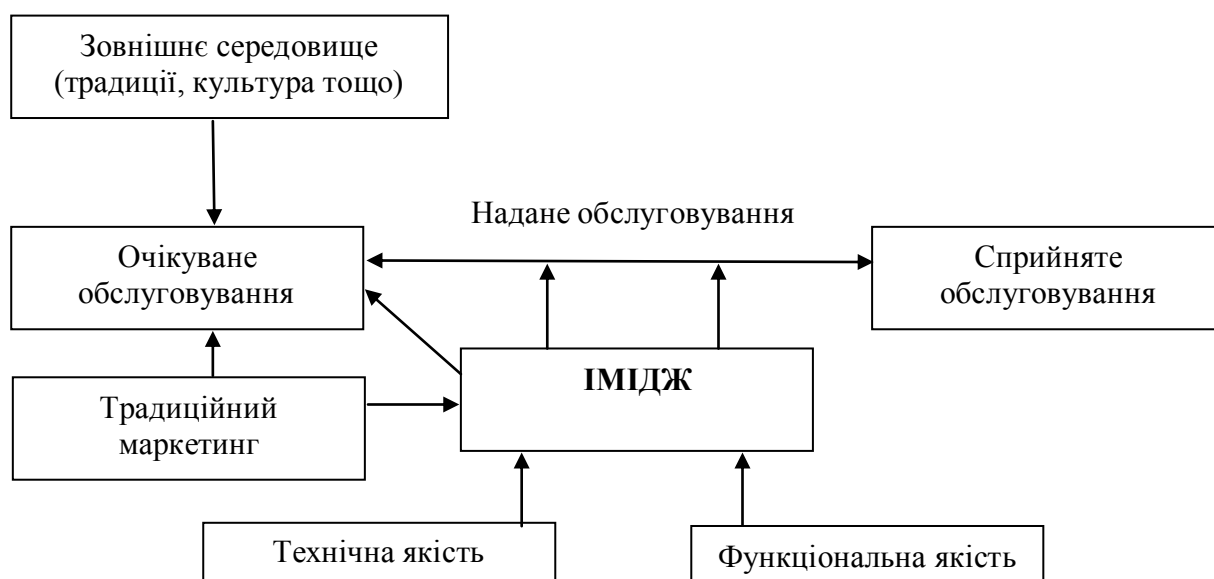

Рис. 1. Модель сприйняття якості у готелі

Отже, забезпечення якості обслуговування – це процес, який складається з певних етапів, від якості діяльності яких залежить рівень організації обслуговування гостей закладу загалом. Враховуючи важливість якості послуг у готельному бізнесі, їхній вплив на імідж, прибутковість і конкурентоспроможність закладів розміщення, для отримання об'єктивної оцінки якості обслуговування і визначення шляхів його покращення, необхідно вводити кількісні параметри показників якості.

Розглянуті кроки не лише надають готельно-ресторанній та туристичній індустрії можливість ефективно впровадити систему управління якістю, але й гарантують її постійну адаптацію до змін у умовах бізнесу, ринкових тенденцій, уподобань споживачів та ризик-орієнтованого підходу. Впровадження системи управління якістю в готельний бізнес виявляє значний вплив на задоволення клієнтів та формування позитивного досвіду їх перебування, сприяючи розвитку стійкого зв'язку з ними. Гнучкі стратегії впровадження системи управління якістю в готельному бізнесі дозволяють ефективно реагувати на зміни та надають унікальний підхід для кожного підприємства, враховуючи його специфіку та умови.

Список використаних джерел:

1. Мельниченко С.В. Управління якістю послуг підприємств готельного господарства. *Вісник КНТЕУ*. 2001. № 4. С. 60-66.
2. Мазаракі А.А., Пугачеський Г. Модель Кано в системах управління якістю. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2004 № 3. С. 55-58.
3. Malska M. P., Pandiak I. H. (2012) *Hotelnyi biznes: teoriia ta praktyka*. Pidruchnyk. 2- vyd. pererob. ta dop. [Hotel business: theory and practice. Textbook. 2- ed. revised and supplemented]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 472 p.
4. Systema sertyfikatsii UkrSEPRO. Osnovni polozhennia [UkrSEPRO certification system. Substantive provisions]. (1997). DSTU 9001:2015 from 1 st April 1997. Kyiv: Derzhstandart Ukraine [in Ukrainian]

Скавінська Анастасія
Науковий керівник:
Тарасюк І.В., к.п.н., доцент
ВСП «Технологічний фаховий коледж
Національного лісотехнічного університету України»

ЕКОЛОГІЧНІСТЬ – ОДНА З УМОВ УСПІХУ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Заклади гостинності повинні розвиватись на шляху до екологічності з багатьох причин. По-перше, готелі – це густий осередок споживачів, кожен з яких несе свій слід у екосистемі, а заклад загалом має значний вплив на навколишнє середовище. Без дбайливого відношення з часом умови функціонування погіршаться і принесуть збитки. По-друге, екостурбованість – це основний тренд серед споживачів послуг. Тому екоспрямованість готелю стає одним із факторів конкурентоспроможності, збільшення кількості споживачів та прибутку. Європейські розвинуті країни проводять політику сталого розвитку вже досить довгий час і вбачають перспективи подальшого розвитку індустрії гостинності саме у екологічності [1].

Вплив на довкілля закладів розміщення туристичної інфраструктури (передусім, потужних готельно-ресторанних та розважальних комплексів) є

досить істотним. Діяльність таких закладів часто пов'язана із надмірним споживанням природних ресурсів (прісної води, енергії), забрудненням вод через відсутність досконалих систем очищення стоків, продукуванням великої кількості твердих побутових відходів. Концентрація великої кількості таких об'єктів на територіях з високою рекреаційною цінністю може призводити до погіршення естетичної цінності ландшафту [3, с. 108]. Так, гість готелю використовує води в середньому на 1/3 більше, ніж місцевий житель; використання енергії на 1 м² площі у «незірковому» готелі становить 157 кВт/год., у 4-зірковому – вже 380 кВт/год.; кількість використаних ресурсів на 150 готельних номерів у тиждень дорівнює використаним ресурсам на 100 сімей на рік [5, с. 503].

В умовах жорсткої конкуренції готелі починають впроваджувати інноваційні екологічні технології для підвищення привабливості та доступності своїх послуг. Тому позиціонувати засіб розміщення як еко-готель не тільки сучасно, але і вигідно, адже передові технології дозволяють істотно скоротити витрати. Сектор гостинності досягає значних успіхів щодо запровадження економічної моделі, заснованої на енергозбереженні, екологічно чистому виробництві, обігу, споживанні та сертифікації. У світі є низка організацій, що розробляють і впроваджують системи екологічного менеджменту: British Airways Holidays (BAH), Certification for Sustainable Tourism (CST), Green Globe, НАС Green Leaf, HVS Eco Services, Touristik Union International (TUI), Green Hotel, Green Key тощо [5, с. 503]. Громадська організація «Екологічна ініціатива», представляє програму добровільної міжнародної екологічної сертифікації установ готельного бізнесу «Green key». Вона спрямована на зменшення впливу на навколишнє середовище, сприяння реалізації сталого управління готельним бізнесом, а також на підвищення екологічної інформованості. «Green key» – міжнародний знак якості, що присуджується готелям за досягнення у сфері захисту навколишнього середовища [3, с. 110]. Значною перевагою саме еко-сертифікації Green Key є наявність критеріїв, спрямованих на екологічне навчання, формування дружньої до довкілля свідомості гостей, працівників і постачальників готелю [4, с. 31]. Щоб отримати еко-сертифікат, готель має відповідати п'ятдесяти обов'язковим критеріям та в подальшому щорічно проходити аудитування та тренінги за критеріями програми.

На кінець 2013 р. Україна посідала четверте місце за кількістю еко-готелів та налічувала 12 готелів з наявними еко-сертифікатами. У 2024 році кількість готелів з еко-сертифікатами в Україні залишається невеликою, проте їхня кількість поступово зростає. Серед відомих еко-сертифікованих готелів є «Radisson Blu Resort» в Буковелі.

Отже, основними позитивними умовами, що сприяють інноваційному розвитку еко-готелів в Україні, є: наявність рекреаційних ресурсів та територій, придатних для розташування еко-готелів; становлення та розвиток виробництва екологічно сертифікованої будівельної продукції; наявність значної кількості навчальних закладів з підготовки фахівців у сфері гостинності; наявність наукових, науково-дослідних центрів, що спеціалізуються на розробці енерго-,

водозберігаючих технологій, підготовці фахівців відповідної спеціалізації; становлення виробництва екологічно чистих продуктів харчування; наявність широкого спектра додаткових послуг; послаблення податкового тиску у сфері гостинності [2, с. 323].

Список використаних джерел:

1. Misso R., Andreopoulou Z., Cesaretti G. P., Hanna S. S., Tzoulis I. Sustainable development and green tourism: New practices for excellence in the digital era // Journal for International Business and Entrepreneurship Development. 2018. Vol. 11, № 1. P. 65-74. doi: 10.1504/JIBED.2018.090035
2. Мілінчук О.В. Переваги екологічної сертифікації готелів в Україні. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/622/1/322.pdf> 3 (дата звернення: 17.11.2024).
3. Паньків Н.Є., Гунько В.М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток еко-готелів як інноваційної концепції гостинності. Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 27(3). С. 108–112.
4. Паук О. Є. Інноваційні напрямки розвитку готельного господарства України: екологізація засобів розміщення. Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26. 2. – Львів, 2016. – С. 29–32.
5. Шувар Н.М., Закалик Г.М., Удуд І.Р. Перспективи розвитку екоготелів в Україні: економічний і психологічний аспекти. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 15. С. 322-323.

*Стець Антоніна
Науковий керівник:
Колінько Н.І., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ХОСТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Індустрія гостинності є однією з ключових складових світового ринку послуг і представляє собою високо прибуткову та динамічно зростаючу галузь, що сприяє виникненню нових видів і форм підприємств. Одним із таких видів розміщення, що активно завойовує популярність на ринку готельних послуг, є хостели.

Творцем сучасного хостелу вважається німець Річард Ширманн. Як педагог, він зіткнувся з проблемою забезпечення ночівлі своїх учнів під час екскурсій і походів. Завдяки його ініціативі у 1907 році в Вестфалії на пожертвування городян було побудовано перший хостел. У 1919 році Ширманн заснував Асоціацію молодіжних хостелів, що призвело до швидкого розширення мережі недорогих готелів по всій країні. У 30-ті роки хостели почали з'являтися в Нідерландах, Польщі, Великобританії, Франції та багатьох інших країнах [1].

На сьогоднішній день число молодих людей, що не бажають витратити левову частку відрядження бюджету на проживання, стрімко зростає. Це забезпечує стабільне збільшення попиту на хостели і виділяє даний сегмент готельного бізнесу в окреме перспективний напрямок. Питання інвестиційної привабливості хостелів викликає розбіжності у експертів ринку. Більшість з них запевняють, що вкладати кошти в будівництво дешевих готелів не вигідно, оскільки інвестор не отримує гарантії окупності вкладень. Тим часом ряд фахівців відносять хостели до прибуткового бізнесу, потенціал якого, за їхніми прогнозами, розкриється в найближчі кілька років.

В Україні хостели існують давно. Вони являють собою двокімнатні або трикімнатні квартири, укомплектовані певною кількістю спальних місць і здаються господарями приїжджим і студентам. Така система завжди дозволяла якщо не добре заробити, то хоча б знизити витрати на комунальні послуги. "Офіційні" малобюджетні готелі з'явилися в нашій країні в 2004 році, коли була відкрита Всеукраїнська молодіжна хостел-асоціація (ВМХА) [2].

Хостели, в свою чергу, стали оптимальною альтернативою готелям, перш за все завдяки вартості нічлігу. Мінімальна вартість проживання становить від 55 грн. до 120 грн. за ніч. Середня ціна по регіонах досягала 70 грн. за місце і включала необхідний набір послуг для проживання, а всі додаткові надавалися за додаткову плату. Вартість проживання в хостелі формується під впливом таких чинників [2]:

- місто, в якому розташований хостел, та його адміністративне значення;
- географічне положення хостелу;
- загальна кількість місць у хостелі;
- категорія номерів та інші деталі.

При цьому загальні вимоги до якості хостелів і базових послуг, які він надає, однакові і регулюються профільною асоціацією. Обов'язковою є наявність в готелі гарячої та холодної води. На дванадцять чоловік повинен бути передбачений хоча б один туалет, на шість осіб - одна раковина, на п'ятнадцять чоловік – душова або ванна.

Перший український хостел, на базі якого було створено ВМХА, відкрився в Балаклаві в 2004 році. За ним слідує хостели, організовані на базі двозіркових готелів "Світанок" в Ужгороді і "Юність" в Одесі. Четвертий малобюджетний готель відкрили в приміщенні Львівської банківської академії в центрі Львова. До 2005 року один за іншим відкривалися хостели в Києві, Івано-Франківську, Тернополі, в Чернівцях, Харкові та інших містах України.

Найбільше хостелів на сьогодні функціонує у Києві (125 хостелів) та Львові (88 хостелів). З 2014 року по 2018 рік кількість хостелів у середньому по країні збільшилась приблизно у три рази. Також нещодавно відкриті й успішно функціонують хостели у таких невеликих туристичних містах, як Коломия, Яремче, Трускавець, Рахів, Міжгір'я, Мукачево, Чортків тощо.

Зараз в Україні використовуються досить суворі стандарти канадської хостел-асоціації, які передбачають обов'язкову наявність кафетерію або кухні, телефону і комп'ютера з платним або безкоштовним виходом в Інтернет. Ще

однією умовою, яке з'явилося відносно недавно, став прийом кредитної картки хоча б однієї з міжнародних систем. Деякі хостели вартість проживання включають сніданок. За словами фахівців ВМХА, санітарні норми в міні-готелях часто дотримуються суворіше, ніж в п'ятизіркових готелях [1].

Позитивним є також те, що середній рейтинг хостелів України по Booking.com складає приблизно 8.1 балів із 10 можливих.

Відгуки клієнтів щодо обслуговування в українських хостелах виявляють основні проблеми, з якими стикаються туристи:

- нестабільна робота інтернету або його повна відсутність;
- номери комплектуються застарілими меблями, неякісною сантехнікою та постільною білизною;
- в деяких випадках відсутні кондиціонери;
- нестача гарячої води через малий об'єм бойлера;
- проблеми з бронюванням через booking.com, зокрема ймовірність подвійного бронювання та вимоги щодо додаткових платежів.

В Україні також можна виділити хостели, які вирізняються серед інших своєю оригінальністю.

Аналіз діяльності найуспішніших хостелів в Україні показує, що існує безліч передумов для подальшого розвитку хостельного руху. По-перше, це зростаючий інтерес населення до відвідування рекреаційних та історичних місць країни. По-друге, збільшення кількості осіб з обмеженим доходом, які потребують доступних засобів розміщення під час відряджень, сприяє стрімкому зростанню популярності хостелів як бюджетного варіанту для проживання.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня платформа бронювання хостелів Hostelworld. URL: <https://www.hostelworld.com/>.
2. Офіційний сайт Міжнародної хостел організації. URL: <https://www.hihostels.com/>.

*Шняк Назар
Науковий керівник:
Гарасим П.М., д.е.н., професор
Національний лісотехнічний університет України*

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Сучасний стан розвитку суспільних відносин з постійно зростаючим антропогенним впливом на навколишнє природне середовище вимагає зміни відношення людства до процесів виробництва та споживання товарів. Якщо раніше в основу будь-яких дій людини ставилися економічні пріоритети, то сьогодні на перший план виходять екологічні цілі. Іншими словами, на

нинішньому етапі розвитку виробництва кожне рішення щодо освоєння нових або модернізації старих виробництв необхідно оцінювати з позиції зменшення негативного впливу на довкілля. Такий підхід називають екологізацією виробництва.

Екологізація є більш широким поняттям ніж природоохоронна діяльність, оскільки її ціллю є не охорона природного середовища, а запобігання його пошкодженню через вилучення з виробництва і споживання природо-небезпечних товарів. Екологізація не є синонімом «охорони природи», оскільки вона спрямована на екологічне вдосконалення, тобто зниження потреби в охороні природи, через зменшення екодеструктивного впливу[1].

Розвиток еколого-орієнтованого готельного бізнесу може дозволити істотно змінити екологічну ситуацію в Україні, поліпшити охорону навколишнього середовища і використання природних ресурсів.

«Зелений» бізнес можна визначити як бізнес, що дотримується принципів екологічної збалансованості у своїй діяльності, прагне до використання відновлюваних ресурсів і намагається мінімізувати негативний вплив своєї діяльності на довкілля, суспільство та економіку так, щоб не створювати загроз для нинішнього й майбутнього поколінь.

Цей напрям характеризується підтриманням екологічної спрямованості діяльності готелю, яка дозволить зберігати стійкість розвитку і конкурентоспроможність. Впровадження та реалізація «зеленого бізнесу» - досить витратний захід, який вимагає аналіз всіх можливих ризиків і втрат, але вміло розроблена екологічна політика організації в результаті призведе до скорочення витрат (це стосується електрики, водопостачання, хімічних засобів тощо).

До основних показників, які характеризують екологічність підприємств готельного господарства, відносять:

- споживання води;
- споживання енергії;
- атмосферні викиди, спричинені споживанням енергії;
- використання природних ресурсів;
- вплив хімічних засобів на довкілля та здоров'я;
- викиди до атмосфери;
- викиди у воду;
- обсяг відходів;
- пожежі, аварії та інші надзвичайні ситуації;
- вплив транспорту на довкілля [3].

За кордоном існують й додаткові показники екологізації засобів розміщення:

- використання нетоксичних мийних засобів та прального порошку;
- виготовлення на 100% з бавовни рушників і напірників;
- обмеження паління на території підприємства готельного господарства;
- використання відновлюваних джерел енергії;
- устаткування із перероблення відходів;

- можливість гостей відмовитись від заміни рушників для економії споживання води;
- енергоощадне освітлення;
- надання еко-автомобілів для перевезення гостей з місця прибуття чи в інших цілях;
- використання власне вирощених або місцевих продуктів для організації харчування;
- можливість використання одноразового посуду;
- повторне використання води з кухні, номерів та інших приміщень для саду та ландшафтного дизайну [3].

В багатьох країнах світу відповідність готелів екологічним вимогам підтверджується сертифікацією і присвоєнням певних знаків, маркування. Оцінка засобів розміщення проводиться незалежними державним, регіональними і громадськими організаціями, що відповідають за розвиток туризму та екологію в певному регіоні. Всього у світі існує декілька десятків видів подібного маркування: «Green key» (Данія), «Green Globe» (Великобританія), «Nordic Swan Ecolabel» (Швеція) та інші. Сьогодні саме Green Key займається найактивніше екологічною сертифікацією підприємств готельного господарства в Україні [2].

З 2018 року розробкою екологічних вимог до товарів та послуг в Україні займається також громадська організація «Всеукраїнська спілка екологічного маркування «Зелена Зірка», яка, згідно з відповідною ліцензійною угодою, надає сертифікованим виробникам та постачальникам право маркування своєї продукції екологічним знаком «Зелена Зірка».

Чому готелі повинні «зеленіти»? Коли готелі стають «зеленими», вони завдають меншої шкоди навколишньому середовищу, знижують витрати та завойовують доброзичливість у гостей. Споживачі все частіше шукають екологічний бізнес і платять більше за екологічно чисті товари та послуги.

Розглянемо сучасні топ еко-ініціативи, які українські готелі можуть використовувати вже сьогодні: переробка твердих відходів (папір, пластик, скло тощо); екологічні косметичні та хімічні засоби; відповідальне ставлення до якості їжі та її утилізація (переробка органіки); енергозберігаючі технології (автоматичне ввімкнення світла у приміщеннях, встановлення сонячних батарей); ставлення гостей до еко-ініціатив (комунікація з гостями, практика «безпаперового гостя» – впровадження електронних підписів на реєстраційних картках, надсилання рахунків на електронну пошту та надання всієї необхідної інформації через мобільні додатки, сайти та електронну пошту) [4].

Отже, реалізація програми по створенню екологічного готельного продукту передбачає розроблення стратегії поступового зменшення шкідливої дії підприємства на довкілля, що передбачає ряд ефективних екологічних заходів, які націлені на зміну технологічного процесу надання готельної послуги.

Екологізація готельних послуг у сучасних умовах набуває великого значення у зв'язку з необхідністю збереження довкілля, зростанням попиту

туристів на екологічно безпечні послуги і товари. Посилення соціально-етичної спрямованості бізнесу і посилення вимог до безпеки послуг для гостей і навколишнього оточення вже на стадії бізнес-проекування створює завдання надати впровадженій послугі необхідний рівень конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Борейко В.І. Економіка докільля та природокористування: навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2011. 255 с.
2. Ганич Н.М. Екологічна концепція в розвитку готельно-ресторанного бізнесу. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матеріали XI наукової конференції з міжнародною участю (Львів – Ворохта, 15-17 вересня 2017 р.)*. Львів, 2017. С. 44-50.
3. Паук О.Є. Інноваційні напрями розвитку готельного господарства України: екологізація засобів розміщення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 29-32.
4. Зелена модернізація. URL: <https://ecolog-ua.com/news/top-eko-iniciativ-yaki-ukrayinski-goteli-mozhut-vykorystovuvaty-vzhe-sogodni>

Яремко Юлія
Науковий керівник:
Клим Н. М., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНОГО РАЙОНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Рекреаційне районування – це поділ території на основні одиниці, що відрізняються спеціалізацією рекреаційного обслуговування, структурою рекреаційних ресурсів і напрямками їх освоєння та охорони. Рекреаційне районування в Україні має тривалу історію, що тісно пов'язана з розвитком туризму та рекреації в країні. Залежно від історичних періодів та наукових підходів, виділялися різні схеми поділу території на рекреаційні зони та райони [2, с. 15].

Основні етапи розвитку рекреаційного районування в Україні: радянський період, перші спроби, після Незалежності, сучасний етап.

У радянський період рекреаційне районування було спрямоване на забезпечення масового відпочинку населення. Були розроблені загальносоюзні та республіканські схеми районування, які враховували природні ресурси, транспортну доступність та соціальні потреби населення.

Перші спроби рекреаційного районування в Україні з'явилися ще в середині ХХ століття. Вони були пов'язані з розвитком курортів на Чорному морі та в Карпатах.

Після здобуття Україною незалежності відбулося переосмислення підходів до рекреаційного районування. Основний акцент було зроблено на розвитку різноманітних видів туризму, врахуванні екологічних аспектів та

залученні інвестицій. Сучасне рекреаційне районування в Україні базується на комплексному підході, що враховує природні, соціально-економічні та культурні фактори. Використовуються геоінформаційні системи та сучасні методи аналізу даних для створення детальних карт та схем районування.

Практично вся територія України характеризується виключно сприятливими природно-кліматичними умовами і наявністю різних видів рекреаційних і туристських ресурсів [4, с. 25].

Нерівномірність же їх розміщення по території України, вимагає виділення на ній ареалів зосередження різних видів туристських ресурсів, або ж районів. Відмінність туристських ресурсів цих регіонів не тільки у відмінності природних умов, самих ресурсів або в їх територіальному розміщенні, але і в різних поєднаннях видів туристських ресурсів в даному регіоні.

Багатьма інституціями країни і вченими приймається рекреаційне районування, що розроблене Радою по розміщенню продуктивних сил України (1996): Карпатський, Подільський, Північно-Західний (Волинська Полісся), Столичний (Київське Полісся), Середнє Придніпров'я (Центральний), Нижнє Придніпров'я, Донецький, Одесько-Таврійський (Причорноморський), Північно-Східний (Слобідський) [5, с. 32].

Основні критерії рекреаційного районування в Україні-це природні умови, соціально-економічні фактори, культурно-історичні ресурси. Природні умови: клімат, рельєф, водні ресурси, рослинність, тваринний світ. Соціально-економічні фактори: населення, рівень розвитку інфраструктури, транспортна доступність, попит на рекреаційні послуги. Культурно-історичні ресурси: історичні пам'ятки, культурні традиції, національні парки.

Але попри все є свої проблеми. А ось і основні проблеми рекреаційного районування в Україні:

- недостатнє фінансування наукових досліджень: Обмежені ресурси не дозволяють проводити регулярні оновлення схем районування;
- відсутність єдиної методології: Різні науковці пропонують різні підходи до рекреаційного районування, що ускладнює порівняння результатів;
- недостатня координація між різними рівнями управління: Відсутність чіткої координації між державними, регіональними та місцевими органами влади ускладнює реалізацію планів розвитку туризму [4, с. 17].

Перспективи розвитку рекреаційного районування в Україні: розробка єдиної національної концепції розвитку туризму; активне використання геоінформаційних систем; залучення приватного сектору та підвищення рівня екологічної свідомості населення.

Створення єдиної стратегії розвитку туризму дозволить узгодити дії всіх зацікавлених сторін. ГІС дозволяють створювати детальні карти та моделі рекреаційних ресурсів, що полегшує планування та управління туристичною діяльністю.

Співпраця з приватними інвесторами дозволить пришвидшити розвиток туристичної інфраструктури. Збереження природних ресурсів є одним з ключових завдань розвитку туризму [2, с. 53].

Отже, як ми бачимо рекреаційне районування в Україні має довгу історію і є важливим інструментом для розвитку туризму. Сучасні тенденції спрямовані на створення більш детальних і динамічних схем районування, які враховують як природні, так і соціально-економічні фактори. Для подальшого розвитку рекреаційного потенціалу України необхідно вирішити низку проблем, пов'язаних з фінансуванням, методологією та координацією.

Список використаних джерел:

1. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
2. Кушнірук Ю.С. Рекреалогія: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2015. 148 с.
3. Скабара Р.М. Рекреаційні районування України. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського.
4. Гурова Д.Д., Шморгуненко Є.О. Рекреаційна географія: навч. посіб. Запоріжжя. НУ «Запорізька політехніка». 2022. 110 с.
5. Мельник Н. В., Іваниця С.М. Туристичні і рекреаційні ресурси України та Закарпаття: навч. посіб. Ужгород. 2021. 96 с.

СЕКЦІЯ 4
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОБЛІКУ, КОНТРОЛІ ТА
УПРАВЛІННІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Korytnicka Zuzanna
Promotor:
Borcuch A., dr
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

AI AS SUPPORT FOR THE FINANCIAL ENVIRONMENT

Artificial intelligence (AI) and robotics have a significant impact on the financial sector, as these technologies play a crucial role in the business strategies of banks, financial institutions, and education ([Met i in., 2020](#)). Asset management support tools can evolve into innovative solutions for financial decision-making, especially in high-volatility situations such as investment option analysis ([Dhiman, 2024](#)).

The development of AI is redefining financial competencies by providing personalized insights, automating complex processes, and eliminating decision biases. With AI-driven analysis, individuals from low-income groups can access tailored financial advice, increasing their financial awareness and enabling informed decisions regarding savings, investments, and expenses. By recognizing patterns and predicting market changes, AI systems allow users to optimize their financial strategies ([Javaid, 2024](#)). Additionally, these technologies support financial education by offering interactive learning experiences, simulating real financial scenarios, and providing immediate feedback. As AI continues to evolve, its integration with the financial and educational sectors will become essential, contributing to increased financial competencies and facilitating the achievement of long-term goals ([Dhiman, 2024](#)).

Financial skills development programs utilize advanced algorithms to enhance AI analysis. Through pattern recognition and machine learning forecasting on large financial datasets, AI systems can provide valuable decision-making insights. The use of machine learning techniques allows AI to continuously adjust and refine its financial analyses, leading to increasingly accurate forecasts and data-driven strategies based on historical data analysis and adaptation to changing market conditions ([Dhiman, 2024](#)).

Companies are increasingly moving from the AI implementation phase to the initial business verification process to assess achieved outcomes. According to EY's AI Pulse study, increased investment in AI directly impacts business performance. As much as 76% of companies allocating more than 5% of their investment budget to AI report improved employee productivity. In comparison, this percentage drops to 62% among organizations allocating less than 5% to AI. The most notable difference—26 percentage points—can be seen in competitive advantage development (73% vs. 47%). Significant differences are also evident in all elements, including cybersecurity and process innovation (16 percentage points each) (Chart 1) ([Olak, 2024](#)).

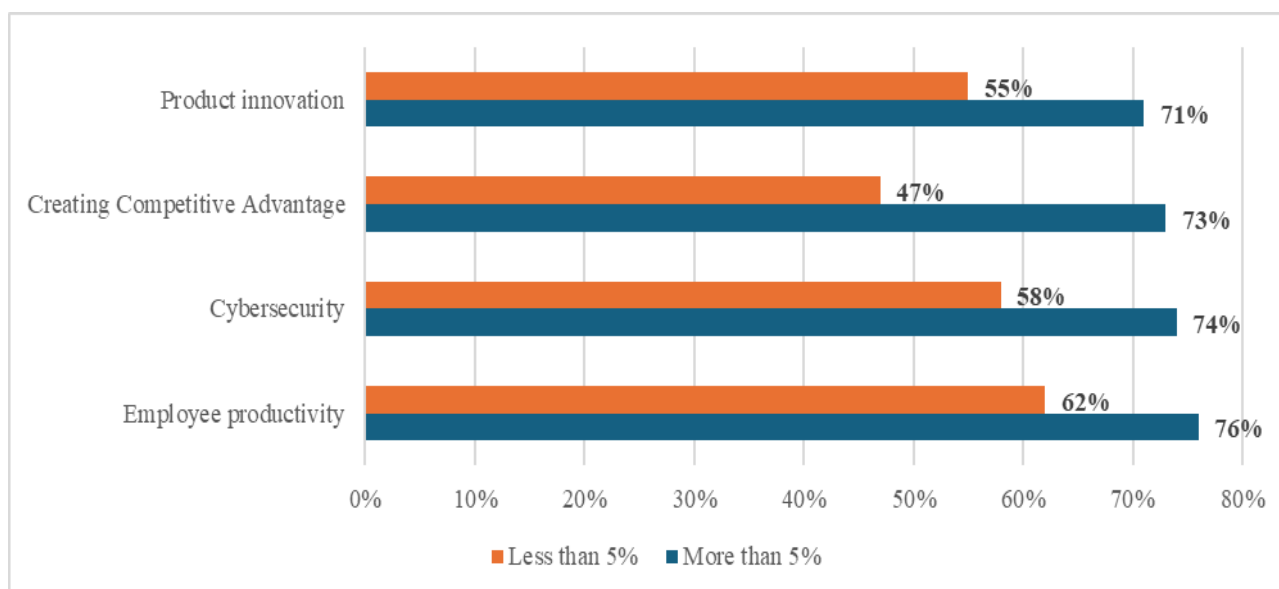

Chart 1. Comparison of ai impact in companies allocating less and more than 5% of investment budget on AI-based tools

Source: Olak, R. (2024). *Po pierwszej ekscytacji AI przyszedł czas na biznesową weryfikację. Pozytywną*, https://www.ey.com/pl_pl/newsroom/2024/08/ey_ai_pulse_polska-ai-fy25 (27.08.2024).

As economic and financial situations, products, and challenges become increasingly interconnected, financial skills are now recognized as a complex, multidimensional construct essential for individuals to function competently in financial matters. Financial competencies include both cognitive and non-cognitive aspects. While there are many tools and tests that assess financial skills, they often focus only on cognitive elements, overlooking non-cognitive aspects such as risk tolerance, enthusiasm, curiosity, and other personality traits (Salignac i in., 2020).

Using modern financial solutions not only reduces employment costs but also allows for attention to be focused on the complex issues clients face. Both artificial intelligence (AI) and robotics have a significant impact on the financial sector, playing a key role in the business strategies of banks, educational, and financial institutions. AI can help mitigate negative effects on decision-making processes, supporting financial organizations by streamlining these processes, improving access to services, and effectively minimizing risk (Dhiman, 2024).

To remain competitive, the financial sector is increasingly adopting fintech technologies, robotics, and AI, driven by the growth of computational power. This allows for the creation of advanced financial decision-support systems. However, current systems still face challenges, such as inefficient decision-making and leadership issues. The introduction of AI has the potential to improve these systems, making them smarter and more efficient, which enhances the speed and accuracy of decisions while reducing costs.

In summary, the use of computerized and intelligent decision-support devices allows for more objective and rational choices, providing decision-makers with rich and precise information. This level of support can contribute to improving the quality of financial decisions, reducing the risk of irrational conclusions. In the long term, this leads to increased stability and success for organizations (Dhiman, 2024).

Bibliography:

1. Dhiman, B. (2024). A Framework For Exploring The Integration Of AI And Financial Literacy Toward A Sustainable Financial Ecosystem. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4).
2. Javaid, H. A. (2024). The Future of Financial Services: Integrating AI for Smarter, More Efficient Operations. *MZ Journal of Artificial Intelligence*, 1(2).
3. Met, İ., Kabukçu, D., Uzunoğulları, G., Soyalp, Ü., & Dakdevir, T. (2020). Transformation of business model in finance sector with artificial intelligence and robotic process automation. *Digital business strategies in blockchain ecosystems: Transformational design and future of global business*.
4. Olak, R. (2024). Po pierwszej ekscytacji AI przyszedł czas na biznesową weryfikację. Pozytywna, https://www.ey.com/pl_pl/newsroom/2024/08/ey_ai_pulse_polska-ai-fy25 (27.08.2024).
5. Salignac, F., Hamilton, M., Noone, J., Marjolin, A., & Muir, K. (2020). Conceptualizing financial wellbeing: An ecological life-course approach. *Journal of Happiness Studies*, 21.

Jarosław W. Przybytniowski PhD
Institute of Management, Jan Kochanowski University of Kielce
jaroslaw.przybytniowski@ujk.edu,
ORCID: 0000-0001-6164-2953

INTERNET – A CHANCE OR THREAT (THE BEGINNINGS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ENTERPRISES)

Abstract

Progress in IT and globalization contribute to creating global information society. The end of XX and early XXI century raises questions about the meaning and role of information in the proves of social development. Changes caused by the formation of information society are ubiquitous. Organizations, wishing to keep up with evolving, must be prepared to invest in modern equipment. Investment in information and communication technologies are important for increasing the innovativeness of firms, economic growth, increase in competitiveness, reduce bureaucracy and creating new jobs. In the context of corporate finance, AI is becoming a key tool enabling not only operational optimization, but also improvement in strategic decision-making.

1. Preliminary issues

Advanced algorithms and models open up new horizons in data analysis, forecasting market trends [Khan, Umer, 2024] and automating financial and accounting processes [Zhao, Wang, 2024, pp. 269-276]. Artificial intelligence (AI) offers the prospect of imitating, emulating, or improving human decision-making. Defined as a broad category of computer software, as L. Zhang [2021, pp. 1-12] and S.A. Seshia et al.[2022, pp. 45-55] emphasize, AI combines rule-based systems with

expert systems and machine learning systems, with the goal of developing computers with human-like cognitive abilities [Prędkiewicz, Biegun, 2024, pp. 319-332].

The idea of this article is analysis related to new form of distribution, which in recent years underlines the use of interactive electronic communication on-line, commonly known as "internet sales". The analysis conducted in May 2019 concerned the selected legal aspects and evaluation of market practice. The destination of this study is to present the role of modern communication services provided and analysis related to the providing services by electronic way, mainly in the context of opportunities and risks related to unusually dynamic development of electronic trade. The choice of subject is a result from the conviction that the use of interactive electronic communication (Direct Insurance) [Przybytniowski JW 2010, p.45] is an important part of development of the economic market.

Internet Without doubt the Internet become a part of our lives. It was created to enable and improve communication between computers, behind which always stand people. It's hard to imagine today's economy, culture, science without this global network.

Lem St. said that he much less afraid the antimatter than Internet [Lem St., 2008, p. 60]. But does the Internet need to be afraid of? For sure you can't ignore the changes taking place in new technology, having a significant influence on the functioning of so called. "New reality". The pace of development of electronic trading is best illustrated by statistical data. According to the report summarizing the year 2018 in the Polish e-commerce prepared by the Direct Marketing Association, Poles spent on purchases of 13.7 billion zł. [Pliszka, S., 2009]. The importance of the phenomenon, which is the providing of services by electronic way, emphasizes the fact that these services includes not only trade, but also non-commercial services. In 2006, "Time Magazine Man of the Year" has been the global Internet community, for taking over the helm of the global media, the establishment and development of new digital democracy and work for free and for defeating the pros at their own game [Grossman L., www.time.com/time/magazine/article, 2011: update: 30.10.2024]. However, in the year 2010, the Internet was reported as a candidate for the Nobel Peace Prize¹³.

Because of the large range of this subject, analyzing all issues related to using the internet, its threats and opportunities in providing services in electronic ways is practically impossible. Thus, in this study will be addressed only selected issues, that also relate to the insurance market.

2. The European Union law regulations

Providing services by electronic way has not yet been sufficiently regulated. Thus, the "information society" has to reach for existing legal norms, which in varying degrees of success and with some of them can be used to regulate the Internet [Gałczyński J., 2007, p. 52]. Quote for Stanisławska-Kloc S., pre-existing law regulations (...) don't generally take into account the specificities of services

¹³ Italian Magazine Wired presented its candidacy for the Nobel Peace Prize. According to them, the Internet should Get this prestigious award for significant contribution in promoting dialogue and reach consensus on issues of democracy. The candidacy was supported by Nobel Prize Winner - Szirin Ebadi – the human rights activist and Umberto Veronesi, Italian surgeon, valued for his contribution to the treatment of breast cancer. www.dobreprogramy.pl/Internet-kandydatem-do-pokojowego-Nobla (actualization: 12.09.2011).

provided by computer networks, or the agreements concluded on the Internet. Therefore it became intentional to introduce a general framework for the regulations of the most important aspects of the provision of services on the Internet [Stanisławska-Kloc S., 2005, p. 250].

Difficulties with the overall normalization of legal relations related to Internet use are derived from its characteristics such as global or transfrontier [Jędrzejczyk I., Przybytniowski JW, 2009, pp. 61 et seq.]. It seems that, the best possible method of regulation would be to develop an international legal act that would enable to ensure uniformity and transparency of legal relations occurring in electronic trading. From the perspective of recent years We can talk about the Internet law [Galczynski J., 2007, p. 23]. Developed in recent years the legal regulations are intended to support and promote the development of electronic trading, as well as to protect the operators occurring in it. As stated Gołaczyński J. - new realities forced and still force the protection of the cyberworld and living in it the real people [Galczynski J., 2007, p. 21].

European Community institutions have responded relatively quickly to changes in the distribution of services in electronic way. Following the tasks and objectives set out in Communication of the European Commission (EC) in 1997 - European Initiative in Electronic Trade¹⁴, adopted at the European level a number of directives aimed at creating a legal framework for electronic trade [Werle R., 2001, <http://eiop.or.at/eiop/texte/>]. The most important, of adopted directives, is Directive 2000/31/EC of the European Parliament and the Council from 08.06.2000r. in case of electronic trade, called also the Framework Directive [Looder AB, Voulon MB, 2007, p. 167]. It regulates the following issues:

- a) the principles to provide services and the information obligations imposed on providers
- b) the requirements regarding the scope and content of commercial information,
- c) the terms of contracts by electronic channels,
- d) the conditions and responsibilities of service providers.

3. Artificial Intelligence in Finance

The possibility of using artificial intelligence as a tool supporting financial decision-making was pointed out in the 1990s by D.D. Hawley et al.[1990]. For example, E.I. Altman et al.[1994, pp. 505-529] and F. Varetto [2022, pp. 1421-1439] used neural networks and genetic algorithms¹⁵ to predict the difficulties of financial companies, including insurance companies. Although computers cannot think, machines can now mimic functions such as memory and learning. This year's physics laureates have helped make this possible. Using fundamental concepts and methods from physics, they have developed technologies that use structures in networks to process information. "John Hopfield created a structure that can store and reconstruct information. Geoffrey Hinton invented a method that can independently discover

¹⁴ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – A European Initiative in Electronic Commerce, Brussels 16 April 1997, COM (1997) 157 final

¹⁵ The 2024 Nobel Prize in Physics was awarded jointly to American John J. Hopfield (Princeton University) and British-Canadian scientist Geoffrey E. Hinton (University of Toronto) for "fundamental discoveries and inventions which enable machine learning using artificial neural networks."

properties in data, and which has become important for the large artificial neural networks that are in use today" [<https://pulsmedycyny.pl/medycyna/nauka-i-badania/nobel-2024-z-fizyki-za-prace-dzieki-ktorym-rozwija-sie-ai-ekspert-to/>: update: 31.10.2024]. Research conducted in 1990-2021 consistently confirmed that AI systems have a positive impact on accounting processes and financial risk assessment, leading to increased cost-effectiveness [Berdiyeva, Islam, Saeedi, 2021, pp. 56-79].

Examples of AI applications include:

Systems based on artificial intelligence evolve financial reporting and analysis, automating the collection, analysis and presentation of financial data [see: Davenport, Ronanki, 2018, pp. 108-116; Prędkiewicz, Biegun, 2024, pp. 319-332].

By analyzing patterns and anomalies in transaction data, AI systems can identify potential fraud and financial risks more effectively than traditional methods [see: Rao, <https://www.pwc.com.au/>: update: 31.11.2024; Verweij, 2017].

The use of AI significantly changes the management of capital flow in financial companies, including insurance companies, and reduces operating costs. We are dealing here with the integration and optimization of the financial flow chain (so-called Financial Supply Chain Management, FSCM) [see: Modgil, Singh, Hannibal, 2021, pp. 1246-1268].

In recent years, generative AI has advanced, opening up new perspectives for its practical use in corporate finance. Generative AI can be integrated with traditional forecasting systems, supporting reporting, nonconformity analysis, and recommendations. Such advances will allow finance departments to perform deeper analyses and make more informed strategic decisions, which will contribute to increased operational efficiency and effectiveness [M. Demyttenaere et al, <https://www.bcg.com/>: update: 30.10.2024, Prędkiewicz, Biegun, 2024, pp. 319-332].

The rapid development of AI has revealed threats related to how machines will behave ethically, whether they will make moral decisions that should guide their behavior [Awad, 2018, pp. 59-64].

In addition to the threats mentioned above, there are concerns about data security, privacy and storage.

In addition, attention is drawn to:

1. Data security and privacy: the sensitivity of financial data requires a particularly cautious approach to its storage [see: Tan, et al, 2022, pp. 9587-9603].

2. Responsibility for decisions made by AI (e.g. compliance with the law - in the case of different interpretations of the same regulations or different individual tax interpretations for similar companies), as raised by Douglas et al. [2016, p. 371, Burrell, 2016 and Zetsche, et al, 2018, p. 31; Prędkiewicz, Biegun, 2024, pp. 319-332].

Summary

The destination of this study was to present the role of modern communication in the provision of services by the insurance broker as well as to analyze relating to providing services by electronic way, mainly in the context of opportunities and threats related to unusually dynamic development of electronic trade. The choice of subject resulted from the conviction that the insurance by using interactive electronic

communications are an essential element of development of the economic insurance market, including the insurance broker market.

In the context of future research directions, it will be important to pay attention primarily to issues related to the uniformity of law or ethics, especially when it comes to sensitive data that financial companies, including insurance companies, use on an ongoing basis. It should be remembered that decisions made with the help of AI systems must ensure transparency, which in turn translates into the safety of their customers.

Bibliography:

Altman E.I., Marco G., Varetto F., (2022), *Corporate distress diagnosis: Comparisons using linear discriminant analysis and neural networks (the Italian experience)*, Journal of Banking and Finance 1994, No. 3.

Arner D.W., Barberis J., Buckley R.P., (2016), *FinTech, RegTech, and the reconceptualization of financial regulation*, Northwestern Journal of International Law and Business, No. 37.

Awad E. (2018), *The Moral Machine Experiment*, Nature 2018, No. 563.

Berdiyeva O., M.U. Islam M.U., M. Saeedi M., (2021), *Artificial Intelligence in Accounting and Finance: Meta-Analysis*, NUST Business Review, Vol. 3(1).

Burrell J., (2016), *How the Machine 'Thinks': Understanding Opacity in Machine Learning Algorithms*, Big Data and Society, Vol. 3(1).

Davenport T.H., Ronanki R., (2018), *Artificial intelligence for the real world*, Harvard Business Review 2018, vol. 96(1).

[Demyttenaere M.](#), [Roos A.](#), [Sheth H.](#), [Rod M.](#), [Harris M.](#), [Khodabandeh S.](#), [Fehling R.](#), [Martines D.](#), and [Grabowski J.](#), www.bcg.com/publications/2023/generative-ai-in-finance-and-accounting.

Gołaczyński J., (2007) *Umowy elektroniczne w prawie prywatnym międzynarodowym*, Zakamycze, Warszawa (*Electronic contract in private international law*).

Grossman, G. and E. Helpman (2005), "Outsourcing in a global economy", Review of Economic Studies.

Hawley D.D., Johnson J.D., Raina D., (1990), *Artificial Neural Systems: A New Tool for Financial Decision -Making*. Financial Analysts Journal, vol. 46(6).

<https://pulsmedycyny.pl/medycyna/nauka-i-badania/nobel-2024-z-fizyki-za-prace-dzieki-ktorym-rozwija-sie-ai-ekspert-to>.

Jędrzejczyk I., Przybytniowski W. J., (2009) *Transforntier insurance services as the direction of the European common market development*, ACTA Scientiarum Polonorum, Oeconomia, SGGW Warszawa, Nr 8 (4/2009)

Looder A. B., Voulon M. B., (2002) *Intelligent Agent and the Information Requirements of the Directives on Distance Selling and E-commerce*, International Review of Law, Computers & Technology, Vol. 16, No 3.

Modgil S., Singh R.K., Hannibal C., (2021), *Artificial intelligence for supply chain resilience: learning from Covid-19*, The International Journal of Logistics Management 2021, vol. 33(4).

Prędkiewicz K., Biegun K., (2024), *Ai – Sztuczna Inteligencja w Finansach Przedsiębiorstw* [w:] Sierpińska M., Szczepanowski P., (red.), *Finanse przedsiębiorstw*, PAN, Warszawa.

Przybytniowski J.W., (2010) *Znaczenie pośrednictwa ubezpieczeniowego w strukturze ubezpieczeń gospodarczych*, Wieś Jutra, Warszawa (*Importance in the structure of insurance mediation business insurance*).

Rao A.S., Verweij G., (2017), *Sizing the Prize: What's the Real Value of AI for Your Business and How Can You Capitalise?*, <https://www.pwc.com.au/government/pwc-ai-analysis-sizing-the-prize-report.pdf>.

Seshia S.A., Sadigh D., Sastry S.S. (2022), *Toward verified artificial intelligence*, Communications of the ACM 65, no.7.

Stanisławska-Kloc S., (2005) *Świadczenie usług drogą elektroniczną – aspekty konsumenckie*, [w:] Nowińska E., Cybula P. (red.), *Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie*, Zakamycze, Kraków (*Electronic delivery of services - consumer aspects*, [in:] Nowińska E., Cybula P. (ed.), *European consumer law and Polish law*).

Tan Z.A., Yu H., Cui L., Yang Q., (2022), *Towards Personalized Federated Learning*, IEEE Transactions on Neural Networks and Learning Systems, Vol. 34(12).

Varetto F., (1998), *Genetic algorithms applications in the analysis of insolvency risk*, Journal of Banking and Finance, No. 10.

Werle R., (2001) *Internet @ Europe, Overcoming institutional fragmentation and policy failure*, European Integration online Papers, Vol. 5, No 7

www.time.com/time/magazine/article

Zetsche D.A., Buckley R.P., Barberis J.N., Arner D.W., (2018), *Regulating a Revolution: From Regulatory Sandboxes to Smart Regulation*, Fordham Journal of Corporate and Financial Law, No. 23.

Zhang L., Pan X., Wu X., Skibniewski M.J., (2021), *Introduction to Artificial Intelligence*, Lecture Notes in Civil Engineering, no.163.

Pietrzak Bartosz

Promotor:

dr hab. Robert Stanisławski, prof. PŁ

Politechnika Łódzka

ZASTOSOWANIE TECHNOLOGII INFORMATYCZNYCH W MIKROPRZEDSIĘBIORSTWACH – ROLA INFORMATYKI W ŁAŃCUCHACH DOSTAW

Mikroprzedsiębiorstwa są nieodłączną częścią sektora małych i średnich przedsiębiorstw, który odgrywa istotną rolę w tworzeniu miejsc pracy oraz generowaniu dochodów w Polsce. Mikroprzedsiębiorstwa przyczyniają się również do innowacji, wdrażając nowe produkty i usługi oraz reagując na potrzeby lokalnych rynków. Dzięki swojej dynamice i elastyczności, mikroprzedsiębiorstwa są nie tylko fundamentem polskiej gospodarki, ale także siłą napędową jej rozwoju.

Kluczowym aspektem codziennego funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw jest łańcuch dostaw, który zapewnia im niezbędne towary i surowce. Z uwagi na to, że działają często z ograniczonymi zasobami, efektywność i niezawodność łańcucha dostaw są szczególnie ważne. W efekcie, łańcuch dostaw jest fundamentem konkurencyjności i rozwoju mikroprzedsiębiorstw jak i dla wszystkich innych rodzajów przedsiębiorstw.

Współczesny rozwój technologii wspierających projektowanie i budowanie systemów informatycznych stanowi kluczowy element rozwoju logistyki. Nowoczesne technologie pozwalają na automatyzację wielu procesów logistycznych, co znacznie zwiększa efektywność operacyjną. Efektywny przepływ informacji w odpowiedniej formie oraz w minimalnym zakresie czasowym jest niezbędny w osiąganiu celów decyzyjnych oraz wykonawczych. Precyzyjne i szybkie przesyłanie danych umożliwia lepsze zarządzanie zasobami, optymalizację tras dostaw oraz bieżące monitorowanie stanów magazynowych. Dzięki temu przedsiębiorstwa mogą szybciej reagować na zmieniające się warunki rynkowe, minimalizować koszty i maksymalizować satysfakcję klientów. Ponadto, zaawansowane technologie informatyczne wspierają analizę danych i prognozowanie, co pozwala na podejmowanie bardziej trafnych decyzji strategicznych [1].

Systemy informatyczne są powszechnie wykorzystywane w wielu przedsiębiorstwach, zarówno w formie popularnych systemów ERP, które mają za zadanie wspierać ich zarządzanie, jak i specjalistycznych systemów branżowych. Systemy ERP integrują różne funkcje biznesowe, takie jak księgowość, zarządzanie zasobami ludzkimi, zakupy i sprzedaż, co pozwala na efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem jako całością. Te systemy umożliwiają lepszą koordynację działań, szybszy przepływ informacji oraz redukcję kosztów operacyjnych poprzez automatyzację procesów. Ponadto, na poziomie operacyjnym, stosuje się systemy przeznaczone do specyficznych obszarów, takich jak zarządzanie łańcuchem dostaw i relacjami z dostawcami. Przykłady takich systemów to SCM (Supply Chain Management), który optymalizuje procesy związane z zarządzaniem łańcuchem dostaw, oraz SRM (Supplier Relationship Management), który monitoruje i kontroluje relacje z dostawcami [2].

Stopień informatyzacji przedsiębiorstwa jest zróżnicowany i zależy głównie od branży, segmentu obsługiwanych klientów oraz ich wymagań. Na przykład, podmioty działające w sektorze zaawansowanych technologii często inwestują w nowoczesne systemy informatyczne, aby sprostać wysokim oczekiwaniom klientów i utrzymać przewagę konkurencyjną.

Systemy informacyjne wykorzystywane w logistyce mogą być stosowane na wszystkich etapach przepływu materiałów. Umożliwiają one prognozowanie zapotrzebowania, monitorowanie stanów magazynowych oraz dystrybucję gotowych produktów. Dzięki tym systemom, podmioty mogą skutecznie zarządzać łańcuchem dostaw. Znajdują one zastosowanie w:

- Planowaniu procesów logistycznych, co pozwala na lepsze przygotowanie i organizację działań,
- Koordynację przebiegu tych procesów, zapewniając płynność i synchronizację między różnymi działaniami,

- Operacyjnym zarządzaniu procesami, umożliwiając bieżące monitorowanie i kontrolę, co pozwala na szybkie reagowanie na ewentualne problemy [3].

Systemy informatyczne w logistyce mogą zatem spełniać następujące funkcje:

- Zbieranie danych dotyczących zapotrzebowania na niezbędne materiały, takie jak surowce, półprodukty i artykuły biurowe, co umożliwia dokładne planowanie zamówień,

- Monitorowanie stanów magazynowych, aby zapewnić optymalne zarządzanie zapasami i zapobiec brakom lub nadmiernemu gromadzeniu towarów,

- Koordynowanie odpowiedniej dystrybucji gotowych produktów do pośredników lub klientów końcowych, co gwarantuje terminowość i efektywność dostaw,

- Korzystanie z systemu „just-in-time” do zarządzania relacją dostaw, co minimalizuje koszty magazynowania i zapewnia dostarczenie materiałów dokładnie wtedy, gdy są potrzebne,

- Śledzenie drogi produktów od magazynu do miejsca docelowego, co pozwala na bieżące monitorowanie statusu przesyłek i szybkie reagowanie na ewentualne opóźnienia,

- Wspomaganie w budowaniu relacji z partnerami w łańcucha, co wzmacnia współpracę i prowadzi do korzystniejszych warunków handlowych [3]

Jednak wybór odpowiednich technologii, które zapewnią wymagany poziom efektywności przy rozsądnych kosztach, stanowi poważne wyzwanie. Przedsiębiorstwa muszą dokładnie analizować dostępne opcje, aby znaleźć rozwiązania najlepiej odpowiadające ich specyficznym potrzebom i celom biznesowym. Chociaż twierdzenie „biednych nie stać na tanie rzeczy”, sugeruje konieczność przemyślanych wydatków, nie wyklucza to potrzeby rozsądnych inwestycji. Przedsiębiorstwa muszą inwestować w technologie, które przyniosą długoterminowe korzyści i zwrot z inwestycji. Wybór właściwych rozwiązań technologicznych jest kluczowym na każdym etapie inwestycji w informatykę. Od wstępnej analizy i planowania, przez wdrożenie, aż po zarządzanie i optymalizację systemów informatycznych, każda decyzja ma znaczenie. Regularne monitorowanie i ocena wdrożonych rozwiązań pozwala na bieżąco dostosowywać działania, maksymalizując korzyści płynące z inwestycji w technologie informatyczne [1]

Na przykładzie kluczowego partnera handlowego badanego przedsiębiorstwa, jakim jest firma Wiśniowski, można zobrazować działanie typowego systemu informatycznego, który usprawnia jeden z wielu łańcuchów dostaw. System ten odgrywa kluczową rolę w precyzyjnej realizacji zamówień na towary nietypowe. W pierwszej fazie kontaktu z klientem, za pomocą tego systemu, możliwe jest dokonanie dokładnej wyceny produktu, uwzględniając wszystkie jego specyficzne parametry (Rysunek 1.). Jeśli klient zaakceptuje ofertę i dochodzi do podpisania umowy, pracownik firmy może jednym kliknięciem, po ponownym sprawdzeniu danych, wysłać zamówienie bezpośrednio do producenta (Rysunek 2.).

1	A2200 - Brama rozwierna dwuskrzydłowa		Ilość: 1
1	WYPEŁNIENIE BRAMY	PIONOWE	Cena netto [PLN]:
2	SZEROKOŚĆ	3000	
3	WYSOKOŚĆ	2750	4.093,25
4	MONTAŻ BRAMY	W OTWORZE	
5	SZEROKOŚĆ CAŁKOWITA OTWORU	3020	
6	WYSOKOŚĆ CAŁKOWITA OTWORU	2760	
7	SZEROKOŚĆ ŚWIATŁA WJAZDU	2820	
8	WYSOKOŚĆ ŚWIATŁA WJAZDU	2660	
9	POWIERZCHNIA	8.2500	
10	PODZIAŁ SKRZYDEŁ	Symetryczny	
11	SKRZYDŁO CZYNNNE	P	
12	SZEROKOŚĆ ŚWIATŁA SKRZYDŁA_CZYNNEGO	1410	
13	KOLOR	RAL 7016	
14	OCIEPLENIE	TAK	
15	TYP ZATRZASKU	METALOWY STANDARD	
16	RYGLOWANIE 3-PUNKTOWE SKRZYDŁA	STANDARD	
17	ZAMEK	STANDARD	
18	BRAMA ROZKRĘCONA	STANDARD	
19	PALETOWANIE	TAK	
20	NUMER DEKLARACJI WŁAŚCIWOŚCI UŻYTKOWYCH	1026/CPR/2021	

Rysunek 1. Parametry oferty w programie Trader firmy Wiśniowski.

Taki proces minimalizuje ryzyko błędów, które mogłyby wystąpić, gdyby pracownik musiał ponownie ręcznie wprowadzać ofertę jako zamówienie, co często zdarzało się przed wprowadzeniem tych systemów. Dzięki temu systemowi znacząco zwiększa się dokładność i efektywność realizacji zamówień, co przekłada się na wyższą jakość obsługi klientów i redukcję potencjalnych opóźnień lub błędów w całym łańcuchu dostaw.

Kolejną funkcją tego programu, która znacząco usprawnia funkcjonowanie łańcucha dostaw, jest możliwość podglądu statusu realizacji zlecenia (Rysunek 3.).

Zamówienie nr #29534/24/00126#	Nr zamówienia klienta	OT/29534/24/00235
Data wystawienia	2024-08-27	Wystawił
Sprzedający	Beata Pietrzak	
Kupujący	Alumi PL -	
Transport	Wiśniowski	Strona 1 / 1
EUROBUD Beata Pietrzak POLSKA, 09-500 Gostynin, Płocka 46c NIP: 9710270268		

Lp.	A2200 - Brama rozwierna dwuskrzydłowa		2024.08.13
1	WYPEŁNIENIE BRAMY	PIONOWE	Liczba sztuk
2	SZEROKOŚĆ	3000	
3	WYSOKOŚĆ	2750	1
4	MONTAŻ BRAMY	W OTWORZE	Cena [PLN]*
5	SZEROKOŚĆ CAŁKOWITA OTWORU	3020	
6	WYSOKOŚĆ CAŁKOWITA OTWORU	2760	
7	SZEROKOŚĆ ŚWIATŁA WJAZDU	2820	
8	WYSOKOŚĆ ŚWIATŁA WJAZDU	2660	
9	POWIERZCHNIA	8.25	
10	PODZIAŁ SKRZYDEŁ	Symetryczny	
11	SKRZYDŁO CZYNNNE	P	
12	SZEROKOŚĆ ŚWIATŁA SKRZYDŁA_CZYNNEGO	1410	
13	KOLOR	RAL 7016	
14	OCIEPLENIE	TAK	
15	DRZWI PRZEJŚCIOWE	NIE	
16	IŁOŚĆ RZĘDÓW PRZESZKLEŃ	0	
17	IŁOŚĆ PRZESZKLEŃ W RZĘDZIE	0	
18	WYSOKOŚĆ PRZESZKLENIA R =	0	
19	IŁOŚĆ KRATEK WENTYLACYJNYCH	0	
20	IŁOŚĆ DODATKOWYCH KPL ZAWIASÓW	0	
21	TYP ZATRZASKU	METALOWY STANDARD	
22	RYGLOWANIE 3-PUNKTOWE SKRZYDŁA	STANDARD	
23	ZAMEK	STANDARD	
24	JĘZYK DOKUMENTACJI	PL	
25	DOŁĄCZ PLIK	NIE	
26	BRAMA ROZKRĘCONA	STANDARD	
27	PALETOWANIE	TAK	
28	NUMER DEKLARACJI WŁAŚCIWOŚCI UŻYTKOWYCH	1026/CPR/2021	
RAZEM*			4093.25

* - cena netto

Rysunek 2. Zamówienie wygenerowane z oferty w programie Trader.

Program umożliwia śledzenie czy produkt jest w trakcie produkcji, czy już został przeniesiony do magazynu wyrobów gotowych, zafakturowany oraz przygotowany do wysyłki. Dodatkowo system pokazuje planowany tydzień dostawy zamówienia, co stanowi cenne narzędzie dla specjalistów ds. zamówień i wycen. Dzięki tej funkcji pracownik w każdym momencie może sprawdzić status zamówienia i termin jego realizacji, co pozwala na szybkie i precyzyjne udzielanie informacji klientom.

Numer u producenta	Numer	Nazwa odbiorcy końcowego	Grupa wyrobu	Nazwa grupy wyrobów	Status	Planowany tydzień dostawy	Utworzył(a)	Data wysłania zamówienia
2024/0101730	0T/29534/24/00233	Kowalkowski	DPLASZCZ	Drzwi płaszcz...	Na magazynie	35	Agnieszka Szewczyk	20.08.2024
2024/0100793	0T/29534/24/00230	Garstka	BU	Bramy uchylne L...	Zlecone do pro...	36	Cezary Kacprzak	18.08.2024
2024/0100647	29534/24/00121	Terpiński Łukasz	SO	Systemy ogrod...	Zlecone do pro...	37	Cezary Kacprzak	16.08.2024
2024/0095746	0T/29534/24/00219	MAKULEC ARKADIUSZ	BOS	Bramy garażow...	Zweryfikowane ...	36	Cezary Kacprzak	5.08.2024
2024/0095742	0T/29534/24/00211	Szymański	BOS	Bramy garażow...	Zweryfikowane ...	36	Cezary Kacprzak	5.08.2024
2024/0095272	0T/29534/24/00210	Tomaszewska	D_Nova	Drzwi Zewnętrz...	Zlecone do pro...	37	Agnieszka Szewczyk	2.08.2024
2024/0095247	0T/29534/24/00163	Lemański	DPLASZCZ	Drzwi płaszcz...	Na magazynie	35	Agnieszka Szewczyk	2.08.2024
2024/0092149	S/20145/2024 IW		USL	Usługi i pozost...	Zafakturowane	33		
2024/0091666	29534/24/00115	Solec Parafia	SO	Systemy ogrod...	Na magazynie	35	Cezary Kacprzak	25.07.2024
2024/0090462	0T/29534/24/00188	wijacka	DPLASZCZ	Drzwi płaszcz...	Zafakturowane	33	Agnieszka Szewczyk	23.07.2024
2024/0086252	0T/29534/24/00202	Kostrzwa	BU	Bramy uchylne L...	Zafakturowane	31	Agnieszka Szewczyk	12.07.2024
2024/0085780	S/17661/2024 IW		USL	Usługi i pozost...	Zafakturowane	31		
2024/0085651	29534/24/00109	Lewandowski Kamil	SO	Systemy ogrod...	Zafakturowane	30	Cezary Kacprzak	11.07.2024
2024/0087140	29534/24/00104		D_Nova	Drzwi Zewnętrz...	Na magazynie	35	Cezary Kacprzak	16.07.2024
2024/0083194	29534/24/00102		DPLASZCZ	Drzwi płaszcz...	Zafakturowane	32	Beata Pietrzak	5.07.2024
2024/0083193	0T/29534/24/00127	Justyna Rutkowska	DPLASZCZ	Drzwi płaszcz...	Zafakturowane	32	Beata Pietrzak	5.07.2024
2024/0083173	0T/29534/24/00198	baranowska	DPLASZCZ	Drzwi płaszcz...	Zafakturowane	32	Beata Pietrzak	5.07.2024

Rysunek 3. Lista zamówień do podglądu w programie Trader.

Warto również zauważyć, że firma Eurobud łączy sprzedaż 90% produktów z usługą ich montażu. Dzięki temu programowi możliwe jest wcześniejsze planowanie zakończenia projektów na budowie oraz odpowiednie koordynowanie ekip monterskich, co przyspiesza i ułatwia zarządzanie realizacją zleceń. Program eliminuje potrzebę dzwonienia do producentów w celu uzyskania informacji o zamówieniu, oszczędzając tym samym cenny czas pracowników i zwiększając efektywność całego procesu logistycznego.

Wyniki badań przeprowadzonych w pracy jasno wskazują, że technologie informatyczne mają kluczowe znaczenie dla optymalizacji i efektywności zarządzania łańcuchem dostaw w mikroprzedsiębiorstwach. Z punktu widzenia tych łańcuchów, technologie te usprawniają nie tylko zarządzanie zasobami, ale również poprawiają przepływ informacji między różnymi ogniwami łańcucha. Dzięki temu możliwe jest efektywniejsze zarządzanie relacjami z dostawcami, co z kolei prowadzi do bardziej spójnego i niezawodnego łańcucha dostaw.

Podsumowując, badania jednoznacznie dowodzą, że technologie informatyczne odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu łańcuchem dostaw w mikroprzedsiębiorstwach, umożliwiając im osiągnięcie większej efektywności operacyjnej i lepszej współpracy z partnerami biznesowymi. W przyszłości dalsze badania mogą jeszcze bardziej pogłębić zrozumienie potencjału tych technologii w kontekście rozwoju i konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw na rynku.

Bibliografia:

1. Serafin, E. (2014). Systemy informatyczne w logistyce. *Logistyka*, strony 5655-5660.
2. Kolińska, K. (2023). Systemy informatyczne w łańcuchach dostaw. *Logistyka*, 8-11.
3. Logistics, M. (2023, Sierpień 2). *mbblogistics*. Pobrano z lokalizacji Systemy informatyczne w logistyce i magazynie: <https://mbblogistics.pl/systemy-informatyczne-w-logistyce/>

Алтухова Єва
Науковий керівник:
Шот А.П., к.е.н, доцент
Львівський національний університет ім. Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

У контексті швидких технологічних змін та глобалізації бізнесу важливість управлінського обліку для прийняття ефективних рішень зростає. Сучасні методи обробки та аналізу даних потребують постійної модернізації, що, у свою чергу, зумовлює необхідність інтеграції новітніх технологій у процеси управлінського обліку. Однією з найбільш перспективних технологій є штучний інтелект (ШІ), який обіцяє значно підвищити ефективність та точність прийняття управлінських рішень.

З розвитком та впровадженням штучного інтелекту бухгалтерський персонал буде мати менше складних завдань, оскільки програмне забезпечення для бухгалтерського обліку зможе виконувати більшість рутинних процесів. Це значно підвищить ефективність роботи, зменшить кількість помилок та збільшить конкурентоспроможність підприємств, які використовуватимуть технології штучного інтелекту.

Штучний інтелект також може бути використаний для прогнозування портфелю замовлень, визначення майбутніх доходів та витрат, формулювання цінової політики, а також для адаптації системи управлінського обліку протягом її життєвого циклу. Для цього рекомендується використовувати інтелектуальні АРМ, експертні системи, нейронні мережі та нечітку логіку.

На даний час найбільш поширеними у використанні є саме інтелектуальні АРМ. Це можна пояснити зручністю використання, відкритою архітектурою, а також легкою адаптивністю до конкретних функцій користувача. Ефективним режимом роботи АРМ є його функціонування в локальній обчислювальній мережі. Створені АРМ спеціалістів дозволяють користувачеві швидко та ефективно розв'язувати поточні задачі у діловому режимі. Легко вводити дані, визначати достовірність інформації, передавати інформацію через канали зв'язку та контролювати процес загалом. [1]

Натомість, нейронні мережі набувають все більшої популярності для оцінки ситуації та прийняття рішень, зокрема завдяки здатності самостійно будувати моделі на основі наданої інформації. Це робить їх особливо корисними для вирішення неформалізованих, складних для алгоритмізації завдань [2].

Загальний огляд на бухгалтерську систему показує, що нарівні з численними перевагами, штучний інтелект також має певні недоліки, такі як:

- доступність і якість даних. Неточні або неповні дані можуть підривати ефективність алгоритмів ШІ, призводячи до помилкових висновків та рішень;
- конфіденційність та безпека даних. Забезпечення конфіденційності та безпеки даних є важливим, особливо при роботі з чутливою фінансовою інформацією;
- підготовка та адаптація персоналу. Необхідність навчання та перекваліфікації бухгалтерів для ефективного використання технологій;
- опір змінам. Скептицизм або небажання приймати ШІ через прихильність до традиційних методів та процесів;
- етичні міркування. Необхідність забезпечення прозорості та відповідальності в процесах прийняття рішень, що керуються ШІ [3].

Впровадження штучного інтелекту в управління підприємством і управлінський облік зокрема потребує низки заходів, які мають підготувати бухгалтерський персонал до цього. По-перше, необхідно адаптуватися до змін у робочому процесі та здійснити перехід від традиційного бухгалтерського обліку до управлінського. По-друге, бухгалтери мають адаптуватися до розвитку науки та технологій, знаходити свою власну цінність та позиціонувати її. Зі швидким розвитком штучного інтелекту значно зросла потреба в міждисциплінарних знаннях у бухгалтерській роботі. Необхідно здійснювати постійний аналіз та оновлення професійних знань та навичок, щоб відповідати вимогам сучасного бізнесу. Для цього необхідно бути в курсі останніх трендів у галузі бухгалтерського обліку, управління та технологій, які забезпечують ефективну та якісну роботу.

Висновки. Технологічні інновації, зокрема штучний інтелект, значно вплинуть на бухгалтерські послуги, вимагаючи нових знань та навичок від фахівців для збереження конкурентної переваги. Бухгалтерам необхідно вміти працювати з даними, аналізувати їх за допомогою ШІ, а також навчати системи відповідно до вимог управлінського обліку. Вони повинні контролювати роботу ШІ, забезпечуючи відповідність стратегічним цілям компанії, і вміти перекладати результати для розуміння зацікавленими сторонами.

Три ключові методи ШІ, які можна ефективно застосувати в управлінському обліку, це: експертні системи для підтримки рішень, аналітика даних для виявлення нових взаємозв'язків та нейронні мережі для виявлення ризиків і шахрайських транзакцій.

Список використаних джерел:

1. Автоматизоване робоче місце (АРМ) бухгалтера: призначення, функції та його рівні. URL: <https://buklib.net/books/23994/>
2. Liakhovych G. I., Vakun O. V. Use of artificial intelligence to increase the efficiency of the management accounting system. *Problems of Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*. 2023. No. 3(56). P. 28-33. URL: [https://doi.org/10.26642/pbo-2023-3\(56\)-28-33](https://doi.org/10.26642/pbo-2023-3(56)-28-33).
3. Соколенко Л., Балла І., Борковська В. Роль штучного інтелекту та автоматизації в сучасному бухгалтерському обліку. *Наукові перспективи*. 2024. № 9(51). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-787-798](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-787-798).

Білас Діана
Науковий керівник:
Шот А.П., к.е.н, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Інноваційні технології значним чином впливають на усі сфери діяльності сучасного суспільства. Бухгалтерський облік також не є винятком. Процеси діджиталізації та інноваційна складова технологій торкнулися більшості процесів бухгалтерського обліку і відіграють вкрай важливу роль в ефективному розвитку фінансової системи.

Широке застосування переваг інноваційного прогресу пояснюється можливістю формування конкурентного середовища в інноваційному секторі економіки, підтримкою економічних суб'єктів на шляху до інновацій, захистом прав інтелектуальної власності, індивідуальним підходом до інноваційних фірм та інноваційних проєктів промислових підприємств, відтворення і фінансування інноваційних процесів шляхом ефективного використання інноваційної інфраструктури [1, с. 82].

Для успішної реалізації вищезазначених процесів широкого застосування набули інноваційні технології бухгалтерського обліку. За своєю сутністю це сучасні технології, що дають змогу оптимізувати й автоматизувати бухгалтерський облік, а також підвищити ефективність і точність облікового процесу. Як результат, використання інноваційних технологій дозволяє отримувати більш глибокий аналіз фінансових даних [2, с. 84].

Інновації в обліку здебільшого направлені на оптимізацію способів розповсюдження інформації. Це означає, що пріоритетним напрямком інноваційних технологій бухгалтерського обліку є задачі стосовно соціально-технічного розвитку у системі суспільства.

У переліку основних складових системи сучасного суспільства помітне значення притаманне економічним інформаційним системам. Вони відносяться до складних, оскільки їм характерна цілісна ієрархічна структура з

багатогранними зв'язками та різноманітними функціями управління. Усучаснена система управління компанією, організацією та фірмою вирізняється багатошаровою інформаційною системою, що пов'язано з обміном зовнішніх і внутрішніх потоків інформації та широким переліком її видів, яка циркулює під час управління. У той же час, пріоритетне значення у цьому процесі належить бухгалтерській інформаційній системі, завдяки якій формується повна інформація як для облікових потреб, так і для економістів, аналітиків, аудиторів та менеджерів всіх рівнів [3, с. 162].

Варто зазначити, що інноваційних технологій, створених для роботи у бухгалтерському обліку, які відповідають за роботу з інформаційними даними та вдосконалюють оперативні процеси, станом на сьогодні є чимало. Серед них: інтелектуальний облік; хмарні рішення; великі дані тощо. Розгляньмо їх сутність більш детально [2, с. 85].

Призначення інтелектуального обліку полягає у застосуванні штучного інтелекту і робототехніки з метою автоматизації задач. До подібних процесів входить систематизація вибірки, аналіз даних, прогнозування фінансових результатів. Інтелектуальний облік дає змогу підприємству підвищити ефективність та точність ведення бухгалтерського обліку і знижує ймовірність допущення механічних помилок.

Технологія хмарних рішень дозволяє обробляти і зберігати дані не безпосередньо на елементах техніки, таких як комп'ютери чи ноутбуки, а у спеціально відведеному надійному сховищі. Доступ до даних надається обраним користувачам через мережу Інтернет чи стільникові дані. Це забезпечує «безрозмірність» кількості доступної для використання пам'яті, адже дані не прив'язані до певного носія і зберігаються в інтернеті. Також зміцнюються умови конфіденційності, оскільки дозвіл до інформації належить конкретним обліковим профілям працівників.

Сукупність технологій та способів роботи великих даних дає можливість аналізувати, редагувати і обробляти значний об'єм інформації, яка не піддається звичайній обробці саме через її надмірний обсяг. Використовуючи великі дані фахівці мають змогу опрацювати стрімкий інформаційний потік швидко та якісно.

Отже, процес впровадження інноваційних технологій у бухгалтерський облік помітно змінив звичний хід роботи з даними. Інновації полегшили взаємодію з інформаційними системами, завдяки чому працівники мають змогу здійснювати необхідні задачі більш оперативно, чітко і точно. Застосування інноваційних технологій позитивно впливає на результати діяльності підприємства, що доводить ефективність їх впровадження у бухгалтерський облік.

Список використаних джерел:

1. Петрук М., Мушеник І. Особливості інфраструктурного забезпечення інноваційного розвитку. Актуальні проблеми теорії і практики бухгалтерського обліку, аналізу, контролю й оподаткування в Україні: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку: зб. наук. праць VIII Міжнародної науково-практичної

конференції, 09 листопада 2023 року / за наук.ред. ректора, доктора економічних наук, професора В. Іванишин. Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2023. С. 82-83

2. Ратушняк А., Марчук Н. Інноваційні технології бухгалтерського обліку. Актуальні проблеми теорії і практики бухгалтерського обліку, аналізу, контролю й оподаткування в Україні: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку: зб. наук. праць VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 09 листопада 2023 року / за наук.ред. ректора, доктора економічних наук, професора В. Іванишин. Кам'янець-Подільський: ЗВО «ПДУ», 2023. С. 84-85

3. Кононенко Л. В. Інноваційні технології у бухгалтерському обліку. Фінанси, облік, банки. №1(20). С. 161-163

*Герасименко Євгенія
Науковий керівник:
Шот А.П., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка*

КІБЕРБЕЗПЕКА В ОБЛІКУ: ЗАХИСТ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ЦИФРОВОМУ СВІТІ

Інформаційна безпека є одним з найважливіших аспектів загального захисту на різних рівнях – національному, галузевому, корпоративному, персональному. Це пов'язано з тим, що в сучасному світі експонентний приріст кількості інформації перетворив її з другорядного ресурсу в чинник, який вирішальним чином впливає практично на всі сфери нашого життя, відображаючи тим самим зростаючу інформаційну залежність людства. В свою чергу, інформаційна система бухгалтерського обліку формується з конфіденційної та приватної інформації, яка може бути порушена, якщо їй не забезпечити захист. Несанкціоноване використання інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку, може призвести до руйнівних наслідків, ризикуючи втратою інформації, неправильним введенням даних та зловживанням конфіденційною інформацією. Недостатній рівень інформаційної безпеки підвищує ймовірність маніпуляцій, фальсифікації або зміни бухгалтерської звітності. Тому питання захисту інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку, є надзвичайно актуальними, а забезпечення її безпеки є пріоритетом у багатьох фірмах.[1]

Основним способом попередження кіберзагроз є впровадження послідовних рівнів заходів контролю за доступом до сайту, системи та файлів. Створення механізму підзвітності дає змогу визначати, хто працює в системі та що робить у певний момент часу, і протоколювати події, що відбувалися в комп'ютерній інформаційній системі бухгалтерського обліку. Деякі засоби захисту передбачає програмне забезпечення бухгалтерського обліку.

Крім застосування засобів захисту, що вбудовуються у програмне забезпечення, повинна бути передбачена низка адміністративних заходів,

наприклад, стеження за відсутністю підслуховуючих пристроїв у комп'ютерних мережах тощо. При цьому важливими складниками захисту є компетентність та суворе виконання зобов'язань щодо гарантій дотримання необхідних правил безпеки облікового персоналу, від коректності дій якого залежить рівень кібербезпеки підприємства.

Вивчаючи роль бухгалтера у системі забезпечення економічної безпеки підприємства, Т.В. Давидюк та К.П. Боримська зазначають, що не меншу роль відіграє обізнаність облікових працівників у системі захисту економічної безпеки окремого суб'єкта господарювання [1]. Є доцільною практика заохочування постачальників та підрядників до дотримання принципів захисту інформації підприємства, яке замовляє продукцію, товари, роботи, послуги.

О.А. Клименко некомпетентними діями працівників, які є загрозою втрати інформації, називає:

- відкриття на своєму комп'ютері файлів, надісланих електронною поштою або програмами миттєвого обміну повідомленнями від невідомих адресатів;
- встановлення неліцензійного програмного забезпечення, не потрібного для виконання функціональних обов'язків працівника;
- використання паролів «за замовчуванням», створення простих паролів або небажання змінювати паролі протягом тривалого часу, «запам'ятовування» пароля у вікнах уведення, особливо на комп'ютерах для публічного доступу;
- роботу з конфіденційними документами у місцях публічного доступу;
- повідомлення по телефону будь-яких даних про обліковий запис, логіни, паролі;
- нецільове використання мережевих ресурсів тощо [2].

Очевидно, що об'єктом зацікавленості злочинців була і завжди буде приватна інформація, витоки якої здійснюють під час використання соціальних мереж через такі канали, як персональні комп'ютери, ноутбуки, смартфони, а тому підприємствам необхідно прописувати правила користування цією інформацією і стежити за безумовним їх виконанням.

Отже, ефективність системи кібербезпеки залежить від ефективного управління ризиками. Загалом управління кібербезпекою входить до загальної системи управління економічною безпекою підприємства, і залежно від розмірів та потужності підприємства, а також відповідно до розрахунків економічної доцільності рівня захисту облікової інформації вирішуються організаційно-кадрові питання. Вони передбачають створення або спеціальної служби із забезпечення кібербезпеки облікової інформації, або введення посади спеціаліста з кібербезпеки, який займатиметься розробленням охоронних систем для різних комунікаційних мереж і електронних баз даних у структурі служби внутрішнього контролю підприємства або бухгалтерської служби.

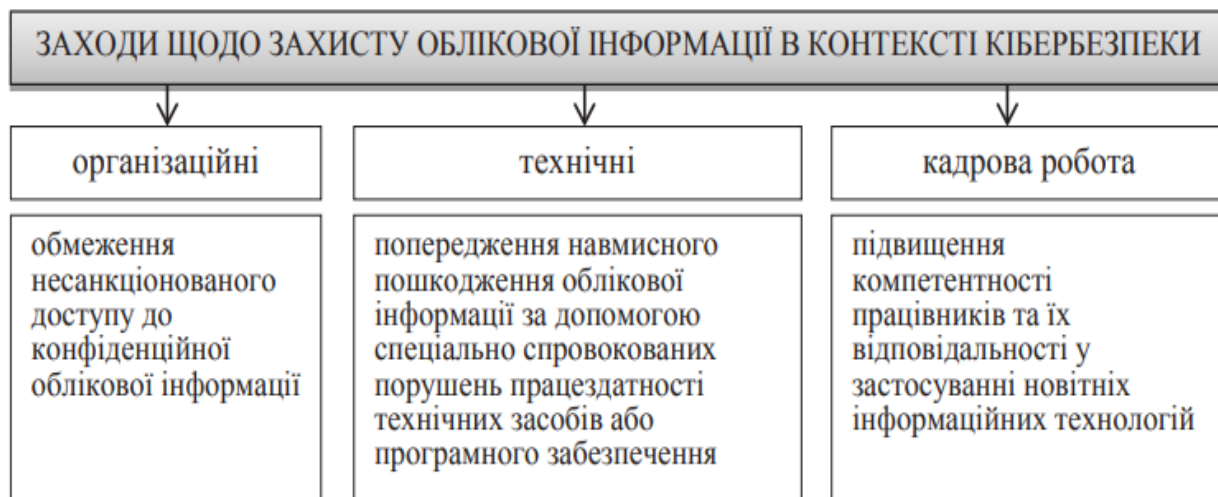

Рис. 1. Заходи щодо кіберзахисту облікової інформації [2]

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України»: проект Закону України щодо кібернетичної безпеки України від 07.03.13 р. № 2483. URL: www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45998
2. ISO/IEC 27001:2013 information security management system standard arrives [Electronic resource]. – 2013. – Accessed mode: <http://www.reuters.com>

Майхер Юліана
Науковий керівник:
Пилипенко С.М., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

З огляду на вплив інформаційних технологій, що проникають у всі сфери діяльності, сучасний бізнес стикається з необхідністю переосмислення своїх процесів. Оцифрування, впровадження віртуальних комунікацій, автоматизація операцій та використання даних – усе це не лише змінює форми роботи, а й сприяє вдосконаленню бізнес-процесів.

Кожен бізнес-процес – це комплекс завдань, спрямованих на створення цінності для клієнта при оптимальних витратах. Тому підприємства, що впроваджують цифрові рішення, мають можливість організувати свої процеси таким чином, щоб забезпечити максимально ефективне виконання завдань і, відповідно, підвищити свою конкурентоспроможність на ринку.

Цифровізація бізнес-процесів на промислових підприємствах включає інтеграцію новітніх технологій та інформаційних систем для підвищення

продуктивності та оптимізації виробництва. Це передбачає використання цифрових рішень для автоматизації процесів і покращення якості продукції.

Одним із ключових елементів цифрової трансформації є система управління виробництвом, що надає повний контроль над кожним етапом виробничого циклу. Інші важливі складові цифровізації включають:

- автоматизацію складських операцій і логістики;
- використання додатків для моніторингу стану обладнання і його технічного обслуговування;
- застосування систем для збору даних та оцінки ефективності виробництва, що дозволяє визначати тренди і підвищувати якість;
- впровадження технологій Інтернету речей (IoT) і штучного інтелекту для автоматизації виробничих процесів і оптимізації роботи обладнання.

У результаті опрацювання та аналізу літературних джерел нами було визначено, що наразі існує необхідність пошуку та розвитку способів і методів обробки інформації у напрямі сучасних тенденцій цифровізації бізнес-процесів підприємства. Розробку заходів щодо цифровізації бізнес-процесів на підприємстві структурно можна розподілити на 5 етапів:

1 етап – вивчення актуальних бізнес-процесів і їх перетворення. На цьому етапі виокремлюють деякі процеси, технології, які на думку керівництва компанії є актуальними для проведення їх цифровізації. Далі вивчаються слабкі місця, формується перелік недоліків і окреслюються шляхи їх усунення;

2 етап – впровадження елементів цифровізації у діяльність компанії. Перш за все, належну увагу слід приділити підвищенню кваліфікації персоналу, який працюватиме у даному напрямку, далі активізуються бізнес-процеси у всій структурі, формуються робочі групи. Надалі постає необхідність запуснути пілотний проект в одному зі структурних підрозділів або запросити досвідченого фахівця, який буде тестувати нові цифрові технології і ресурси. Такі дії дозволять відкрити перспективні напрямки розвитку, що є практичним досвідом для компанії;

3 етап – стратегічний етап цифровізації. На цьому етапі формуються стратегічні напрямки цифрової трансформації як окремих бізнес-процесів, так і компанії в цілому, оцінюється ефективність і продуктивність праці робочих груп, виділяються і розподіляються інвестиції на проведення цифровізації бізнес-процесів, призначаються відповідальні за виконання особи, визначаються терміни виконання і нормативний рівень запланованих результатів;

4 етап – цифрова конвергенція. У межах даного етапу сформовані робочі групи виробляють стратегії та операційні моделі цифрової трансформації з урахуванням нової інфраструктури з її ролями, бізнес-процесами, знаннями, обираються і затверджуються до застосування пріоритетні технології, модель поведінки в цифровому просторі з урахуванням специфіки діяльності компанії;

5 етап – інноваційно-адаптивний етап. Даний етап покликаний задати керівництву підприємства мету значущості в безперервному розвитку потенціалу компанії, з урахуванням чого з'являються нові технології з

тестуванням їх на практиці, регулярною модифікацією та моделюванням бізнес-процесів [2, 3].

Завданням підприємства є пошук нових бізнес-моделей у цифровій економіці, де об'єкти управління розподілені просторово, а співробітники працюють віддалено. Віртуально-мережева форма ведення бізнесу накладає на цей процес свій відбиток. В умовах цифрових технологій функція контролю може реалізовуватись за допомогою інтелектуальних автоматизованих систем на основі штучного інтелекту, що дозволяє мінімізувати суб'єктивний людський фактор та зменшити кількість управлінських рівнів на підприємстві.

Отже, можемо виділити переваги технологій діджиталізації:

- 1) оптимізація та спрощення цифрових платформ;
- 2) вдосконалення методів побудови стратегії введення бізнесу;
- 3) спрощення традиційного виробництва;
- 4) мінімізація помилок в обчислювальних розрахунках [1].

Основним недоліком діджиталізації бізнес-процесів є відсутність універсальної платформи для управління підприємством, оскільки жодне з рішень на ринку не охоплює всі аспекти виробничих процесів. Дані розподілені по різних системах і базах, що призводить до втрати ефективності та значних витрат на інтеграцію різноманітних ІТ-рішень власними силами. Однак процес поступово розвивається, накопичується досвід і з'являються позитивні результати. Від впровадження очікують передусім швидкого економічного ефекту.

Діджиталізація стає гарантією успіху і основою для конкурентних переваг. Бостонська консалтингова група вивчила основні переваги фірм, які впроваджують діджиталізацію у свої бізнес-процеси. За результатами опитування топ-менеджери назвали такі три основні вектори: краще впровадження нових товарів та послуг (78%), швидший вихід на ринок (62%), ефективне управління та зменшення витрат (60%) [4, 5]. Цифровізація впливає на трудові відносини між роботодавцем і працівниками, радикально змінюючи організацію праці. Іновацією стає гнучкість у питаннях – коли, де і як виконується завдання. Поступово змінюється регулювання робочого часу, яке прив'язане до місця виконання роботи. Гнучкий робочий графік, домашній офіс дає можливість покращити баланс між роботою та особистим життям, досягти більшої автономії та відповідальності. Негатив у тому, що це також впливає на дисципліну, зменшує доходи і соціальне забезпечення.

Підводячи підсумок зазначимо, що діджиталізація бізнес-процесів сприяє підвищенню ефективності підприємств через впровадження сучасних технологій, автоматизацію та вдосконалення виробництва. Попри труднощі, такі як відсутність єдиної платформи для управління всіма аспектами діяльності, поступове накопичення досвіду і позитивний вплив цифровізації забезпечують економічний ефект та зміцнюють конкурентоспроможність. Успішна цифрова трансформація дозволяє швидше виводити нові продукти на ринок, знижувати витрати та забезпечує підприємствам більшу гнучкість у роботі з кадрами.

Список використаних джерел:

1. Діджиталізація – сучасний фактор розвитку бізнес-процесів. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/202.pdf.
2. Кльоба Л.Г. Перспективи розвитку цифрової економіки України. *Видавництво Львівської політехніки*. 2018. С. 49-50.
3. Мельник К.Г. Воржакова Ю.П. Діджиталізація управління бізнес процесами. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*, 2020. №1, С. 52-53.
4. The competitive advantage of digital champions. *The Boston Consulting Group*. 2018. URL: <https://www.bcg.com/publications/2018/infographic-competitive-advantage-digital-champions>
5. The evolving state of digital transformation. *The Boston Consulting Group*. 2020. URL: <https://www.bcg.com/de-de/publications/2020/the-evolving-state-of-digital-transformation>

Озарків Тарас
Науковий керівник:
Гориславець П.А., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська Політехніка»

РОЛЬ ВЕЛИКИХ ДАНИХ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дослідження теми зумовлена швидким розвитком цифрових технологій, які докорінно змінюють підходи до обробки інформації, аналізу даних та прийняття управлінських рішень у фінансовій сфері. У сучасних умовах економіки, яка все більше залежить від даних, Big Data та штучний інтелект (AI) стають ключовими інструментами для створення конкурентних переваг. Великі дані дозволяють суб'єктам господарювання акумулювати величезні обсяги інформації з різних джерел, таких як транзакції, соціальні мережі, поведінка клієнтів та ринкові тренди. AI, і собі, забезпечує можливість швидкої та точної обробки цих даних, що дозволяє ефективніше оцінювати фінансові ризики, прогнозувати економічні зміни та виявляти шахрайські дії. Фінансова екосистема, яка включає банки, інвестиційні фонди, страхові компанії та інші суб'єкти, активно адаптує ці інноваційні технології для оптимізації операційних процесів. Наприклад, алгоритми AI застосовуються для персоналізації послуг для клієнтів та побудови точних фінансових прогнозів. [4]

Великі дані відіграють ключову роль в управлінні ризиками та забезпеченні відповідності регуляціям у fintech-секторі. Аналізуючи великі обсяги даних, компанії можуть виявляти потенційні ризики та розробляти стратегії їх мінімізації [1]. Наприклад, великі дані дозволяють передбачати фінансові кризи, що дає змогу створювати плани для зменшення їхнього впливу на діяльність компанії. Використовуючи великі дані, fintech-компанії можуть

виявляти підозрілі транзакції, що забезпечує відповідність нормативним вимогам та захист фінансової інформації клієнтів. Аналітика великих даних дозволяє будувати моделі прогнозування для виявлення ризиків шахрайства, дефолтів та інших загроз, що виникають у певних транзакціях. Крім того, моніторинг у реальному часі за допомогою аналітики даних дозволяє швидко виявляти підозрілі дії та вживати заходів для запобігання шахрайству. Це допомагає зменшити ризики втрат або шкоди шляхом швидкого реагування на потенційні загрози. Аналіз даних дає змогу фінансовим установам краще розуміти потреби та уподобання клієнтів, що дозволяє пропонувати персоналізовані послуги для кожного користувача. Це забезпечує точніші пропозиції, що відповідають інтересам і потребам клієнтів. [3]

Big Data та аналітика допомагають знизити операційні витрати завдяки автоматизації ручних процесів, таких як виявлення шахрайства або перевірки відповідності вимогам та систематизація даних. Це дозволяє знизити потребу в людській праці, зберігаючи при цьому точність та надійність результатів. Крім того, організації можуть швидко виявляти потенційні проблеми ще на ранніх етапах, що дозволяє заощадити час та гроші в майбутньому. Прогноз споживання даних у період з 2021 по 2025 рік, що відображає тенденції зростання обсягів даних, використаних у різних секторах, зокрема в фінансових технологіях, аналітиці та цифрових сервісах.

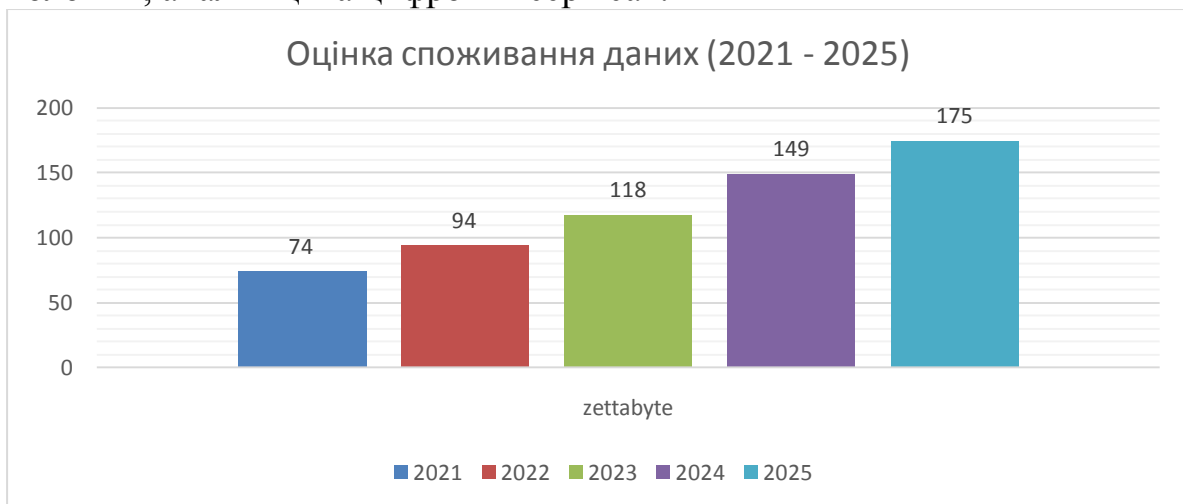

Рис. 1 Оцінка споживання даних (2021-2025)

Шахрайство є серйозною проблемою для фінансових технологій, особливо зі збільшенням цифрових транзакцій. Великі дані можуть бути потужним інструментом для виявлення шахрайства та створення надійних протоколів безпеки. За допомогою аналітики великих даних фінансові компанії можуть відстежувати транзакції в реальному часі, виявляти аномалії та підозрілі патерни, що свідчать про шахрайство. Машинне навчання дозволяє автоматично розпізнавати підозрілі дії, комбінуючи дані з різних джерел, таких як соціальні медіа та транзакції. Також великі дані допомагають верифікувати особистість клієнтів за допомогою біометрії та інших джерел, що запобігає шахрайству та крадіжкам особистих даних. Це дозволяє фінансовим

технологічним компаніям розробляти ефективні підходи до безпеки та знижувати ризики шахрайства та загроз. [2]

Всупереч численним перевагам, існують певні труднощі, які необхідно подолати для повного реалізації потенціалу Big Data у фінансовій сфері. Одним з основних викликів є забезпечення безпеки зібраної інформації від несанкціонованого доступу або маніпуляцій. Крім того, збирання якісних даних вимагає значних інвестицій у технологічну інфраструктуру, що може бути недоступно для малих компаній без достатнього капіталу. Ось деякі з основних проблем, пов'язаних з використанням Big Data у фінансовій сфері: Іншим викликом є нестача фахівців, які мають знання і навички для ефективного використання Big Data у фінансовій сфері. Багато організацій не мають спеціалістів, здатних повною мірою використовувати аналітичні інструменти та методи Big Data, що ускладнює їх адаптацію та максимальне використання цих технологій. Також існують потенційні ризики для безпеки при використанні Big Data в банківській та фінансовій сфері через залежність від хмарних рішень для зберігання даних, які не завжди достатньо захищені для чутливої клієнтської інформації, наприклад, номерів кредитних карт або реквізитів банківських рахунків. Компанії повинні впровадити надійні протоколи безпеки, як внутрішні, так і зовнішні, для мінімізації цих ризиків і забезпечення захисту конфіденційної інформації клієнтів.

Підсумовуючи, це дослідження підкреслює трансформаційну роль великих даних у фінансових технологіях (fintech), значно сприяючи фінансовій інклюзії. Матеріали показують, що аналіз великих даних у fintech став важливим інструментом для прийняття обґрунтованих рішень у сфері кредитування та інвестування.

Список використаних джерел:

1. Ennouri, M. F., and Mezghani, K. (2021). "Big data management in the era of FinTech: insights from a literature review," in *Influence of FinTech on Management Transformation*, eds. A. Sghari, and K. Mezghani (Hershey, PA: IGI Global), 102–120. doi: 10.4018/978-1-7998-7110-1.ch00
2. Benjelloun, F. Z., and Lahcen, A. A. (2019). "Big data security: challenges, recommendations and solutions," in *Web Services: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*, eds. Information Resources Management Association (Hershey, PA: IGI Global), 25-38. doi: 10.4018/978-1-5225-7501-6.ch003
3. Chandra, S., Verma, S., Lim, W. M., Kumar, S., and Donthu, N. (2022). Personalization in personalized marketing: trends and ways forward. *Psychol. Mark.* 39, 1529–1562. doi: 10.1002/mar.21670
4. Dehnert, M., and Schumann, J. (2022). Uncovering the digitalization impact on consumer decision-making for checking accounts in banking. *Electron. Mark.* 32, 1503-1528. doi: 10.1007/s12525-022-00524-4

Прокопець Ірина
Науковий керівник:
Мартин О.М., к.е.н., доцент,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Інтернет-торгівля – це галузь, що розвивається швидкими темпами зі становленням інформаційного суспільства. Глобальна мережа дає можливість товарам і послугам виходити на світовий ринок торгівлі. Розвиток сектора інформаційно-комунікативних технологій також є чинником, що сприяє успішному веденню бізнесу і економічному зростанню. Електронна комерція активно розвивається протягом двох останніх десятиліть, що порівняно з багатьма галузями економіки є невеликим проміжком часу.

Електронна комерція – це будь яка форма ділових угод, при яких замість фізичного контакту та обміну взаємодія сторін здійснюється електронним способом в результаті якого право власності або право користування товаром, чи послугою передається від однієї особи іншій. В Україні спостерігається бурхливий розвиток інтернет-торгівлі і адаптація її до мінливих ринкових умов. Такий вид продажу товарів має колосальний успіх серед цільової аудиторії, тому що, як правило, за нестачі часу, багато людей просто не відвідують торгові точки.

Існують два рівня організації електронної комерції: національний та міжнародний. Низка причин ускладнює електронну комерцію на міжнародному рівні. Це в першу чергу відмінності в митних зборах, системах оподаткування і в проведенні банківських операцій. Електронна комерція реалізується в рамках інтернет-економіки, тобто середовища, де компанія або людина можуть налагоджувати взаємозв'язки двостороннього співробітництва в торговельній сфері. Електронна торгівля в сучасних умовах швидко розвивається і постійно модернізується моделлю ведення бізнесу. Відповідно, вона має свої особливості.

Сьогодні бізнес в інтернеті повинен охоплювати наступні аспекти: встановлення контактів з цільовою аудиторією покупців шляхом залучення уваги (реклама, яскраве оформлення сайту тощо); продаж товарів і послуг; забезпечення повного контролю за операціями оплати, доставки та післяпродажного обслуговування. Інтернет-магазин може бути як основою створення бізнесу, так і допоміжним інструментом, націленим на розвиток і розширення вже наявного бізнесу, тим самим сприяти додатковому залученню клієнтів і капіталу. Основними драйверами розвитку Інтернет-торгівлі можна вважати зростання конкуренції Інтернет-магазинів та динаміку розвитку електронних платежів. Існує понад 10 різновидів бізнес-моделей для Інтернет-торгівлі, але основними і найбільш популярними вважаються моделі: B2C – компанія - споживач; B2B – компанія-компанія; C2B – споживач - компанія; C2C – споживач-споживач [2, с. 165].

Інтернет-торгівля в Україні розвивається високими темпами. На онлайн-ринку України домінують місцеві компанії, такі як «Розетка», «Алло», «Мою», «OLX» та багато інших. До трійки найбільш відвідуваних e-commerce сайтів України входять OLX.ua, Rozetka.com.ua, Prom.ua. Більшість інтернет-покупців – молоді люди віком від 14 до 34 років з вищою освітою.

Проте існує низка проблем, які сповільнюють цей процес розвитку інтернет-торгівлі, а саме:

1) Відставання нормативно-правового забезпечення від сьогоденної ситуації у сфері інтернет-торгівлі.

2) Відсутність державних механізмів підтримки та стимулювання інтернет-торгівлі, зокрема, виведення з тіні та забезпечення безпечними інструментами.

3) Низьке використання потенціалу інтернет-торгівлі в таких сферах як постачання електроенергії, газу, водопостачання, будівництво, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність.

4) Низький рівень довіри у суспільстві до інструментів інтернет-торгівлі.

5) Відсутність підтримки механізмів кооперації підприємств з метою розробки методів, моделей та механізмів інтернет-торгівлі [3, с. 31].

Для подолання цих проблем в контексті подальшого розвитку інтернет-торгівлі в Україні необхідно [1, с. 31]:

1) продовжувати формування комунікаційної та телекомунікаційної інфраструктури, забезпечуючи інформаційну безпеку електронних форм взаємодії між суб'єктами господарювання;

2) переглянути та привести у відповідність чинну нормативну базу в галузі електронної комерції, забезпечити відкритість законопроектів для всіх зацікавлених сторін, оглядів та коментарів;

3) стимулювати розроблення онлайн-додатків для бізнесу, а також розвиток пошукових систем, орієнтованих на користувачів мобільних пристроїв;

4) організувати заходи з навчання Інтернету та інформаційних технологій у бізнесі, включаючи заходи з використання інформаційних технологій для участі організацій в електронних аукціонах;

5) проводити серед громадян інформаційно-просвітницькі кампанії щодо розвитку інформаційно-комунікаційних технологій;

6) сприяти розвитку ринку електронних грошей та популяризації електронних гаманців, інформуючи користувачів про альтернативу використання готівки як доступного та зручного способу оплати.

Список використаних джерел:

1. Бужимська К.О., Царук І.М. Розвиток інтернет-торгівлі в епоху цифровізації. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2021. № 2, С. 27-31.

2. Гнатченко Д.Д., Гнатченко Т.О., Маляр В.А. Застосування сучасних інформаційних технологій для організації торгів. Управління розвитком складних систем. 2020. Вип. 41. С. 163-168.

3. Данило С.І. Роздрібна торгівля у мережі інтернет: виклики та перспективи розвитку. Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 5(3). С. 28-31.

*Струк Марта Іванівна
Науковий керівник:
Плекан М.В., к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Сьогодні компанії та підприємці шукають нові шляхи вдосконалення бізнес-процесів та зниження витрат. Використання штучного інтелекту може підвищити продуктивність і результати. Знання та навички використання штучного інтелекту дуже важливі для професіоналів у цій галузі, і це допоможе їм залишатися конкурентоспроможними на ринку. Оскільки штучний інтелект має можливості аналізу даних, він може створювати нові моделі зв'язків між даними. Надаючи штучному інтелекту доступ до бази даних, можна отримувати інформацію про витрати компанії та прогнози майбутніх економічних тенденцій діяльності компанії. У цьому відношенні використання штучного інтелекту може значно підвищити рівень продуктивності бухгалтерів. Системи бухгалтерського обліку мають значний вплив на корпоративне управління та корпоративний розвиток. Бухгалтери значно впливають на надання інформації, оскільки вони забезпечують фінансову інформацію в компанії. [1]. Для успішної адаптації до штучного інтелекту важливо перейти від виконання виключно фінансово-бухгалтерських завдань до управлінської роботи. Впровадження штучного інтелекту в управління бізнесом вимагає вжиття заходів для підготовки співробітників до цього.

Переваги впровадження штучного інтелекту в бухгалтерський облік:

- швидкість. Обробка даних відбувається швидко, крім того, одночасно може виконуватись низка операційних облікових процесів, а формування звітності відбувається у режимі реального часу [2].
- точність. Використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку допомагає зменшити ризик помилок, тим самим зменшуючи витрати для бізнесу. Крім того, штучний інтелект може допомогти виявити невідповідності.
- своєчасність. Використовуючи штучний інтелект у бізнесі, можна ефективніше виконувати щоденні завдання та покращити контроль над фінансами, що дозволяє компаніям значно скоротити витрати.
- податковий процес. Штучний інтелект автоматично оновлює дані з урахуванням змін податкового законодавства, спрощуючи податковий облік. Допомагає розрахувати податки та зменшити розміри штрафів.

- посилення контролю. За допомогою штучного інтелекту транзакції можна відстежувати на предмет шахрайства, тим самим підвищуючи рівень безпеки та контролю.

- аналіз. Штучний інтелект може здійснювати аналіз фінансових операцій, проводити класифікацію витрат та доходів за їх видами. На підставі такого аналізу алгоритми ШІ можуть визначати найбільш перспективні напрямки діяльності і, навпаки, види діяльності, які гальмують бізнес [2].

Недоліки впровадження штучного інтелекту в бухгалтерський облік:

- складність інтеграції. Впровадження нових технологій штучного інтелекту є трудомістким та вимагає значних зусиль для інтеграції з існуючими аудиторськими процесами та системами; [3]

- обмеження у прийнятті складних рішень. Хоча інтелект може добре обробляти дані та прогнози, він не може врахувати всі нюанси чи ситуації, які вимагають людської інтуїції, досвіду та емоційного інтелекту.

- залежність від технології. Впровадження штучного інтелекту може призвести до сильної залежності компанії від технологій. Якщо в роботі систем штучного інтелекту виникають технічні помилки, це може негативно позначитися на фінансових операціях і діяльності компанії.

- витрати та інвестиції. Впровадження штучного інтелекту може потребувати значних фінансових витрат на придбання програмного забезпечення та навчання персоналу.

- ризики кібербезпеки. Використання штучного інтелекту для автоматизації та обробки великих обсягів даних підвищує ризик кіберзагроз. Необхідно забезпечити високий рівень захисту даних, щоб уникнути крадіжки фінансової інформації або доступу третіх осіб до конфіденційних даних компанії.

Застосування штучного інтелекту в бухгалтерському обліку відкриває нові можливості для підвищення ефективності, точності та швидкості облікових операцій. Це дозволяє автоматизувати рутинні завдання, мінімізувати ризик помилок і скоротити фінансові витрати, що робить бізнес більш конкурентоспроможним. Штучний інтелект надає аналітичні інструменти для поглибленого аналізу фінансових даних, полегшує звітність у реальному часі, оптимізує податковий облік і посилює контроль над фінансовими операціями.

Хоча штучний інтелект має багато переваг, його реалізація також пов'язана з труднощами. Високі фінансові витрати, складність інтеграції з наявними системами, ризик кіберзагроз і залежність від технологій є основними перешкодами для повного використання штучного інтелекту. Щоб отримати максимальну віддачу від штучного інтелекту, бухгалтерам потрібно буде розширити свої знання в галузі ІТ, управління капіталом і кібербезпеки.

Загалом, попри труднощі, впровадження штучного інтелекту є важливим кроком у розвитку інновацій бухгалтерського обліку та підвищення цінності бухгалтерського обліку в корпоративному управлінні. Завдяки ефективному використанню штучного інтелекту можна оптимізувати не тільки бізнес-

процеси, але й зробити фінансову інформацію більш прозорою та доступною для прийняття стратегічних рішень.

Список використаних джерел:

1. Ляхович Г.І., Вакун О.В. Використання штучного інтелекту для підвищення ефективності системи управлінського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. №3. С. 28-33.
2. Скрипник С.В., Головчак Г.В., Головчак Ю.В.. Інтеграція розумних технологій та штучного інтелекту в бухгалтерський облік: ключові аспекти цифрової революції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С.42.
3. Попов А.. Використання технологій штучного інтелекту в аудиті. 2023. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/vykorystannya-tehnologij-shtuchnogo-intelektu-v-audyti/>

*Харитонова Ірина
Науковий керівник:
Говда Г.А., к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ефективна організація бухгалтерського обліку в сучасних умовах не можлива без урахування стрімкого розвитку інноваційних технологій і цифровізації всіх аспектів суспільного життя, що суттєво змінюють економічне середовище та підходи до управління, аналізу і обліку фінансової інформації. Цифрові процеси стали ключовими чинниками глобальних економічних змін, зокрема у переході до цифрової економіки, що передбачає інтеграцію новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизацію бізнес-процесів і застосування штучного інтелекту (ШІ).

Цифровізація бухгалтерського обліку є однією з найактуальніших тем досліджень серед вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як Височан О., Грицеляк У. [1], Кулинич М., Жиленко Л [2], Мазіна О. І., Олійник В. С., Рогозний С. А. [3], Преображенська В. [4], Дахал Р. [5] та Георгієва Д. [6]. Вона набуває особливої значущості в контексті євроінтеграційних процесів в Україні, оскільки адаптація облікових процесів до стандартів ЄС вимагає значної модернізації та цифрової трансформації облікових систем. Для українських підприємств це не лише виклик, але й можливість підвищити свою конкурентоспроможність, забезпечити прозорість фінансової діяльності та інтегруватися в глобальні бізнес-ланцюги.

Застосування засобів цифровізації у бухгалтерському обліку відкриває нові можливості для оптимізації обліково-звітних процесів. Використання хмарних технологій, автоматизованих облікових систем, ERP-рішень та інших інноваційних інструментів дозволяє значно зменшити витрати часу на збір і

обробку даних, підвищуючи точність і оперативність облікових операцій. Зокрема, активне застосування «хмарних технологій» дає можливість зберігати та обробляти інформацію на віддалених серверах, забезпечуючи використання облікових і управлінських систем, а також електронного документообігу. Також важливим елементом є інтеграція штучного інтелекту, який значно покращує аналіз великих обсягів інформації, знижує ризики та підвищує ефективність управлінських рішень.

Ще одним позитивним моментом є те, що цифровізація рутинних облікових процесів дозволяє компаніям перейти до дистанційних офісів, знижуючи витрати та підвищуючи ефективність використання ресурсів. Актуалізація облікової інформації в реальному часі, автоматизація розрахунків і надійне зберігання даних у повній конфіденційності сприяють оптимізації процесів і зменшенню часових витрат. Впровадження цих технологій викликає значні зміни в технічних методах, операціях, процедурах і етапах роботи, при цьому структура обліку та звітності залишається стабільною.

Ефективність цифровізації можна оцінювати через позитивні наслідки, такі як оптимізація фінансово-бухгалтерської інформації, зменшення кількості облікових помилок, а також підвищення оперативності та точності процесу [7]. Стратегія цифрової трансформації обліку та звітності сучасного підприємства повинна бути поетапною, орієнтуючись на майбутній розвиток. Активна участь керівництва в процесі та вибір поетапного підходу дозволять встановити чіткий зв'язок між IT-рішеннями та управлінськими процесами [8], а отримання інформації в режимі реального часу сприятиме оперативному вирішенню проблем. Остання концепція цифровізації обліку, аналітичної обробки даних і формування звітності повинна відповідати вимогам щодо якості, своєчасності, документальної обґрунтованості та достовірності. Важливими умовами для цього є належне ресурсне забезпечення та безперервне вдосконалення процесів.

Дослідження, проведене у травні 2023 року консалтинговою компанією McKinsey & Company у рамках звіту The Future of Work Report, аналізує вплив генеративного штучного інтелекту (ШІ) на зайнятість у фінансовій сфері, включаючи бухгалтерський облік, звітність та управління ризиками [9].

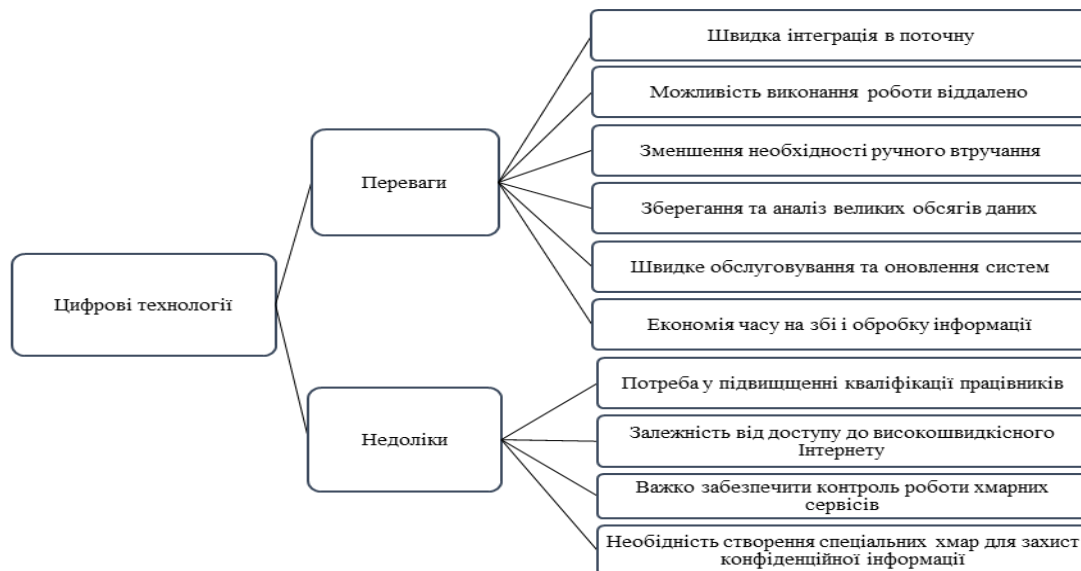

Рис. 1. Переваги та недоліки застосування цифрових технологій в обліково-звітній діяльності підприємства.

У дослідженні було опитано 1 500 респондентів із країн Європи, Північної Америки та Азії, які працюють у сфері фінансів, консалтингу, юриспруденції та ризик-менеджменту. Результати показали, що 68% професіоналів очікують суттєвих змін у своїй роботі протягом наступних 5 років через автоматизацію та ШІ. Серед ключових напрямів трансформації респонденти відзначили підвищення операційної ефективності (74%), скорочення часу на обробку даних (62%) та покращення якості звітності (59%). Водночас 20% фахівців висловили побоювання щодо скорочення робочих місць унаслідок автоматизації рутинних процесів.

ШІ, за прогнозами, зможе виконувати більшість повторюваних завдань, таких як аудит транзакцій, податкові розрахунки та підготовка фінансової звітності. Водночас існують певні ризики. ШІ не зможе замінити висококваліфікованих головних бухгалтерів та топ-консультантів, але є ризик для бухгалтерів та юристів, які виконують рутинну роботу. Серед опитаних 61% переконані, що ШІ підвищить конкурентоспроможність компаній, а 45% зазначили необхідність інвестування в підвищення кваліфікації персоналу.

Таким чином здійснення цифровізації відбувається за напрямками:

- використання хмарних технологій (забезпечує надійне зберігання та обробку даних на серверах, забезпечуючи доступ до облікових систем);
- автоматизовані системи (зменшення витрат часу на збір та обробку даних, підвищення точності та оперативності);
- штучний інтелект (покращення аналізу великих обсягів інформації, зниження ризиків та підвищення ефективності).

Варто зазначити, що перехід до цифрових облікових систем вимагає значних ресурсів, адаптації до нових технологій та вирішення питань кібербезпеки. Вплив діджиталізації на обліково-звітний процес об'єднує базові цифрові рішення, такі як штучний інтелект, блокчейн та хмарні технології,

разом з розвитком навичок персоналу, зокрема аналітично-критичного мислення, комунікаційних і управлінських навичок, що сприяє вдосконаленню професійних бухгалтерських навичок і підвищенню ефективності управління.

Список використаних джерел:

1. Височан О.С., Грицеляк У.І. Передумови та проблеми цифрової трансформації обліково-комунікаційного процесу. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 3. С. 132–138.
2. Кулинич М., Жиленко Л. Поглиблення змісту об'єктів і методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 6. С.197-204.
3. Мазіна О., Олійник В., Rogoznii S. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 5. Т. 2. С. 59–66.
2. Преображенська В. Вплив цифрової економіки в розвитку компетенцій у сфері бухгалтерського обліку. *Фінансовий журнал*. 2019. № 5. С. 50-63.
3. Dahal R.K. Changing Role of Management Accounting in 21st Century. *Review of Public Administration and Management*. 2019. Vol. 7. Is. 3. P. 1-8.
4. Georgieva D.V. Digital Competences of Accountants Within the Context of the Fourth Industrial Revolution. *Economics 21*. 2019. No. 2. P. 34–58.
5. Mansoor M.A., Salmanand E.M., Al-Sartawi A. (2023) Transformation of Managerial Accounting Trends in the Era of Digitalization. *Lecture Notes in Networks and Systems*, № 557 https://doi.org/10.1007/978-3-031-17746-0_57
6. Shaukat K., Luo S., Varadharajan V., Hameed I., Xu M. (2020) A Survey on Machine Learning Techniques for Cyber Security in the Last Decade. <https://ieeexplore.ieee.org/document/9277523>
7. Як генеративний ШІ вплине на роботу: 5 важливих моментів зі звіту McKinsey. *The Transmitted*. URL: <https://thetransmitted.com/ai/yak-generativnij-shi-vplyne-na-robotu-5-vazhlyvih-momentiv-zi-zvitu-mckinsey/>

dr Paweł Dziekański

*Department of Economics and Finance; Jan Kochanowski University in Kielce;
<http://orcid.org/0000-0003-4065-0043>, pawel.dziekanski@ujk.edu.pl*

PhDr. Ing. Markéta Šimková (PhD student)

Vysoká škola DTI (Republika Słowacka),

<https://orcid.org/0009-0001-5538-3809>, e-mail: MarketaS3@seznam.cz

Paulina Biernat

Branch in Sandomierz, Jan Kochanowski University in Kielce (student)

TRANSFORMATION TOWARD A THE CIRCULAR ECONOMY. CHALLENGE, PROSPECT OR NECESSITY?

The transformation to a circular economy (CE) is an activity that focuses on minimizing waste and maximizing resource efficiency. It's also a multidimensional

process that includes product design, resource management, business models, technology use, and policy and regulation, among others. It represents both a response to environmental challenges and opportunities for innovation, new business models, and sustainability.

A circular economy is the process of improving efficiency and expanding the green market. CE points to the interaction of government, business, and society (Ziegler, Bauwens, et al., 2023), as well as the need to change the linear economy model. Perceived as an unsustainable means of production (Malcolm, Macaulay, Todd, 2024). CE includes activities on the 3Rs principle (reduce, reuse, recycle) (Castillo-Díaz, Belmonte-Ureña, et al., 2024), design for recycling (including collection and separation systems), and waste treatment technologies, among others. CE waste management is an aspect of waste management, but also product design, production, and consumption. Closing material cycles is key in CE. Waste is treated as valuable raw materials that can be reused in the production of new products. Efficient collection and recycling systems are essential for turning waste into recyclable materials. A circular economy seeks to maximize resource.

The circular economy is associated with social responsibility, greater environmental awareness, and a commitment to environmental protection. CE influences local communities, creating jobs in recycling or waste management while promoting sustainability and environmental protection. Sustainability and resilience in CE are two key aspects that work together to create a more efficient and resilient economic system. Sustainability in the CE context refers to the balance between economic, social, and environmental needs. Resilience in CE refers to the economic system's ability to survive, adapt, and thrive in the face of external disruptions (min. economic crisis, climate change). Efficient use of resources, such as raw materials and energy, reduces dependence on a single source. Resilience in CE supports sustainable development but also allows for better adaptation to changing conditions and challenges.

Recycled raw materials play a key role in CE, contributing to the efficient use of resources, which reduces the exploitation of the environment and minimizes waste, but also an important tool in the pursuit of sustainable development. Recycling materials that have already been used makes it possible to reuse them in production, which reduces the amount of waste going to landfills. Local economies that implement CE principles are more resilient to external crises, such as climate change or global disruptions in supply chains. With local sources of raw materials and closed production cycles, communities can better respond to such challenges. CE implementation can therefore bring both economic and social benefits, improving the quality of life for residents (Dziekański, Poplawski, Sułek, Mínguez Vera, 2024).

One of the most difficult challenges facing modern societies is the limited availability of resources. This condition is exacerbated by the large amount of waste produced. Therefore, a paradigm shift is needed to ensure more efficient use of resources. Shifting from the traditional linear to an alternative circular paradigm can foster economic growth and promote sustainable capital renewal in the European Union (De Pascale, Di Vita, et al., 2023).

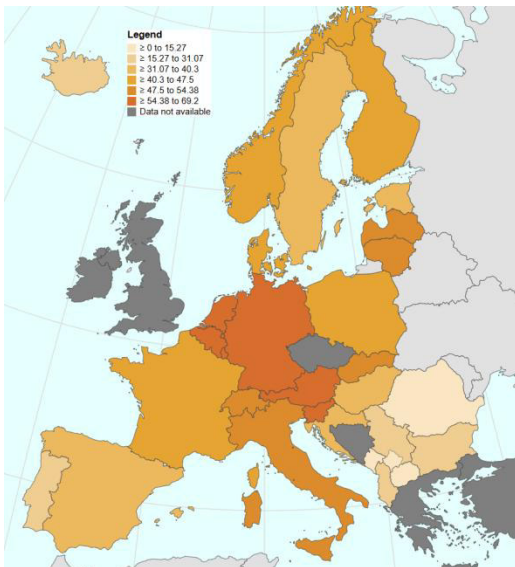

Table 1. Recycling rate of municipal waste (Unit of measure: Percentage, 2022)

Source of data: Eurosta

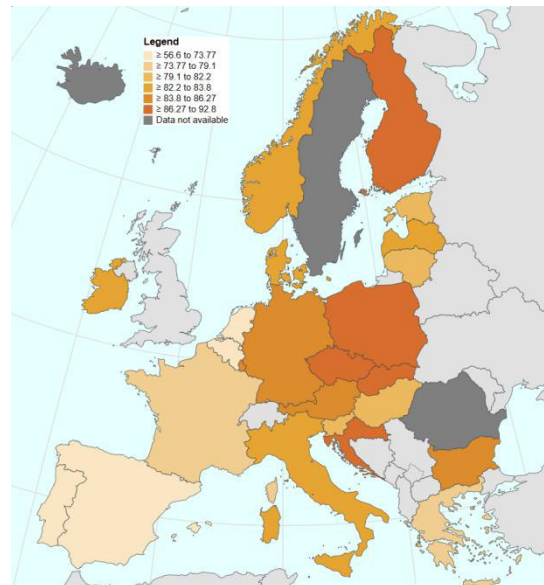

Table 2. Recycling rate of waste of electrical and electronic equipment (WEEE) separately collected (Unit of measure: Percentage, 2022)

Source of data: Eurostat

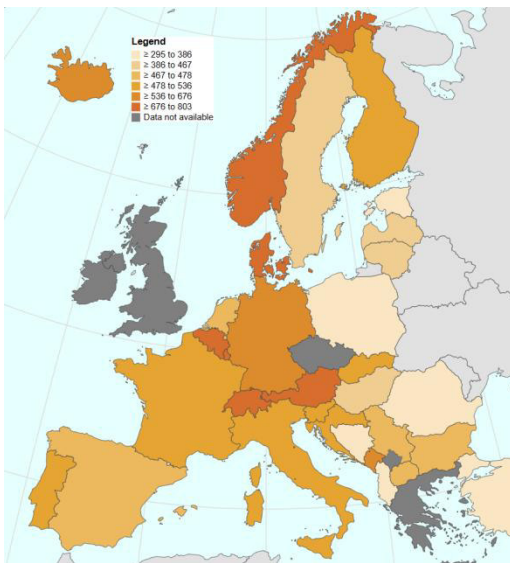

Table 3. Generation of municipal waste per capita (Unit of measure: Kilograms per capita, 2022)

Source of data: Eurostat

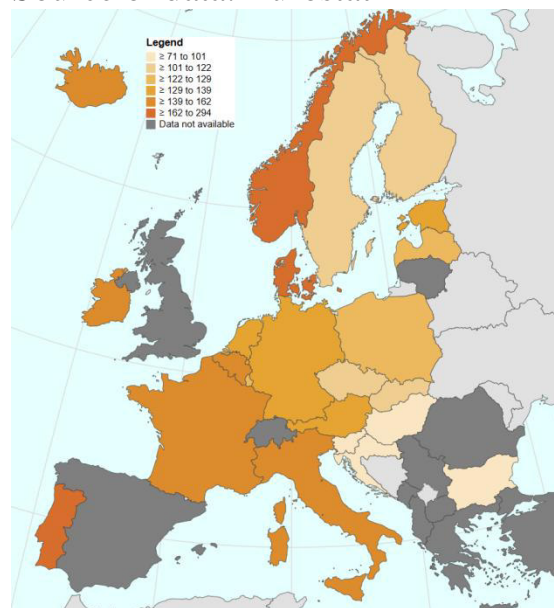

Table 4. Food waste (Unit of measure: Kilograms per capita, 2022)

Source of data: Eurostat

References:

Castillo-Díaz, F.J., Belmonte-Ureña, L.J., Diánez-Martínez, F., Camacho-Ferre, F. (2024). Challenges and perspectives of the circular economy in the European Union: A comparative analysis of the member states, *Ecological Economics*, Volume 224, 108294, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108294>.

De Pascale, A., Di Vita, G., Giannetto, C., Ioppolo, G., Lanfranchi, M., Limosani, M., Szopik-Depczyńska, K. (2023). The circular economy implementation at the European Union level. Past, present and future, *Journal of Cleaner Production*, Volume 423, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138658>

Dziekański, P., Popławski, Ł., Sulek, A., Mínguez Vera, A. (2024). Shaping Sustainable Energy in a Circular Economy. Case Study of EU and Western Bloc Countries 2013-2020. *Economics and Environment*, 89 (2), 808. <https://doi.org/10.34659/eis.2024.89.2.808>

Malcolm, Z., Macaulay, B., Todd, M. (2024). Towards a circular economy and just transition to net-zero in rural Scotland: Resident perspectives on policy and practice, *Journal of Rural Studies*, Volume 108, 103300, <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2024.103300>

Ziegler, R., Bauwens, T., Roy, M.J., Teasdale, S., Fourrier, A., Raufflet, E. (2023). Embedding circularity: Theorizing the social economy, its potential, and its challenges, *Ecological Economics*, Volume 214, 107970, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2023.107970>

Mgr Magdalena Wrońska

Jan Kochanowski University in Kielce

magdalena.wronska@ujk.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8368-154X>

THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE ECONOMIC INNOVATION PROCESS AND IMPACT ON BUSINESS LANDSCAPE TRANSFORMATION

Research on artificial intelligence (AI) identifies two main approaches. According to the first, AI is viewed as a system capable of performing tasks that traditionally required human intelligence, such as problem-solving, learning from experience, and understanding natural language. The second approach suggests that AI simulates the operation of the human mind: it replicates complex cognitive processes such as reasoning. Both approaches share the belief that AI can be a powerful tool supporting human development (Enholm et al., 2022).

The expansion of artificial intelligence in the economic sphere is causing profound transformations. AI is seen as a key factor in future economic competitiveness (J. Blicharz, 2023) by countries such as the United States, China, and the European Union member states. The world's largest corporations like Google, Apple, Microsoft, Facebook, as well as Chinese companies like Baidu, Alibaba are heavily investing in the development and implementation of AI-based solutions (J. Blicharz, 2023).

Research indicates that AI is increasingly being used among enterprises operating in Eastern Europe (AI Chamber Report, 2024). Approximately 90% of companies utilize AI and machine learning, with nearly a quarter of them doing so extensively. Almost all surveyed employees have their own opinions about AI

implementation. For 63% of employees it is a support, 15% view it as competition. In the digital age, AI is becoming a key tool driving innovation in many sectors, revolutionizing both the management of companies and interactions with customers.

In today's diverse market world, the personalization of products and services has become a key differentiating factor for brands. Streaming platforms like Netflix use AI algorithms to personalize movie and show suggestions based on users' previous choices. AI enables the creation of precise customer profiles based on their behaviors, preferences, and demographic data (Przegalińska, Jemielniak, 2023). AI utilizes customer behavioral data (ad clicks, opened emails, in-store activity), e-commerce data (viewed products, preferences, previous purchases, returns), and data from other sources. Based on this, models are built that predict the likelihood of certain future customer actions. AI continually expands the boundaries of technological possibilities – from smart assistants to facial recognition systems in smartphones – while simultaneously posing new challenges for organizations in terms of adaptation and ethical use of these technologies (Enholm et al., 2022).

AI is also revolutionizing business process automation through the use of advanced technologies such as robotic process automation (RPA) and machine learning. Companies can now automate complex processes, from customer service to supply chain management, leading to reduced costs and labor time. Effective AI implementation in an organization requires not only data but also appropriate computational infrastructure and advanced algorithms. This challenge has led to the creation of new business models (Google, Amazon, and Microsoft offer cloud-based machine learning infrastructure). These solutions enable smaller organizations to access advanced AI resources, thereby democratizing access to this technology (Enholm et al., 2022). In the realm of automation, AI not only enables the optimization of routine administrative and financial tasks but also the automation of more complex cognitive processes. An example is intelligent automation in the manufacturing industry, where AI is used for budgeting, planning, and inventory management. At the same time, in the service sector, AI introduces innovative solutions such as chatbots and intelligent conversational assistants (e.g., Siri, Alexa) that not only automate customer communication but also open up new possibilities for interaction with devices, laying the groundwork for the concept of the smart home (Enholm et al., 2022). In the area of decision support, AI plays a crucial role in analyzing complex data too intricate for human analysis. Artificial intelligence, processing vast amounts of data at previously unattainable speeds, enables the detection of hidden patterns and trends. This capability significantly supports managers in making more informed decisions (Sestino & De Mauro, 2022). Moreover, AI is also used in the analysis of opinions, attitudes, and emotions related to products or services, which is particularly important in the context of reputation management and marketing communication (Enholm et al., 2022).

AI is revolutionizing the way businesses operate. A key aspect is AI's ability to create a human-machine symbiosis, which manifests in three main areas: process automation, decision support, and increasing engagement (Sestino & De Mauro, 2022).

References:

Blicharz J., Inteligentne miasta i sztuczna inteligencja, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2023.

Enholm I.M., Papagiannidis E., Mikalef P., Krogstie J., Artificial Intelligence and Business Value: a Literature Review, „Information Systems Frontiers” 2022

Przegalińska A., Jemielniak D., Współpracująca sztuczna inteligencja w zastosowaniach biznesowych [w:] Przyszłość jest dziś. Trendy kształtujące biznes, społeczeństwo i przywództwo, Ciszewska-Mlinarič M. (red.), Akademia Leona Koźmińskiego, Warszawa 2023

Przegalińska A., Jemielniak D., AI w strategii. Rewolucja sztucznej inteligencji w zarządzaniu, MT Biznes, Warszawa 2023.

Raport AI Chamber, Rola AI w MŚP, Warszawa 2024, ISBN: 978-83-968029-4-4- Sestino A., De Mauro A., Leveraging Artificial Intelligence in Business: Implications, Applications, and Methods, „Technology Analysis & Strategic Management” 2022, nr 34(3).

Наукове видання

**Актуальні аспекти розвитку обліку, контролю, фінансів та
бізнес-адміністрування суб'єктів господарювання**

**Збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів
вищої освіти і молодих учених**

Львів, 27-28 листопада 2024 р.

Науковий редактор:

Гарасим П.М., завідувач кафедри обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи, д.е.н., професор

Упорядкування і комп'ютерне верстання:

Клим Н.М. – к.е.н., доцент

Новак У.П. – к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск: Олег Дук

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 12,55. Наклад 30 пр.

Зам. № 315/04-12.

Видавництво “СПОЛОМ” 79008, Україна,

м. Львів, вул. Краківська, 9.

Тел.: (380-32) 297-55-47. Е-пошта: spolom_lviv@ukr.net.

Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності:

серія ДК, № 2083 від 02.02.2005 р.

Друк ФОП Гуменецький М. В.

81630 Львівська обл., Миколаївський р-н,

с. Гонятичі, вул. Польова, 10.

Свідоцтво фізичної особи-підприємця:

№ 083613 від 18.08.2008 р.